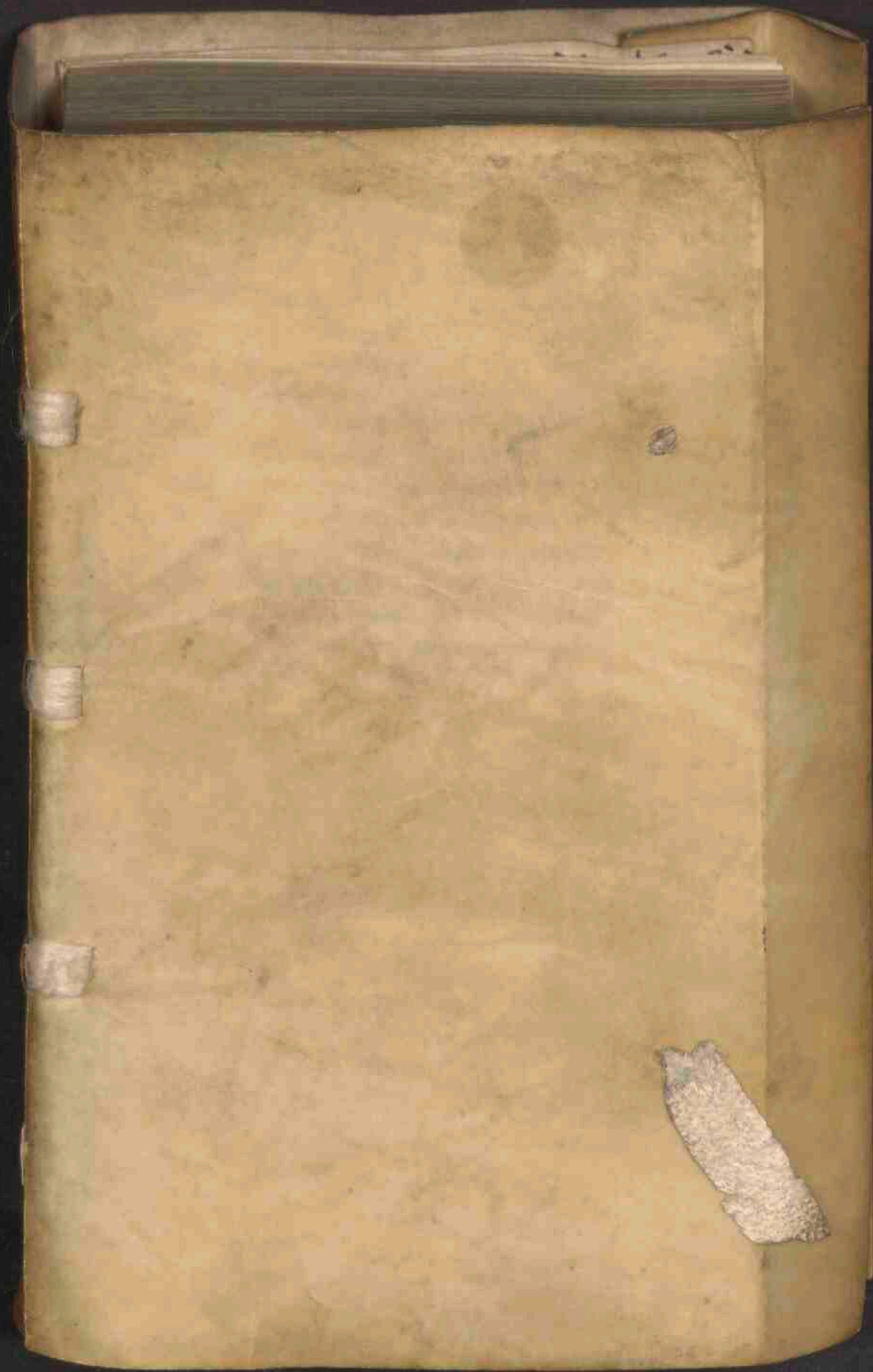

**De omnibus ab exordio creaturarum haeresibus, quae mire?
multiplices sunt, autoribus Philastrio Brixien[si] & aliis
insignibus doctrina & pietate uiris : porro? falsis illis
daemoniorum doctrinis opposuimus, opera principum
theologoru[m], summa orthodoxae religionis capita, quibus,
praeter caetera, euidenter demo[n]stratur quod nam sit
prophetae seu concionatoris officium, & contra? quid
evangelistae debeat ecclesia ; item, de ligandi & soluendi
potestate Nicephoro Chartophylace auctore.**

<https://hdl.handle.net/1874/416815>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

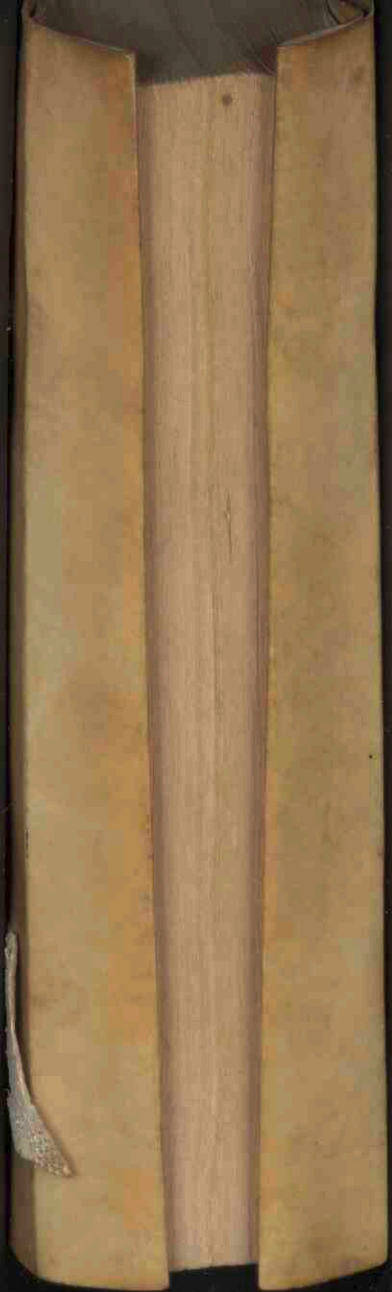
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E oct.

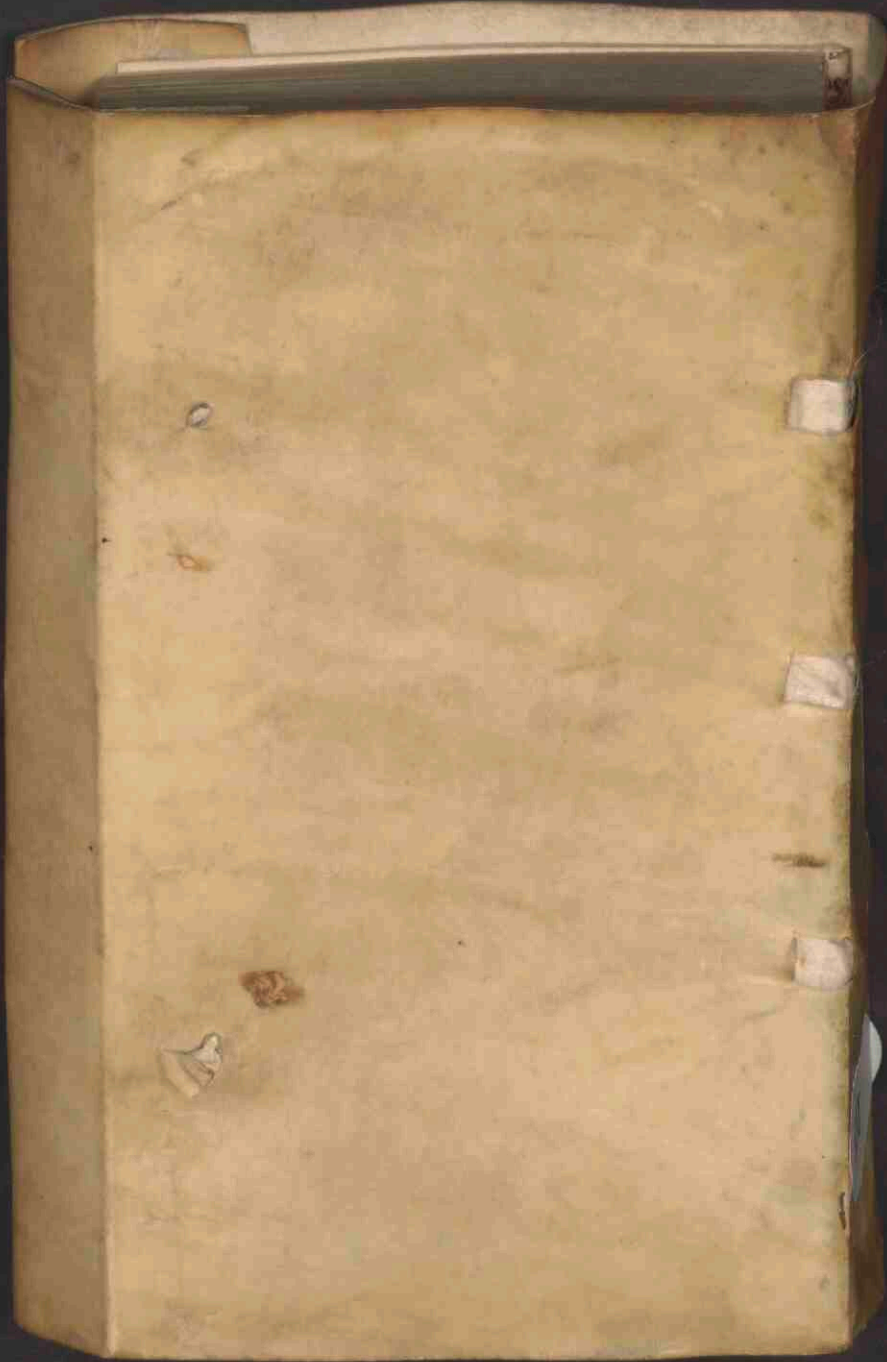
180

U.B.U.

in sed cupinare si in epate ul puluone me
 polat oi die t may^e in nocte splegreda t melia
 vna dia febricitat. alia no **Q** qm ann noia
 ut supiorib⁹ gannuanc hec t n egi¹⁰ declant
 t ear⁹ vut poloes no n m qitanc ordiare dieci
 plongitudie eeri¹⁰ suffic. uti t nrellig⁹ si
 cu februl ucepit. hieus. est autu⁹ ver ue
 p⁹ta. etua n. qitana hieus aucipnals lōga
 ex⁹ uarie si vianet hieui q m d⁹ bi i app⁹
 sepulz t rana in vere. uelox t hieus t via
 nū ead⁹ arim. In estate nū hie mor. In hieue
 lōgior. Sic q morbor etal abinat hieus p⁹lo
 sat ut poloes februl. tcei in estate plm sūt
 in aucipno tcei tcei. In hieue estuane **Q**
 plouet q⁹ capu desigut eeri¹⁰ de t qm. h⁹
 dūsticet q⁹ in uiltis loat tēg⁹ hie capredat

quige
 tulle
 t vgr
 re uili
 uue
 t si pi
 tance
 diere
 brach
 mium
 mite
 vit t
 die ce
 dolore
 te si
 t fe

...
 ...
 ...
 ...
 ...

Theologia

Octavo n°. 180.

gestanden sep 6 - 1991

no

N. 10. B.

N° 60. 0

E. oct. 180

DE OMNI
BUS AB EXORDIO CREATV
rarum hæresibus, quæ mirè multiples
sunt, autoribus Philastrio Brixien.
& alijs insignibus doctri
na & pietate uiris.

*Porro falsis illis demoniorum doctrinis oppo
suimus, opera principum theologorū, summa or
thodoxæ religionis capita, quibus, præter cætera,
evidenter demonstratur quod nam sit propheta seu
concionatoris officium, & contra quid euangeli
stæ debeat ecclesia.*

Item, De ligandi & soluendi potestate, Ni
cephoro Chartophylace autore.

Ex domo Buzelii

BASILEAE APVD HENRI
CVM PETRVM.

1770

DE OMNI

RE AB EODIS ORATA

etiam hactenus non nisi in

rebus hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

et hactenus

Handwritten signature

EASLEMAN AND HENRI

CVS PETRVM

1770

PHILASTRII VITA EX
Ioanne Tritemio.

Philastrius Episcopus Brixienſis, uir
in diuinis ſcripturis doctiſſimus, & ſe-
cularium literarum non ignarus, beato
Ambroſio Mediolanenſi & notus, &
familiaris. Cuius meminit ſanctus Au-
guſtinus in quadam epiſtola ad Quod
uult deum. Scripſit pro utilitate comu-
ni quedam preclara opuscula, e quibus
nullum ad manus noſtras memini per-
ueniſſe. Fertur eius, beato Auguſtino
ubi ſupra teſtante, inſigne opus
quod ſcripſit, De LVI he-
reſibus. Cetera
non uidi.

Claruit ſub Theodoſio Imperatore
Chriſtianiſſimo, Anno Domini
CCCLXXX.

D. AVR. AVGVSTINI DE PHI-
lastrio testimonium.

Philastrius quidam Brixienſis Epi-
ſcopus, quem cum ſancto Ambroſio
Mediolani etiã ipſe uidi. Scripſit hunc
librũ, nec illas hæreſes prætermittens,
quæ in populo Iudeorum fuerunt ante
aduentum Domini, eaſq; XX & VIII
commemorauit. Et poſt Domi-
ni aduentum CXX &
VIII ſcripſit.

INDEX eorū quæ
operi insunt.

A

A Belonij	211	adelphilus hæreti-	
abelani	211	cus	214
abraham lu-		adimantus hæreti-	
dæorum typus	171	cus	213
abrahā quomodo		aditæ hæretici	212
placauerit deū	106	aëtiani hæretici	214
abstinentes	68	aëtius sophista	197
acephali	212	aër inficit corpus	
achab rex Israëlita-		pag.	295
rum	11	aërij	57
achillas episcopus		aëriani	213
Alexandrinus	212	alexander Aærari-	
à cibis uere qui ab-		us	214
stineat	338	almariani	215
actus apostolorum		almaricus	215
Cerinthus abij		alogiani	214
cit	32	amici dei officium	
adam quidam ne-		pag.	281
gant saluari	40	ammonius Alexan-	
adamiani	212	drinus	197
ad Hebræos episto-		andrea acta uitæ	
la an Pauli sit	73	sua	72
		angeli non huma-	
		na naturæ similes	
		pag.	101
		A 3 anima	

I N D E X.

animalia in Ezechi	aquilæ æditio	162
ele an deum lauda	aquila cuius typū	
rint	gerat	159
animus sæpe laude	arabici	216
sui pascitur	arbitrii nostri su-	
animam immorta-	mus	19
lẽ Samaritani ne-	archelaus episco-	
gant	pus	50
anteriorũ genus	arriani	51
anthiasistæ	artotyritæ	58
appellis heresis	arũdo est infirmus	
appelles hæreticus	animus	284
pag.	ascodrogitæ	58
apollinaris iunior	astaritæ	12
pag.	asthar	21
apocalypsis an Io-	astaroth	21
annis euangelistæ	asturtium	22
sic	atiani	214
apocrypha quare		
legenda	B	
apocryphi	Bahalitæ 17 &	11
aquam negant qui	balaã propheta	18
dã à deo factam	balac rex Moabita	
rum	rum	18
pag.	baptizauit quidam	
aquarii 209 & 60	barbam	218
	baptizant	

I N D E X.

baptizant quidam	Coelorum diuersi-
mortuos suos 41	tas 82
barbara Sigismun-	cain quare fratrem
di Imperatoris u-	suum interfecerit 3
xor 208	caini 3
barbelus idolū 29	caino quare uita
bassi heresis 36	post peccatū, con-
basilides hæreticus	cessa 144
pag. 20	calacanus homo 29
beatitudinis terrā	canticū canticorū
quidā ignorāt 82	liber à quibusdā
begradi 216	improbatur 150
beguini 216	cātica diuina inter
belitæ 17	laborandum exer-
belus sacerdos 9	cenda 322
belus uox unde 18	can. 7. locus decla-
berilli error 197	ratur 262
biothanati 70	carnis salutem fieri
bonus perfecte 293	quidam negant 31
bona reticere exa-	carnem hominis à
sperat deum 298	deo non esse factā
bonosiani 216	quidā dicunt 50
bostrena urbs Ara	carnaliter solū in le-
bie 197	ge domini quidā
borboriani 58	uiuendū asserūt 4
C	A 4 camos

I N D E X.

camos abominatio		sedere ad dexterā	
Chananeorū	12	patris negant qui	
caro organum ani-		dam	45
mae	85	christum ex Ioseph	
carpocrates hæreti-		natum quidam af-	
cus	198	firmant	31
carpocratiani	46	christum pro pro-	
carpocratis uariae		pheta & iusto ho-	
hereses	30	mine Esseni ha-	
castitas sacerdotū		bent	7
probatur	314	christum ex cōcubi-	
castigationem qui		tu Ioseph natum	
reñciant	276	quidā afferūt	207
cataphryges	40	christū in carne ue-	
cataphrygæ	203	nisse quidam ne-	
cataristæ	217	gant	46
cerdonis error	36	christum animā ue-	
cerdo hereticus	209	ram non habuisse	
cerdoniani	209	quidā dicunt	54
cerinthi errores	31	christus genus de-	
cherinthus hæreti-		ducit à Seth	4
cus	198	chus filius Chā	99
cherubin quid	190	circuitoires	70
chilionetix	48	citheus uilla	23
christum in carne		cogitationes male	
		pellendæ	

N D E X.

pellendæ	143	correptio inter fra-	
coluthiani	60	tres qualis	373
colubrum quidam		corpus hominis	
colunt	3	non saluari quidã	
coniugiũ sacerdo-		adstruunt	34
tum Isidorus pro-		crines capitis qui-	
bat	309	dam ob religionẽ	
cõpũctio uera cor-		nutriunt	7
dís	330	crudele factũ quo-	
cõcionator lingua		rundam	220
rum derogãtium		cupiditati nihil ui-	
non metuat	280	le	312
concupitus promi-			
scui	47	D	
confessio peccato-		Dalphidus hereti-	
rum pœnitẽtiam		cus	202
monstrat	332	datosius hæreticus	
confusio adducens		pag.	202
gloriam	300	dauidẽ quidam ne-	
consilium dei im-		gant fuisse Chri-	
mutabile	350	sti prophetam	136
correptiones qua-		de animẽ sensu hæ-	
les esse debeãt	246	resis	130
coronę signũ uicto-		de annorũ incerti-	
riæ	348	tudine heresis	111
		de Adę & Eue ceci-	
		A	tate

I N D E X.

tate hæresis	119	de Christi natiuitate hæresis	151
de animabus sceleratorũ hæresis	126	de corporis & anima hæresis	109
de angelis quorundam error	23	de diuisione orbis hæresis	120
de annis Christi hæresis	98	de diluuiõ hæresis pag.	124
de anima homini inspirata hæresis pag.	87	de intellectu hominis hæresis	88
de Adæ mandato error	251	de imagine dei in humano corpore hæresis	84
de creatione hominis uaria	26	delicta leuia & grauiã	369
de Christianis tempore ultimo hæresis	109	de literis hæresis	39
de columba hæresis pag.	36	de linguæ nomine hæresis	96
de Christi ad inferos descensu hæresis	127	de Leuitici lib. preceptis error	159
de Christo hæresis pag.	26	de Melchisedech sacerdote hæresis pag.	169
basilidis hæresis	26	democrati de mundi sententia	115
		de mun	

I N D E X.

de mundis infinitis	error	115	deuictiaci	7
de planetis septem	hæresis	114	deum triformē qui	
de psalterij inæqua	litate	139	dam faciunt	79
de passione Christi	hæresis	56	deus cur diuersis	
de paschate hæresis	pag.	71	modis homines al	
de paschatis festo	hæresis	47	locutus sit	156
de patre & filio hæ	resis	42	deuterius hæreti	
de syderibus hære	sis	93	cus	217
de spiramine Adæ	hæresis	179	de zodiaci signis	
desperati in infer	nū descendūt	344	hæresis	125
de terræ motu hæ	resis	92	dijs alienis quare	
detractores quo	modo puniēdi	382	non maledicendū	
detractoribus ne			pag.	167
			diuinitatē Christi	
			quidam doluisse	
			dicunt	76
			doctor qui loquat	
			penset	245
			donatus Afer	211
			donatiani	68
			dositheus	4
			diuina natura incor	
			porabilis	187
			ebiō hæreticus	198
			eccle	

N D E X.

ecclesiastes Salo-	147	esai. locus, mūdami	
monis à quibusdā		ni qui fertis uasa	
reijcitur	147	domini declaratur	
ecclesiæ rector qua		pag.	227
lis esse debeat	226	esai. locus, de labijs	
elemosinæ uirtus		attactis carbone	
pag.	327	pag.	189
elemosina à qua		esaiæ locus, de che-	
morte liberet	340	rubin & seraphin	
elpulius hæreticus		pag.	183
pag.	218	esaię locus, popule	
eluidij error	199	meus qui beatifi-	
encratitæ	57	cant te &c. decla-	
episcopus primo se		ratur	283
ipsum corrigit		esseni qui	7
pag.	233	escas quidam cum	
episcopi an à suis iu-		hominibus non	
dicandi	308	sumunt	70
episcopi ueri descri-		euangelium ioan-	
ptio.	223	nis Cerintho ascri-	
epicureorum uox		ptum	49
pag.	148	euangelia pharisæi	
equi lignei heresis		reijciunt	5
pag.	24	eudoxus hæreticus	
eriani	213	pag.	199
		eumo-	

INDEX.

eumoni errorēs		tiū quid mali ad	
pag.	199	ferat	310 & 311
eunomiani	54	faustus Afer	200
eusebius Nuomedi		filiorum culpā qui	
ensis	100	dam in parentes	
eutyches Constan		transferūt	116
tinopolitanus	200	flagellantium hære	
eutich dogma	219	sis	219
excōmunicationis		floriani	46
uarius usus	379	fortuna cœli	10
excalceati	65	fratricelli	220
exod. 14. locus ego		fulgentius Donati	
indurabo cor ei		sta	221
us declar.	274	funiculus agrimen	
ezech. locus, Audi		forius	181
ens ex ore meo			
sermonē, declara		G.	
tur	256 & 257	Galatæ quomodo	
ezechie regis factū		à Paulo corripi	
memorable	19	antur	253
ezech. 33. locus, Si		gen. 42. locus de lo	
conuersus &c.		seph declarat	350
declaratur	273	gygas terræ mon	
F		strum	100
Fœminarū confor		gygas & in bono	
		pag.	102
		gygantes	

I N D E X.

gygantes tempore	hebionis heresis	32
Noë	helchefaitæ	199
gygantes unde di-	heliognosti	7
cti	hemerobaptistæ	
gnostici	pag.	209
gradus honorum	heracleonis error	
ambigendi	pag.	35
græci heretici ob	hercules fortes uiri	
summū pontificem	dicti	7
pag.	hermes Trismegi-	
græci unde	stus	8 & 93
100	hermię errores	44
græcorum philoso-	hermogeniani	44
phi ex biblijs sa-	hermotitæ	45
cris omnia sua	herodiani	22
hauserunt	homo triplici uirtu-	
165	te in corpore con-	
guilhermus hereti-	stitutus	153
cus	homo passionis ty-	
221	pus	159
H	hospitalitas dili-	
Haloide	genda	324
heresis subterranea	I	
pag.	Ialdabaoth	29
16	idoli nomen	104
hæreses ab origine	idola	
mundi		
1		
heber uir sanctus		
pag.		
97		

I N D E X.

idololatræ raro im-	crificiū suum qui-
puniti 11	dam miscent 41
idola Abraham fre-	inspiratio quid 87
git 167	inter esse semper, et
idololatria ab ho-	fuisse, nulla con-
mine instituta 104	trarietas 132
ieiunia quatuor 173	intellectus solius
ieiunium corporis	homini 90
est castigatio 338	ioan. locus, Deū ne
ieiunium rationabi-	mo uidit unquam
le 337	declaratur 187
ieiunium quidā re-	ioan. 6. locus, Ope
ſciunt 217	ramini escam, quæ
imago dei 154	non perit, decl. 150
ignis & cōpunctio	ioannis acta 73
nis cordis cōpara-	ioh testem in cœlo
tio 331	quærit 283
indulgentia pecca-	iosephi somnium
torum quibus tri-	pag. 349
buitur 332	iouinianus hereti-
indurare quid 133	cus 201
infernum quidam	iracūdo homini ne
dicunt esse istum	sis amicus 295
mundum 45	iracūdi quomodo
infantis sanguine sa-	sanari

I N D E X.

Sanandi	383	fit frequens	242
iudam quidā opus		latini unde	110
bonum fecisse in		legis & Propheta	
tradendo saluato		rum in Christo fi-	
re	29	nis	60
iudex interior pio		leo fortitudinis ty-	
quærendus	283	pus	159
iudicium futurū Sa		lex Mofi aliud in	
maritani negāt	6	uoce, aliud in ab-	
iudicem Christum		fcondito habet	153
omnium quidā ne		lex admonitio mā	
gant	38	dati	152
iudæi Solem colue-		linguarum confu-	
runt	8	sio propter pecca-	
iustificationem Na		tum	94
zaræi in carnali le		linguarum cogni-	
gis obseruantia		tio	95
consistunt	7	locus nō adiuuat si	
iusti æterni iudicij		deest spiritus	294
examen aspiciunt		lucani errores	38
pag.	282	luca sexto locus be	
L		ati eritis declara-	
Laodicensium epi-		tur	303
stola	73	Mala	
lectio scripturarum			

INDEX.

M	Abraham primus
Mala omnia qdam	obtulit 107
deo adscribunt 91	melchisedech sine
manes hereticus 201	parentibus ortum
manichæi 202	quid 170
manichæi 49	melchisedech sacer
manuū opus qdam	dos dei 43
reiecerunt 202	menander magus
manuum impositio	pag. 202
dabat spiritū san-	menandri heresis 25
ctum 192	messaliani 202
marci errores 35	miletas 46
marcion hæreticus	moloch idolum 15
pag. 209	monothelita 203
marcionis hæresis	mōtanus phryx 230
pag. 37	montanista 69
mathematici homi-	mortē quare sibi q-
nes uanissimi 129	dam intulerint 50
medicorum in mor-	mortem qdem op-
bis industria 249	tant 70
meletius hæreticus	malorū autor quo-
pag. 202	modo deus 61
melitiani 75	mulierū stultitia in
melchisedech Chri-	colendis dijs 16
stianorū typus 171	mundū quidā non
melchisedech sub	mutari asserūt 63
	B mun-

INDEX.

mundū quidam ab	nicolaïtæ	72
angelis esse factū	noëtiani	43
asserunt 25	nora mulier	29
mures aurei 9	nouatus presbyter	
murmuratores qua	pag.	204
uia sedandi 389	nouatiani	65
musca Acaronita/	nuptiarū legitima/	
rum 9	rum cōtemptores	
musoritæ 9	pag.	118
Soricū cultores 9	nuptiarū uis quidā	
N	abnegant	40
Nathan quomodo	nyctages	209
Dauid corripuerit	O	
pag.	Obdurare dei	274
246	operandum omni/	
nembroth primus	bus labore manu	
Gygas 99	um	316
nepos episcopus	ophite	3
pag.	oratio uera	333
204	orationē quidam	
nestorius Germa/	improbant	217
nicus 204	orationes q̄ ad deū	
nazarxi 6	ascendant	356
nicolaus hæreticus	origenis præcep/	
pagina 204	tor	197
nicolaus Antioche		
nus 28		
		oseæ

I N D E X

ofex 4. sanguis san guinem tetigit, lo cus declaratur 273	pati aliquid pro Christo quidam prohibent 28
otiosi sermones q pag. 392	pati Christianus p Christo non re/ cusat 309
ozias rex Iudæorū pag. 9	patripassiani 44
pœnitentiā nulla in Cain 145	patriciani 50
pœnitentiā agere quid 341	praxeas Asiaticus pag. 209
pœnitentiæ quādo nulla utilitas 346	praxiani 44
pagani unde 109	prædicandū quid si deli pastori 267
pagani à pagano re ge 110	prædicator q recta non denuntiāt 232
paganitatem à deo esse institutā qui/ dam dicunt 102	prædicator est me/ dicus 308
paradisum quidam inuisibilem dicūt esse 45	psalmus 110 locus, uirtutem operum suorum annuntia bit, declaratur 288
parmeniani 68	psalmus 137 locus Nōne qui ado/ rant te, declaratur pag. 281
patiētie efficacia 328	
humilitatis laus 329	B z paulus

I N D E X.

paulus cur suas uir/ tutes enumeret	288	da	377
paulus Corinthios laudat & uitupe/ rat	250	peccati perpetua fit memoria	339
paulus Antioche/ nus	201	peccatum peccato cumulari	270
paulus quomodo omnibus placeat pag.	232	peccatū Cain quale pag.	142
pauli sollicitudo	231	pecudes quidā rati onales arbitran/ tur	89
pauli locus, Rom. 9. Non est uolen/ tis, neq; currentis &c. declar.	133	pecunia ortus om/ niū malorū	308
pauli studium	324	pepura uilla	41
pauli acta	73	persecutiones pa/ rant coronas	303
paulus Samosate/ nus	50	perdici satan com/ paratur	1
paulus Samosate/ nus	205	pharisæorū error	9
peccatū è corde eij/ ciendum	143	phibas hæreticus - pag.	202
peccata grauiora quomodo sanan/ tur		phitonissa mulier pag.	19
		photinus præsul Smyræus	109
		photinus	51
			peni

I N D E X.

pœnitentia nemini deneganda	339	regina cœli	10
pollio Macedoni/ us	201	rempha idolum	13
post baptismũ Græ/ ci pueris sacramē tum confirmatio/ nis dant	221	rector ecclesiæ qua lis esse debeat	226
prodianitæ	45	rectoris ecclesię of/ ficium	244
pseudoprophetæ unde	91	resurrectionem fu/ turã quidã in pro/ creatione filiorũ esse dicũt	6
ptolemeus rex Ae/ gypti	164	resurrectionẽ qui/ dam negant	4
ptolemei error	34	resurrectionẽ qui/ dam ponunt in fi/ liorũ pcreatione	46
purgatorium Græ/ ci negant	221	pag.	46
puteoritæ	13	rhetorij	75
Q		romani à laphet	123
Quæstio seditionis inter apostolos	32	romani unde	110
R		rom. 1. locus decla/ ratur	271
Ranarũ cultores	8	S	
rebaptisatores	68	Sabellius hereticus	206
redẽptoris hostis pag.	231	pag.	206
		fabelliani	44 et 206
		B	
		3 fabinus	

I N D E X.

fabinus hereticus	pag.	205	peccata signari	pag.	266
sacerdotum uerum	officium	308	sanguinem de pa-	storis manu requi-	
&		309	rere quid		269
sacerdoti sancte ui-	uendū	254	saturnini heresis		125
sacerdos specula-	tor uocatur	256	scorpionis astutia,	natura, mores, &	
sacramēta quidam	nudi celebrant	213	cur notatur eorū	scilicet astutia	
sacrificia tempora-	lia fuisse	107	pag.		291
sacrificia Christia-	norum	161	secundi heresis		34
saddoc homo lu-	dæus	5	sedechias falsus, p-	pheta	20
sadducaei		5	senectus cordis		245
sapientia Græcorū	uana	139	senes quos scriptu-	ra uocet	244
samaritani unde di-	cti	6	seleuci heresis		44
sampsonem quidā	imitantur	7	semiariani hæretici	quando floruerūt	
sanguinis nomine			pag.		52
			septuaginta inter-	pretes à quibus-	
			dam improban-	tur	162
					sergius

I N D E X.

Sergius p̄sul Anti	46	sirach liber	46
ochenus	203	solis adoratores	7
Serpentini	3	solonis uox de Gre	
Serpens æneus cul-		cis	123
tus	14	somniatores quidā	
Seruendum omni-		pag.	29
bus per charitatē		speculator qui	258
spiritus	315	gregorij pape labo	
Seruitus deo placet		res	260
pag.	307	spiritus paucorum	
Sethiani	4	fidelium	180
Seueriani heretici	222	spiramen datur ca-	
signa cœlestia	125	techumenis	179
Silentium quidam		stellæ unde	146
semper tenent	59	Symmachiani	50
Silentium non de-		Symmachi uersio	
cet pastorem	228	in uetus testamen-	
Silentium quinquen-		tum	166
nio indixit suis di		Symmachus hereti-	
scipulis Basilides		cus	207
pag.	207	Syderū nomina pau-	
Similitudo dei	154	ca in scripturis	93
Simon magus	23	Tatiani errores	40
&	206	templarij	210
Simon Cyreneus	28	tertulliani errores	208
		thamur	

I N D E X.

thamur simulacrū		uelamen à Iudaïs	
pag.	16	qñ auferetur	189
thessalia inundatio		uerecundia lauda-	
ne aquarū obno-		bilis in malo	300
xia	124	ueritatem non esse	
theodotionis uer-		arundinē	284
sio	166	uirgines q̄ p Chri-	
theodorus Coriari-		sto passæ, pro stul-	
us	207	tis habent	208
theodotus Byzan-		uitulus laboris ty-	
tinus	41	pus	159
timothei grauitas		uitijs quomodo me-	
pag.	241	dendum	238
trinitas quando an-		uitijs carnalib. qdā	
nuntiata	103	predicarūt esse in-	
trogoditæ	10	seruiendum	50
tropitæ	56	uoluntas tentās	135
tophet	13	usura fugienda	308
V		Z	
Valentiniani	72	Zachariæ locus de	
ualentini dogma	33	funiculo mētorio	
uxores & concubi-		declaratur	180
ne Salomonis hæ-		zenobia regina se-	
resim inttoduxe-		ducta	51
runt	176		

PHILA-

STRII EPISCOPI BRIXIENSIS

in librum de hæresibus præfatio.

De hæresen diuersa pesti-
lentiã, uarijsq; erroribus,
qui ab origine mundi e-
merferint, & sub Iudæis
defluerint, & ex quo ue-
nit dominus noster Iesus Saluator in
carne pullulauerint, dicere oportet, nu-
merumq; earũ paulatim exponere, in-
micumq; humani generis Perdici fuis-
se à Hieremia propheta non immerito
comparatũ agnoscere, qui cũ infœcun-
ditatem patiatur, sæpius aliorum fur-
tim fœtus incubans, quasi suos iam fo-
uet ac uindicat filios, usq; ad tẽpus ali-
quod: Cumq; eis iam tempus ætatis di-
scernens adcreuerit, tunc amissis falsis
parentibus, iura parentum sensu pro-
prio recordantes, palamq; oculis intu-
entes, sequi eos amplius non demo-
rantur. Quorum causa nobis similitu-

*Perdix
diabolus.*

do hæc nunciata est, quod diabolo relicto impietatis causa, eius qui orbem terrarum sua sub ditione cum tenere putaret: Postquam uero Christo parente à nobis uiso & recognito, omissa falsitate parentis mendacissimi, iam ueri parentis Christi uestigia sequi omnis homo non moratur, agnoscens quotidie per enigma: compleri enim cognoscimus prophetiam Hieremiæ beatissimi ita dicentem: Clamauit perdix, collegitque, non parturit, faciens sibi diuitias non cum sapientia, in medio dierum derelinquent eum, & in postremo erit insipiens. Quod nunc deserentes quotidie omnes gentes idololatriam mortiferam inimici, Christum etiam uerum dominum de lege & Prophetis audientes, eumque cum patre semper esse credentes ac recordantes, æque ad eum modis omnibus supplices properant peruiolare, ut compleatur prophetia: Recordabuntur & conuertentur ad dominum Christum omnes fines orbis terrarum.

Cata

CATALOGVS EORVM QVI

ante aduentum Christi here-
seas arguuntur.

Ophite.

PRimi sunt Ophitæ, qui dicuntur
Serpētini, isti colubrū uenerantur
dicentes: quod hic prior ini-
tium nobis scientiæ boni & mali attule-
rit. Vnde ei Dominū inuidisse asserunt:
quia scientiā primus detulerit mulieri
bonæ rei atq; malæ, perq; illā ita ad ge-
nus omne hominū permanauerit, pro-
pter quod & de cœlo primo deiectus
est, inquit, in alterū: unde eum & de
cœlo aiunt aduenturū, & uelut aliquā
dei uirtutem esse eundem estimāt, atq;
eum adnuntiant adorandum.

Caiani.

CAiani, qui Cain laudant fratri-
dam, primogenitū patris nostri
ac beati Adæ protoplasti: dicētes ex al-
tera uirtute, id est, diaboli Cain factū,
ex altera autē Abel beatissimū natum,
& uirtutē maiorē, quæ erat in ipso Ca-
in inualuisse, ut suū interficeret fratrē.

a 2

Sethiani

Sethiani.

Sethianorum heresis, que Seth fili-
um Adę postea genitū, hocq; ap-
pellatū nomine ueneratur, quod post
interfectionem Abel beatissimi natus
est, ex quo & Sethiani appellantur, co-
lentes eum & dicentes: quod duobus
creatis hominibus in initio, & angelis
in dissensione constitutis, tenuit uirtus
in celo foeminea: Apud eos enim ma-
sculi & foemine, dii deaq; esse putant.
Quod peruidens, inquit, mater, quia
occisus est Abel iustus, cogitauit ut pa-
reret iustum Seth, in quem & colloca-
uit magne uirtutis spiritū, ut possint de-
strui uirtutes inimice. De Seth aut ipso
Christū dominū genus deducere aiūt:
Quidam autē ex eis non solum genus
de eo deducere, sed etiam ipsum Chri-
stum esse asserunt atq; opinantur.

Dositheus.

Dositheus quidam postea, Iudæ-
us genere, ausus est dicere secun-
dum carnem solum esse uiuendum in
lege domini, deq; ea non sperans resur-
rectionem

rectionē futuram : nec dei spiritū, nec angelum esse credens, nec futurū iudiciū de lege atq; Prophetis expectans.

Sadducei.

S Adducei post istum, a Saddoc homine Iudæo qui hoc nomine uocabatur, qui discipulus fuit illius, qui & confirmauit hanc heresim, ut ex eo Sadducei dicerentur: Secundum carnem æque solum predicant uiuendū, circumcidendum, corpusq; baptisandum. De lege autem diuina nō aliud expectantes, epicuream dementiā potius quam diuinæ legis iura sectantes. De quibus & in Euangelio scriptum est, docente Domino, contraque hanc heresim pestiferam predicante.

Pharisæi.

P Harisæorum alia est, quæ resurrectionem futurā confiteatur, legem accipit & prophetas, Christum autem expectat ut iustum hominem. Hi iudaizant, & Euangelia non accipiunt, & quædam tempora Christo domino nostro esse contraria asserunt.

Samaritani.

SAmaritani, à Samario rege ita nū-
 cupati sunt: Alij autem aiūt à filio
 Chanaam, qui hoc nomine Samarius
 uocabatur, à quo Samaritani sunt ap-
 pellati. Isti legē accipiunt Mosi, id est,
 quatuor solum libros, iudiciū futurū
 non expectātes, resurrectionē negan-
 tes, Christum dominum dei filium in
 lege & prophetis nunciatū ante non
 credentes. Animā etiam immortalem
 habere hominē iuxta legem nō senti-
 entes. Solum autē hoc in corpore uiuē-
 dum esse putātes, resurrectionemq; fu-
 turā in pcreatione filiorū, quę in hoc
 seculo fit quotidie t hanc estimātes, e-
 amq; prædicantes uanitatē: insensatis
 quippe pecudibus comparati, ut scri-
 ptum est in propheta: Homo in ho-
 nore constitutus non intellexit, con-
 paratus pecudibus insensatis, & simi-
 lis eis factus est.

et haud

Nazaræi.

NAzaræorum hæresis est, quę le-
 gē & prophetas accipit, carna-
 liter

liter tamē uiuendū affirmat, omnemq; iustificationē in carnali obseruantia cōsistere suspicat. Crines etiā nutriendos capitis, omnemq; uirtutē iustitię in eo putantes cōsistere, quasi à Sampsonē illo sibi hoc presumentes iudicij, quia Nazareus uocabant, à quo postea Pagani fortes uiros ex illius figura usurpantes, Hercules nuncuparunt.

Esseni.

Esseni aut sunt, q; monachorum *teffa* uitā exercēt, escas delitiosas non sumentes, nec studiū in uestimētis gerentes, nec possidentes aliquid: lectiōni autem & bonis operibus insistentēs, in locis etiā separatis habitantes, Christum autem dominū dei filium non expectantes, nec in lege atq; prophetis eum dominum agnoscentes annuntiatum, sed ut prophetā, aut iustum hominem solum credentes expectant.

Heliognosti.

Heliognosti, q; & Deuictiaci dicuntur, Solem adorantes, atq; dicentes, Solem scire omnia que dei sunt:

Homines etiã non aliũ, nisi solem illum
 lumina re, Solemque eis prebere omnia
 nutrimenta: non cognoscentes, quod
 in seruitute positus cursum suum pera-
 grat à deo patre per Christũ dominũ
 in sancto spiritu statutũ quottidie. De
 quo scriptum est: Qui dicit soli oriri et
 oritur, & non oriri, & non orit. Quem
 Hermes ille uanus paganus Trime-
 gistus docuit, post dominũ omnipotẽ
 tem non aliũ nisi Solem debere ipsum
 & homines adorare, qui cũ ad Celta-
 rũ prouinciã prexisset, ipse eos digno
 scitẽ docuisse, atque huic errori ut succu-
 berent eisdem suasse. Quẽ Solem lu-
 dei captiuati adorabãt, ut Ezech. Pro-
 pheta eosdẽ Iudeos incusando cõdem-
 nat, et acrius crimẽ maiestatis declarat
 & arguit cõtestando sicut scriptũ est.

Ranarum cultores.

Alij sunt, qui ranas colunt, quas
 sub Pharaone per irã dei tũc tẽ-
 poris Aegyptiorũ terra emanauit, ut
 putore Aegyptios defatigent, inque eo
 scelere adhuc pseuerãt, putãtes dei irã

ex

ex hac uana obseruātia posse placari.

Musorite.

Musoritæ sunt quidam nomine, qui sorices colūt, qui sub Belo quoq; sacerdote, cū fuisset capta arca testamenti ab Allophylis, atq; ex ira dei produxisset terra sorices, ut eorum fruges deperirent, admoniti à suis fecerunt aureos mures, atq; eos cū arca & sedibus auribus remisertunt quinq; si timēq; ab eis desijt pestilentia. Legē itaque & Prophetas isti accipiētes, non cognoscūt hoc esse uanum & abominabile, quod ab uniuersis contemnit, & modis omnibus deridetur.

1 Reg. 5.

Musca Accaronita.

Alij sunt, qui muscam Accaron colūt in ciuitate dicta, ut in Regnorū libro scriptū est: sicuti rex Ozias Iudeorū languēs miserat ad muscā Accaron ciuitatē, si sanus fieri posset de languore corporis, cuius causa beatus Helias iratus zelo diuino Prophetata, quia non à deo salutem Iudæorum rex sperare maluit, sed à Musca poti-

a s us, &

us, & Accaron ciuitate: Iratus in hoc beatus propheta non eum euasurum, sed moriturum in lecto suo ilico diuino spiritu pronuntiauit.

Trogloditæ.

TRogloditæ, qui ita dicuntur in Iudeis, qui in speluncis habitantes abditis, idola colere non desinebant, ut ait Ezechiel propheta, monstrante Domino quomodo in speluncis absconditis seniores populi tenentes turbula, idolis sacrificabant, atque ea cæcis mentibus adorabant.

Fortuna cæli.

ALia est heresis in Iudæis, quæ reginam, quam & Fortunam cæli nuncupant, quæ & Cœlestem uocant in Africâ, eiq; sacrificia offerre non dubitabant, ut etiam propheta Ieremie Iudæi tunc dicerent ex aperto, cum moneret eos recedere ab idolis, & seruire domino, solumq; eum adorare eos debere, irati exclamant, dicentes: ex illi fortunæ cæli, siue reginæ non sacrificant, ex eo cuncta illis mala & pericula

eula contigisse. Propter quod beatus Ieremias exiens de populo, de quē ciuitate eorum, lamētationes illius causa impietatis in libro conscripserat, causam quē illis atque ciuitati aduenturum non multo post nuntiabat.

Bahalitæ

SVnt & Bahalitæ in eis, qui Bahal nomen regis Tyrionum detinētes memoria, atque ipsius idolum adorātes eidē sacrificabāt, ut in Regnouū libro continet, cum rex Israēlitarū Achab, & Hiezabel uxor eius, illi idolo sacrificare nō desinerent. In quō zelo ductus diuino beatus Helias ppheta missus à domino, ait eis sub nomine iudaismi legē cōsistentibus, impietati autē pñitio se paganę seruiētibus, & omni populo ita dixit: Vt quid uos claudicatis in utrisque poplitibus uestris? aut deo deo, aut Bahal Bahal. Et nihilominus fauens lucorū sacerdotibus rex atque regina, diuersis pœnis & cruciatibus perierunt. Populus etiā nō recedēs ab idolis, crebris captiuitatibus interit.

Astaritæ

Astarite.

4. Reg.

24.

Alij sunt, qui Aſthar hominem, & Camos abominationē Chananeorū, & Sydoniorum, id eſt, idola hominū ac mulierū uenerabant, atq; eiſdem diuerſa offerebant ſacrificia, quorū cauſa & captiuitas illis regibus & populo tunc temporis permittente domino ſepius aduētabat, ſicuti in Regnorū libris cōtinet. Præter Dauid beatum regem, & Ezechiā ſanctum, & Iofiam, & Ieſu filiū Naue: Alij omnes permittebant populos ſacrificare idolis, ac ſepius cum illorū interitu & ipſi uerſabantur, non ea deſtruentes, ſed magis impietatis eorum fautores fieri properantes ut reges ceteri, ſicuti libri Regnorum conteſtantur.

Hæreſis de idolo Moloch & Rempham.

Act. 7.

Alia eſt hæreſis in Iudæis, de qua dominus prophetas inculſabat eos, deq; ea beatus Stephanus martyr increpabat dicens: Nunquit immolationes & ſacrificia mihi quadraginta annis obtuliſtis domus Iſraël, dicit dominus

minus omnipotens: & nunc suscepistis tabernaculum Moloch, & sydus dei Rempham, formas fixorū idolorum sculptiliū: Propter qđ dicit dominus, trāsmigratione uos faciam captiuari in Babylone atque Persarum, & interiora loca alia & arida, & in postrema terrarum omnium.

Heresis de ara Tophet.

SVnt & qui aram collocantes ita dictā Tophet nomine alicuius in ualle filij Ennon, ibidē suos filios, & filias Iudei demonijs immolabant. De quibus dicit dominus per prophetam Ezechielē: Ecce filii hominis, uide qđ facit populus Israēl, iste filios & filias suas in ualle Tophet immolat dæmonijs, quibus ego non mandauī hanc facere in iquitatem in Israēl populo.

Puteorite.

PVteorite sunt qui puteos colunt, in altum fodientes, de quibus eis haurientes quasi aquā salutis in ea sperātes aliquā, cum dicat Dominus per Prophetam monendo: Me dereliquerunt fontem

fontem aque uiuæ, & foderunt sibi lacus detritos, qui non possunt capere aquã salutarem. Quod ergo ante dicebat per prophetam, in sua diuina complebat presentia, dicēs: Omnis qui ex hac aqua terrestri biberit, rursus sitiet: de aqua autē quã ego ei dabo non sitiet in eternũ, quã ego ei dederò, si biberit nõ sitiet in eternũ, sed erit ei saluens in uitã eternã: Quippe erit gratia Christiani baptismi salutaris humano generi cõcessa à domino saluatore.

Hæresis ob aneam serpentem.

4. Reg.

19.

HAeresis est quoq; in Iudæis, quæ serpenti sacrificabat, & usque ad Ezechiam regem Iudæorum eandẽ impietatem celebrabat. Serpenti enim in libris Regnorum usque ad Ezechiam sacrificabat ereo populus Iudæorum, quẽ Moses facere iussus fuerat in exitu Israël de Aegypto, cũ à serpētibus moderentur Iudæi murmurantes, atq; deperirēt iniquq;, iussit dominus ut faceret Moses serpentẽ ereum, ac suspenderet eũ in medio populi supra lignũ

&

& qui intuebant̄ in eum saluabant̄ à plagis atq; diuersis uulneribus: Illi ergo serpenti æreo usq; ad regē Ezechia sacrificabat Iudæorum populus, formationes etiã in lapide magno, uelut obelisco, q̄ erat in templo positus pro columna, et in eo incisiones & impressiones manu hominū, & ut literarum quarundã sculentes Iudæi, & formulas diuersas tollentes, & ponētes in lamina baiulabāt in collo: incātationes etiã docētes, & uelut philacteria habētes, imò potius exercētes maleficia eadem percolebant, atq; inde alligaturas & tutamina suo portabant & portant in pectore, quæ dominus ubiq; in lege uetuerat fieri: quia pagane cecitatis hæc erat impietas. Has igitur beatissimus Ezechias rex impressiones siue sculptiones deleri iussit, atq; ferro radi penitus atq; excindi, ereum etiã serpētem deponi atq; frangi præcepit: pro quo merito est liberatus à domino de obsidione tanta Persarum & Assyriorum, tunc temporis qui uenerant captiuare

ptiuare Iudæorum populum, atq; ciuitatem, ut illa nocte, qua timebat Barbaros rex Ezechias, angelus domini de cœlo descenderet, centumquē & octoginta quinque milia alienigenarum obsidentia ciuitatem nocte silenti percuteret, atque omnes homines exanimos atque mortuos mane regi, omnīq; Iudæorū populo demonstraret.

Hæresis subterraneis in locis ad omnem turpitudinem apta.

Alia est hæresis, ut Ezechiel Propheta dei iussu peruidit, sub terra in spelunca stantes septuaginta uiros seniores Iudæorū, tenentes thuribula, diuersisq; formarū sculptilibus sacrificantes eosdem, atq; eadem adorantes.

Hæresis mulierum cum Thamur simulachro.

Est & alia hæresis Iudæorū, quam sub spelunca iussu dei cogit peruidere propheta, mulieres sedentes & plangentes quendam Thamur nomine, qui filius fuit regis gentilium, cuius Iudææ mulieres simulachrū cū fletibus

bus adorabant, impietatemq; gentiliū
colentes, ei offerre sacrificia nō desine-
bant: Thamus enim Pharaō ille dice-
bat rex Aegyptiorū, q sub beato Mo-
se Aegyptijs praesidebat illo tempore,

Belite.

ALia est heresis in Iudaeis, quae mul-
torum quasi hominum, multa-
rumq; mulierum percolens idola, Ba-
halitarum speluncis absconditis eisdem
offerre sacrificia non desinebant, scri-
ptura dicente, quasi multorū atq; mul-
tarum fuisse numerum. Hoc autem aut
à Belo rege, qui orientē potenti regimi-
ne multo tempore detinuit, ac de ipsi-
us uxore & filijs, filiabusue, ita ex pa-
rentibus editis omnē eorū progeniem
processisse monstrabat, ut ex eis Baha *Bahalite.*
lite appellarent: Nam ut est genus, aut
Græcorū, aut Anitiorū, & aliorum, ita
ex parentibus suis omnis illorū emer-
serit progenies, ut ex uno nomine im-
pia generatio Belitæ dicerentur: Itaque
mortui cum in monumētis ponerētur,
& progenies illorū itidē sepulta in eo
b loco

loco hoc nomine à suo populo meruit à posteris nuncupari, ut Belitæ appellarentur à sua generatiōe pristinā. Belus aut̄ siue à proprio nomine, siue à fortitudine belli, quia multos superabat tunc temporis, hoc nomen aut cognomen habere sortitus est, de c̄p̄ hac re Iudeorū populus impietate gentiliū sequendo à diuina scriptura accusat̄, quod sacrificantes illis, id est, regibus, & eorū filijs, omni c̄p̄ cognationi illorū, sequētes diuersis captiuitatibus tradebantur.

Hæresis cum Bahal idolo.

Alia est hæresis in Iudeis, quæ Bahal idolum, aut Balaam pseudo prophetam, qui de Mesopotamia aduenerat contra Mosē beatissimum afferunt nomen accepisse: qui Balac tunc temporis rex Moabitarū illum rogauerat, ut ad eum iret, & malediceret populo Iudeorū. Et quia ut Propheta in scripturis ante dicebat̄, contempto aut̄ precepto Domini ad Pseudoprophete postea descendit interitū, contra dei populū cogitando, Iudei ut paga
ni

ni sub hoc uocabulo idolum facientes
ipſius, colere illud non deſinebant.

De Phitoniffa muliere hæreſis ſuperſtitioſa.

Alia eſt hæreſis de Phitoniffa,
qua cooperiētes ueſtimētis mu-
lierem, ab ea quædā reſponſa ſperabāt
poſſe cōſequi: unde & aiunt Phitonif-
ſam illam beati Samuelis animā ab in-
feris excitāſſe: atq; inde maxime credi
poſſe homines uſq; hodie plurimi ſu-
ſpicātur, quæq; dixerat regi Sauli ſuper-
ſtiti Propheta beatiffimus, ea etiā in
executione quaſi ei iterū reſponſa di-
xiſſe cognoſcūt uera: Cumq; plurimi
huic adquiēſcere mendacio malint, in-
perpetuū deſcendūt interitū, cum Pro-
pheta dicat: Iuſtorum animæ in manu
Domini, & non tangit eas mors. Quo
modo itaq; anima impia piā ſanctamq;
animam, & Prophetam maxime pote-
rat ab inferis excitare: Sed q̄a ignorant
quod recedentes animæ à fide Chriſti
Domini, deditas iam ſe impietati faci-
unt, atque ei omni ſe ſtudio ſubiiciunt:
quia arbitrij ſui eſt omnis homo, quod

uelit ut eligat facere permittente deo.
 Sed quia recessit à Domino, ut immundus spiritus iam ei dominaretur, dubijs & claudicantibus in lege diuina, quod dixit beatus Helias: Aut deo deo, aut Bahal Bahal. Qui enim adhæret Christo unum corpus est, & qui immundo spiritui unus consensus est. Et Achab rex Iudæorum, cum crederet Sedechie, & alijs falsis Prophetis, uerumq; Prophetam Domini Michæam contemneret, interrogat Dominus immundum spiritum, adhuc bonitatis loco regi concesso à Christo Domino usq; ad tempus aliquod: ut si uellet credere Prophetæ uero procellam periculi deuitaret: si nollet, magisq; crederet Pseudo prophetis sine dubio deperiret: Ita em̄ interrogat Dominus immundum spiritum dicens: Quis seducet regem Achab Israëlitarum, ut uadat in pugnam & ibi interficiatur? Et ecce immundus spiritus aduenit dicens: Ego uadam & faciã. Et ait dominus ad immundum spiritum: quomodo id faciẽs? Et ait immundus

dus spiritus ad dominum: Faciam me
 quasi angelum lucis, & uerba similia
 eloquar, & ducā eum in prēlium atq;
 ibi eum deferam, & sic morietur. Et ait
 dominus ad eum: Vade, sic facies. Ideo
 oq; & Apostolus ait: Non magnum
 est, si & Satanas transfiguret se uelut
 in angelum lucis, cum ipsius satellites
 transfigurantur, & ita decipiunt mul-
 tos uisu, uerbo, aut persuasione non al-
 terius rei: quippe uisu quasi uerisimi-
 li, ut cum uerbis ueluti similibus, & ui-
 sibus quasi bonis & non malis in tem-
 pore uolunt credere atque eis inherere,
 homines inuitabilem æternę mor-
 tis incurrāt sententiam, diuersisq; post
 exitum corporis pœnis & cruciatibus
 pessundentur. Quod & regi Iudæo-
 rum illo tempore periculum superue-
 nit, quod falsis magis quàm ueris dei
 prophetis credere maluisset.

*De Asthar & Astharoth simula
 chris heresis.*

Est heresis in Iudæis, quæ Asthat,
 & Astharoth post Mosi defun-
 ctionem,

ationē succēSSIONemq; Iesu filij Naue
 colentes ad captiuitatē gentilium tra-
 debant: Nam & Asthar & Astharoth
 homines & fœminas, figurasq; eorū
 colebant, quę nomina regū Syriorum
 fuerūt & Aegyptiorum, quorum filij
 filiēq; cum à suis populis colerentur,
 post etiam templa illis facientes, post
 mortem illorum progeniē ibidem se-
 pelientes, deorum dearumq; eis nomi-
 na offerebāt cum sacrificijs itidem: nā
 asturtiū est in Syria aliqua diuersa &
 plurima, quæ de gente Chananæorū
 omnis hæc illo tempore exarsit impie-
 tas, quā Moses gentem cum omni suo
 populo eradicare iubebat à domino.

Herodiani.

Alij Herodiani sunt, ab Herode
 rege Iudeorū ita appellati: isti
 resurrectionem confitentur, legem &
 prophetas accipiūt: Herodem autem
 regem Iudeorū percussū ab angelo,
 ipsum ut Christū sperātes expectant.

Cata

CATALOGVS EORVM

qui post Christi passionem
haereseos arguunt.

Post passionem autem Christi domini nostri, & ascensionem in caelum, Simon quidam fuit Magus, genere daemarianus, de uilla, quae est Cithesus uocitata, qui magicis uacans artibus multos fallebat: dicens se esse uirtutem quandam dei, quae supra omnes uirtutes esset. Quae Samaritani quasi patrem uenerant, & suae haereseos institutorem perniciosae extollunt, multisque eum laudibus preferre nituntur, qui baptizatus a beatis Apostolis, recessit a fide eorum, sceleratamque & perniciosam haeresim seminauit, dicens se transformatum putative, id est quasi umbram, & ita se passum fuisse, cum non, inquit, pateretur. Qui & audebat dicere mundum ab angelis factum: angelos autem factos a quibusdam sensibus de caelo praeditis, eosque fecerisse genus hominum.

Intellectum autem quendam alium
asserit esse, qui descendit in mundum
salutis causa hominum. Helenā illam,
inquit, quæ in Troiano bello à Poëtis
uanissimis edita nuntiat, & uirtutes,
inquit, quæ mundum fecerant, concu-
piscencia ducte illius Helenæ, seditio-
nem mouebāt: Ista enim dans, inquit,
concupiscenciam illis uirtutibus & in
figura foemine apparens, ascendere in
cælum non poterat: quia uirtutes in
cælo quæ erant, non eam permittebāt
ascēdere: expectabat autem uirtutem
aliā, id est, Magi ipsius Simonis præ-
sentiam, quæ eam saluaret adueniens.
Ligneum etiam equum, quem Poëtæ
uanissimi dicunt in Troiano bello fu-
isse, per allegoriam asserit quod illa
machina ignorātia erat uniuersarum
gentium impiarum, cum cōstet illam
Helenam, quæ cum mago erat de Ty-
ro, meretricem fuisse, hancq; eundem
Simonem magum fuisse secutam, &
cum eadem diuersas magias, diuersaq;
scelera perpetrasse. Qui cum fugeret
beatum

beatum Petrum Apostolum de Hierosolomitana ciuitate, Romamq; ueniret, ibiq; pugnaret cum beato Apostolo apud Neronem regem, deuictus undique oratione beati Apostoli, atque percussus ab angelo, sic meruit interire, ut eius magia euidentis mendacium cunctis hominibus patefieret.

Menandrus.

Post hunc Menandrus quidam nomine, q̄ discipulus factus ipsius, impietatē eius est fecutus in omnibus.

Saturninus.

Saturninus quidam paulo post & ipse sumens inde fomenta doctrinae mortifere, assererat dicens: Mundum ab angelis factum, & distare angelos à uirtute illa, & mundum esse diuisum per ordinem angelis, & cogitasse eos ut facerent hominem: fecerunt itaque hominem: & opus inquit, ipsorum erat homo: De uirtute enim superna lumē dicunt fuisse dimissum, quod illuminauit mundum istum, & ad cōcupiscentiam adduxit angelos,

b s   statimq;

statimq; ascēdit in cœlū: At illi cupidī
 ipsius luminis facti, uirtutē eius uidere
 cupiebāt: Non preualētes autē, ad inui
 cem dixerūt: Faciamus hominē secun
 dum imaginē & similitudinē nostrā:
 & factō homine, quia impotens erat,
 saluari non potuit: Videns itaq; uirtus
 superna, qđ illi hoc fecerūt, misit scin
 tillam, quę correxit hominē, & suscita
 uit, & fecit eum uiuere. Scintillam ita
 que uolunt saluari, alia autem uirtuti
 bus illis quę fecerunt dimitti, ac dere
 linqui suspicantur: Christum autē um
 bratilitē apparuisse affirmāt, non car
 nem hominis ueram, & animam acce
 pisse, atque omnem œconomiam my
 sterij Saluatoris ita compleſse.

Basilides.

Basilides, qui & Hæresiarches di
 cit̄ à multis, quia de lege & pro
 phetis, & Apostolis proponēdo & lo
 quendo, sentiēdo autē aliter, iura ui
 olabat Christianę ueritatis. Qui cū ue
 nisset Aegyptū, docebat ita definiens:
 de innato & solo deo natū fuisse intel
 lectum,

lectum, de intellectu uerbū, de uerbo
sensum, de sensu autem & uirtute sapi
entiam, de uirtute aut & sapiētia prin
cipatus & potestates, & angelos fa
ctos diuersos: Ipsi enim angeli fecerūt,
inqt, coelum, post illos alij angeli fece
runt coelum, ita ex alijs alij prolati fe
cerunt tertiū coelum, qui secundū or
dinē & alij, inquit, fecerūt trecentos
sexaginta quinque coelos, & imponit
uirtutibus illis nomina angelica, & ip
se magijs uacās itidem multos imperi
tos decepit. Homīnem aut ab angelis
factum asserit: Dominum etiā uerum
omnipotentē, & eum audet angelum
dicere, & accepisse genus Iudaeorum
in hereditatē, & eduxisse eos de terra
Aegypti. Hic ergo audacior factus, e
latus est, inqt, aduersus ceteros ange
los, & uolēs in subiectione habere ali
os, habuit cōtrarias gentes, quas com
mouerunt uirtutes inimicæ eius. Ideo
& contra Iudeos diuersę gentes, inqt,
surrexerūt. Christum autem dicit qua
si per umbram putatiue passum fuisse,
Simonem

Simonem etiam Cyreneum pro eo ad passionem uenisse affirmat: Ipse enim inquit, portauit eius crucē. Hic etiam male permittit uiuere, et dat licentiam uitijs secularibus inhærere: prohibet etiã pati martyrium homines pro nomine Christi, dicens ita: ignoras quid desideras: non enim passus est, inquit, Christus, neq; crucifixus est: quomodo itaque potes, inquit, cōfiteri hunc crucifixum cum non sit crucifixus, & ignoras qui passus sit.

Nicolaus Antiochenus.

Nicolaum Antiochenū aduenā qua sit amentia deceptus, uideamus, qui sub Apostolis fuit, atq; ab eis est electus diaconus septimus, ut scriptum est in Actibus Apostolorū. Posteaq; recedens ab eis, atque à sana doctrina, diuersis erroribus & fallacijs pessundatus est. Qui fuit primum cū Apostolis, & Stephano beatissimo martyre: qui dicit & ipse uirtutes esse plurimas, unde & Gnostici, qui scire se aliquid putāt, maxime emerferunt:

Isti

Isti Barbelo uenerant, & Noram quādam mulierem. Alij autem ex eis Ialdabaoth quendam, alij autem Calacuan hominem: Dicunt autem & dogmata ponentes ista: Ante erant solum tenebrę, & profundum ex aqua, atque terrę diuisio facta est in medio, & spiritus separauit hæc elementa. Tunc ergo tenebras intuentes in spiritum genuerunt quatuor Aeonas, & isti quatuor genuerunt alios quatuor Aeonas: Hoc autem dextra atque sinistra lux, inquit, sunt, & quēdam etiam concubuisse cum illa muliere & uirtute dicunt, de qua nati sunt dij, & homines, & angeli, & septem spiritus dæmoniorum. Addunt etiam prophetas quosdam natos de ea specioso nomine & Barraban. Alij autem Euangelium consumationis, & uisiones inanes, & plenas fallacię, & somnia uiderē diuersa afferunt delirantes.

Heresis ab Iuda traditore.

Alij autem ab Iuda traditore instituerunt heresim dicentes: bonum

num opus fecisse Iudam, quod tradiderit Saluatore: Hic enim, inquit, nobis omnis scientie bonae autor extitit per quem caelestia nobis mysteria manifesta sunt: Virtutibus etenim in caelo non letibus pati Christum, & scientibus quod si fuerit passus, uitam hominibus donaturus sit: Hoc sciens, inquit, Iudas, quod si fuerit passus Christus, salutem hominibus allaturus esset, hinc tradidit Saluatorem. Hoc autem malum adsertionis impie quibusdam uanis & uecordibus quasi uerisimile uidetur esse interdum, cum sit in omnibus contrarium & execrabile, cum propheta Dauid ante, & dominus saluator damnauerit, & beati Apostoli sententiam domini aduersus eum confirmauerint edocentes.

Carpocras.

Post istum Carpocras nomine surrexit, & ipse dicens: Unum principium, de quo principio, id est, de deo, prolationes factae sint angelorum atque uirtutum: quae autem uirtutes deorum sint,

sint, fecerint creaturā istam uisibilem ubi nos cōsistamus. Christum autem dicit non de uirgine Maria, & diuino spiritu natū, sed de semine Ioseph hominē natum arbitrat, de q̄ eo natū carnaliter, sicut omnes homines, suspicatur. Qui post passionē, inq̄t, melior inter Iudeos uita integra, & conuersatione inuētus est, cuius animā in caelum susceptā predicat: carnē uero in terra dimissam estimat, animi q̄ salutē solū, carnis aut non fieri salutem opinatur.

Cerinthus.

Cerinthus successit huius errori, et similitudini uanitatis, docens de generatione itidē Saluatoris de q̄ creatura angelorum, in nullo discordans ab eo, nisi quia ex patre solum, legi cōsentit quod à deo data sit, & ipsum dominū Iudæos esse aestimat, qui legem dedit filijs Israël. Docet autem circūci di, & sabbatizari, & Christum nondū resurrexisse à mortuis, sed surrecturū annuntiat. Apostolum Paulum nō accipit,

cipit, Iudam traditorē honorat, Euangeliū secundum Matthæum solum accipit, tria Euangelia spernit, Actus Apostolorum abiicit, beatos martyres blasphematur. Hic sub Apostolis quæstionem seditionis commouit, dicens debere circumcidi homines, cuius causa contra illum, & hæresim eius decreuerunt in suis Actibus Apostoli sententiam, non debere iam homines Iudaismo, id est, circumcissioni, alijsq; talibus superstitionis uanæ parere carnalibus, qui de gentibus uenientes credebant in Christum dominum nostrum saluatorem.

Hebion.

Hebion discipulus Cerinthi, in multis ei similiter errans, Saluatorem nostrum hominem de Ioseph natum carnaliter æstimabat, nihilq; in eo diuinitatis fuisse docebat, sed sicut omnes prophetas, sic & eum gratiam dei habuisse adferebat, non tamen dominum maiestatis, et dei patris filium, cum patre sempiternū esse credebat,

cum

cum diuinæ scripturæ Dominum sem-
piternum, cum patre uero eque sempi-
terno ubiq; testentur ac prædicent.

Valentinus.

Post istum Valentinus quidã surre-
xit, Pythagoricus magis q̃ Chri-
stianus, uanã quandam ac perniciosam
doctrinam eructans, & uelut arithme-
ticam, id est, numerositatis nouam fal-
laciã prædicans, multorumq; animas
ignorantium captiuauit. Et in primis
quidem fuit in ecclesia, elatior autẽ fa-
ctus postmodum, errore nõ paruo de-
ceptus est, degensq; in Cypri prouin-
cia, cœpit hoc definire: Nihil erat ali-
ud ante, inquit, in mundo, nisi profun-
dum maris & Silentium, quod Poëtæ
chaos adserunt, deq; hoc Profundo &
Silentio edocēs processisse Intellectũ,
& Veritatẽ, de Intellectu autẽ & Verita-
te, Verbũ & Vitam: de Verbo autẽ &
Vita, hominem & ecclesiam: de homi-
ne autem & ecclesia processisse duode-
cim Aeonas, id est, secula: & de uerbo
& uita decem Aeonas processisse: De
c Intelle

Intellectu autem & Veritate octo Aeonas, & esse hanc *τριάκοντα* seculorum, id est, triginta Aeonas. De ogdoade ergo & decade, & duodecade consistere triginta Aeonas deliberat. Dicit autem Christum à patre, quem Profundū nomine appellat, ad totius mundi salutē fuisse dimissum, de cœlo eum carnē detulisse, nihil autem accepisse de sancta uirgine, sed ut aquā per riuum, ita transisse per eam affirmat. Animam ergo solam saluari, corpus autem hominis non saluari arbitratur.

Ptolemæus.

Alij sunt successores ipsius, Ptolemæus, qui doctrinam eque uanam intulit, dicens quatuor esse Aeonas, & alios quatuor, nouum quid uolens commentū falsi decernere, quā Valentinus doctor eius est ementitus.

Secundus.

Post hūc quidā Secundus nomine, Aeonas similiter docēs factos, adserit tamen infinitos. Christum autem quasi per phantasiā apparuisse, id est, ueluti

ueluti umbrā humano generi, & nō ue-
ram carnē hominis habuisse suspicat.

Heracleon.

Post hunc Heracleon discipulus
ipsius surrexit, dicens: principium
esse unum, quem Dominum appellat,
deinde de hoc natū aliud, de q̄ his du-
obus generationem multorum asserit
principiorum, cum suis itidem delirās
doctoribus.

Marcus:

Marcus autem quidam post istū
successor eius, numerū & men-
suram, & calculum, rationē etiam com-
putationis faciens literarum, quasi uerū
similis & cuiusdam rei nouæ inuentor,
cum estimaret à quibusdā se posse lau-
dari, non in paruam itidem erroris in-
currit amentiam: dicit enim ita, uiginti
quatuor literæ sunt, quæ perfectionem
habent omnium rerum. Propter quod
& Christus, inquit, dicebat: Ego sum α
& ω. Dicebat etiam quod in postremo
tempore Christus descendet ad Iesum
in figura & similitudine columbæ, &

Christum ipsum columbam esse docebat, quę descēdit, inquit, ad duodecim Aeonas, id est, ad duodecim Apostolos, & unum ex eis cecidisse, id est, Iudam estimabat: Christum autem putatiue dicit apparuisse, & passum fuisse quasi per umbram, nō tamen uere passum corpore arbitratur.

Bassus.

Post hunc C. Bassus, similiter in literis & numero elementorū astrorumq; septem, uitā omniū hominum, & generationem consistere asseribat, non in Christi maiestate & potentia, necq; in ipsius carnali presentia ueram hominum sperari salutem aduertebat.

*Septendario numero
pro omnia
constare.*

Cerdon.

Cerdon autē quidā surrexit post hos, peius suis doctoribus predicans, qui cum uenisset Romam de Syria, ausus est dicere duo esse principia, id est, unum deum bonum, & unū malum: & deum quidem bonum, bona facere, & malum, mala. Iesum autem salvatorem non natum asserit de uirgine,
nec

nec apparuisse in carne, nec de caelo descendisse, sed putatiue uisum fuisse hominibus, q̄ nō uidebat̄, ingt, uere, sed erat umbra: unde & putabat̄ quibusdam pati, nō tamen uere patiebat̄.

Marcion.

MArcion autem discipulus eius, genere Ponticus, de ciuitate Sinope, urbem Romam deuenit, ibique degēs sceleratam heresim seminabat, atque interrogās presbyteros sanctos ecclesie catholice, sensus sui eis errorem mortiferum propinabat, dicēs ita: Quid est quod in Euangelio dicente domino scriptum est: Nemo pannum rudem mittit in uestimentum uetus, neque uinum nouum in utres ueteres, alioquin rumpentur utres, & effundetur uinum: Et iterum: Non est arbor bona, quæ faciat malum fructum, neque arbor mala, quæ faciat bonum fructum. De quē hoc accipiens interpretationem à sanctis presbyteris non acquiescebat ueritati, sed magis Cerdonis sui doctoris firmabat mendacium,

& iste similiter unum deum bonū, & unum malum annuntians, Christum autē putatiue apparuisse, id est, quasi per umbrā, & passum eum fuisse umbratiliter, nō tamē in uera carne credebatur. Secundū Lucā autē Euangeliū solum accipit, nō euangelia, nec Epistolas Pauli Apostoli, nisi ad Timotheū, & Titum: q̄ enim de Christo dicūt, ut de deo uero, præterit: quę autem quasi de homine dicunt scripture, ea accipit capitula, & neque Christum iudicem esse omnium cōfitemetur. Qui deuictus atque fugatus à beato Ioanne Euangelista, & à presbyteris de ciuitate Ephesi, Romę hanc hæresim seminabat.

Lucanus.

Lucanus post istum quidam similia Marcioni statuens ac decernens, ut ille doctor ipsius Marcion est in omnibus euentus.

Apelles.

Fuit Apelles discipulus eius, similia in quibusdam Marcioni prædicās, qui interrogatus à quibusdam, quoniam

nam modo de fide sentiret, respondit,
non mihi opus est dicere à Marcione,
ut duo principia adserā coæterna: ego
enim unum principium esse prædico,
quem deum cognosco, qui deus fecit
angelos, fecit etiam alteram uirtutem,
quem deum scio esse. Secundū, qui &
uirtus dei est, quæ fecit illum. Hic autē
deus qui fecit mundū, non est, inquit,
bonus, ut ille qui fecit illum: subiectus
autē est deo illi, à quo & factus est iste,
qui & nutui & iussioni et præceptis pa-
ret illius in omnibus: Cuius Arriani
nunc consortes sunt atque fautores,
sic prædicantes atque sentientes. Di-
cit autem Christum in carne apparui-
isse, nō tamen sicut Valentinus de cœ-
lo carnem desumpsisse: Ait etiam post
passionem non carnem surrexisse, sed
de quatuor elementis, quæ de mundo
acceperat, eaquē in terram dimisisse,
ipsum in cœlum sine carne ascendisse
asserit. Sub Apostolis itaque hæ fue-
runt hereses per ordinem.

CATALOGVS HAERESION
quæ sub Apostolis extiterunt.

Tacianus.

Post Decij aut̄ persecutionem fuit Tacianus quidam discipulus sancti Iustini martyris, qui recessit à ueritate post passionem ipsius: doctrinamq; tãti ac tã beati martiris, & magistri cõtempnit in omnibus, dicens Aeonas quosdam de cœlo fuisse prolatos. Addens etiã hoc: Adam patrem nostrum protoplastum nō saluari, Aeonas autē nuntians sicut Marcion delirauit. Qui etiam generationem hominum execratur, & ius nuptiarum legitimum abiicit, idq; iuris à deo statutum non confitetur.

Cataphryges.

Alij autem post istos surrexerunt Cataphryges, in Phrygia prouincia habitantes, isti prophetas & legem accipiunt, patrem & filium & spiritum confitentur, carnis resurrectionem expectant, quæ & catholica ecclesia prædicat: Quosdam autē suos prophetas,

phetas, id est, Montanum nomine, & Priscillam, & Maximillā annuntiāt, quos neque prophete, neq; Christus nuntiauit: Addunt etiam plenitudinē sancti spiritus nō per Apostolos Christo dāte fuisse cōcessam, sed per illos suos pseudopphetas aestimant impartitā, & separāt se ā catholica ecclesia per illos suos pseudopphetas, & falsos doctores: Hi mortuos baptizant, publice mysteria celebrant, *Pe* puram uillam suam, quā sic dicitur in Phrygia, Ierusalem appellant, ubi Maximilla, & † Priscilla, & ipse Montanus, uita tempus uanum, & infructuosum habuisse dignoscunt. Vbi & mysteriū † Cynicorū, & infantis execranda † Scenico celebrat impietas: Dicūt enim eos de infantis sanguine in Pascha miscere in suum sacrificium, suisq; ita ubiq; emittere pntiosis & falsis satellitibus.

Theodotus.

Post istos Theodotus quidā Byzātinus genere, denegator Christi dei nostri in persecutione extitit Saluatoris,

uatoris, q̄ cœp̄it dicere, docēs ita: Cōmunis homo erat, ut omnes homines Christus. Hoc autē dicebat, ut denegationis opprobriū ab hominibus non amplius pateret, cogitās, quod si qui ei diceret, quare negasti Christum deum ac dominum? diceret, quod hominem negavi, non deum. Isti utunt̄ capitulis scripturarum, quę de Christo ueluti de homine edocēt: quę autem de deo dicunt, ea uero non accipiunt. Legētes & nullo modo intelligētes, impietatisq̄ paganę, & cœcitat̄s iudaicę cōsortes se potius quā Christianę salutis participes demonstrantes.

Hæresis de patris & filij substantia.

SVnt alij dicētes *μετεωρισμοῦ*, id est, filium intrare in patrē, & ut uas in uase inesse, ignorantes qd̄ asserant, cū Saluator non dixerit filium in patrem intrare, sed æqualitatis causam in diuinitate & potentia docuerit, non introitum aut continentiam, ut illi æstimāt, impartitam. Et separant se à catholica ecclesia, propter illos suos Pseudoprophe-

do prophetas infaniūt, id sentientes, et nō intelligētes, qđ qualis immēsus est pater, talis est & filius, talis est & spīritus sanctus, equalis in omnibus, ita ut sit immobilis trinitas, immēsa, & omnipotens, atq; sempiterna ubiq; q̄ nobis nuntiāt ex sanctis scripturis aper- tissime, ut & sint tres personæ uiuētes in perpetuum, & equales in omni ma- iestate, & potentia: filius tamen & spi- ritus sanctus de patre sint proprie.

De Melchisedech.

Post istos alij recedētes ab hīs di- xerūt similia, addūt etiā Melchise- dech sacerdotē uirtutē dei magnā es- se, & nomina quaedam diuersa homi- nū adserūt à fide catholica dissonātes.

Noëtiani.

Alij autē Noëtiani insensati, cu- iusdam nomine Noëtiani: qđ di- cebat patrem omnipotentē ipsum esse Christum, & ipsum natū, & ipsum pas- sum, & ipsum mortuū fuisse in corpo- re: hic etiam dicebat se Moſen esse, & fratrem suum Heliam prophetam.

Sabellius

Sabellius.

SAbellius post istum de Lybia discipulus eius, similitudinem sui doctoris itidem secutus est & errorem, unde & Sabelliani postea sunt appellati, qui & Patripassiani, & Praxiani, à Praxea, † & Hermogene, q̄ fuerunt in Africa, qui & ita sentientes abiecti sunt ab ecclesia catholica.

† Hermogeniani à Hermogene.

Seleuci & Hermiae heresis de deo corporeo.

QUæ est hec uanitas Galatarum, Seleuci & Hermiæ hereticorū: qui cum uolunt deū esse corporeū, hylen etiam, id est, materiam mundi coæternam esse cum deo asserunt, & materiam quidem elementorum, quæ est sine anima, irrationabilis scilicet, quæ facta est à deo patre per filium ex nihilo, ut possit esse quæ ante non erat, nō ita accipiunt: Spiritum autem hominis, id est, animam non factam à deo per filium, sed de terra esse aiunt: malum autem aliquando à deo, aliquando esse à materia adferunt. Saluatorē autem

autem in carne negant sedere ad dexteram patris, sed expoliasse carnem, & posuisse in solem estimant: quia dixit propheta, cum nesciant quid dixerit: In sole posuit tabernaculum suum. Paradisum uisibilem affirmant ex Platone, & isti uanitatibus seruietes, & animas hominū de igne & spiritu esse estimantes, isto baptismo non utuntur, propter uerbum hoc, quod dixit Ioannes baptista: Ipse uos baptizabit in spiritu & igne. Isti angelos dicunt creatores esse animarum nostrarum, non Christum saluatorem: Mundum autem istum infernum esse adserunt, & resurrectionem in filiorum procreatione hanc esse predicant, quæ fit in humano genere quotidie, non illam immortalitatis futurā atq; gloriosam annuntiant expectantes.

*Mundus
infernus.*

Prodanite.

Alij sunt discipuli horum, q̄ Prodanitæ appellantur, & Hermiticæ, addūt etiam diuersos errores, docentes: quod in Ezechiele propheta scriptum

Scriptum est de quatuor animalibus,
 quod leonem regē esse pastorū, uitu-
 lum Aegyptiorū, aquilā Romanorū,
 hominem uero pijsſimorum tenere ſi-
 militudinem arbitrant. Hij Sapiētiæ
 libro utuntur Sirach illius, qui scripsit
 post Solomonē, id est, post multa tem-
 pora librum unū Sapiētię. Christum
 autem in carne uenisse negantes, resur-
 rectionem & iudiciū non sperātes,
 de uirgine natum cum non credētes,
 qui in locis Galatię cōmorant, & ut
 uulpes latitātes plurimos depredant,
 sicut Solomon testatus est dicēs: Pren-
 dite nobis uulpes minimas, exterminā-
 nantes uineā domini saluatoris.

Sirach li-
 ber.

Cant. 2.

Floriani, siue Carpocratiani.

FLoriani etiam, siue Carpocratia-
 ni dicuntur, qui & Milites uocan-
 tur, quia de militaribus fuerūt, negan-
 tes iudiciū atque resurrectionem,
 Christum natum de uirgine non cre-
 dentes, omnemquē resurrectionem in
 filiorum procreatione, nefandi coetus
 æstimātes consistere, ut in ecclesia sua
 post

post occasum solis lucernis extinctis
 misceri cum mulierculis no dubitaue- *Promiscui*
 rint, legis præceptum implere putan- *cōcubitus.*
 tes: Nascimini & multiplicamini. Iu-
 daismo potius et paganitati parere ne-
 fande, quàm Christianæ ueritati acqui-
 escere properantes, pecudumq; poti-
 us uitam & amentiam detinentes, quos
 & scriptura uitæ pecudum cōparauit.

De Pascatis festo heresis.

SVnt & q de die Paschæ saluberrī-
 ma ambigunt, adserentes quarta-
 decima luna celebrandū esse Pascha,
 nō sicut ecclesia catholica celebrat: et
 mense Martio semper celebrandū ad-
 serunt: & cum hoc faciunt, diē non do-
 minicam semper custodiunt Paschæ,
 non computātes horas & dies, sed se-
 cūda, aut tertia, aut quarta, aut quinta,
 aut sexta die celebrant, & ex hoc erro-
 re non cognoscūt diē Paschæ domini
 nostri ueram, & salubrem unam orbī
 terrarū statutam, et confirmatā à domi-
 no cursu numerali lunæ mensibus &
 embolismis, & cum hæc non compu-
 rant,

tant, ignorant quid celebrant.

Chilionetita.

ALia est hæresis Chilionetarū, id est, mille annorum, quæ docet ita: Cum uenerit Christus de cælo, mille anni illi erunt iterum nobis carnaliter ad uiuendum, generandum, & manducandum, sicut fit nunc in hoc seculo quotidie, ignorantes escam cælestem, id est, immortalitatis illud præmium affuturum, non hoc caducum & transiens, cum dominus in Euangelio Iudæis quibusdam hoc suspicantibus: Nescitis, inquit, scripturas, & uirtutem earum ignoratis: nam in die iudicij non nubent, neque nubuntur, sed erunt sicut angeli. Et iterum Apostolus dicit: Non est regnum dei esca & potus, sed iusticia, pax, & gaudium in spiritu domini sempiternum.

*Hæresis Euangelium Ioannis & Apocalyp
sin ipsius reijciens.*

Post hos sunt hæretici, qui Euangelium secundum Ioannem, & Apocalypsim ipsius non accipiunt, &
cum

cum non intelligunt uirtutem scripturæ, nec desiderant discere, in hæresi permanent pereuntes, ut etiam Cerinthi illius Heretici esse audeat dicere, & Al Cerintho pocalypsim itidē, nō beati Ioānis Euāg Euange- geliste & Apostoli, sed Cerinthi herel lū Ioan- tici tunc ab Apostolis beatis hereticus nis adscri- manifestatus, abiectus est ab ecclesia. bitur.

Manichæi.

MAnichæi post hos de Perside à
 Mane homine, siue Turbone
 ita dicto surrexerunt, fomenta de illis
 pernitiōsa fumentes prioribus, qui du-
 os deos, unum bonū, & unum malum
 esse adserentes, & pugnam inter deum
 & Dominum esse prædicantes, & ho-
 minis quidem animam de deo esse pro-
 prie putantes, corpus autem à diabolo
 factum arbitrantur. Resurrectionem
 negantes, iudicium non sperantes, dæ-
 monia colentes, elementa adorantes,
 deorum dearumq; nomina, ut Pagani,
 inuocantes, & masculofoeminas quas-
 dam esse dicentes, & utriusque naturæ
 participes, & nefandę turpitudinī serui
 d entes

Arche- entes, qui ab Archelao sancto Episcopo
laus. po in disputatione superati, abiecti, atque
notati, manifestati sunt uniuersis
in illo tēpore, & ut latrones iam sub fi-
gura confessionis Christianæ multorū
animas mendacio, ac pecudiali turpitu-
dine nō desinūt captiuare, qui & in Hi-
spania, & quinq; prouincijs latere dicū-
tur, multosq; hac quotidie fallacia cap-
tiuare.

Patriciani.

Patriciani à Patricio quodam, qui
fuit Romæ, dicti sunt. Hij carnem
hominis non à deo factam asserūt, sed
à diabolo arbitrantur. Hanc etiam con-
temnendā, & modis omnibus abijcien-
dam decernūt, ut etiā ultro quidā de eis
sibi mortem inferre non dubitauerint.

Symmachiani.

Symmachiani discipuli istius, eadē
sentiētes in omnibus, nō sperantes
iudiciū, uitijs secularibus & carnalibus
cōcupiscentijs prædicant seruiendum.

Paulus Samosatensis.

Paulus quidam fuit Samosatensis
post hos in Syria, qui uerbum dei,
id est,

id est, Christum deum dei filium substantiuum, ac personalem, & sempiternum esse cū patre denegabat: prolatiuum autem, id est, quasi aëra quendam dicebat, non tamen personam uiuam filij sempiternam cum sempiterno patre credendam docebat. Hic Christum hominem iustum, nō deum uerum predicabat, iudaizans potius, qui & circumcisionem docebat, unde & Zenobiam Zenobia. quandam reginam in oriente tunc temporis ipse docuit iudaizare.

Photinus.

Photinus doctrinam eius secutus, in omnibus similiter predicabat, in hoc mendacio perseuerans, proiectus est de ecclesia Sirmiensem ciuitatis, à sanctis Episcopis superatus.

Ariani.

Ariani ab Ario presbytero Alexandrię ciuitatis, qui sub Alexandro Episcopo bonę memorię fuit, & Constantino sancto imperatore, dicēs filium dei deo similem: nominetenus similem autem dicens, & non dei ipsius

d

2

patris

patris diuinā credendo substantiā, hæresim periculosam incurrit: nā & creatura similis deo dicitur, cū dicat scriptura: Faciamus hominē ad imaginē & similitudinē nostrā. Non tamen est homo, aut angelus, de deo proprie ac naturaliter, id est, de diuina illa substantia patris inenarranda, & sempiterna genitus, ut unicus filius, qui genitus est de patre proprie sempiternus, sed homo & angelus facti sunt ex nihilo: Filius autē cū sit uerus, oportet de diuina illa substantia patris genitus cognoscat: Verus em̄ deus alio modo esse non potest filius unicus, nisi sit de patris illa diuina substantia proprie genitus. Sēpiterna similitudo itaq; filij & secūdū opa, quia sicut facit pater, & filius similiter facit om̄ia, & dei ipsius est qualitatis diuina substantia genitus, q̄a de ipso natus est proprie sempiternus, nō factus ex nihilo ut homo, & angelus, aut creatura aliqua est.

Semiariani.

Semiariani sunt quoq; hij de patre & filio bene sentiūt, u nam qualitatis

tis

tis substantiam, unam diuinitatem esse
credentes: spiritum autem non de di-
uina substantia, nec deum uerum, sed
factum atque creatum spiritum predi-
cantes, ut eum coniungant & compa-
rent creature: cum Christus dominus
patri & sibi in fide baptismi salutis eter-
nae coniunxerit, eumque cum patre & fi-
lio cunctis credentibus adorandum
iusserit, omni que seculo eum uerum pre-
dicandum statuerit. Non intelligen-
tes, quod Evangelista cum dicit: omnia
per ipsum facta sunt, & sine ipso factum
est nihil, non de spiritu sancto dicit,
quasi factum spiritum per filium: nam
propheta trinitatem omnia fecisse ui-
sibilia & inuisibilia definit, dicens: Ver- *Psal. 234*
bo domini caeli firmati sunt, & spiritu
oris eis omnis uirtus eorum. In omni
itaque creatura, quae facta est per spiri-
tum, non aliquid pretermisit quod non
per eum factum sit, alioqui in fide ser-
uus cum domino non iungeretur, si es-
set creatura diuinus & sanctus spiri-
tus. Cuius causa omnis scriptura, &

dominus cōcedi omnia peccata homi-
nibus p̄ter blasphemiam diuini et adorā-
di spiritus cōlesti essentia, pnūtiauerit.

Eunomiani.

EVnomiani post hos ab Euno-
mio discipulo Arrij in omnibus
inimici uerę fidei aiunt tres esse diuer-
sas qualitatis substātiās ut auri, argēti
& eris: & patrē quidē fecisse filium &
iterum filium, qui sit creatura, fecisse
spiritum: & adserunt filium non patri
esse similem, quia creatura est: neque
spiritum filio similem, quia à filio fa-
ctus est, magis impietati pagane, & in-
iquitati iudaicę consentientes apertis-
sime quā christianę doctrinę, ac fi-
dei catholicę parere uolentes.

Heresis animam ueram Christum non habuisse.

ALij sunt, qui circa incorporatio-
nem aberrant, dicentes non ani-
mam ueram hominis rationalem acce-
pisse Saluatorē, sed corpus solum ho-
minis, & cum subtrahūt animam à cor-
pore, ueram denegant hominum salu-
britatem. Quomodo itaq; potest dici
anima,

anima, quæ non sumpta est à Saluatore: cum Saluator dicat: Tristis est anima mea usque ad mortem. Alioquin anima dici nõ potuit, nisi esset in eo cuius causa aduenerat: Itaque hæc utraq; in comparatione Saluatoris, id est, corpus erat & anima, quæ pro nostra salute dignatus est sumere. Scire nos conuenit, quod & animã ueram hominis habuit, intellectum habentem, & corpus hominis sensum carnalem itidem, ut & dolere possit corpore, & emori. Tamẽ de sancto spiritu facta hæc cognoscit caro, & creata anima scilicet, sicut scriptum est in Euangelio: Spiritus sanctus superueniet in te & uirtus altissimi obumbrabit te. Et quod animam ueram habuit, dicens: Animam meam pro uobis pono. Et de carne passibili ad Thomam: Quod spiritus non habet ossa & carnem, sicut me uidetis. Et Apostolus Petrus de Saluatore testatus est, dicens: Huius anima non derelicta est in inferno, nec caro eius uidit corruptionẽ. Ex quo autẽ incarna-

tus est, & homo nostræ causa salutis,
& deus uerus credit, cognoscit, colit,
& in ecclesia catholica predicatur.

Tropite.

TRopitæ sunt, qui dicunt conuer-
sum uerbum in carnem, non in-
telligentes quod ait Apostolus Ioan-
nes: Verbum caro factum est, & habi-
tauit in nobis: Non attendentes, quod
uerbum est immutabile, & inconuer-
tibile, id est, deus dei filius: Caro autem
quam accepit pro nostra salute, ipse
eam formâdo adsumpsit, & induit no-
stræ causa incapacitatis. Ad eum uisen-
dum itaque res istæ in unum coniun-
ctæ pro nostræ salute, non mutationem
uerbi in carnem, sed assumptionem ma-
gis rei uisibilis declarabant, ut inuisibi-
lis per uisibilem carnem uideri possit,
credi atque cognosci, & ab humano
genere capaciter adorari.

Hæresis de passione Christi.

SVnt etiam hæretici, qui circa passi-
onem aberrant, dicentes: quod in
passione dimiserit deus noster Chri-
stus

stus carnē, & sic ascenderit in cœlum, ut non sit iam in carne diuinitas: neq; enim post passionem resurrexit in carne, neque cum carne ascendit, inquit, in cœlum, cum salus omnium hominum in passione carnis ipsius, & resurrectione, & ascensione in cœlum consistat, sine cunctatione nobis & credentibus uniuersis: cum & Apostolis angelique dixerint pro nostra fide ac lætitia, in actibus Apostolorum: Quod sicut uidistis eum ascendentē in cœlum, sic eum iterū sperate uenturum de cœlo.

Aërij.

A Erij, ab Aërio quodam sic appellati sunt, qui abstinentijs uacant, & in prouincia Pamphilia quàm plurimi commorantur, qui & Encratitæ dicuntur, id est, abstinentes. Hi non possident aliquid, escas abominantur, quas deus cum benedictione humano generi tribuit, damnant etiam de lege nuptias, non à deo institutas adferentes.

d 9

Borbor

Borboriani.

Alia est heresis Borborianorum, qui uitijis implicati seculi, & malis concupiscentijs seruientes, non sperant iudicium futurum, sed potius carnalem seculi concupiscentiam laudant. Hii itaque in coenũ euntes, & inde obliuati de coeno facies & mēbra sua deformantes, eadē re cunctis uelut culpandam dei creaturam demonstrantes: cū illa uorago culpārũ & uitiorũ pernitiōsa damnatio ex hominũ uoluntate, nō legis diuinę pmissiōne descēderit.

Artotyrite.

Artotyrite sunt nomine, ex re ipsa imposito, in Galatia, qui panem & caseum offerunt, non illud quo ecclesia catholica & apostolica celebrat offerendo.

Ascodrogite.

Alij sunt Ascodrogite in Galatia, qui utrem inflatũ ponunt & cooperiunt in sua ecclesia, & circumuehunt eũ insaniētes potibus, & bachanantes, sicut Pagani Libero patri, insanis mentibus

mentibus more gentilium furentes, & non intelligentes, quod ait Saluator: utres novos funendos, inq; eos nouū uinum mittendum, non in ueteres. Et cū sum suis excitatibus properāt inseruire, alieni modis omnibus christianæ salutis reperiunt, cū Apostolis denūciat iustificationē illam iudaicam carnalemq; uanitatē: Christi aut uerā & plenam cōfirmet scientiam dicēs: Vetera transierūt, & ecce noua omnia p Christum facta sunt. De lege em̄ & umbra dicebat dominus, & de suæ gratiæ plenitudine: Duorumq; hominū, qd ait Apostolus: Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Quod enim erat per umbram, & qd erat futurū in domini presentia maius & melius, hoc nūtiabat docēdo, ac rebus testantibus confirmando.

Passalorinchitarum hæresis.

Alii sunt Passalorinchitæ, qui digitū imponētes in nares, & ora sua, & in labia, quasi silentium semper exercent, non rei alię nisi taciturnitati, quasi

quasi studium commodantes. Hoc autem facientes quasi prophetas cupiunt imitari, quia ait Dauid propheta: Pone domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Et quia ieiunijs beati prophete uacantes silentium sapius commodabant, inde usurpantes isti æstimant obseruandum, Pythagoricam uanitatem potius quàm prophetarum cœlestem uitam, & sapientiam sequi properantes.

Aquarij.

Aquarij sic dicti sunt, qui in sacramentis cœlestibus offerunt tantum aquam, non illud quod ecclesia catholica & Apostolica facere consuevit.

Sunt nonnulli, qui prophetas quotidie adserunt, & prophetias fieri predicant, ignorantes legem & prophetas usque ad Ioannem fuisse Baptistam, finemque legis & prophetarum in Christi presentia completum, atque consummatum.

Coluthiani.

Coluthiani, à Colutho quodam ita dicti sunt in Aegypto, qui dicunt

cunt dominum malorum non esse fa-
 ctorem. Contrà autem alter quidam
 opponebat dicens: dominum malo-
 rum esse factorem, qui & ipse est hære-
 ticus pariter, & cum utrique contenti-
 one ferrerentur inani, nescierunt poten-
 tiam rationis: Scriptura enim deum fa-
 cere bona, & nihilominus & mala fa-
 cere prædicauit, cum dicat propheta:
 Ego sum dominus qui facio pacem,
 & creo mala: Et alter propheta: Si
 est, inquit, malitia in ciuitate, quam *Malorum*
 deus non fecit. Sed mala ista non natu- *autor quo*
 ra esse dixit scriptura à deo facta, sed *modo de-*
 causis existentibus hominum, sci- *us.*
 licet in lege peccantium domino, quæ
 sunt tētationes psecutionis diuersæq;
 angustia, quæ deo permittente insur-
 gunt peccantibus, sicut scriptum est:
 Quis dedit Israël in direptionē non-
 ne dominus cui peccauerunt, & no-
 luerunt in uijs eius ambulare: Non au-
 tem fecisse malam deum naturam, di-
 cit scriptura alicubi: Ecce enim om- *Gen. 1.*
 nia ualde erant bona, quæ fecit deus, in
 libro

libro Geneseos, id est, creaturæ mundi.
Tob. 4. Et alibi propheta dicit: Quoniam deus malum non fecit, neque delectatur in perditione uiuorum. Quia ergo non causa dei creantis est mala naturaliter, sed hominū uoluntatis, quæ obnoxia legi dei urgetur, & coërtione constringit, conuersionis causa à domino hæc inferuntur hominibus quotidie. Cum ergo hæc dicunt, quomodo dicta sunt ignorant: quæ enim putant hominibus in coërtione mala, hæc eruditionis & utilitatis sunt plena, quæ hominum uoluntas peruersa pati meret, cum dicat Apostolus: Nūquid iniustus deus qui infert iram suam hominibus? Non tamen sine utilitate & emolumento futuro hæc cuncta humano generi fieri permittunt: iustus enim in tribulatione sustinendo fidelior & iustior comprobatur, peccator autem aut peccare desinet emendatus, aut perseuerans de mundo tollitur, ne in corpore constitutus amplius delinquere uideatur. Ergo aut emendatus cum superest adhuc in corpore

pore bonū iam opus facere non retar-
dabit, aut mens coërcetur ut desinat à
peccato, qđ ait Apostolus: Qui mortu-
us est, iustificatus à peccato.

De mundo hæresis.

Alia autem est hæresis, quæ dicit
mundum non mutari, sed in eo-
dem statu semper manere, etiam post
domini nostri Christi de coelis præsen-
tiam, cum ipse dicat: Omnia transi-
bunt & mutabuntur. Hoc autem non
intelligunt mutationis causa elemen-
torū dictum fuisse à domino, ut hijs
mutatis noua creatura reformetur, qđ
& Dauid docet: Ipsi peribūt, tu autem *Psal.*
ipse es in æternum. Et dominus: Cœ *101.*
lum & terra transibunt, uerba autem
mea non transibunt. Et: Ego facio no-
uum cœlum & nouā terram, dicit do-
minus. Restauranda potius ergo non
pereunda annuntiat elemēta, & quam-
uis impossibile deo nō est, ut qui fecit
ex nihilo omnia, ut iterum delere pos-
sit omnia, quod ait beatissimus Iob:
Si autem destruxerit uniuersa, quis ei
dicet

dicer, quid fecisti? Ergo si ita senseris, omnipotentiam domini Christi cognosces, sin ea restauranda quis æstimat sequenter intelliget: nam et si pereunda semina scriptura demonstrat, id est, ipsum mundum ad nihilum deuenire posse, tamen quia quod fecit nō deperit: fecit enim ut ait Solomon ex nihilo omnia ut possent esse que nō erant & in resurrectione hominum non pereunda semina sed ad gloriam maiorem uenientia demonstrat ut ait Apostolus: Seminatur corpus animale surgit corpus spiritale: seminatur in corruptione surgit in incorruptione. Et ipse iterū Apostolus: Expectatio enim creature reuelationem filiorum dei expectat: uanitati enim creatura subdita est non uolens sed propter eum qui subiecit in spe futuræ gloriæ dignitatis. Propter quod & ipsa creatura inquit liberabitur à seruiture corruptionis in libertatem gloriæ filiorum dei. Ostendens itaque à gloria ad gloriam processura elementa id est homines cum
hac

hac ipsa uisibili creatura, cum dicit Dominus: Sol tūc septempliciter lucebit. Transeuntia ergo erunt elementa ad maiorem iam gloriam, in quibus ea permanenda cum hominibus, quamuis & ad nihilum possit adducere, qui fecit omnia Dominus. Sed in hoc est eminens Christi maiestas & potentia, quod ad gloriam eadem maiorē elementa transire permittit: Nam & Apostolus elementa hec liquefcere, & ad nihilum uenire nuntiat pariter & prophetat.

Excalceati.

EXcalceatorū est hæresis, quæ excalceatos ambulare debere homines adserit, quod sub Mose, inquit, dictum est: Solue calceamenta tua. Et quod Esaias ita ambulauerit tribus annis, quæ magis humana, ac uana superstitionis sunt, non traditionis sanctorū ac domini nostri Iesu Christi iussionis, & imperij, eiusque potestatis.

Nouatiani.

Nouatiani surrexerūt post persecutionem postremā à Nouato
 e quos

quodam, qui, sicut ecclesia catholica,
 credebant antea uetus Testamentum,
 & nouum accipientes. In persecutione
 autē, quia lapsi sunt multi fideles, & in
 pœnitentiam suscepti sunt à catholica
 ecclesia, irati, imò potius præsumptiōe
 ducti ac superbia, uanā doctrinā cona-
 ti sunt seminare, separātes se ab eccle-
 sia catholica, atq; à Christi bonitate ac
 misericordia dissonātes, atq; dicentes:
 Non esse fideli post baptismum locum
 aliquem pœnitentię: Ignorantes quod
 per prophetam clamat: **Exec. 18.** **Dominus:** Nolo mortē peccatoris, sed
 magis ut reuertatur & uiuat. Si ergo di-
 xerint de his qui baptizādi sunt dixisse
 scripturā, non tamen fidelibus, audiant
 Saluatorem post baptismum aquæ di-
 centem de baptismo alio pœnitentię
Luce. 12. scilicet passionis ita: Baptisma habeo,
 inquit, baptizari, & quā festino si sci-
 retis. Ostendēs utiq; nobis post bap-
 tismum quem per aquā ante dederat, ali-
 ud etiam passionis pœnitentię huma-
 no generi ab ipsius bonitate, & clemen-
 tia

tia labentibus concedendū, atq; ab eo-
 dem Domino tribuendū. Quod Apo-
 stoli intelligentes de passione eius salu-
 berrima, post illam primam gratiā hu-
 mano generi etiam hoc eum cōtulisse
 predicabant: Ut prouisor enim & om-
 nipotens, peccantibus cōcedit per pœ-
 nitentiā, ut qui lapsus est surgens ac pu-
 gnans iterum, inq; ea perseverans spe-
 ret se posse à domino desiderandā ui-
 ctoriā adipisci: In Christo enim & eius
 clemētia, & iustitia, bonitas, & propter
 peccantes & pœnitentes abundat quo-
 tidie, ut Paulus testatus de illis est, qui
 peccati causa non egerant pœnitentiā,
 ut dixit in sua Epistola: Quis infirma-
 tur, & ego non infirmor? Et rursus:
 Ne ueniam ad uos, & iterum me humili-
 liet Dominus propter quosdā, qui nō
 egerunt pœnitentiā. Et Petrus Apo-
 stolus mago Simoni dixerat: Age pœ-
 nitentiā, si quo modo dimittatur tibi
 quod fecisti. Et Paulus quem abiece-
 rat eū suscipi post tempus iterū iubet.
 Amissionem itaq; dignitatis possunt
 e 2   perpe/

perpeti tales, non detrimentum salutis, ut ait dominus: Multę mansiones sunt apud patrem meum.

Montanistę.

Montanistę sunt, qui rebaptizant si quos seduxerint homines, & supra baptismum ecclesię catholicę aliud suum baptisma insipientes promittunt, qui & Donatiani dicuntur, à quo **Donatus** dam Donato in Africa constituto, qui hanc hęresim seminavit, qui & Parmeniani nunc appellantur à **Parmenio.** Parmenione quodam, qui eorum nuper successit erroribus atq; falsitati.

Abstinentes.

Sunt in Gallis, & in Hispanis, & Aquitania, ueluti abstinentes, qui & Gnosticorū & Manicheorū particulā perniciosissimam æque sequuntur, eandemq; non dubitant predicare, separantes persuasionibus cōiugia hominum, & escarum abstinentiā promittentes, quę non ex legis præcepto, sed promotionis cęlestis, & dignitatis causa uoluntati hominum talis à Christo concessa est

est gratia. Dicit enim dominus Petro: Non omnes capiunt hoc uerbum. Et iterum idem dominus ait: Qui dimiserit uxorem suam sine causa criminis, facit eam mœchari. Aliud est itaq; cōsensu communi hoc fieri laudis causa maioris consequendæ à domino, & aliud contra legē suadere, contraq; amborū facere uolūtatem. Et iterum: Qui non manducat, manducātem non spernat, & qui manducat, non manducantem non iudicet. Quod ex uoluntate est itaque laudis est amplioris, imò potius mercedis cœlestis est desiderium: qđ autem extra legem est, nō à deo Christo est traditum, sed inani hominum presumptione, & errore inuentū: Scriptum est enim de uobis omnia edere sicut fœnum. Hoc autem ideo faciūt, ut escas paulatim spernentes dicāt eas non esse bonas, & ita non à deo hominibus esca causa fuisse concessas, sed à diabolo factas ut adserant, ita sentiūt. Inquē hoc iam creaturam non à deo creatā, sed à diabolo eam factam

predicare nituntur, per quod hoc mendacium multorum animas captiuarunt.

Circuitores.

IN Africa sunt quod Circuitores dicuntur, hijs cirmeunt terras, & quos inueniunt in uia cogunt eos ut interficiantur ab illis: dicentes se desiderare pati martyrium, & sub causa hac multi latrocinant interdum. Quidam autem ex hijs uelut biothanati moriuntur, sese dantes ad precipitium, diuersumque subeunt calamitatis interitum: qui cum sine causa perire ita properant, honeste mortis sustinent detrimenta, & iudicio dei futuro se potius implicant, quam soluant.

Hæresis de cibo & spiritu sancto.

NEc defunt, qui cum hominibus non sumunt escas, presumptione ducti inani, putantes se melius quid facere: quia & prophete hoc, inquit, faciebant, ignorantes diuersam œconomiam Christi domini esse statutam hominibus. Hijs de patre filio bene sentiunt, de spiritu autem non recte accipiunt, creatum credentes esse & factum sanctum spiritum

spiritum, non deum, sicut scripturae nuntiant, & ecclesia catholica praedicat.

Heresis alia de Paschatis.

Alia est heresis, quae adserit cum Iudaeis debere fieri Pascha. Isti in Galatia, & Syria, & Phrygia commorantur, & Ierosolymis, & cum Iudaeos sequantur simili cum eis errore deperunt. Inque hoc & suum Iudaei confirmant mendacium, cum pervident quosdam Christianos indoctos legis eorum magis sequi uanitate, quam regulam catholice ueritatis, & nihilominus illi cum istos cocelebrant, ut consortes Iudaeorum criminis & sceleris manifestantur, atque ab omnibus dignoscuntur.

Apocryphi.

HAeresis est etiam quae Apocrypha, id est, secreta dicitur, quae solum prophetas, & Apostolos accipit, non scripturas Canonicas, id est, Legem & prophetas, uetus scilicet & nouum Testamentum. Et cum uolunt solum illa apocrypha legere studiose, contra scripturis Canonicis sentiunt, atque paulatim

paulatim dogmatizant, cōtra eos dantes sententias: contra legem & prophetas, contraq; dispositiones beatissimorum Apostolorum consulta ponentes, è quibus sunt maxime Manichæi, Gnostici, Nicolaitæ, Valentiniani, & alij quàm plurimi, qui apocrypha prophetarum & Apostolorum, id est, Actus separatos habentes, Canonicas legere scripturas contemnūt.

Quæ debeant in ecclesiæ legi. Propter quod statutum est ab Apostolis, & eorum successoribus, non aliud legi in ecclesia debere catholica, nisi legem, & prophetas, & euangelia, & Actus Apostolorum, & Pauli tredecim Epistolas, & septem alias, Petri duas, Ioannis tres, Iudæ unā, & unam

Apocrypha à quibus posita sunt legi. Iacobi, quæ septē Actibus Apostolorum cōiunctæ sunt. Scripturæ autē absconditæ, id est, apocrypha, etsi legi debent morum causa à perfectis, non ab omnibus legi debent, qui non intelligentes multa addiderunt & tulerunt, quæ

Andræ acta. uoluerunt hæretici: Nam Manichæi apocrypha beatī Andræ Apostoli, id est

est Actus, quos fecit ueniens de Pon-
to in Græciam, quos conscripserunt
tunc discipuli sequentes Apostolum:
Vnde & habent Manichæi, & alij ta-
les Andreæ beati, & Ioannis actus EIoannis
uāgeliste, beati & Petri similiter Apoacta.
stoli, & Pauli pariter Apostoli, in quiPetri acta
bus, quia signa fecerūt magna, & proPauli acta
digia, ut & pecudes, & canes, & bestie
loquerētur, etiam & animas hominū
tales, uelut canum & pecudum simi-
les imputauerūt esse hæretici perdidit.

Hæresis quorundam de epistola

Pauli ad Hebræos.

Sunt alij quoque, qui Epistolam
Pauli ad Hebræos non adserunt
esse ipsius, sed dicunt aut Barnabæ esse
Apostoli, aut Clemētis de urbe Roma
Episcopi. Alij autē Lucæ Euangelistæ
aut Epistolā etiā ad Laodicenses scri-
ptam. Et quia addiderunt in ea quedā
non bene sentientes, inde non legitur
in ecclesia, etsi legit à quibusdam, non
tamen in ecclesia legitur populo, nisi
tredecim Epistolæ ipsius, & ad Hebræ
e s os in/

os interdū. Et in ea quia rhetorice scripsit, sermone plausibi, inde nō putant esse eiusdē Apostoli. Et quia & factū Christum dicit in ea, inde non legitur. De pœnitentiā autem propter Nouatianos æquæ. Cum ergo factum dicit Christum, corpore non diuinitate dicit factū, cum doceat ibidem quod diuine sit & paternę substātię filius, qui est splendor glorię, inquit, & imago substātię eius. Pœnitudinem etiam non excludit docendo, sed diuersum gradum dignitatis ostēdit inter hunc qui integrum custodiuit, & illum qui peccauit. Dignitatis est igitur detrimentū in eo qui peccauit, non damnū salutis. Nam si fortiter q̄s pugnauerit per martyriū, recipiet pristinā dignitatem, aut si condigne in hoc seculo uixerit, impetrat q̄d desiderat adipisci. Nam in ipsa epistola rebaptizatores excludit, non baptismum pœnitentię abnegat. Conferendum quod interdum in multis fructuosum inueniat pœnitētibus, quod postea fide, uita, bono opere, & in

in hoc seculo à dño collaudati sunt
perseuerantes iam in rebus bonis &
operibus fructuosis, qđ dominus dixit
per prophetam: Non ero memor
malorum eius, sed bonorum potius si
iam in bonis permanserint operibus.

Melitiani.

Melitiani sunt à Melitio quodā
in Aegypto, qđ de parte fuerat
Arriana, & abiectus est ab ecclesia ca-
tholica, qui postea quasi uerū sequen-
do susceptus est, & discipuli eius cum
eo pariter. Atque iterum indifferentes
post hęc agere cupientes, cōmunica-
bant & hereticis & ecclesie catholice.
Quorum cum cognouisset indifferen-
tiam, exortes eos suę cōmunionis ex-
fecit ecclesia catholica.

Rhetorij.

Alij sunt in Aegypto & Alexan-
dria à Rhetorio quodā qui om-
nes laudabat hereses, dicēs omnes be-
ne sentire, & neminē errare ex eis, sed
ambulare bene omnes illos, & male
eos non credere sentiebat. Si itaq; om-
nes

nes laudabat, quem uituperabat? Ergo non tenet quod uerum est. Et Photinus ergo laudandus est hæreticus, qui Christum dominum negat esse ante secula cum patre. Et omnis heresis, quæ blasphematur aut in patrem, aut in filium, aut in spiritum. Cur itaque blasphemos hereticos laudat, cum eos Christus dominus ex hoc iam seculo damnauerit, dicens: non dimitti hominibus blasphemiam in spiritum sanctum blasphemantibus & perseverantibus, neque hic, neque in futuro? Propter quod constat & istum esse hereticum, imò potius nihil scire, qui eos laudandos non uituperandos & abiiciendos iudicauerit.

De diuinitate Christi heresis.

Alia est heresis, quæ dicit diuinitatem doluisse, cum caro pateretur in cruce coniuncta diuinitati: errans in eo quod non solum diuinitas pati non potest naturaliter, nec teneri, neque uideri, uermetiam nec anima hominis, quæ à deo facta est, dicente domino:
Nolite

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed timete hūc potius, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Erant itaque modis omnibus, qui dicunt diuinitatem Christi esse natura passibilem, & impie sentiunt aut doluisse, aut fleuisse, aut ingemuisse: passio enim Christi est carnalis, naturaliter non diuinitate dolēte. Ideoq; non cognoscebatur à Iudeis qui erat in carne passibili loquendo, qui de lege & prophetis deus uerus nuntiabatur, palamq; in carne uenturus predicabatur dicēte propheta: Deus palam ueniet. Et iterū eodem propheta Dauid: Dominus pars hereditatis meę, & calicis mei. Qui est em̄ calix, nisi eius passio: qui tantę bonitatis munus & clementię humano generi cōferens, ab Iudeorum iniquissimo ignorabat̄ populo. Passus itaque est carne passibili, non diuinitate naturaliter impassibili, qui & agnoscitur, & creditur non absente tamen diuinitate, sed cōiuncta cum corpore

corpore pariter propter mysteriū cōsumptionis statutū ac definitum antea. Quod sciens Apostolus nō separauit in cruce diuinitatem à carne, dicens: Si enim cognouissent, nunq̄ dominum maiestatis crucifixissent. Paulus itaq̄ coniunxit utrunq̄, ut Christi bonitatē et misericordiā nobis manifestaret plenissimā. Petrus autē Apostolus quod natura est passibile, & q̄d est impassibile docuit ex aperto, dicēs: Mortuus quidem est corpore, uiuificatus autem spiritu. Neque ergo caro à diuinitate, nec diuinitas à carne aberat, cū caro pariter humana naturaliter, & in hoc ipsa permittente Christi diuinitate mysterium nostre causa salutis cōsummabat à domino, ut plena deuictio fieret inimici, ut in q̄ uidebat̄ ut homo pati, qui deus erat in carne, non sibi sed nobis iam uinceret inimicū, nobisq̄ ante deuictis in sui passione, in eū credētibus uincendi potētiam aperiret, eumq̄ sequentibus cœlestē gloriā ministraret. Nō ergo dei naturalis passio & dolor talis

talis in diuinitate eius gignebat, sicut quidam æstimant, alioquin homo solum erat, non deus & homo, ut scriptum est, sed mysteriũ nostre causa salutis eterne consummabat, qd ante fuerat nuntiãtũ à lege pariter & prophetis.

Hæresis triformem deum faciens.

Est hæresis quæ dicit ueluti triformem deum esse & compositum, ut quædam pars patris, quædam filij, quædam spiritus sancti sit: atq; ita credi debere adserit, & hoc dicens nescit, nec intelligit diuinæ scripturæ sententiam: Triformem enim quandam dicens substãtiam, multo blasphematur maxime, ignorans quod alter est qui misit, alter qui missus est. Ergo est uera persona patris quæ misit filium, & est uera persona filij quæ aduenit de patre, & est uera persona spiritus quæ à filio & patre missa est. Trium itaq; harum personarum una est ueritas, maiestas, & substãtiæ æqualitas, & diuinitas sempiterna. Qualis est enim immensa & inenarranda patris psona,
talis

*Petrē &
mittere
filium.*

talis est & filiū, talis est sancti spiritus: ut in distinctione nominum ac trium personarum non sit aliqua nature diuersitas. Immensibilis est igitur hęc trinitas, inuisibilis & inenarrabilis, quę fide solum cognoscit: non tamen expositione humane uocis, ac sensu mortali condigne expromitur. Cum enim dicit mittere patrem filium, & filium mittere spiritum sanctum, personarū causa dicit, non loci separatione diiunctos ostendit, propter Sabellium scilicet & Photinū hereticos, qui condigne de deo intelligere noluerunt, dicente domino: Cui me similem fecistis dicit dominus, & cui similis ero. Sicut enim cœlum distat à terra, ita distant sensus uestri, & cogitationes, & consilia uestra à sensibus & cogitationibus meis, dicit dominus. Cum ergo dicit misisse patrem, emissum fuisse filium, personarum causa dicit, ne quis aut ipsum patrē, aut ipsum filium esse æstimet, quod ita sentiens delirat Sabellius: Et ne iterum missus filius de cœlo

cælo estimetur non esse ubiq; in patre, dixit quidem se missum à patre, ubiq; tamen esse cum patre ostendit, dicens: Pater qui me misit mecū est. Non ergo separationem loci dixit, cum omnia & ipse filius compleat, contineatq; cum patre & sancto spiritu, sed ut patris ueram personam, & filij talem qualis patris, & sancti spiritus, sicut filij ueram credamus personā, harumq; trium personarum unam qualitatis substantiam, maiestatem & potentiā cognoscamus, hæc ita docere dignatus est, & in carne maxime constitutus, in qua & eius humilitas enituit seculo, & inenarranda resplenduit bonitas, & cōdescensio fragilitatis humanæ in tam copiosa clementia ac liberalitate, ut generi manifestaret humano, hæc ita dignatus est operari, atq; loqui pro nostra salute, ut nos scire de deo, & capere & intelligere aliqua ex parte ualeamus.

De cælorum diuersitate.

DE cælorum diuersitate est hæresis quæ ambigat: Scriptura enim

f in pri

in primo die cœlum & terram facta declarat duo hec elemēta: Secundo firmamentum aque factum, & nihilominus ipsum firmamentū cœlū appellatū fuisse testatur. Dauid autē dicit de cœlis ita: Laudate Dominū cœli cœlorū, & aque quæ super cœlos sunt. Siue ergo sex cœlos, secundū Dauid, & septimū hoc firmamentū accipere quis uoluerit, nō errat: nam Solomon tres cœlos dicit, ita: cœlū, & cœlum cœli. Paulus eque Apostolus usq; ad tertiū cœlum se raptū fatetur. Siue ergo septem quis acceperit, ut Dauid: siue tres, siue duos, non errat: quia & Dominus ait: Pater qui in cœlis est. Nā & Pagani unū cœlum, & polos profitentur interdū. Dauid ergo quod plenum est docuit. Solomon autem quod ex parte est, & beatus Paulus eque. Liber autem Genesios duos cœlos nobis nuntiauit.

*Heresis terram beatitudinis ignorans
ac reprobans.*

Alia est hæresis quæ de terra ambigit, dicens: hanc esse solam, & aliam

aliam nō esse: Ignorans quod alia est, que ueluti matrix est omniū rerum, uniuersaq; continet, que quasi *υαν*, id est, materia reperitur in scripturis, quæ est inuisibilis & incomposita, que à deo facta est in primo die. Hæc autem in qua habitamus super aquam fundata ostenditur, ut dixit Dauid: Qui fundasti terram super aquã. Nam matrix omnium rerū terra immensa est, illa prior que in primo die facta est, que continet aquã, & hanc terrã que habitat à nobis, quæ & humano generi & uolatilibus, serpētibus, pecudibus, ceterisq; alijs fruges & fructus exhibet opulenter, iussa à Christo dño Salvatore, sicut scriptū est in libro Genesew, creature seruire.

Hæresis aquam à deo factam esse negans.

Alia est hæresis quæ de aqua ambigit, quod non facta sit à deo, sed semper esse eam ex semetipsa adserit, ignorans quod si maius elemētum factū est, id est terra, quāto magis & minus, id est aqua, que cōtinetur à terra

dicēte Propheta Iona: Ego seruus sum dei, qui fecit mare & aridam. Et David idem dicit factam aquā à Domino. Et tres pueri itidē. Alia itaq; est terra, quæ continet uniuersa, & alia est quæ super aquā fundata est: quippe ista quæ habetatur à nobis, de qua ait Propheta: Qui fundasti terrā super aquā. Nō illā utiq; primā: Hanc itaq; renouari & purgari necesse est, quā & moueri sepe cognoscimus terremotu, de qua ait dominus: Ego faciam nouū coelū, & nouā terrā. *Mat. 24.* Et iterum Dominus ait: coelum & terram transire in Euangelio. Hæc terra itaque ueluti de radicibus illius prioris cognoscitur habere substantiā, quæ supra aquam subsistere iussa est, quæ copiose humano generi exhibet alimēta.

Hæresis de imagine dei in corpore humano.

Hæresis est quoq; , quæ dicit ante corpus fuisse hominis factū, non animam: & quod imago dei corpus sit, non anima hominis, & quod secundū predestinationem dixerit ita arbitrat, cū dicat scriptura: Et fecit deus hominem

minem, ad imaginem suam fecit eum, masculum & foeminam fecit eos. Ignorans propheta quid dixerit: Cum dicit enim faciamus, promittit facturum se, cumq; dicit: fecit deus, iam opus factum demonstrat, & factam non carnem, sed animã, que rationalis est declarauit: Nam quod caro sine anima *Caro ani* non possit eloqui, non est dubium: *m.e orga* ergo caro organum animę est rationalis. *num.* Masculum & foeminam cum primum dicit scriptura, non hic corporũ sexum, sed animę dominantis, & subiacentis declarat indicium. Et quod non corpora sint ante facta iacentia, sicut quidã estimant imprudentes, non est ambiguum, cum caro Adã, ac mulieris postea facta sit: nam septimo die dicit scriptura de Adam ita: Et accepit dominus terram de limo, & plasmavit hominem quem fecit. Vides ergo quomodo factum hominem, id est, animã ante ostendit rationabilem & immortalem esse creatam à domino, que utique imago dei est appellata: Terram

autem de limo acceptam adiunctam
 animam, id est, exteriorem hominem,
 corpus fragile die sequenti manifesta-
 uit plasmatum, ac immisso sopore in
 Adam, posteaquē de costa eius acce-
 pisse dominum, & fecisse mulierem
 scriptura testatur ac prædicat: Et ut pri-
 mum sit anima facta, id est, sexto die:
 die autē septimo corpus de terra plas-
 matum Adæ: Sic de uiri corpore, id
 est, de latere eius factam foeminam de-
 monstrauerit, nō est ambiguum, & quod
 anima ante facta sit, caro autem postea
 plasmata, & sic postea inspiratione in-
 fusa dei, & spiritalis in fine collata sit
 gratia, ut sic iam capax homo legis di-
 uinæ non impotens à domino mon-
 straretur. Euidens est ratio ueritatis,
 quod & beatus dicebat Dauid, facta
 animam primū, sic corpus plasmatum:
 Manus tuæ, inquit, domine fecerunt
 & plasmauerunt me. Ac si postea fuisse
 infusum spiritum declarauit dicens:
 Et spiritū sanctū tuū ne auferas à me.
 Hæret

Heresis de anima hominis inspirata.

Alia est heresis, quae dicit inspirationem animam esse, non inspiratione in animam datam fuisse: ignorans quod si inspiratio anima est, quomodo iudicare potest quod deo est infusum proprie, cum non attendat, quod inspiratio diuini spiritus est quaedam gratia, & perfectio dignitatis, ut possit homo capax legis coelestis existere. Et quod habenti animam Ad eum patri nostro data est inspiratio, non anima inspirata in eum sit, ostendit dominus in Euangelio: sicut ante enim in Adam inspirauerat ipse, ita postea Apostolis habentibus animam post resurrectionem diuini spiritus maiorem gratiam inspirauit, dicens: Accipite spiritum sanctum &c. Et non dixit, animam accipite, sed spiritum sanctum. Qui ergo inspirauit factum homini habenti animam Ad eum, ipse & postea inspirauit beatis Apostolis habentibus animam, ut cognoscat, quod per ipsum cum facta sint, & sine ipso factum nihil sit. Nullius rationis est itaque, ut uelit quod estimat

*Inspiratio
quid sit.*

re inspirationem esse animam, cum facta cognoscatur anima, quæ sub legis conditione posita iudicio obnoxia reperitur, de qua ait: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed hunc timete, qui potest corpus & animam perdere in gehennam. Inspiratio itaque, que non est anima, sed gratia dignitatis, de diuino spiritu à deo Christo perueniens omnibus, quam habentes & custodientes adiectionem accipiunt gratiarum, ut Apostoli, & prophete, & omnes iusti: Iniusti autem negligentes, ac contemnentes amittunt tantum meritum dignitatis, ut Saul ille, de quo dictum est: Recessit ab eo spiritus domini, & immundus spiritus fatigabat eum. Et quod in malignam animam non intrabit spiritus sapientiae, scriptura testatur.

i. Reg. 16

Hæresis de anima & intellectu hominis.

Alia est hæresis, quæ dicit hominis animam non factam à deo ita appellari animam, sed ante, inquit, Intellectus uocabatur, & erat in cælo: postea

postea autem, quia terrena desideravit, discessisse eam de caelo, & ex eo eam animam nuncupatam arbitratur: ignorantem quod in principio facta à deo, & creata post angelos anima est appellata à domino, hocq; nomē proprietatis accepit à deo, ut anima nō intellectus uocaretur, dicente scriptura: Anima eius in bonis demorabitur. Et iterum: Quod nō derelinques animā meam in inferno. Et iterum: Conuerte re anima mea in requiem tuam. Et iterum: Anima mea cōturbata est ualde. Et iterum: Ita desiderat anima mea ad te deus. Et iterum: Benedictus dominus qui fecit animam meam. Illud itaque philosophorum inani sententiā adferunt, quod diuina scriptura non ita prædicat.

Gnosticorum & Manichæorum hæresis de serpentibus & auibus.

Est hæresis quæ pecudes, & serpentes, & aues rationabiles arbitrantur esse ut homines, sicut Manichæi, & Gnostici perditī, & quicquid Poëtæ,

& philosophi Stoici suspicantur: igno-
rantes quod homo rationalis intellectum
habeat animi de deo, id est, scire posse
de deo & credere: Sensum autem habet
corporis cum pecudibus, quippe et ce-
teris alijs similibus, qui sensum quidem
corporis habere possunt, intellectum
autem animi de deo habere nullo modo
possunt, aut animam immortalem ac ra-
tionabilem ut homo, qui imago est
dei appellatus, dicente scriptura: No-
lite fieri sicut equus & mulus, quibus
non est intellectus. Et: homo in hono-
re cum esset non intellexit, comparatus
est pecudibus insensatis, & simili-
lis factus est illis. Sensus itaque pecu-
dum, auium, & serpentium nobiscum
communis est corpore: Intellectus au-
tem solummodo est hominum, id est,
immortalis anime potentia de sancto
in eam infusa spiritu, quae imago dei
est appellata, quae hijs omnibus impe-
rat, regit ac possidet uniuersa copiose,
ut scriptum est: Dedi uobis omnia sub
potestate.

De falsis

*De falsis prophetis haeresis deo omnia
mala adscribens.*

Alia est haeresis, quæ dicit malos
reges & pseudopphetas non
à sua uenire & fieri uoluntate, sed à dei
eos iussione emitti: ignorans quod nõ
à deo illos fieri pseudopphetas, aut
malos reges scripture adnuntiant, sed
contra dei uoluntatem, sua uoluntate
& inimici suggestionem sic eos adueni-
re declarât, ut Iamnes & Mambres cõ-
tra Mosen & Aaron sacerdotes dei
sub Pharaone sua uenerât uoluntate:
cum dicat scriptura: Regnauerunt non
per me, neq; per spiritum meum, dicit
dominus. Et de pseudopphetis ita.
Hæc dicit dominus: Non illos mitte-
bam, & illi ibant in nomine meo pro-
phetare. Propter quod etiam contra il-
los sæpe mortis in hoc mundo condig-
nam dominus decernit sententiam e-
nuntiando. Non sunt itaque à deo
pseudopphetæ missi, neque reges
impij recedentes à domino, sed etiam ex-
citantur mali cõtra malos interdum di-
mittente

mittente domino, hoc gignitur ut malis mali consumantur: boni etenim sustinentes persecutionem, & iustitiam habentes apud dominum, reparationem magnam futuri expectant premij. Mali autem ideo a malis, non solum bonis interdum perimuntur, ut illorum iniquitas etiam in hoc seculo ex parte puniatur.

De terræ motu hæresis.

Terræ motum hæresis quædam non dei iussione & indignatione fieri, sed natura ipsa elementorum opinatur, cum ignoret quid dicat scriptura: Qui conspicias, inquit, terram, & eam commoues terræ motu. Et iterum: Adhuc ego mouebo cælum & terram. Non attendentes dei potentiam, elementorum nature adscribere audent potentie motionem, ut quidam philosophi uani, quæ rerum nature hoc adscribentes, dei potentiam non cognouerunt. Quod etiam in huiusmodi rebus indignatio dei, & potentia operatur, & suam commouet creaturam, conuersionis causa & utilitatis: quippe multorum peccatum ac redeuntium ad do

ad dominū saluatorē atq; creatorem.

*Hæresis Hermis Trismegisti de pecoribus
& syderibus.*

ALia est hæresis, quæ pecudū Pa-
ganorum uanitate syderum di-
uerfa nomina profitetur, ut Hermes il-
le Trismegistus, qui uanus potius, q̄
magnus iudicandus est, & Poëta qui-
dam ei cōsimiles, qui Cometas, & Po-
gonias, & Hyadas, Hædos, & talia hu-
iusmodi adserunt nomine delirantes,
cum scriptura pauca nomina syderum
nobis dixerit, dicente Iob propheta,
antequam Pagani è sanctis scripturis
syderum nomina transtulissent: dicit
enim ipse Iob. Qui fecit Pleiades &
Arcturum, inquit, & Hesperū, & Au-
strum, & Oriona, & Luciferum. Hæc
itaq; nomina è sanctis scripturis accipi-
mus nuntiata: nā omniū syderū nomi-
na nō dixit scriptura, sed potestati dei
reseruauit per prophetā declarans, &
dicēs ita: Qui numerat multitudinem
stellarum, & omnibus eis nomina uo-
cans. Hęc itaq; pauca nomina legen-
tes

res è sanctis scripturis poëte postea falsique philosophi, ausi sunt usurpantes suis mendacijs & alia plurima copulare, atque impietatis semina seculo prædicare, ut ex hñs sperare putarent etiam omnium syderũ aut plurimorum nomina posse cõprehendi. Cum omnium syderum nomina non aliter nisi deus Christus per quem fecit pater uniuersa posuerit & scierit, atq; eis singula nomina uocauerit, ut scriptũ est.

De uarijs linguis heresis.

Est heresis alia q̄ de lingua & linguis ambigit, cũ scriptura dicat & unã linguã & linguas. Si ergo erat una ante quia pauci erant, siue postea multe, quia multi creuerãt iam nati homines in seculo, non est adeo inutile hoc ita sentire: post quintamdecimam em generationẽ ab Adã usq; ad Eber **11000** anni sunt, sub quo cõfusio misa est linguarum, propter peccatũ qd fecerant edificãtes turrim & ciuitatẽ, & ut rebellantes à deo hoc passi sunt: habentes enim angelicam gratiam, id est

multarum linguarum scientiam, non
 agnoscebant datorem tantę sapientię
 dominũ, contraq; eum conantes pro-
 gredi, perdiderāt gratiam, quam sine
 ullo labore diuinitus habebāt conces-
 sam. Et quod sine studio ante donatũ
 fuerat à domino naturaliter omnibus
 ut dei imagini, postea per studiũ at-
 que doctrinam, obliuione immissa à
 domino, uix discere praualebāt non
 omnes, nec multas, sed uix paucas lin-
 guas, ita ut tres quis, aut quatuor uale-
 ret ediscere, atq; iisdem uix eloqui. Ta-
 men omnē scientiã linguarũ, q̄ ante
 duo milia annorum, & septingentos
 annos offendentes amiserāt homines,
 sub Apostolis rursus post ascensionē
 suam dominus per spiritũ sanctũ sine
 quodã labore credentibus cōferebat,
 sicut scriptum est in actibus Apostolo-
 rũ: Angelicę enim uirtutis est linguas
 scire omnium hominũ: per fidem autē
 Christi sine labore linguarũ omnium
 credentibus subministratur scientia,
 sicut legimus docente diuino spiritu,
 Apostolos

Linguarũ
 cognitio.

Apostolos atq; Gentes itidem credentes tunc temporis in Christum dominum Saluatorem, sine labore linguarum omnium donatam scientiam predicasse, ut sub Petro & Paulo, & alijs factum est, cum docerent Gentes uenisse spiritum dei à deo, & linguis multis eos potuisse eloqui, ut audientes homines mirarentur de Gentibus, quod tantarum linguarum & ipsi per fidem Christi scientiam haberent sine doctrina concessam.

Heresis de nomine lingue.

ALia est heresis, que dicit nomen lingue de Iudeis primū processisse, alij de Paganis, cū utriq; ita hoc sentientes errore non paruo decepti sint: Homo enim factus rationis participes fuit: qui ergo loquebat̃ ratione, quomodo rationis erat alienus? Plus ergo prius est rationis esse participes, & rationabilem dici, quàm nomē speciale & locale habere alicuius lingue, atq; ex nomine hominis possidere aliquid: ab Adam enim usque ad Heber
duo

duo milia & septingenti anni transierunt. Erat ergo nomen linguæ omnium hominum unum, & una lingua. Ex quo autem contra Dominum cogitauerunt, subtracta est illis scientia ista cœlestis, id est, linguarum omnium prudētia & sapientia: Et Heber quidē sanctus, qui non discessit à deo secundum nomen ipsius, deus uoluit genus eius pullulare amplius, hoc quoq; nomine primū in seculo nuncupari, ut ab Heber, qui non consenserat ædificationi turris rebellantiū, Hebraei nomine appellarentur. Prior itaq; non solum Paganis, uerum etiam & Iudæis, id est, ante septingentos annos Heber fuisse cognoscitur iustissimus, qui in Dominum credens, & à coniuratione sceleratorū hominum separatus, sui nominis primam hanc à Domino nuncupationem meruit impetrare. Vnde & Poëte uani ædificationem illam ad sua mēdacia transferentes, Gygantes docuerunt, Haloidas illos rebellātes ascendere uoluisse in cœlum per impositionem mōtium,

atq; inde eos fuisse damnatos. Quorum deliramenta non latuerunt amplius scientiam ac peritiam Christianam.

Hæresis de annis Christi & tempore dubitans.

Alia est hæresis de anno annuntiato ambigens, quod ait Prophetæ Esaias: Annuntiare annum dei acceptabilem & diem retributionis. Putant ergo quidam, quod ex quo uenit Dominus usq; ad consummationem seculi, non plus nec minus fieri annorum numerum, nisi trecentorum sexaginta quinq; usq; ad Christi Domini iterum de cælo diuinam præsentiam. Quod contrarium inuenit, si ita qui senserint: nã quadringentos iam plus annos transisse cognoscimus, ex quo uenit Dominus, atq; completos. Quomodo itaq; hoc erit rationis de anno, sicut sentire uoluerunt: hoc itaq; plurimi: Dominus enim que in uno anno gessit & docuit, hæc sola precepit cõscribi: Nã que ante facta sunt ab eo ac dicta, primis triginta annis secundũ beatũ Ioannem, que dicit

dicit mundū nō capere posse, si uniuersa scriberentur, quę fecerat. Propheta itaq; Esaias de anno illo dixit Saluatoris Domini, in quo docuit usq; ad passionem, & resurrectionē, & ascensionē in cœlū, sicuti & beatissimi tradiderūt, nō de trecētis sexaginta quinq; annis, ut quidā arbitrāt, sed de anno illo post baptismū scilicet, in quo predicans credentibus salutis mysteria referabat de Lege pariter & Prophetis, quę olim dicta sunt testando atq; consummando.

De Gigantibus tempore Noë.

Alia est hæresis quę de Gigantibus adserit: quod angeli miscuerint se cum foeminis ante diluuiū, & inde esse natos Gigantes suspiciant: cum Nembroth nō à spiritu, id est, nō ab Angelo, sed ab homine Chus, qui filius fuit Cham, inde natus sit postea, qui & in scriptura primus Gigas est appellatus, quod iste coepit esse uenator, & fortis homo, ut & Gigas appellaretur in terra: inde ducturi sunt, inquit, sicut Nembroth Gigas ita fortis est, si qui ei simili

*Nem
broth
pr mus
gigas.*

lis in fortitudine postea uideretur. Homines itaque fuerunt fortes, & à iuuentute rapaces, uastatores, iaculantes, cursuantes, predationi uacantes, inde uelut alieni non solum morum, uerum etiam uisus hominum: enormes etiam ut contra naturam aliorum hominum tanta scelera perpetrantes nuncuparentur & Gigantes: Gigas enim per etymologiam, terræ monstrum dicitur, ex duobus nominibus compositum, siue forma, siue uita, siue uisu, siue fortitudine, siue mole membrorum. Nam ut scias Gigantes non alia natura, sed de hominum fuisse progenie editos, & ἐξ ἀνθρώπων in Regnorum libris habes, quos forma grandi, & mole membrorum diffusos, & ingenti fortitudine de genere Gigantum Regnorum libri annuntiarunt, post duo milia & trecentos annos diluuij, sicut & illum Goliath, quem deiecit in pugna solus Dauid beatissimus rex & Propheta, cuius & aliorum talium carra, inquit, in constructionem portabat armorum: Quia ergo bestiali more à pueritia ad rapinam erant

erāt dediti huiusmodi homines, & ueluti à natura hominum morumq; alienos scriptura nuntiavit: Nam quod illi angeli, qui de cœlo deiecti sunt, non sint humanę nature similes, nō est dubium, nisi solum, quia nefanda & contraria, contraq; legē suggerere, sicuti & nunc hominibus faciunt, preualebant intrantes in homines, id est, suadentes, sicut Iudeis inimicus humani generis persuasit, cōtra deum, contraque sanctos prophetas talia scelera perpetrare, sicut scriptum est: Intrauit, inquit, Satanas in Iudam. Ita igitur & ante intrantes immundi spiritus in animas hominum, ac foeminarum malę persuasionis scelera in orbem terrarū diffuderant. Si qui autem putauerit esse iustum, angelos ita peccasse transformatos in carne, ut in ea remansisse, aut ita factos carnales crediderit, uioleta ratione decernit historiam, sicuti & Paganorum, & Poëtarum mendacia adserunt deos deasq; transformatos, nefanda cōiugia cōmisisse. Quid

si factum est aliquando, & nunc fieri non erit ambiguum: quod autem non factum est aliquando, nec modo fieri manifestum est. Gygas autem & in bono accipitur uirtutis causa: Exultabit enim ut Gygas ad currendam uiam. Quod in Christi diuina presentia probatum ostenditur atq; consummatum.

Heresis deo tribuens paganitatem & omnia facinora.

ALia est heresis, q̄ dicit Paganitatem à deo instituta, non ab hominū malignitate, & suggestionē inimicū uitiorum causa, & facinorū gignendorum fuisse excogitatam. Quæ ergo à deo instituta est, quomodo dānat ab eodem deo: Nam quod ab origine mundi deī patris omnipotentis, & filij eius, & sancti spiritus scientia nūtiata sit non est dubiū: cum enim in libro Creature mūdi, id est, in Genesi scriptum habeas: Et dixit deus, & fecit deus. Et iterū: Dixit deus: fiant luminaria. Et sexto die dixit deus: faciamus hominē ad imaginē & similitudinē nostram

nostram. Et fecit deus non angelo utique persuasore in creatione hominis, sed filij sui Christi domini nostri, & sancti spiritus manifestum est: Habes em̄ in Genesi, id est, in primo libro sanctā adorandamq; trinitatē ante hominibus nuntiatā: dicit enim ita: Et pluit dominus à domino sulphur & ignē. Et iterū de spiritu in primo die: Et spiritus dei superferebat super aquam. Et Pharaō rex Aegypti dicit: Quis hæc interpretabitur, inquit, nobis, nisi qui dei habuerit spiritū? Et Dauid: Verbo dñi cœli firmati sunt, & spiritu oris eius om̄is uirtus eorū. Postea uero uolūtas hominū praua, recedēs à tāta scientia pietatis, idolorū mēdacijs, ac uanitibus studiose cū properat inseruire, turpissimēq; uitę se dare maluisset, iudicio damnationi obnoxio tenebat: ita ut ante prophete dicerent: Sacrificans dñs eradicabitur. Et iterum: Dii qui cœlum non fecerūt eradicabuntur. Et ideo dominus nō suam nouam præsentiam ostendebat, dicens: Qui

Idolum.

loquebatur in prophetis, ecce adsum.
 Neque ergo angelos adorari præcepit alicubi dominus, neque mundi elementa, nec creaturam aliquam, neque idola, quæ hominum uoluntas pessima sui sceleris & turpitudinis perpetrandæ causa maluit inuenire, ut colentes eam effusam operandi mali possint habere licentiam: nã & ipsum nomen idoli species doli, et formæ p̄uariatio, de interptatione græca est nūcupatū. Trinitas itaque Christianitatis ab origine mundi prædicabatur, & ueritas pietatis sine intermissione ubique docebatur: nam & David docet: Dixit dominus domino meo. Et: Spiritus tuus bonus deducet me in uiam rectam. Et iterum: Spiritus domini impleuit orbem terrarum. Et: Quò fugiam à spiritu tuo, & à facie tua quò uadã: Nam Solomon docet, quod idololatria ab homine instituta sit: Quia amissum filium suum cū diu fleret quidã pater, fecit imaginẽ eidem, & uidẽdo delectabatur in ea, atque ex eo traditam fuisse postea

posteris, diuersamq; impietatis materi
am inde humano in genere pullulasse.

Heresis de Christianis tempore ultimo

verbo dei credentibus.

ALia est heresis, quæ dicit Christi
anos nuperrimos & posterio-
res Iudæis, & Paganis fuisse creatos:
Ignorans quod Iudæis & Paganis na-
tura priores creati sunt, & fide, uita, &
tēpore, sacrificio, & conuersatione. Fi-
de quidem, quia ab Adam usque ad
Mosen tribus annorū milibus & sep-
tingentis, omnes iusti deum & deum,
dominum & dominum, colentes eti-
am spiritum sanctum, ueram nuntia-
bant trinitatē, ita ut ipsam trinitatem
integram sine labore possis cognosce-
re ab illis beatis prioribus & anti-
quis nobis etiam hoc postea fuisse ma-
nifestata à domino: Cum enim di-
cit scriptura: Pluit dominus à domino
super Sodomam & Gomorram sul-
phur & ignem, quid tibi uidetur nun-
tiare? nonne deum patrem per filium
suum, id est, Christum deum cuncta

g s signa

signa, & mirabilia p̄fecisse declarauit.
 Quod sciens Dauid, dominū patrē, &
 dominū Christum, id est, uerbū eius,
 & sanctum spiritum nuntiabat: trinita
 tem quidem personarū, unius tamen
 maiestatis, & substantię, ac diuinitatis
 æqualem potentiā nuntiabat. Tamen
 filiū de deo patre esse priore, & spiritū
 sanctū proprie demonstrauit edocens:
 Verbo domini cœli firmati sunt, & spi
 ritu oris eis omnis uirtus eorum. Et
 iterum alibi: Dixit dominus domino
 meo. Et omnes prophete de uerbo &
 spiritu nuntiauerūt ubiq; ita dicentes:
 Et factum est uerbum domini ad me,
 & spiritus domini fuit ad me. Ergo nō
 est fidei causa temporalis Christianita
 tis, sed ante Iudeos & Paganos, in le
 ge q̄dam studentibus, & querentibus
 erat manifestata. Nūc autē cupientibus
 uox patris omnipotentisq; sciētia nun
 tiabat à sanctis illis doctoribus & per
 fectis. Vita etiā nō alia priores illi san
 cti nisi hac, in qua nos uiuimus utebā
 tur: usq; ad Abraham enim nō circum
 cisionem

cisionem habentes, non sacrificijs gaudentes deo placebāt, & iusti in omnibus ab eo nuntiabant. Dixit enim Dauid: Sacrificiū deo cor contribulatū. Et: Immola deo sacrificiū laudis. Et quod necessitate indocilitatis cogente sacrificia temporalia, nō perpetua, nec uera fuerint indicta Iudeis nec salutaria, dicit propheta ad Iudeos: Ecce ego facio noua, & priusquam ueniant annūtiata sunt uobis. Ante ergo Iudeis Isaias testabatur propheta: Qui enim hęc exquisiuit de manibus uestris: Et iterum: Circumcidimini corda uestra, & non corpora uestra. Quale autē est, quod sacrificiū Melchisedech sub Abrahamā in primis obtulerit, ante quadringentos triginta annos quā Iudei nominarentur, aut Iudas nasceret & antequam acciperent librum Genes^{is}. Preuidens mysterium Christianitatis, ut omnia, quę in Christianitate sunt, siue fides, siue uita, siue sacramentū, non temporalia, sed ab origine mūdi statuta & nuntiata, et potius celebrata cognoscas: In Christo

Christo autem, & per Christum, per quem cuncta facta sunt, oportuerat nos ab eo uidere & cognoscere: & quod erat maius in lege mysterium, de eo ante nuntiatum ab ipso plenius excipere completum consummatumque: Nam quod & castitas similis fuerit in prophetis quam plurimis, non est dubium, ut in Helia, Helisæo, Daniele, Ieremia, Esdræ, tribus pueris, & alijs multis beatissimis, ut in Christi presentia & quod supra legem erat ante nuntiatum ab eis cognoscere, & quod per legem coniunctum erat ipsius firmatur diuina sententia, uoluntatiq; hominum & studio concessa hæc gratia nosceret. Ideo & ipse dominus priores illos sanctos ante legem nobis, & nos illis prioribus secundum fidem iustitiæ copulabat: Iudeos autem & Paganos respiciens, qui medio tempore inter mandatum erant, & gratiam positi, qui in mica uoluntate ac pernitiosa pessum dati reperiuntur in uitijs carnalibus, doctrine cœlesti inimici & aduersarij,
 æterno

æterno poenarum iudicio referuati.

De corpore & anima hominis hæresis

nocentissima.

Est hæresis quæ dicit nasci Paganos naturaliter, non Christianos, id est, rerum natura corpus & animam hominis non à deo per Christum creati quotidie, sed per uanitatē paganā ita progredi arbitratur: cum ab Adam usque ad Abraham, & postea usque ad Iudā, qui post Abraham quartus est in generatione, non Pagani fuerint, neque Iudæi appellati, sed Gentes à prouinciā arū nomine & diuersitate nuncupati. Pagani autē post Iudæos, siue à pago, id est, loco, siue à prouincia una dicti sunt, siue à Pagano, rege, quod uerū esse, ut ait Hesiodus græcus poëta, manifestū est. Si ergo à pago, loci est indicium, sicuti & nunc dicit de pago illo: Si autē de idolis, quod ea colentes seulptilia ita nominabantur Pagani, id est, gentiles: quia non à deo idola, sed ab hominum prauissima inuenta sunt uoluntate, sicut & scriptura nostra, & pagano

ganorū q̄ plurimī hoc nuntiarūt, homines hęc inuenisse ad seductionē dñationemq̄ animarū, qđ illa aspiciens populus delectabat̄ epulis, in quorū uanitate suis animis interitū afferebat̄.

Certa aut̄ est probatio & maior, quod ipsi Pagani in suis historijs referūt, qđ à Pagano rege, ut ait Hesiodus grecus poëta, Pagani sint appellati, q̄ postea ex rege Pagano Deucalionis filio & Pyrrha quasi plausibile atq̄ amabile nomē eius habentes, imò potius colentes memoriā eius usq̄ in hodienu diē, hoc est, mendaciū nominis usq̄ nūc detinet̄ p̄colentes. Hellen itaq̄, id est grecus homo à lingua & à nomine regis dicit̄, q̄ fuit Deucalionis filius, q̄ ita appellatus est, sicut ab Italo Itali, & Romani à Romulo & Latini à Latino nomen acceperūt, nō ab idolorū impietate. Idola etenim, id est, formas sculpturum hominū postea pessima uoluntas inuenit. Linguā aut̄ grecā prouinciæ unius proprietates declarauit, q̄ rex Paganus ex suo nomine confirmauit, ut

Romanos

Romanos Romulus nūcupauit, & ut ait Hesiodus, à Græco rege fuisse Græcos appellatos, qui Græcus nomine si-
 lius fuit Deucalionis. Græci à Græco.

De annorum mundi incertitudine heresis.

Alia est heresis, q̄ dicit incertū nu-
 merū esse annorū à mundi ori-
 gine, & ignorare homines curricula
 tēporum, cū ab Adam usq; ad diluuiū
 decem sint generationes, & annorum
 MCCXLII anni. Et à diluuiō usq; ad con-
 fusionē linguarū sub Heber sancto, q̄
 non cōsenserat edificatiōi turris, qn-
 ta sit generatio penē DC anni, quando
 & nomina prouinciarū diuisa sunt, ue-
 luti LXXII linguarum. Exinde usq; ad
 Abraham Patriarcham quinta est ge-
 neratio, anni DXXXX. Et ab Abrahā
 usq; ad Mosen septem generationes,
 anni ccccxxx, ut ait beatus Apo-
 stolus: Et à Mose usque Samuel iudi-
 cem DCXXIX anni: Et à Samuel & Da-
 uid usque ad captiuitatem Iudæorum
 in Persida anni penē D: & à captiuitate
 usque ad domini nostri p̄sentia anni
 penē

penè D: & inde à domino usque nunc
 anni ccccxxx plus. Ergo si hæc fi-
 des erat in illis prioribus sanctis no-
 stris patribus que in nobis est, ab illis
 autem ante est tradita & prædicata, id
 est, patris, & filij, et sancti spiritus: Hæc
 quippe diuina sciētia, quomodo tem-
 poralis est, ut quidam estimant, & nō
 ab origine mundi hæc ante scientia
 christiana cunctis hominibus nuntia-
 ta, q̄ in mādato & lege manifestata &
 prædicata ostenditur: Si autē in medio
 tēporis sub Mose per umbrā minus di-
 ctum sit aliquid, non utique dantis er-
 rat inuidia domini, quantum non ca-
 pientis populi cœleste mysterium, in-
 capax & debilis hominum, & non ua-
 lentium incusabitur infirmitas. Deni-
 que ipse Christus dominus, quod an-
 te nuntiauerat per sanctos prophetas,
 hoc & postea firmando præceperat, di-
 cens: Euntes baptizate omnes gentes
 in nomine patris, & filij, & spiritus san-
 cti, ut non solum fidem pristinam ab
 origine mundi hanc esse declararet,
 uerum

uerum etiam uitā in qua nos degimus
 hodie, in circuncisione cordis, non car-
 nis iactantia comprobaret. Errant er-
 go nimirum qui generationem homi-
 nis, aut Paganā impietati, aut Iudaicā
 audent adscribere uanitati: cum Iudae-
 um nisi dies octaua susceperit, Iudaeum
 non licet appellari, nec paganum eque
 nisi deos uanos hominem fecisse puta-
 uerit. Ergo natura rerum deo adscri-
 benda est non alicui horum uanitati:
 doctrina autem quae foecundat post na-
 turam, si uera fuerit fidei dei copulanda
 est, ac saluberrimae seruituti iungenda,
 non recedens ab ea quippe, sed suum
 potius per fidem agnoscens Dominū,
 recordansq; creatorem naturaliter. Ita-
 que non naturae animi infirmitas ho-
 minum, sed praua uoluntas est poti-
 us accusanda, dicente Domino: Et nūc
 si uolueritis & audieritis me, bona ter-
 rae manducabitis: si autem nolueritis,
 nec audieritis me, gladius uos come-
 det. Os enim Dominum locutum est.
 Et hoc: Venite ad me omnes qui one-

rati estis, & ego uos subleuabo.

Hæresis de septem planetis.

*Hermes
Trismegistus.*

Habenda est & hæresis, que dicitur nomina dierum, Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, Iouis, Veneris, Saturni. deo hæc ita posita ab origine mundi non hominum uana presumptione nuncupata, cum à prima origine usque ad Græcos reges, & Hermen fallacissimum uolam, qui hæc nomina uanissima, & frivola mentiendo ausus est nuncupare. si querere uolueris inuenies multum flexisse temporis, & sic Paganos, id est Græcos hæc nomina posuisse, cum hæc nomina etiam secundum septem stellas dixerint hominum generationem consistere, ut ille ipse delirans hoc definiuit: Dierum enim numerus primus, secundus, tertius, quartus, quintus, sextus, septimus, à deo est appellatus, non in hac uanitate nuncupationis turpissimum me initio enuntiatus, aut traditus.

De mundis infinitis hæresis.

Alia est hæresis que dicit mundos esse infinitos & innumerabiles. secundum

secundū Philosophorū quorundā inanem sententiā, cum scriptura mundum unum dixerit, & de uno nos docuerit. Hæc etiā de apocryphis Prophetarū, id est secretis, ut ipsi Pagani dixerūt, sunt, ut & Democritus ille, qui multos mundos esse asseruit, de quibus sua sapientia cū hoc prædicat, multorū animas sensusque dubios diuersis erroribus cōcinitauit.

Democriti sententia de mūdo.

Hæresis de Adæ & Eue excitate.

Sunt quidam hæretici, qui patrem nostrum Adam, & Euam matrem nostram æstimant cecos ante fuisse, quibus gustarent de arbore: posteaque aperuisse suos oculos, ac tunc quod nudi essent peruidisse: Cū ante scriptura dixerit, quod uidit etiam oculis suis arborem, & fructum eius: & quia bona aspectu, & suauis visu, & extendens manū gustauerit. Hæreticorum est itaque demeritis, & Iudeorū potius cæcitate, hoc ita sentire: cum modū non intelligāt nuditatis, hancque amissionē immortalitatis in preuaricatione mandati nos docuit, non corporis nuditatē. Quod nos Apo

stolus docuit, dicens: Et si induiti Christum, non nudi inueniamur. Et iterum: Induite Christum Iesum. Et quod Dominus in Euangelio increpat, dicens illi, qui non indumentum nuptiale habuit, qui erat uocatus ad nuptias.

Heresis culpam filiorum in parentes transfundens.

Est heresis, que in Exodo cum ait dit quod Mosi occurrerit Angelus in diuersorio ubi applicauerat, cuius uellet interficere, non eius filium qui nondum fuerat circumcisus, non paruū hinc sibi adsumit scandalum: Si enim & ita quis uult sentire, quod minas extendebat angelus, quia transactis diebus statutis, id est octo, in quo oportuerat circumcidi masculū, non fecissent, deiq; præceptum ita contempserunt: Ideoq; in parua ætate constitutorū culpa filiorum non est illorum, quantū parentum eorū, ut scriptū est: Vnde cū intelligeret, quod culpa esset parentū nō infantis, statim, inquit, accepto calculo circumcidit puerū mater eius, cuius uisu sanguinis

Applicauerat diuersorie.
xit pro diuertere.
rat.

Exod. 4.

sanguinis ilico recessit ab eodem An-
 gelus, mortisq; poenam, quam ei mina-
 batur inferre omni modo remouerat:
 Non enim Moses in illa hora digno-
 scitur circumcisus, sicut quidam opinan-
 tur, sed filius ipsius est circumcisus: quia
 quod ante sub Patriarchis & lege iu-
 bebatur, tardo opere, non ueloci im-
 plebatur à populo, aut parētibus quo-
 rundam, ut scriptum est.

Heresis de libro Deuteronomij.

Sunt quidam, qui turbantur hære-
 tici de Deuteronomio, in q̄ Mo-
 ses cū exiret de corpore, huncq; librū
 cōscriberet de quatuor libris repeten-
 do, in q̄ ueluti prioris legis firmamēta
 decernit, Christi q; carnalem presenti-
 am plus contestatur, non paruo ducū-
 tur errore aliter sentientes: nam que in
 Lege, id est, in Exodo scripta sunt, ea-
 dem & in ipso libro continentur. So-
 lum autem hoc uidetur plus ab eo di-
 ctum, quia addidit: Prophetam uobis
 suscitabit dominus deus uester de fra-
 tribus nostris, sicut audietis eum: erit

autem si quis eum non audierit radicatus eradicabitur. Quidam enim putant de deuteronomio dictum ab eo, quod & in ipso acceperit in monte iterum tabulas conscriptas lapideas, cum in Exodo bis cognoscitur accepisse, atque in montem ascendisse: Rationis est itaque, ut quod legis & gratiæ erat manifestaretur de Christo domino, ut quod in lege per umbram celebrabatur, in Christo carnali presentia diffusa cœlesti gratia ex credentibus nuntiaretur, ipsumque in libro conscriptum omnibus uelut testimonio traderetur.

De nuptiarum legitimarum contempторibus.

Quidam sunt heretici, qui cum audiunt David dixisse in quinquagesimo Psalmo, quod iniquitate conceptus sum, & in peccato peperit me mater mea, æstimant ita dixisse prophetam, quod ius nuptiarum legitimum iniquitatem esse dixerit atque peccatum. Cum ante dicatur in Genesias libro: Nascimini, & multiplicamini, et implete terram. Et: Honorandę nuptiæ &c. Nam

Nam si ita quis senserit, ergo & iusti tot
tantique iniquitate concepti sunt, cum &
in uentre sanctificati sint, ut Patriarche,
Prophete, Iudices, Ieremias, & Ioan-
nes baptista beatissimus, ut scriptum est.
Sed ignorant quod alio modo dixerit
propheta Dauid, non de naturali gene-
ratione, sed de transgressione. Adeque pa-
tris nostri, & Eue, qui post transgressi-
onem mandati pulsi de Paradiso genu-
erant filios, atque inde quasi matrem om-
nium post iniquitatem transgressionis
mandati, eam sic concepisse, atque eam
ita peperisse docuerit. Quomodo enim
de se dicebat Dauid in iniquitate con-
ceptum, & in peccato genitum, cum legiti-
mo iure natus sit, electusque a deo ad
tantam regni gloriam peteret, ut de eo
scriptum est. Non ergo hic in iniquitate
aut in peccato genitum edocebat, sed pa-
rentes nostros Adam, & Euam uoluit
ostendere, quod ante amissio peccato, id
est, transgressione mandati, postea sic ge-
nerit filios, atque de eis nos omnes ite-
dem parturierit. Ideoque post preuarica-

tionem in dolore parturiet filios, inquit.
 Quia ergo de parentibus habemus illis prioribus preuaricationis iniquitatem communem carnis, atque generalē ex hereditate prima descendente in omnes, ut dixit Apostolus: Sicut per unū hominem mors introiuit in omnes homines. Hoc enim ius coniugij à deo promulgatum laudatur quotidie, ac benedicatur consue: nam & quod erat primum ostendit tristitia, & quod Christi gratia cœlesti credentibus erat allatura magnum gaudium, nuntiavit dicens: Si quis non regeneratus fuerit ex aqua & Spiritu, non intrabit in regnum cœlorum. Ideoque in Psalmo eo præsciens futuri gaudij, testatus est dicens: Asperges me hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor: Ut per eum nos etiam credentes in salutari baptismo cum eo pariter gratulemur.

De diuisione orbis heresis.

Sunt quidam Heretici, qui de diuisione orbis terræ, & partitione habitati-
 onis

onis recte non sentiunt: disputantes quod Græci ceperint, aut Aegyptij, aut Persæ describere orbem terræ uniuersum, non beatus Noë suis filijs tribus post diluuium diuiserit, dederit, ac definierit, & partierit ordine. Vnde postea Historiographi accipientes uelut quasdam semitas, diuersis sunt falsitatibus emētiti. Tribus itaq; filijs Noë: Sem, Cham, & Iaphet omnem diuisit orbem terrarū & tradidit Sem q̄dem orientalia Indiæ, Persarum, usque ad partem aliquam meridiani occidentis: septentrionis, usque ad montem Libani, finesq; ibi suum primogenitum habiturū fixa sentētia cōfirmauit. Cham etiam secundo filio omnes Syrias, & diœceses Aegypti, Africa, Aethiopiū ingentem latitudinem prope fines tendentem oceani, atque Hispaniarum censendo distribuit, possidendamq; eam atque habitandam spiritu diuino pronuntiauit. In medio autem usque Cappadociam, id est, Tauri montem fines habere concessit. Tertio autem

h 9   Iaphet

Iaphet nomine, Cappadociam ingre-
 dientibus, atque à Cilicia exeuntibus
 loca frigida, quæ Armeniæ, Bosphor-
 rici, Ponti, Thraciæ, Pannoniarū, Illy-
 rici, Italiæ, & Occidētis uniuersas par-
 tes, iussu diuino ei statuendo attribuit:
 Et de primo quidem xxv generatio-
 nes numerat descendisse. De secun-
 do xxxv, id est, de Cham. De Iaphet
 aut, cui minor generatio numerabat
 tunc tēporis id est quintadecima, tan-
 tummodo ei amplior optanda à beato
 Noë promittebat in posterum affutur-
 ra, dicente scriptura: Dilatet dominus
 Iaphet, habitet in tabernacula Sem, cū
 minori filio minor numerus generati-
 onum reperiēbat cōcessus tunc tem-
 poris, maior crescendo eidē numerus
 postea amplificabat aduēturus quam
 duobus eius fratribus, ut & media &
 extrema loca, id est, Chananeorū, Æ-
 gyptiorū, Afrorū, Persarumq; teneret
 imperia. De q̄ postea Romani sunt edi-
 ti, uictores orbis terrarū, atq; rectores
 uniuersarū gentium: Vnde cognoscimus

mus Romanos, Latinos, Italos de la- Romani d
 phet genus deducere, atq; hos orbē ter Iaphet.
 ratū sua sub ditione tenere q̄tidie, atq;
 ante sepius tenuisse. Si qd aut fallitate
 Grecorū putat esse antiquū, tempora
 le modis omnibus ipsorū autoribus te
 stantibus comprobat, Solone testante
 Atheniensibus, quod ab Aegyptio au
 dierit sacerdote, dicēte ei: Solon Solō,
 Graci uos semper estis nouelli, atq; pu
 eri. Grecus autem nunquā erit senex, Solonis
 aut antiquus, neq; doctrinā aliquam, uox.
 aut scientiam habetis antiquam, sed
 ab alijs raptam atq; inuasam habetis,
 eamq; diuersis mendacijs immutatam
 exponitis, atq; ita homines edocetis.
 Plato em̄ in Timæo ita dicitat: Nam
 post confusionem linguarum tunc no
 mina diuersa cœperunt emanare, atq;
 inde sumentes Graci Historiogra
 phi duo aut tres diuersa uelut moni
 menta conscribentes, temporalitatem
 cum suam uolunt obumbrare, atque
 abscondere à suis testibus, menda
 cissimi iudicati sunt atque compro
 bati

bati: Cum enim quinquaginta de ipsis consentiunt de antiquitate nostra, id est, Græci, Aegyptij, Chaldaei, Syri, duo autem aut tres dissentiunt, iustius est multis consonantibus in unum, quàm duobus aut tribus dissonantibus Historiographis acquiescere: quia multi illi uerius quàm duo edixerunt.

De diluuiò hæresis.

Est & hæresis, quæ dicit sub Deucalione & Pyrrha diluuium fuisse antiquius, quàm quod sub Noë factum est. Quod Pagani transferentes mutatis nominibus impio modo & arcã uelut in Græcia fuisse post diluuiũ adserunt, & quod est temporalitatis in paganitate uanissima, ab eis uelut antiquum cum multo mendacio prædicatur. Et quod factum est in Thessalia loco breui, uelut factum ubique, id est, in mũdo à Paganis furacibus edocetur. Quod fit quidem post annos in Thessalia, in loco interdum modico, illud autem diluuium in omni seculo factum est, sicut & eorum scriptura testatur

*Thessalia
obnoxia
cataclysmis.*

testatur gentilium.

Hæresis de signis Zodiaci & ortu hominū.

Alia est hæresis, quæ dicit secundū XII Zodiaci signa nasci homines, sicut Mathematici illi uanissimi, totiusq; erroris & sceleris adsertores: hæc q; audientes interdum indocti quam plurimi lege dei dimissa Mathematicorum inseruire non dubitant uanitatibus, unde completur apostolica sententia: Coluerunt & seruiuerunt creature potius quā creatori. Et iterum: Videte ne quis uos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, secundum elementa mundi, & non secundum Christum: quoniam in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergo ignorant quod Zodiaci ista XII, quæ ab illis dicuntur, diuersa *Signa cœlestia.* sunt climata, diuersa q; regiones in orbe terrarum à deo dispositæ ut inhabitentur, locorumq; ac temporum diuersa temperamenta statuta sint, ut calidum, frigidum, siccum, & humidum ut quatuor angulis seculi, è quibus cū ueluti

ueluti pleni qualitate fontes exuberant
 flatu, respirantes in inuicem uirtute nimia
 insita proprie mixtionemque existente sa-
 lubri: rursus cum diffunditur eorum
 ubique mixtio, amœna temperies salutis
 inde cunctis habitantibus subministrat
 tur, atque ita diuina potentia mortalibus
 uita dulcis, & prospera concessa à do-
 mino, & impertita non ignoratur.

De animabus sceleratorum hæresis.

Nec deest hæresis quæ dicit ani-
 mas foenerariorum, sceleratorum,
 & homicidarum, & aliorum talium trans-
 ire in demones, ac pecudes, & bestias,
 & serpentes: ignorantes quod anima homi-
 nis cum exierit de seculo, siue bona si-
 ue mala, id est, pia atque impia, ab ange-
 lo ducitur in locum statutum, ut in futurum
 percipiat iuxta quod gessit in hoc secu-
 lo constituta. Si quis autem hoc ita putau-
 rit fieri, paganitatis & uanitatis. Philo-
 sophorum magis quam Christianita-
 tis uidetur habere consortium, cum dic-
 cat Apostolus: Omnes nos manifesta-
 ri oportet ante tribunal Christi, ut reci-
 piat

piat unusquisque ea que gessit in hoc corpore. Et iterum: In inferno autem quis confitebitur tibi? Anime itaque natura non uertitur in naturam alteram, sed cum uoluntate contemnit ac negligit dei preceptum, studijsque legitimis ac salutaribus inherere dissimulat, futuro iudicio poenarum se dedicans, non alia nisi morum causa pecudibus cognoscitur comparanda: non natura, sed moribus, ut scriptum est. Non ergo nature pecudum, sed moribus in hoc seculo similes efficiuntur huiusmodi homines, Pagani, Iudei, et alijque plurimi. Nam & saluator Iudæis cum diceret: uos de diabolo estis patre uestro, non natura sed sceleratis moribus & beluis sensibus similes arguendo & iudicando manifestabat. Et Ioannes Iudæis dixit: progenies uiperarum.

Hæresis de Christi descensu ad inferos.

Alij sunt hæretici, qui dicunt dominum in infernum descēdisse, & omnibus post mortē etiam ibidem renuntiāsse, ut confitentes ibidem saluarentur

In pecudibus transmutari quid sit.

uarentur, cum hoc sit contrarium dicenti propheta Dauid: In inferno autem quis confitebitur tibi? Et Apostolo: Quotquot sine lege peccauerunt sine lege peribunt. Sed & dicit: remissus erit quibusdam quam ciuitati illi quae non crediderit Apostolorum quippe doctrinae & Euangelij. In comparatione multarum poenarum dicit sustinere eos minora tormenta quam illos, non tamen saluari eos hac ratione affirmati: nam poetas falsos, & uanos Philosophos qui aestimant posse saluari, rebelles deo errant illis peius, & a ueritate dissentiunt: cum semina impietatis per ganæ, non alij nisi illi Poetae uani, & Philosophi deorum dearumque appellationes hominum sensibus seminauerint, cum propheta clamet de futuro iudicio, ut hic ei dimitteretur in poenitudine, dicens: Remitte mihi ut refrigerem priusquam uadam, & iam non ero amplius. Si ergo iusti peccantes, & in hac adhuc uita uix acceperunt poenitentiam poenitentes, ut ait Solomon,

mon, & si iustus uix saluabitur, impius
 & peccator ubi parebit? Nam si deum
 esse credidissent, deorum & dearū tur-
 pia nomina non seminassent, & in de-
 scensione Christi in infernum ueniam
 impetrassent. Cum ergo impij & ho-
 stes dei sint ubiq; quomodo post mor-
 tem ibi confitentes saluabuntur? Cum
 Apostolus doceat, quod omnem ho-
 minem mori oportet, postq; hoc iam
 iudicari, ut scriptum est, ante tribunal
 Christi, & recipere secūdum que gcs-
 sit in hoc seculo. Saluator autem con-
 firmat dicens de illis, quod nec patri
 crediderint: unde etiam eos iudicādos
 declarauit: qui autem credidit in patrē,
 antequam Christus ueniret in carnem,
 transiit de iudicio impiorum, in compa-
 ratione autem peccatorum atq; impio-
 rum diuersitas est pœnarum atq; plaga-
 rum, non plena amborū est absolutio,
 sed dijudicationis iustitia, & securū m
 peccatū condigna re pensio, illis etiam
 qui sub Noē ab aqua absorpti fuerant,
 ut scriptura docuit.

i Here

Hereticis de anima hominis.

scensu

F St & alia heresis, que de sensu ani-
 me ambigens, ex elementis eam
 consistere opinatur, ut multi Philosophi
 uanissimi nunc de igne, nunc de aqua,
 nunc de spiritu, nunc de materia, nunc
 de fonte, nunc de atomis, nunc quasi ac-
 ra esse animam hominis suspicant, cum
 anima facta sit à Domino, ex nihilo scilicet,
 licet, ut scriptum est: Qui fecit ex nihilo
 omnia, ut essent que non erant. Anima
 itaque à deo facta imago dei appellata
 est, post angelotum creationem scilicet:
 minor enim est homo quam natura
 angelorum, ut scriptum est: Minuit
 sti eum paulo minus ab angelis. Si au-
 tem legis mandata seruauerit, tunc erit
 sicut angeli: Si ergo angeli serui dei
 sunt sub lege positi, quanto magis &
 hominis anima sub lege que est præ-
 dicata, si seruarit quod ei præceptum
 est, tunc debet dicere quod ait Domi-
 nus Apostolis: Quod & si feceritis om-
 nia, dicite quod serui sumus inutiles.

De

De Christi natiuitate hæresis.

ALia est hæresis, quæ dicit de Saluatore, quod primū fuerit apud patrem, & sic natus sit: & cum simplici ter ita cōfiteer, diuersa hominibus scandala subministrat: Esse em̄ ante, & postea nasci contrarium est modis omnibus. Et quamuis generatio ipsius duplex sit, una diuinitatis indefinita ac sempiterna, altera incorporationis per uirginem temporalis: at non est dubiū tamen, quod secūdum diuinitatem debemus cognoscere, quod neque defuit aliquando esse cum patre, neq; qui erat cum patre semper ex semetipso erat, & nō de patre genitus noscebatur, ut quidam suspiciantur aberrantes. Vtrunq; ergo si bona interpretatione profert, rectum & fidei firmamentū ostēditur, ut & genitū eum cognoscamus de patre proprie hunc unicū filium, non tamen in tempore, sed ante omnia secula, omnemq; creaturam esse genitum de patre proprie cognoscamus atque credamus, ut condecet, cumq; patre eum in

perpetuū manere, atq; semper mansisse non ignoremus. Nulla est ergo separatio, aut cōtrarietas interesse semper & fuisse, & genitū esse: nam semper esse propter sempiternitatē dicitur, ne temporalis filius aestimetur: Genitum autem dicit, quia nō ex semetipso, sed de patre natum cognoscit ecclesia pradicans. Non ergo disiungendum est unū ab altero, sed coniungenda est sempiternitas filij, & generatio cum sempiternitate copulanda, deq; patre ita est credenda ac detinenda confessio, ut unus nobis pater genitor, & unus nobis filius unicus patris proprie quippe genitus de patre cognoscatur. Ergo semper esse, & genitum esse pia fide est æquū, ut sempiterna eius generatio non temporalis sit, & filij unigeniti de patre, & cum patre uera proprietatis ac sempiternitas non ignoretur: Si quis autē primum confitetur esse eum ingentum, & sic postea fuisse genitum de patre, ignorat quid cōfiteatur: Cum enim unā putat euadere haresim, incurrit in alteram

ram peiorē, ingenitū filiū confitendo, imò potius & patrē, & filiū denegando, duobꝫ ingenita predicando, & unius patris ingeniti, & unius filij, unigeniti de patre, pprie denegādo ueritatē.

Heresis de induratione dei.

SVnt quidam heretici, q de Pharaone ita arbitrant̄ dixisse dominū per Moſen: qd ad hoc excitauī te, ut ostendam in te uirtutem meam. Et: indurans indurabo cor Pharaonis, ne dimittat uos. Et ait Apostolus: Ergo neque uolentis neqꝫ currentis, sed misere *Pauli dicitur deus claratur.* rentis dei est. Sed hæc non definiens dicit Apostolus, sed disputans atque edocens quod uerum est, ne ita deum dixisse quis aestimet: debet enim attendere quod ait dominus: Ut ostendam in te quippe omnem uirtutem meam, id est, magnanimitatem, bonitatem, sustinentiam, quæ est utiqꝫ omnibus hoc effusa in seculo. Cum em̄ ei dicit, omni homini dicit in corpore constituto, in prosperitate quippe, facultate ac potentia temporali annūtiat, qui cum

ad diuitias attendūt, segniores ac negli-
gentiores efficiunt circa dei Christi ti-
morē & gratiā, suęq; ita usq; ad finē sa-
lutis obliuiscunt, ac timoris dei effici-
unt immemores: Cum em̄ tribularet
ipse Pharaο, inuitus dominū cognos-
cebat, ut scriptū est. Cumq; iterū di-
mittebat à deo, reuertebat ut canis ad
suum uomitum. Ideoq; omniū Paga-
norum, Iudæorum, hereticorum, diui-
tumq; animæ, ac peccantium pariter
in prosperitate contemptrices dei re-
periunt interdum: ideo eruditio utilis
est humano generi in omnibus atq; sa-
lutaris, dicente propheta: Bonū mihi
est domine qđ humiliasti me, ut discā
iustificationes tuas. Et iterū de obiur-
gatione: Cum occidebat, inquit, domi-
nus Iudæos, tunc inquirebant eum, &
uigilabāt ad eum. Non itaq; dicit bea-
tus Apostolus, ut non curramus, aut
non uelimus seruire deo, sed primū de-
bemus nostra currere uoluntate, dein-
de nō cum presumptione & iactantia,
quasi nostra uirtute & iustitia condigi-
gna, ut

na, ut nō Christi mereamur saluari clemētia: qui enim currit cū superbia, & presumptione, nō à deo sperat p̄sidiū, quantum ex sua cōuersatione sibi p̄sumit iustitiā. Et currere itaq; & uelle nos docet beatus Apostolus, inque nostra uoluntate esse, ut in ipso cursu bonorū operū in humilitate p̄seueremus, ac tūc demū speremus salutē posse ab ipso domino adipisci, ut ait dominus: Et cum feceritis omnia, dicite q̄d serui sumus nequissimi. Et: Si iustus uix saluatur, peccator & impius ubi apparebit? Ergo sunt in nobis quaedam in quibus currendum est. Sunt autem maiora que à deo speranda & impetranda sunt, ut ait Apostolus: Nescitis quid petatis. Vt puta si quis dixerit, possum esse martyr, possum esse Apostolus: & nō dicit, si deus Christus uoluerit, q̄d ab eo incrementū id muneris & gratiē quippe confertur, non uana hominū presumptione atq; iactantia comparat: Tentantis est enim hominis uolūtas huiusmodi, ac p̄sumē

tis, non querentis, supplicantis ut tantam consequi mereatur dignitatem.

Heresis negantes David Christi prophetam fuisse.

Sunt quidam hæretici, ut Manichæi & Gnostici, & Nicolaitæ, & alij de beato David audent dicere, quod non Christi propheta fuerit, neq; doctor & commentator diuinarum omnium scripturarum, sed humanæ cantationis, ac secularis rei cōscriptor extiterit: cum cœlestis gratiæ atque arcani salutaris Christi domini ipse meruerit præ multis humano generi mysteria prædicare: Sicut enim sanctis alijs diuersam tribuit Christus dominus gratiam, ita huic maiorem concessit scientiam, dicente domino: Dabo uobis secreta David fidelia. Et: Inueni David filium Jesse, hominem qui faciat omnia quæ sunt in corde meo, dicit dominus. Ignorant ergo quod uelox ac præpotens cōmentator hic diuinarum extitit scripturarum, rex atque propheta David emissus à domino, ut quod

quod ante dicebatur, praesensque uide-
batur, haec cuncta breui collecta hu-
mano generi praedicarent ab eodem,
tribusque in uersibus psalmi primi om-
nem rerum uirtutem exponeret ueri-
tatis, praeteritorum, instantium, atque
futurorum, omnesque errores cuiusque
populi, diuersaque facinora nuntiando,
cum dicit: Beatus uir qui non abiit in
consilio impiorum, id est, Paganorum:
& in uia peccatorum non stetit, quip-
pe Iudeorum: & in cathedra pestilen-
tiae non sedit: utique hereticorum. At-
que hinc iam quasi ex fontibus atque
materiis copiosis diuersa semina ini-
quitate humano generi affutura do-
ceret, ut hijs quippe tribus malis pa-
ganitate, Iudaismo, & omni heresi con-
temptis, atque damnatis, sola fides ue-
ra, id est, patris, & filij, & sancti spiri-
tus ab omnibus credita coleretur. Ze-
lo enim diuino ductus beatus Dauid
tunc temporis, cum uideret homines
demonijs immolare, non in Ierusalem
ciuitate, quatuor choros posuit secun-
i s dum

dū mūdi aditus, ana septuaginta duro,
 quatuor etiā hominibus positis et psal
 lentibus, atq; arcā dei custodientibus,
 undiq; infinitis etiā alijs extrinsecus.
 In medio aut ea posita psallebat cū po
 pulo beatissimus ipse Dauid Patriar
 cha, & incorporationis Christi domi
 ni q̄ppe ut testis tantus ac p̄destinatus
 à domino, psalmorū diuersa gaudia &
 laudes pariter, nō alijs nisi ipsi Christo
 domino canēdo referebat, trinaq; uice
 quotidie cū orationibus psalmorū et
 am cantore sonāte omni delectabatur
 cū populo diuinā Christi presentia nū
 tiādo, deq; ea re futura gaudia seculo
 pmittendo, de q̄ & dominus dignatus
 est dicere multos fuisse prophetas &
 sapiētes, & desiderasse uidere & audire
 re q̄ Apostoli audire meruerūt & uide
 re: Nam qd & Grecorū ipsa q̄ uideēt
 se sapientia, ex lege atq; prophetis, &
 specialiter de Dauid sit secundū tem
 pus omnibus manifestū. Ideoq; & Po
 ēte, alijsq; sapiētes uersibus qd uoluerē
 dicere imitādo eundē conati sunt fin
 gere:

gere: q̄ argumēta cū de lege atq; prophetis sumerēt, immutatis nominibus cū iura ueritatis uiolare properāt, suæ pfidię diuersa mēdacía seculo seminauerūt. Inde hæc ignorātes q̄ plurimi seculares homines atq; imperiti, tēporalitis pagana mēdacía potius q̄ salutaris christianæ legis antiqua & uera arcana desiderant colere, atq; sequi firmamēta. Ex suis itaq; uanitatibus, id est, ex Græcorum Historiographis potest q̄s cognoscere, q̄ sit tēporalis uana sapiētia Græcorū, q̄ cū paulatim cognoscit à suis, sine dubio spernit, calcatur, atque quotidie condemnatur.

Hæresis de psalterij inequalitate.

Sunt alij heretici, q̄ de inequalitate psalterij errorē patiunt nō modicum, estimātes totū librū psalterij non esse Dauid, & cū historiā querūt p̄ ordinē, inueniūt inequalitatē, id est, ut q̄ nouissima, prima: & q̄ prima, nouissima esse posita p̄ uident, nō modicū scādali patiunt: Nam in tertio psalmo p̄secutionē patit à filio: & in centesimo plus

plus contra Allophylum pugnando
differit, cum inuenimus primum pug-
nasse eum cum Goliath in sua iuuentu-
tute à filio autem suo in senectute pos-
tea bellum sustinuisse. Et quamuis
hæc spiritaliter de Christo intelligere
da sint, tamen & historiam inquirentes
studiose de eodẽ beato propheta non
paruo offendiculo perturbant. Quia
ergo & post septuaginta duos psal-
mos defecisse dicunt hymnos David
scriptura psalmodi, & postea iterum
eiusdem titulatio in multis psalmis nu-
tiatur, & de hoc queruntur, cur ita sit
positum, nescientes quod beato regi
atq; pphete diuersa gaudia psalmodi
recte à domino impertita sunt. Si ergo
& aliorum inueniunt titulationes in
psalmis postea tamen summa rerum
laudis huic autori, et institutori à Chri-
sto concessa est, ut prophete, regi,
atque patriarche, de inæqualitate au-
tem psalmodi secundum historiam,
qui interpretati sunt studiosissime hoc
dixerunt, quod sepe existente captiui-
tate

tate in Iudæorum populo, à gentilibus propter idololatriam: quia cum illis colebant Iudæi & idola, in quibus hijs etiam scripturæ diuinæ inquirebantur, & comburebantur à gentibus: Si quis autem abscondisset de psalmis aliquid existente pace, postmodum requirebantur à paucis sanctis eadem diuinæ scripturæ: cum quibus inuenirentur, accipientes postea qui erant illo tempore sapientes: quia non erant prophetæ iam, sed sacerdotes timore detenti, iuxta quod accipiebant à quibusdam ita componebant & textum psalmodum, & ita ordine exponi iuebant. Sic ergo secundum historiam inæqualitatis, ut dixerunt multi, causa hæc esse uideatur: Nam quod spiritualis in ipsa inæqualitate psalmodum æqualitas sit Christi scientia cognoscenda manifestum est studio, ut quod est in primis, hoc sit & in medio de Christo itidem, et quod erat postea futurum, de eodem ante dictum sit ubique. Ideoque Apostolus: Christus heri & hodie, ipse & in secula, inquit, seculorum.

culorum. Nam quod spiritali uirtute dicti sint psalmi, non est dubium, ut quod ante factum est per diabolum de impietate idolorum, hoc & sub Iudeis seductione eius commissum facinus monstraret, & quod ipsius sit etiam hereticorum peruersitas in fine pullulantium quotidie, non ignorat ecclesia catholica.

Heresis de peccato Cain.

Sunt heretici contraria sentientes libro Geneseos, quod dominus dixerit ad Cain: Peccasti, gesce, ad te conuersio tua, & tu eius dominaberis. Cum enim dicit: tu ipsius dominaberis, putant quod dixerit ei, tu eris dominus fratris tui. Et quamuis si ita quis senserit, quia maior natus erat Cain quam Abel frater eius, quia & in lege maiores nati erant & honore, id est, primogeniti, non autem hic dicit: Tu eius dominaberis, quasi eris dominus eius, quod est in omnibus contrarium. Si enim ita esset, quo modo dabit in eum mortis sententiam dominus, quod si unum occiderat fratrem sicut scriptum est: Non ergo ita dicit scriptura dominari illum.

Num fratri suo, ut eū interficeret, sed
 dominaberis cogitationi tuæ male uti
 que, q̄ est in arbitrio tuo, ut cuiusq; ho
 minis arbitrio atq; uoluntate, aut pro
 iiciat de corde suo malam cogitationē
 immiffam à diabolo, aut nō p̄iciēdo
 crimen incurrat perpetuū: ut p̄scruta
 tor eīm cordis & animi hominis Chri
 stus dominus occulta ipsius p̄uidens,
 arguebat q̄d cogitauerat, & monebat
 ne faceret illud sceleris, inq; hoc uia pa
 ricidij seculo seminaret. Quod & in
 Euāgelio dictū est: Si habes aduersus
 fratrē tuū irā, uade recōciliare, & sic po
 stea offeres munus tuū. Et David itidē
 ait: Irascimini & nolite peccare: Et qui
 modus sit irascimini & nolite peccare,
 ipse subsequit̄ differēs: q̄ dicitis in cor
 dibus uestris, & in cubilibus uestris
 cōpungimini. Solomon etiā: si ascen
 derit spiritus inimici dominātis in te,
 ne des ei locū ut in te habitet. Et domi
 nus: Qui irascit̄ fratri suo sine causa re
 us erit iudicij. Ideoq; pellendā cogitati
 onē ex suggestionē inimici dominus
 edocebat

edocebat ilico, ne cū diu sit in hoīe, ad
ppetrandū facinus eū puocet p̄noriē

De Cain peccato heresis, quare deus

ei uitam concesserit.

Est heresis quæ nō recte intelligit
de Cain, quod post fratricidium
quod cōmiserat rogat dominum mor-
ti potius quàm dimitti, dicens ita: ma-
ior causa est si dimissus fuero, & erit
omnis q̄ inuenerit me interficiet me.
Sed dominus per eum unum omni hu-
mano generi uelut generalem docen-
do modum per patientiam tribuebat
bonitatis suæ indulgētiam copiosam,
ut iam desinēte scelere, bonorum ope-
rum fructuositatem sequerentur, cer-
tamq̄ ab eo cuncti cognoscerent am-
plectendam, dicente domino: Nolo
mortem peccatoris, quàm ut reuertat-
tur & uiuat, ut tanti sceleris cunctis p̄
eum patesceret pœnitentia, inq̄ ea in-
dulgentia pariter copiosa ut pœniten-
tium iam bona fructuositas hortamen-
to dei monstraretur hominibus, quo-
rum eam peruidētes, salutem potius quàm
mortem

mortem sibi desiderent acquirendam. Vnde ueluti suus accusator atq; iudex cum ex parte gignit Cain, dicens quod commiserit fratricidium, audire à Domino meruit, ut si fructus bonorū operum de cætero eum sequeretur, remissionem tantī sceleris esset sine dubio accepturus, nullumq; metum mortis inferendæ iam suspicaretur sibi ab aliquo affuturū. Insuper etiam & signum acciperat ne occideretur ab aliquo: eumq; hijs etiam septem poenas perpeti, si qui hominum ausus fuisset in eum manus iniicere, cœlesti sententiâ definitū: Ipsa enim ueluti poenitentia ficta non uera inuenta est, cum audit à Domino: Omnis qui occiderit Cain, septē uindictas persoluet. Vnde & signū accipere meruit propter poenitudinem, si tamen digna bonorum operū iam eum fructuositas sequeretur, sed non inuenimus fructum bonorum in eo poenitentia usq; fuisse, quāto magis de genere illius omnem impietatē potius pullulasse, qui post eum hæredes impietatis paternæ,

k

&

& immanitatis tanti sceleris existētes, cum non malorum suorum pœnitentiā gerere uoluissent, annuntiante eis Noë beato, perseverantes in scelere diuino mortis interitu per diluuium perierunt, excepto octo animis tantummodo tūc temporis, quæ de genere sanctorum fuerunt editi, qui meruerunt procellam soli tanti periculi deuitare.

De stellis cœlo infixis hæresis.

Est hæresis, quæ stellas infixas putat esse in cœlum, nō de thesauris locisq; absconditis, atq; à deo dispositas in uesperum iussu diuino repente procedere, statutisq; horis suo lumine cursum ministeriumq; indictum agnosceret: quod contrarium alienumq; fidei catholicæ inuenitur si ita quis senserit, magisq; paganæ uanitatis, & Philosophorum inanis sententiæ, quàm Christianæ scientiæ habere consortium demonstrabitur: Scriptura enim omnipotentiam dei ita edocet, ut in breui è diuersis thesauris concurrere atq; discurrere sidera nuntiauerit, ornamentoq; cœli nocturno ut

ut lucis causa ex parte sint à deo præstita atq; commodata, diuersisq; horarū spacis, uelut ad sua loca rursum redire statuta sint, ut è quibus locis exire iubentur quotidie, ad ea loca reuerti iterum præsentente angelo, & compellente cursum debitū preterire nullo modo possint. Hincq; effusa Christi clementia omni manifestaretur humano generi, q̄ iustis & iniustis in hoc mundo parem concesserit gratiam bonitatis annuntians, qui solem suum oriri facit super iustos & iniustos: & pluit super bonos & malos: Et nouerūt sydera, inq̄, thesauros suos, & cursum dispositū quotidie.

Hæresis Veteris testamenti multa reprobans.

SVnt quidam heretici, qui de ueteri Testamento multa reprobāt, id est Solomonis Ecclesiasten, paucis quidē conscriptum sententijs, omnem tamen thesaurum cœlestis scientiæ querentibus continentem: nam quod omnibus sapiētior prioribus sit, ipse Saluator testatus est. Cum legunt ergo: omnia uana

nitas uanitatis quæ sub cœlo sunt. Et
 desiderauit habere, ut dictum est, diuer-
 sa. Et: deus mihi dedit, inquit, & ecce
 omnia uanitas uanitatis. Solum tamen
 hoc postea addit esse à deo, ut si quis
 manducet, & bibat, & beneficiat ani-
 mæ suæ. Quod si hanc escam solū, aut
 hunc potum dixit esse istius seculi, uti
 lem̄q; carnalē, nihil autē futurę uitę im-
 mortalis aliud nuntiabit, in uanum ho-
 minum labor impenditur. Ergo quod
 ait Apostolus de quibusdam: Mandu-
 cemus & bibamus, cras enim morie-
 mur, quod profecto Paganorum &
 Epicureorum est talis hæresis, quę uitę
 pecudum cōparatur. Ideoq; homo in
 honore cum esset non intellexit, com-
 paratus est pecudibus insipiētibus. So-
 lomon itaq; & carnalem uitā hominū
 à deo cōcessam in multis diuitijs nunti-
 auit, & futurā angelorū gloriā nihilo-
 minus in studiosis inesse paucis deside-
 rantibus, & credentibus prædicauit: Si
 enim & diues in hoc seculo bene ope-
 ratus fuerit, necesse est ut & illic futurę
 uitę

uitæ confortium consequatur: Sicut enim & hæc terrestris esca à deo data est, ita & illa cœlestis esca de lege desideranda est amplius, fides quippe Christi domini de lege & prophetis adueniens cupientibus gloriosa, quam magis Maria, quam Martha elegerat, dicente domino: maiorem sortem Mariam elegisse, quæ non auferetur ab ea. Ergo si dixit, uanitas uanitatis est quæ in seculo sunt, hæc utique transeuntia prædicauit, propter futuram illam gloriam eminentem ac perpetuam, ut ait Apostolus: Transit enim figura huius mundi & gloria. Si autem figura & uita & honor, & dignitas mundi istius cessabunt & destruentur, illa quippe erit desideranda cœlestis & angelica dignitas, quæ in corporatione, ac passione, & resurrectione quippe est Christi credentibus aduētura, quæ non temporalis, carnalis, ac caduca erit, ut Iudæorum secundum literam, & aliorum talium pereuntium, in posterum autem nihil expectantium. Propter quod dicitur

minus: Operamini escā, q̄ nō perit. Id est, ut credatis in me, quem misit pater meus. Ergo nō Solomon de hac esca solum carnali dicebat, de illa aut̄ præter mittebat, sed diuersam escā gloriā am̄q; sanctorū hominū nuntiabat: carnalem quippe primā uitæ hominū in presentī seculo, postq; mortē cœlestē illam, & angelicā dignitatē iustis & fidei aduenturā. Hanc̄q; carnalē uelut uanā & tēporalem, Iudeorū q̄ppe aliorum̄q; taliū iustificationē, uitam̄q; perundam nūtiabat, ut umbrā esse cognoscerēt, uitam̄q; corporis temporalem nō multo post decidentē in cōparatione q̄ppe cœlestis illius, ac p̄petue dignitatis nō ignorarent. De qua esca ait & propheta: Gustate & uideate, quia suauis est dominus.

Hæresis de Canticis canticorum libro.

Est hæresis, quæ de Canticis canticorum̄ ambigit, ipsa itidē æstimans non spiritu diuino, sed humanarum rerum causa, ac uoluptatum hominibus ab eodem prædicata: cum cœlestiū rerum

rum ueritas humana similitudini com-
 parata genus hominū docuerit, sicut
 scriptū est in Euāgelijis, & ubiq; Chri-
 sti itaq; diuina in carne praesentia om-
 nes ita docebat, ut amore diuino pro-
 uocaret, monitione mulceret, miseri-
 cordia cōmoueret, flecteret bonitate:
 Nam ut deus ostendebat, ut pater mo-
 nebat, ut pastor pascua demonstrabat,
 ut rex uincēdo inimicū uestigia sequi
 ostendebat, ut sequētes suū fraternū,
 id est, dominū Christum in carne ad-
 uenientē in triūpho immortalis glo-
 rię & cœlestis meriti, cū eo pariter gra-
 tuleretur: Ideoq; & Cantica dicta sunt
 Canticorū, ut qd ante in lege umbrati-
 liter dicebat ex parte in loco Christi,
 iam praesentia cōsummatione mysterij
 p passionē celebrata in supplemētum
 panderet, ut cessante umbra cœlestis
 etiam lucis omni seculo ueritas refulge-
 ret, quę corpus & animū hominis ac-
 cēderet, atq; amore cœlesti sensum ho-
 minis excitaret. Qui ergo uani homi-
 nes concupiscentijs carnis inserviunt,

fungunt aut non posse sentire, aut si eis
exponit cōtemnūt discere, legisq; no-
lentes uirtutem agnoscere, nō minus
Iudæi, uel Pagani iudicandi sunt.

De mandato Adæ heresis.

ALia est heresis, quæ dicit manda-
tum non esse accipiendū, quod
Adam pater noster acceperat: neque
esse illud uirtutis, aut utilitatis alicuius
opinantur, cum sine mandato illo, nec
lex Mosi possit accipi, nec Christi ag-
noscere perpetua & effusa gratia, atque
copiosa: Triplici enim uirtute in cor-
pore constitutus omnis homo de lege
diuina docēdus, aut mōnendus instrui-
tur, ut in prima ætate sub mandato sit,
secunda sub lege, tertia sub gratia Sal-
uatoris. Ideoq; lex admonitio est poti-
us propter obliuionem mandati primi
ni, quod pater noster Adam in primis
à deo acceperat in Paradiso, ita enim
scriptum est in lege: Ne oblitus man-
datum domini dei tui recesseris ab eo
& pereas. Ideo lex admonitio manda-
ti, & cōfirmatio est primi illius. Iterum
manu

mandatum & lex Christi plenam prædicant gratiæ bonitatē, ac præsentiam salutarem. Ideoq; dominus ait: Ecce q loquebar in prophetis adsum. Maiores sunt itaque qui sub mandato fuerunt antiqui, cū non obliti etiam Christi saluatoris, suis posteris & eius mysteriū nuntiarunt, cuius & obliuione existēte in Iudeis admonitio rursus litera subsecuta est, ut in litera etiā Christi spiritualis scientia, & carnalis presentia illuminans seculū speraret. Ideoq; lex Mosi aliud in sono uocis, aliud in abscondito salutare Christi mysteriū continens nuntiabat. Ergo necq; mandatum sine lege, nec lex sine mādato, nec gratia Christi sine lege & mādato accipi aut credi debet ab aliquo.

*De imagine & similitudine dei
in homine hæresis.*

SVnt quidam hæretici, qui cum legunt scripturam, dicente domino: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: non in paruum descendunt amentia, ignorantes

k 9   primum

primū qd imago, quidūē similitudo
 sit dei. Cumq; nesciūt qd sit imago dei
 natura proprietatis, & quid positionis
 sit gratia, non paruā sibi p̄sumūt su-
Imago. perbiā dignitatis. Imago enim dei
 id est, anima omnis hominis, facta ex
Similitudo. nihilo: Similitudo autē in fide & vita ni-
 si cognita fuerit à deo, adpellari nō po-
 test dei imago similis. Cumq; se esse
 plus estimat aliq; p̄sumptionis cri-
 men incurrit potius, q̄ meritum digni-
 tatis sibi acq̄rit: Nam cū hęc peccans
 inuenit̄ anima, & iudicio obnoxia de-
 tinēdo cognoscit̄, quomodo esse po-
 test hęc dei naturalis imago, q̄ diuer-
 sis peccatis d̄gnoscit̄ inferuire: cū alia
 nulla esse possit naturalis imago dei
 diuina & patris propria, non angeli,
 aut hominis, nisi Christi dei filij, q̄ na-
 tura p̄prietatis indiscreta paternę sub-
 stantię, ac sempiternę imago sit, geni-
 ta proprię, nō positione seruitutis crea-
 tūe imaginē, id est, animā hominū Pa-
 ganorū, ludęorū, hereticorum, & om-
 nium dici posse declarauit in commu-

ni generatione, atque unius qualita-
tis natura scriptura substantiam nuntiauit: similitudinem autem non omnium, sed sanctorum, & Christianorum esse tantummodo declarauit, qui in fide, uita, & bono opere permanentes, angelorum coelestia merita in futurum consequi promittuntur, ut Patriarchæ, Prophetæ, Sacerdotes, Iudices, Apostoli, atque Euangelistæ, & Martyres, qui trinitati credentes, & in uita præclara permanentes, angelorum gloriæ copulari à domino nuntiantur: Similitudo enim ex doctrina legis, fide, uita, & studio, & operæ cognoscitur uera, ut quæ à deo facta est legi eius diuinæ cōsentiens præcepta statuta cōplendo, regni coelestis confortum speret ab eo se posse adipisci, dicente Apostolo: Nostra aut cōuersatio in cœlis est. Et dominus iterum: Gaude te, quia nomina uestra in cœlo scripta sunt. Et quod in die iudicij eos sicut angelos demonstrabat futuros dominus dicit de regno coelesti: Venite, percipite, regnum

regnum quod uobis paratū est ab origine mundi. Similitudo itaque ex fide sanctę trinitatis, & uita bona, & opere sequenti inesse ostenditur, ut exeuntes percipiant promissum consortium angelicę dignitatis, ut ait Ioannes: Tuus similes ei erimus. Et dominus: Similes estote patris uestri.

Hereticus deum increpans quod diuersis linguis & modis homines allocutus sit.

Sunt quidam dicentes heretici, cum non deus uno modo semper locutus est, sed diuersis modis & linguis humano generi predicauit: Cum secundum capacitatem hominum uidentium atque cupientium uidere, atque audire, ita sit locutus, & uisus hominibus. Proiecto itaque de Paradiso homine, mortemque induto, non iam ita apparebat sicut & antea, sed loquebatur de cęlo uoce ipsius audita, atque ea custodita: processu autē temporis & apparere dignabatur, ut Abraham beatissimo Patriarchę, & alijs per ordinem: sub Mose autem diuersis rebus

bus apparēs, & quod erat timoris atq̄
erroris in monte Sina demonstrabat,
posteaquam in figura angeli, & in for
ma hominis incorporationis suę affu
tura iudicijs præcurrentibus genera
lem clementiæ nuntiabat uisionē, qua
iam per somnia iustis se dominus ostē
debat, ut scriptum est. Postea uero in
incorporatione apparens, testabatur
Iudeis adnūtiāns quę ante dixerat per
prophetas. Quia ergo diuersa erat ca
pacitas uisendi dominū, ut bonus me
dicus, sicut infirmitas exigebat, & di
uersa remedia hominum infirmitati
bus conferebat, ideoq̄ languenti secu
lo in fine plus contulit medicinę, ut &
illorum primorum uirtus præpotens
monstraretur, & nostri generis pericu
losa infirmitas nosceretur, dicente do
mino: Non egent sani medico, sed qui
infirmi sunt. Maiores sunt itaque prio
res illi, qui audiētes credebāt, ut Seth,
Enoch, Noë, & cæteri, quàm nos, qui
& audientes atque legentes misericor
diam Christi domini, & bonitatē eius
contem

contemnimus copiosam: nam & Iude
orū causa & alijs locutus est linguis
ut compleatur quod in linguis alijs
& labijs loquar huic populo, & nec
ta erunt credituri dicit dominus: nam
per Isaiam dicit: Verbum meum mite
tam in Achaiam.

*De animalibus quatuor in prophetis hære
sis nimis crassa.*

ALia est hæresis, q̄ cum legit qua
tuor animalia in prophetis, nō
paruum errorem perferit, æstimans
quod animalia diuersa forma prædica
decum colladauerint, ignorātes quod
irrationabilia, id est, non rationis capa
cia, deo laudē ut homines referre non
possunt: Neq; em̄ deus laudem pecu
dum querit, quia nō pecudes ad ima
ginē dei factę, sed homines rationabi
les à deo sunt creati, & ad hoc positi.
Sed quia uisio est prophetarū diuino
spiritu prædicata, hic sanctorū populo
rū quatuor diuersę uirtutes, diuersaq;
certamina nunciabānt aduētura secu
lo in diuersis doctrinis ac uirtutibus,
in di

In diuersa sublimitate eminētię: qđ le-
onis, uituli, hominis & aquile, quorū
diuersę doctrine ac merita fulgētia p-
currebant. Primū in Patriarchis rega-
lis autoritas, in prophetis deinde scien-
tię cœlestis scœcūditas, in sacerdotibus
labor fortis, & p̄tinax cōcertatio cerne-
ret, in Apostolis uolatus sublimis in
cœlū, & eminēs dignitas mōstraret.
Vtq; formatū ante diuersitas nuntia-
bat, diuersarū quippe uirtutū cœlestia
merita in Christi p̄sentia manifesta-
rent in seculo, ab eo quippe concessa
domino saluatore, nā in leone regnū
fortitudinis, in uitulo labor exuberās,
in homine passio indefinens, in aquila
uolatus sublimis agnoscit, certārium
scilicet atq; mirantiū, Apostolo dicen-
te: nostra cōuersatio in cœlis. Et: rapie-
mur in cœlum, & erimus semper cum
Christo. Et dominus dignatus est dice-
re: Pater ubi ego sum, uolo & isti sint.

Leo.
vitulus.
Homo.
Aquila.

De Leuitico Mosi error.

Alij sunt heretici, qui legis p̄ce-
pta q̄ per Moſen dicta sunt in
Leuitico

Leuitico Iudæis carnaliter, nostroq[ue] in
 tēpore spiritaliter reuelata sunt igno-
 rantes, summā rerum festiuitatem nu-
 merumq[ue] earum cœlestis utilitatis pre-
 tereunt, nescientes quid celebrent, pu-
 tantes quod de sabbatis solum, & Pas-
 scha, & azymis Moses præceperit, &
 non de octo festiuitatibus quas eccle-
 sia catholica cognoscit & detinet. Di-
 cit enim ita Moses Iudeorum populo
 primū. de neomenia & sabbatis, secun-
 do de Pascha, tertio de azymis, quart-
 to de manipulis, quinto de tubicinati-
 one, quæ græce σαλπιγγίς dicit̄, quæ ce-
 lebrant Iudæi per annum solenniter,
 sexto autem ieiunium, septimo taber-
 naculorum constructio, octaua quæ
 est plenitudinis fructuū, pomorumq[ue]
 uindemia Octobris mensis, omnium
 postrema collatio & cōsumatio, quæ
 & secundum menses octo diuersitas
 iuxta literam celebratur à Iudæis, & se-
 cundum spiritalem scientiā incipienti-
 bus mense martio, in octauo mense, id
 est Octobre, cōsumate omnia per or-
 dinem

dinem à Christo domino conferuntur, que sunt plena salutis eterne pignora, in fide atq; opere Christianitatis consummanda atq; cōprobanda: nam & si tunc temporis iubebātur Iudei deo offerre horum mensium diuersa munera, ut recedentes ab idolis deo esse cognoscerent offerenda hæc omnia: attamen illa oblationis spiritalis habebant indicia, quæ in octaua perfectione uirtutū, id est, diei Dominicæ plena fructuum gratia in fide resurrectionis Domini iam mortale pramium pignusq; diuinitatis subeunde erunt angelici adepturi homines, non terrestris iam oblationis offerentes munera, id est, uite carnalis sacrificia, sed cœlestis gloriæ participationem quippe sperantes à Christo Domino cōsequi saluatore: octies enim offerentes dona annua, & octauæ diei quippe plenitudinē cognoscētes, diuiniq; spiritus accincti fortitudine, id est, summa rerū perfectiōe præditi, de hoc exeūtes seculo, resurrectionis illic promissam gloriā se posse consequi, cœlestisq;

stisq; dignitatis cōsortio copulari non
desperant, quod dominus dignatus est
dicere: Tūc eritis sicut angeli. Iustis om-
nibus & perfectis hoc predicans, quod
& Dauid dixit pro Octaua adnuntiās.

*Hæresis septuaginta duorum interpreta-
tionem respuens.*

*Aquila
Pōticus.*

SVnt hæretici, qui sicuti Iudei septu-
aginta duorum sanctorum, sapien-
tissimorumq; uirorum interpretationē
respuentes, Aquilę cuiusdam hominis
unius Pontici, qui post annos multos
interpretatus est editionem suscipiunt.
Qui cum quædam prætermisisse neces-
sitate urgēte tunc temporis cogentē,
dissonantia putantur dictasse, is ueluti
plus à quibusdam Iudeis maxime intel-
lexisse laudatur, cum de patre, & filio,
non sicuti illi priores de lege dictauer-
rūt: Septuaginta enim duo dixerūt: ad-
uersus dominū, & aduersus Christum
eius. Aquila autem, aduersus dominū,
& aduersum unctū eius. Et iterum: Ec-
ce uirgo in utero concipiet, & pariet fi-
lium, Septuaginta duo dixerunt: Et no-
men

men eius, deus nobiscum. Aquila autem dixit: Ecce iuencula concipiet, & pariet filium, & nomen eius potens cum hominibus. Quæ quidem si pio sensu lectionis accepta fuerint, quo fortis & potens nemo nisi Christus deus dei sit filius recte intelligit: si autem de eo dubitat, abiicienda, & spernenda est talis editio. Vnde Iudei non Septuaginta duorum interpretationes habent, qui de patre, & filio, & sancto spiritu bene sentientes, unam substantiam, diuinitatem, maiestatemque enuntiarunt, sed illius Aquilæ, qui non ita recte sentit de filio dei, sed quasi de Propheta nuntiauerit. Vnde interpretationes eius in medio librorum nunquam ponuntur, sed dextræ leuæque adsignantur. Et ut contraria, & non plena ueritatis ita leguntur à plurimis. Septuaginta uero duorum decreta atque consulta, ea legens ecclesia catholica semper habet, & detinet incunctanter, illius autem quasi superflua ita estimat esse & iudicat. Hac etenim, id est, Septuaginta duorum interpretatio,

pretatio, sub Ptolemeo rege Aegyptio-
 orum, post Alexandrum Macedonem
 est edita omnibus, populoq; Iudaico in
 Hierusalem data est, cū habitarent non
 multi Iudei, uelut in subiectione iam
 positi regis Aegyptij, rogatiq; ab ipso
 Ptolemeo, ut interpretes mitterentur
 Alexandriam. Quo cum uenissent se-
 ptuaginta duo sapientes, ac prudentes
 uiri interpretes, secū dum iussu regis
 hebream linguā Græco sermone inter-
 pretati Græcis literis ediderūt, sicuti &
 factum est. Cumq; suscepisset eos Pro-
 lemaus rex Aegypti, tentare uolens si
 esset eorū diuina scriptura, quam lege-
 bant Iudæi, separatim quosq; iussit in-
 cludi in cubiculum, nullumq; uidere
 aliū, nisi solo excepto eo, qui interpre-
 tem exciperet dictantē: omniumq; ac-
 cipiens postea interpretationem, quoti-
 die cum consentientem in unum inue-
 nit editionem omniū, iussit conscri-
 bi atq; poni in templum, ut ueniētibus
 de Achaia, de Græcia, atq; alijs provin-
 cijs philosophis, poëtis, & historiogra-
 phis,

phis, cupientibus legendi copia non negaret. Vnde & maxime argumēta sumentes Philosophi, Poētæ, Oratores, atq; Historiographi sicuti uoluerūt ad suę paganitatis mēdacia transtulerūt, alijsq; nominibus rudes pueroꝝ animos edocētes, legē dei diuinā irritā seculo facere properarūt, impietatisq; semina in sono uerborū, in periculosis sententijs cōfirmarunt, quorū causa dicebat & dominus, fures atq; latrones eos fuisse, in omnibus atque ab omnibus cognoscendos.

Heresis de septuaginta interpretibus.

Est heresis, quę iterum post Aquilam triginta hominū interpretationē accipit, non illorū beatissimorū Septuaginta duorū, q̄ integre inuolūtę de trinitate sentientes, ecclesię catholicę firmamenta certissima tradiderunt interpretantes scripturas. Isti triginta in multis Aquilam sunt secuti, unde ab ecclesia catholica & istorum non suscipitur interpretatio, quę continetur in libris autenticis.

Alia de eadem re.

Est hæresis, quæ iterum sex uiro-
rum interpretationem postea editam
tam uult sequi, non illorum priorum
sanctorum, qui Septuaginta duorum
alijs modis interpretari desiderant,
non paruum errorem incurrit, diuersa
itidem sentiens de fide catholica.

Tertia de eadem re.

Sunt heretici alij, q̄ Theodotionis
& Symmachi itidē interpretationem
diuerso modo expositā sequuntur,
non illam beatissimorum priorum, quam
ecclesia catholica colit & prædicat.

*Hæresis de libris ueteris testamenti in
dolio inuentis.*

Est alia hæresis, quæ de dolio inuen-
tos libros post captiuitatē, postq̄
incensionem prolatos, & non consen-
tientes interpretationi primæ sanctorum
uirorum uult sequi, cum ecclesia
catholica Septuaginta duorum inter-
pretationem legat, colat, & prædicet.
alia autem superuacua, & contraria
tantæ editioni contemnit & abiicit
Hæresis

*Haereticis quod dijs alienis non sit
maledicendum.*

SVnt quidā heretici nō intelligentes qđ dicit scriptura: Dijs alienis non maledicetis. Et ita obseruant, putātes de uanitate Paganorū dixisse, atque ita sentiētes non paruū salutis suae sustinent detrimentū: Cum enim Moses dicat: Tempła eorū destruetis, idola frangetis. Et Abraham beatissimus frangēs idola iustificatus est. Et Gedeon nocte incēdens idola & frangens, à deo tantū uirtutis meruit impetrare, ut cum paucis infinitos uinceret inimicos: omnesq; iusti, ut Helias, & alij itidē: quomodo ergo hic estimat homo imprudens de idolorū dixisse uanitate, isdemq; non esse maledicendum: *Dijs alienis nō esse maledicendum cum David dicat: Similes illis fiant qui adorant ea. Hic itaq; dijs nō esse maledicendum alienis cum dicit, est iustis dum quid ab origine mūdi colentibus pietatē ue ram, id est, angelis, & sanctis alijs uerę fidei dedicatis non esse maledicendum: nam omnes iusti maledixerūt idolis,*

& fregerunt ea, indeq; meruerunt gra-
 tiam: Vt Moses fecit de monte descen-
 dens, sine eo quod Christi nuntij, hi
 sunt dij ut Moses Pharaoni & Aegyp-
 tjs, cum scriptura clamet: Ergo dij es-
 tis. Vtrique qui sanctam adorandam
 que trinitatem colentes forti fide predi-
 cant, qui & omnes iusti uere beati &
 sancti sunt, & ut dij infidelium scilicet
 dignoscuntur, quia ait dominus: ad
 quos fuit uerbum dei, & per eos pre-
 dicatum est, incredulorum dij ipsi sunt
 appellati, ut Paulus, Barnabas, & Mo-
 ses Pharaoni, qui non sunt maledicen-
 di, sed modis omnibus collaudandi atq;
 honorandi, & glorificandi, ut dixit Da-
 uid: Timentes autem dominum glori-
 ficauit. Et dominus: Glorificantes me
 glorificabo. Non ergo intelligentes
 uirtutem scripturarum ex litera paga-
 nitati consentiunt, & alieni a Christia-
 nitate reperiunt. Quia ergo non cre-
 debant iustis Iudaei prophetis, & alijs
 talibus, alieni & isti sicut & Pagani iu-
 dicabuntur a domino per scripturam,
 atque

atq; ita nūtiabāt, ne maledicerēt suis
doctoribus, & pphetis, & iustis alijs.

Hæresis de Melchisedech sacerdote.

Sunt quidam legentes hæretici in
Genesi de Melchisedech sacerdo
te atque rege, qui erat in Salem ciuita
te, tūc temporis ita nominata sub Ab
raham beatissimo Patriarcha, de quo
ait scriptura: Sine patre, sine matre fu
isse genitum eum, cum sit hoc contra
rium ita sentire: Scriptura enim non de
carnali eum generatione editum esse
negauit, sed de iustis eum nō genitum
parentibus declarauit, qui naturali stu
dio de mandato pristino ad tantam
Christi peruenire meruit scientiam, ut
quæ à parentibus suis non audierat,
proprio tamen studio maiora Christi
mysteria per mandatum agnosceret
offerenda, cum dicat dominus per pro
phetas: Ecce ego facio noua. Et: Prius
quam ueniant annuntiata sunt uobis.
Et: Nolite meminisse præterita, quæ in
lege carnaliter dicta sunt. Et saluator
ait: Quod nascitur de carne, caro est:

Melchise & qđ nascit̄ de spiritu, spiritus est. De
dech sine hoc em̄ cū dicit: sine patre, sine matre
parētibus editū, sine traditione atq; doctrina pa
oritū quid rentū eum fuisse inquisitorē scriptura
fit. nūtiavit, naturaq; potētē ad panē cœle
 stis sapiētīe, id est, Christi mysterij per
 mandatū declarauit aduertētes: qđ so
 ens Apostolus, naturam hominū cœ
 lestis scientiē ac pietatis esse capacem
 in omnibus, predicabat ita: Cum enim
 gentes que legē non habent, naturali
 ter ea que legis sunt faciunt, isti legem
 non habentes ipsi sibi sunt lex, qđ ostē
 dunt opus legis scriptum in cordibus
 suis, & cetera. Quod etiā ait dominus
 Petro: quia caro & sanguis non illi re
 uelasset, sed pater qui in cœlis est: fidē
 qđpe domini saluatoris ostendēs. Ideo
 oq; & ipse iterū dominus: Si quis non
 renatus fuerit ex aqua & spiritu, non
 intrabit, inquit, in regnum cœlorum.
 Et iterū in lege: Qui dixerunt patri &
 matri, non nouimus uos, isti custodie
 runt mādatum meum, dicit dominus.
 Non genituram parentum odiendam
 utiq;

utiq; , sed impietatē eorum paganam
 spernandam atq; damnādā esse mo-
 dis omnibus collaudabat, cū dicat: Si
 quis non renuntiauerit suis omnibus,
 non erit dignus regno cœlorum. Hic
 igitur beatus Melchisedech cū de alie-
 nigenis, id est, Chananeis impijs fuisset
 editus, contempta impietate paren-
 tum, cum capax legis diuinę cœlestiq;
 esset, & suo studio, ut dei imago in-
 sito dei mysterio, cōtemp̄tis impijs pa-
 rentibus, non solum cognoscere Chri-
 stum dominum ante in mandato, insu-
 per etiam eius cœleste mysteriū meru-
 it intuēs & intelligens celebrare. Ideo
 q; & Apostolus baptizatis dicebat:
 Vos autem nō estis in carne, sed in spi-
 ritu. Duorum igitur populorum Mel-
 chisedech, & Abrahę erat tunc in unū
 societatis coniunctio præcepta quip-
 pe & circumcisionis conueniens ratio, *Melchise*
 ut Melchisedech quidē personā Chri *dech Chri*
 stianorū gereret, ita ut nos uiuamus, *stianorum*
 & celebremus in omnibus. Iudæorum *typum ge*
 autem figuram Abrahę circumcisio *ritus*
 Christi

Christi quippe fidei subdita, cœlestis
Abrahamâ eius inseruiens mysterio salutari, ut *Ab*
Iudæorū raham beatus Melchisedech sacerdos
typum tî magno erat subditus, cui insuper et
gessit. am decimas de suis facultatibus offerre
 re non dubitaret ut regi atque sacerdoti
 tî dei, quod nunc Iudæorum docilitas
 subiecta nobis est. Cum uelit ediscere
 atq; à nobis de lege & prophetis Christi
 mysteria paulatim agnoscere, atque
 in eius passione cœlestem sperare sci-
 entiam de lege pariter & prophetis.

Hæresis de Zacharia propheta de ieiunio.

Sunt quidam legentes in Zacharia,
 quo dicit: ieiunium quarti, & ieiunium
 quinti, & ieiunium septimi,
 & ieiunium decimi erit domui Israël
 in exultationem & gaudium. Quid er-
 go si quis omnem septimanam uolue-
 rit, aut menses ieiunare multos, in præ-
 iudiciū incursumus est? Absit: imò por-
 tius laudem habebit ampliorem, ut mul-
 ti propheta fecerunt, & iusti homines
 quotidie faciunt plurimi, sed cum di-
 cit quatuor ieiunia, ueluti dies quatuor
 or ieiunari

or ieiunados decernit: Non autem nobis dixit, aut mensis alicuius, aut anni, sed sic absolute predicauit, ut mysteria Christianitatis ipsis quatuor ieiunijs nuntiata cognosceremus: nam per annum quatuor ieiunia in ecclesia celebrantur: In natali primum, deinde in Pascha, tertium in Epiphania, quartum in Pentecoste: Nam in Natali Saluatoris domini ieiunandum est, deinde in Pascha Quadragesima, atq; in Ascensione itidem in caelum post Pascha die quadragesimo, inde usque ad Pentecosten diebus decem: Id quod postea fecerunt beati Apostoli post ascensionem, ieiunijs & orationibus insistentes ut scriptum est, quod meruerint in Pentecoste plenitudinem diuini spiritus, & perfectionem consequi potestatis, ut irrigatione diuini spiritus affluente, iam armis instructi caelestibus, omni dubitatione seposita, in qua erant ante, post autem doctores inuicti & gloriosi martyres ipsius domini fieri quotidie properabant, Iudaeos & Paganos

*Quatuor
ieiunia.*

ganos edocentes, eisquē de lege
 prophetis Christum ubiq; dominū
 cum patre sempiternū prophetarū
 testimonijs cōprobātes, eiusq; presentem
 am carnalem saluberrimā orbi terrarū
 annūtiātes. Alij autem putant secu-
 dum quatuor tempora anni cuiusque
 dixisse scripturam. Alij etiam de Noe
 dixerūt: Quando audiit & credidit,
 de cum arcam cōfecit: postea autē cum
 intrauit in eā: quarto quādo exiuit de
 arca. Alij autem Iudeorū Israël dixisse
 scripturam arbitrantur, quod cum au-
 diuit populus primū in Aegypto pe-
 ccatū Mosen tunc temporis & credidit, libe-
 rat de Pharaone & Aegyptijs: deinde
 quod exiuit de Aegypto: tertio quod in-
 motem iuit, & accepit legem a domi-
 no saluatore: quarto quod intrauit in
 terram repromissionis: sed nō omnes
 introierunt, sicut scriptum est, nisi duo
 soli, Iesus et Chaleb, ut dixit scriptura.
 Alij autem dixerunt, quatuor ieiunia
 sunt ecclesie ista in quatuor libris Mo-
 si: quia primum fecit deus omnia in
 Genesi

Genesi & hominem, ut scriptum est. Secundo in Exodo, quo de tenebris liberatus exit omnis homo credens in Christum: deum. Tertio quo in Leuitico offert sacrificia diuersa, quae sunt omnia Christianitatis mysteria. Quarto post oblationem spiritualium donorum in libro Numeri mereatur omnis fidelis conscribi, quod ait & dominus: gaudete, quia nomina uestra scripta sunt in libro caelorum. Ideo & Dauid de Iudaeis dicit: Deleantur de libro, & cum iustis non scribantur. Et ipse iterum: Et in libro tuo in te credentes conscribentur. Haec etiam ieiunia in quatuor Euangelia nos oportet accipere, de Patriarchis, Prophetis, Sacerdotibus, & Apostolis, quae in nobis complenda sunt. Quod primum fides Patriarcharum, deinde uirtus Prophetarum, tertio labor sacerdotum, quarto Apostolorum perfectio inuicti certaminis nuntiantur, quae diuersae uirtutes in uicem cum suis uirescunt connexae temporibus, & docentes homines diuersa

diuersa locūditatis gaudia desiderantibus & cupientibus subministrant.

Hæresis de uxoribus & concubinis

Solomonis.

SVnt heretici, qui cum legunt in *Solomone*, sexaginta reginae, & octoginta concubinae, & iuuenulae quarum numerus non est: putant eum mulierum causa & iuuenularum atque concubinarum numerum edixisse. Cumque ita sentiunt, infructuosi, imò potius ut Paganis impij, et Iudei ineruditi atque indocti iudicantur, ignorantes quod hæc rationabilia sunt & intellectibilia ab eodem nuntiata, quæ in Christi maiestate & potètia diuersa gratiarum ministeria humano generi ostendebantur aduentura, diuersisque temporibus uoluntati hominum ac capacitati desiderantium ab eodem impertita, non denegante parem gratiam, sed iuxta quod capere potuisset uoluntas hominum nosceretur, ipso domino tribuente atque conferente quarentibus studiose cum dicat beatus Apostolus Petrus

In ue

In ueritate cognosco quod deus personarum acceptor non est. Et Paulus Apostolus itidem: Deus hominis, inquit, personam non accipit. Ex uoluntate itaque iuxta quod quisque desiderat, ita et a deo Christo ei tribuetur atque impertitur quotidie. Diuersae igitur dignitates, ac diuersae gloriae a Solomone nobis nuntiatas sunt: In mandato quippe, lege, & Christi gratia omnia quae & primo & secundo & postremo tempore populis per diuersa meritorum collatae sunt munera dignitatis, ut priori populo, deinde Iudeorum, tertio Christianorum, qui ab illis prioribus qui ante Iudeos fuerunt cum edocemur in Christi praesentia & de diuersam effusam gratiam capientibus & querentibus quotidie peruidemus effundi. Nam quod aliae animae ad regimina, aliae ad coniunctionem, aliae ad incrementum perfectionis aetatis in coniunctionem futurae fidei Christi domini uocentur, manifestum est dicente Apostolo: Qui cohaeret Christo dominus non unum corpus est. Nam ubi regine no

men dicitur, regni cœlestis manifestatur excellens nobilitatis sublimitas quod & Dominus uocationem multorum prædicans, paucarum electionem annuntiat affuturam. In quibus triplicis uirtutis dignitas enitescit & in Euangelio, dicente Domino ad illum: Si uis electus, uade, uende omnia quae habes & da pauperibus, & ueni sequere me: & habebis thesaurum in cœlo. At ille tristatus est, inquit, ut scriptum est. Ergo & si ante generaliter secundum temporis diuisionem populorum prædictum est, tamen in Christi præsentia multiplex gratia resplendet ac dignitas, ut alij perfecti, alij sequentes, alij postea secuturi demonstrarentur, non in uno modo dignitatis, id est, regni cœlestis inueniendi, sed secundum fidem ac laborem eorum atque diuersa certamina mercedem congruam adepturi, dicente Domino: Multae mansiones sunt apud patrem meum. Ideo & Dauid animam ad regimen uocatam modis omnibus collaudat, edocens: Astiuit regina à deo
 xris

tris tuis. Aliam etiam sequi hortatur:
 Audi filia & uide, et obliuiscere domus
 patris tui, & concupiscet rex speciem
 tuam. Vt ergo est rationis conuenit co-
 gnoscere quod alij in regnū, alij in pa-
 radisum, alij in uitam atq; remissionem
 peccatorū in futuro erunt deputandi,
 quod non negatur currentibus ac uo-
 lentibus nunc ut oportet: dissimulanti-
 bus autem, & non recte currentibus à
 domino hæc non erunt conferenda.

De spiramine quod Adam accepit hæresis.

Alia est hæresis, quæ spiramen quod
 accepit Adam putat tantū esse,
 quantum est à Christi post resurrectionē
 concessum Apostolis: cū ignoret quod
 spiramē est modicę uirtutis aliqua gra-
 tia, in audienda lege dei multorum pri-
 mum. Spiritus autem perfectionis est
 plenitudo. Spiramen itaque datur ab
 infantia & catechumenis. Spiritus au-
 tem in incremento doctrinæ fidei q;,
 & salutaris baptismi plena dei gratia,
 ut intelligere, & ad maiorem iam pos-
 sit scientiam peruenire. Ideo q; post ba-

*Spiramē
 men.
 Spiritus.*

ptissimum spiritū ut Apostoli iam nō
 sed spiramen accipit qui baptizatur
 trinitate: Cōmune est enim omnīū sp
 ramen: Spiritus autē paucorū est fidel
 um atq; credentiū, & discentiū, & uol
 ti ab honore ad honorē, & à gloria
 gloriam maiorē cœlestem q; scientiam
 & gratiam peruenientiū, dicente Apo
 stolo, quod à fide in fidē procedimus
 & à gloria ad gloriam prodire propo
 mus. Ideoq; ait ipse: Primus homo de
 terra terrenus, secundus homo de cœ
 lo cœlestis, ut & natura nō exors Chr
 sti muneris inueniatur aliena penitus
 id est, nec catechumenus, & fides aut
 doctrina, studiumq; & uita præclara
 paucorum fideliū & cupientiū uolunt
 tate dinosceretur exuberās, dicēte Do
 mino: Habenti dabitur, & plus ei ad
 cietur: Non habenti autē & quod habe
 re uideatur aufertur ab eo. Quod iudæo
 contigit, & alijs itidem plurimis.

Hæresis de funiculo mensorio in Zacharia prophe

Est hæresis, quæ cum audit in Za
 charia propheta de funiculo agri
 mensorio

menſorio, de quo & David edixerat,
 quod angelus tenens ibat menſurare
 Ieruſalem, æſtimat ſecundum literam
 ita dixiſſe ſcripturam: cum non Ieru-
 ſalem metiri, quæ tradi debebat hoſti-
 bus, ſed credentium recte atque pau-
 corum perfecte lectio nūtiabatur per
 angelum affutura, ut dictum eſt: Mul-
 ti uocari, pauci electi. Ieruſalem ergo
 in funiculo agrimenſorio menſuraba-
 tur, id eſt, & ante ſub paucis, & poſt ſi-
 dem Chriſti paucorum catholice ſi-
 dei gignendo electio prædicabatur in
 ſeculo. Quod & Apoſtolus ait: Opor-
 tet hæreſes eſſe ut probati manifeſten-
 tur. Quia ergo funiculus hæreditarius
 triplici uirtute connexus eſt, id eſt, pa-
 tris, & filij, & ſpiritus ſancti, hæc cõiun-
 ctio cum in una eademq; accipit fide
 atque credulitate: Aequalitatis quip-
 pe, & uirtutis cõiungenda unitas, atq;
 colenda potētia cū noſciẽ ab eccleſia
 catholica, nō in diuerſa maiestatis aut
 qualitatis credēda ſubſtātia prædicat,
 ut quidam æſtimant Hæretici. Quod

Agrimen-
 ſorius fu-
 niculus in
 Zachar
 r. 4.

& dominus dicere dignatus est: Pa-
 tas filius hominis cū uenerit inueniet
 fidem super terram: Quia & ante pro-
 pheta quod tūc erat in paucis, & post
 Christi præsentiā, passionem, & resur-
 rectionem eius, diuinamq; senten-
 tiā quod essent præuaricaturi, hoc ita
 nūtiatum sit, ut sin hæretici hodie qui
 à spiritu sancto, aut à filio recedentes
 diuersam maiestatis & potentia in-
 qualitatem quotidie prædicant aber-
 rantes. In hoc ergo nos oportet agno-
 scere, quod funiculus, ut ait Solomō,
 triplex non disrumpetur, quod & cre-
 di debet à nobis, quod & de diuina
 substantia, & propria, filius & sanctus
 sit itidē spiritus: Patri q̄ppe connexus
 in omnibus, q̄ & cognosci debet & co-
 li ab omnibus. In hac ergo cōiunctio-
 ne baptismi & Saluator nos dignatus
 est cōfirmare, imperās: Euntes bap-
 tizate omnes gētes in nomine patris &
 filij & spiritus sancti. In q̄ cōiungētes
 filiū patri, & spiritū cum filio et patre,
 hāc salutē cognoscimur adepturi, q̄
 non aliūde salutis remediū, nisi ex fide

hac humano generi cognoscimus affu-
 turā. Vnde & in hac cōiunctione fan-
 ctā adorandēq; trinitatis gaudemus,
 in qua ante Adam pater noster, Noë,
 Abrahā, Moses & prophete, sacerdo-
 tes, Iudices, et Apostoli, pariter et Euā-
 geliste predicētes meruerūt consequi
 angelicā dignitatē, in qua & ecclesia
 catholica exultat, hoc predicās quoti-
 die atq; edocēs, eandemq; hāc omnē
 impietatē paganā & iniquitatē Iudai-
 cā destruēs quotidie omni exultat in
 gaudio. Nā etsi triplex funiculus de-
 bet accipi primū mādati, deinde legis
 in medio tēpore, deinde gratia saluato-
 ris utilitatis nō parue est, aut si de fide,
 spe atq; charitate, ut dixit beatus apo-
 stolus, quis uelit accipere: & in hoc
 nō parui est intellectus prudētioribus
 ac spiritalia desiderātibus plurimis.

*Hæresis decerpta ex Isaia propheta de Che-
 rubin & Seraphin.*

Est quoq; hæresis, quæ cum legit
 in Isaia propheta, quod Cheru-
 bin & Seraphin animalia duo sex pen-
 nis

nis prædita, duabus faciē dei, duabus
 pedes tegebant, & duabus clamabant
 uoce sublimi deum collaudantes, ni-
 mium conturbatur: & nunc historiam
 quærens, nunc rationē intellectibilem
 perscrutans, diuersa ambiguitate fati-
 gatur. Cum & secundum literam non
 parua sit utilitas, & secundum intelle-
 ctibilem rationem Christi resonet ece-
 lestis scientia: Secundum literam enim
 primum, quod deum inuisibilem scrip-
 tura docendo, impietatem ubique pa-
 ganam damnabat, in quo scripturæ il-
 lorum impiæ uisibilem & cōpositum
 prædicāt. Deinde etiam Iudæorum, ne
 & ipsi pari cæcitate obtecti, ut Genes
 impiæ corrupti sensibus deperirēt, hoc
 ita edocuit. Sed hic etiā erat Iudæorum
 futuri temporis in Christi præsentia in-
 credulitas & coopertio annuntianda
 mysterij: quod cæcitate operi nimia,
 nec propheta, nec ipsi domino erant
 postmodum credituri, cum missus ad
 populum prædicat manifeste: Aure au-
 dietis, & oculo uidebitis, & non inten-
 detis: cooperti quippe tenebris lucem

salutis aeternae, id est, Christi carnalē pręsentiam non erant agnitori, sicut & factum est: Quod Apostolus docens, uelamen esse usque hodie in cordibus eorundem positum affirmauit: quod non reuelabitur usquequo Christum non crediderint saluatorem. Vbi autem cōuersi fuerint, id est, crediderint in Christum dominum, auferetur uelamen ab eorum cordibus. Quod autem & duo animalia nuntiata sint Cherubin & Seraphin, lex quippe & Prophetę, testes Christi & doctores seculi, non est ambiguum. Velabant autem faciem & pedes domini: siue quia in parabolis, & similitudinibus, & ænigmatibus docebatur mysterium, ut scriptū est: Aperiam os meum in parabolis. Et Dauid: Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Et Apostolus: Filium suum, inquit, pater reuelabit mihi, id est, de lege atq; Prophetis ostendens. Sex autem pennę erant eis, & duabus quide[m] faciem, & duabus pedes cooperiebant, duabus autem clamabant, ne forte

m s faciem

faciē & pedes cū dicit domini cooper-
 tos, qđ sursum atq; deorsum est, & lon-
 gitudō & latitudo de deo monstrare,
 qđ nec alritudo nec pfundū, nec latitudo
 nec longitudo dei potest cognosci
 aut inueniri cōdigne ab aliqua creatu-
 ra, & maxime hominū, aut humanis
 quorundā sensibus cōprehendi: qđ eti-
 am tantam elementorum naturā im-
 mensamq; creando perfecit, quāto ma-
 gis qui talia fecisse cognoscit modis
 omnibus antecellit: Solum aut per fi-
 dem noscit: quia uirtus, inquit, in in-
 firmitate, in similitudine & enigmati-
 bus perficit atq; inuenit. Cūq; tanta
 immensitas dei dicit atq; nuntiat dus
 bus pennis, id est, à Cherubin & Sera-
 phin, lege atque prophetis canitur &
 predicat. Duarum etiam pennarum
 clamatio die noctuq; id est, & hic &
 in futuro cordis qđ credulitas ho-
 minū atq; oris cōfessio nō desinēs in-
 uenit quotidie resonādo, qđ & tunc ca-
 nebat ab angelis, atq; ab hominibus
 predicabat in seculo: ut quod uidere
 in ex

In excelso, profundo, lato atq; longo
non poterāt, corde credentes, atq; ore
confitentes, indefinēti uoce cantātes
omni tempore letarentur. Nam quod
inuisibilis & incapabilis sit diuinę qua-
litas natura & substantia, in lege &
prophetis ostenditur, Ioanne dicente:
Deum nemo uidit unquā. Non dixit,
non credidit, sed, non uidit. Ergo do-
minus credendi potentiam, & cōfite-
di solum fiduciā tribuit, ut uirtus eius
inenarrāda carnali fragilitate manife-
sta nosceret: quod & dominus ubiq;
fidem suam prætēdit hominibus, quā
& ipse ante dederat, posteaquē in sua
prēsentia cōfirmauerat. Cherubin au-
tem & Seraphin quadriformia, id est,
leonis, uituli, hominis, & aquile, diuer-
sa sunt sanctorū pariter uirtutumq; cer-
tamina fortiora prēcellendę eorum ua-
riēq; dignitatis patriarcharū q̄ppe &
prophetarum, sacerdotum atq; Apo-
stolorum itidē cum Martyribus socia-
ta, ut in quibus ante tanta fides & dile-
ctio Christi exuberans noscebat, im-
par

par autem doctrina in quibusdam po-
 lita cogēte causa temporis canebatur
 non impar tamen fidei, ac certaminis
 gloria in coniunctione diuersarū uirtutum
 monstraretur à Christo concessa atque
 condonata, inq̄ omni Christianorum
 populo nosceretur, ut quod uidere nec
 possumus, nec humanis condigne scrip-
 tibus definire, corde credentes, atq̄ ore
 confitentes, hijs duarum pennarum uir-
 tutibus non desinamus Iudais & Gen-
 tibus hoc gaudij prædicare, atque hijs
 sublimes uirtutibus euolare, sperantes
 celestia, ubi Christus est dominus, ut
 ait Apostolus, inq̄ hac sentētia salutem
 perpetuam posse consequi non dubi-
 tantes, docente eodem: Quod si credi-
 deris in corde tuo, & confessus fueris
 Christum dominum saluatorem cor-
 pore crucifixum resurrexisse, saluus eris:
 Corde enim creditur ad iustitiam, ore
 autē confessio fit in salutem. Vnde ait
 de Christo domino, q̄d eius qualitatis
 diuina substantia nō in uisione & men-
 sura, aut compositione cōsistat aliqua,
 sed in

sed in fide uirtutis atq; cōfessionis nostræ exuberans consumat, quæ latitudo & longitudo, altum atque profundum sit scire, inquit, eminentissimā & incōprehensibilem Christi dei gratiā atq; nō est humanæ fragilitatis poter expromere, sed in fide atque per fidem facile posse cōtingere docuit, qd mens hominū non preualet enarrare.

*Heresis de Isaiā propheta labia tacta
carbone.*

Sunt quidam q; æstimāt, quod Isaias post cōfessionem populi peccatoris, ac precem quam supplex ad deum effuderat, de Cherubin unus uenerit missus à deo ad prophetā, & acceperit de forcipe carbonem, & tetigerit labia ipsius, aitq; ei: Ecce iam mundatus es. Putant aut de angelis unum uenisse ad eum, aut de animalibus, aut de forcipe ignem accepisse, & mundasse prophetam, quod non est adeo scientiæ salutaris: cum hic de Cherubin aut Seraphin unum animal cum dicit, id de duobus testamentis dicit, unde

unde Patriarche, prophetae, Sacerdotes edixerint & Apostoli, q̄ mūdo omni aduenturā gratiā ostendebāt, quā driformi uirtute fulgentia munera ad certamina coelestia capiētibus ministrātes: Nam Cherubin plenitudo scientiē dicit̄, uirtus ignea peragrās appellat̄. Hij itaq; plenitudinē habētes scientiē spiritualis, ac Christi mysterij tenētes diuitias, diuersas doctrinas iussu domini nobis dimittūt & deferūt. omniq; seculo itidē sine quadā intermissione nuntiantes, ex q̄bus unus missus est ad Isaiā prophetā, hanc q̄ppe Christi doctrinam annūtiāns, saluatorem quod erat aduēturus in carnem, spiritusq; diuini credentibus allaturus gratiam copiosam. Isaiās itaq; de Patriarchis, & lege & prioribus suis prophetis acceperat gratiam fortiorē, id est, diuini spiritus potentiam ampliorē, a prioribus scilicet, ut Christi mysteriū, id est, incorporationis ipsius seculo gratiam nūtiaret. Ideo & dominus ad quosdam: O duri corde & imprudentes

tes animo, cur nō aduertitis quod lex
& prophetę de filio hominis quę an-
te p̄dixerant affutura cuncta cōsum-
mari oportuerat? Decebat enim de Pa-
triarchis & lege beatū accipere Isaiā,
ut ab eis doctus, forti animo Christi
carnalem p̄sentiā p̄dicaret. Ignem
etiā qđ ait accepisse angelum, et pur-
gasse ipsius labia, utiq; diuini spiritus
ei gratiā ostendebat cōcessam a domi-
no, ut ait: Ignem ueni mittere in mun-
dum, quā uolo ut accendat̄ ocyus.
De forcipe autem, id est de ferro, de in-
uicta natura eius atq; diuina q̄ppe di-
cebat potētia, quod corpus Christi di-
uino spiritu diuinacq; potētia in utero
sanctę uirginis creatū atque consum-
matum est, sicut scriptum est: Spiritus
sanctus superueniet in te, & uirtus del-
obumbrabit te. In quo apparēs corpo-
re uinceret omnia, a nullo autem supe-
raretur: Sicut enim ferro domantur ac
subiiciuntur omnia, a quo & gladius
gignitur ut dictum est: Verbum domi-
ni gladius bis acutus, qui domare po-
test

testimonia, domari autem ab aliquo non potest: Daturus quē eis erat post passionem in resurrectione diuini spiritus beatis Apostolis inuictam potentiam, ut scriptū est: Spiritus domini super me, & cetera. Et Petrus promissione accepta à patre, ad Iudæos dicens effudit hanc gratiā, quam uos uidetis atque auditis hodie. Igni etiam feruorem sicut formari cognoscimus, ita & corpus domini diuino spiritu notum consummatum. Itaque ita suis eum dedisse in corpore illam promissam gratiam atque inuictam potentiam, ut ait: Dedi uobis potestatem calcare super omnē uirritatem inimici. Et Apostolus: Quis nos separauit à charitate Christi: per quæ eis cūctis iam in hoc credentibus seculo, ut dictum est, per impositionem manus Apostolorum diuinus dabatur spiritus in Christum dominum credentibus saluatorem. Et sicut duo animalia duo hæc testamenta accipiuntur, legis & prophetarum, adstantia domino, sicut uiderunt
in monte

in monte Apostoli, attamen rationis
erit, quod & duo animalia intelligenda
sunt mandatum primum quod datum
est, quod & spiritale potest intelligi, ut
scriptum est, quod & Saluator non sol-
uit, sed confirmauit potius: Secundum
autem animal doctrinam Christi, id est
fidem eius & gratiam incorporationis
& testamenti passionisq; eius, & resur-
rectionis mysterium continebat. Vnde
lex literæ in medio est posita inter man-
datum & gratiã, quæ si intelligitur, de
Christo consentanea in multis accipi-
tur: Si autem in carnali iustificatione
quis saluari putauerit, abijcienda decer-
nitur, cū de patre, & filio, & sancto spi-
ritu ante legem, id est, ante tria milia an-
norum, & septingētos annos iusti prio-
res illi sub mandato uiuētes, ac beatam
trinitatem colentes, & suis filijs traden-
tes, cognatisq; & seculi predicabant,
mysteriumq; Christi Domini de ipso
mandato antiquissimo nuntiabañ. Lex
itaq; admonitio mādati est, quæ & con-
iungitur secundum fidem colendę tri-
nitatis

nitatis, & iterum separantur quædam
 eius propter Iudaicam & carnalem iu-
 stificationem, cum & Prophete illa de-
 struxerint antea, & Saluator abiecerit
 & Apostoli uetuerint circuncidi homi-
 nes. Lex itaq; de mandato causa cogit
 te carnali descendit ad tempus: gratia
 autem Christi, id est mysterium incor-
 porationis, & passionis, & resurrectionis,
 nis, fideiq; eius & ascensionis in celum
 ante legem à iustis omnibus nosceba-
 tur, & querentibus, & cupientibus non
 celabatur, ut Enoch, Noë, & Melchise-
 dech, & Iacob, & alijs iustis ac beatissi-
 mis Patriarchis, & cæteris qui ante le-
 gem Moysis uixerant, sub mandato sci-
 licet constituti, atq; in omnibus iustifi-
 cati à Domino. Lex autē & fides Chris-
 sti dicitur, ut ait Apostolus, per legem
 fidei Christi: Lex carnalis iustificatio
 Iudæorum est: mandatum & si non pu-
 tatur lex esse, tamen quod à Domino
 seruo dicitur & decernitur legis est ra-
 tio, ut quod uelit, eligat, aut seruare ut
 amicus & fidelis, aut cōtemnere ut ser-
 uus.

tus sub lege subiectus: Vnde & Saluator Apostolis mandatum dabat, ut amice & fidelibus, quod & Ade patri nostro antequam peccaret similiter dederat: post peccatum autem non iam mandatum societatis & propinquitatis, ac dilectionis erat & fraternitatis, sed timende seueritatis iudicium decernebat, in contemnendis legis sententijs scilicet, ut etiam ait Moses: Maledictus omnis qui in legitimis non permanserit libri huius. Ideo & Saluator quæ in lege dicta fuerant admonebat, & quæ ante legem data fuerant sub illis beatissimorum priorum coniungeret, multorumque ita credentium & circumcisorum pariter copularet, & naturalium itidem, id est gentium credentium sociaret, ac nolentium Iudeorum aliorumque incredulitatem & imperitiam coniunctam utrorumque condemnaret.

Philastrij episcopi Brixienfis hæresium catalogi finis.

LECTORI.

Rati sumus non inutile fore, pro le-
 ctori, si Hæreticorum aliorum nomina
 cum erroribus omnigenis Philastro
 nostro adiiceremus, ut quum uerbum
 dei, animæ cibus necessarius, uel audire
 mus in eade sacra, uel legimus domi, a
 laboribus expediti, planam uiam ante
 tot nocentissimos homines & seducto-
 res ambulare possimus, quibus nihil ali-
 ud cordi, quæ aut errores seminare, aut
 scripturam deprauare, aut uitam turpitudi-
 nis plenam docere. Faciles enim omnes
 sumus ad peregrinas & inutiles doctri-
 nas, quas Paulus, dei electum organum
 frustra non prohibet. Lege igitur hæc
 cum diligentia, si regiam uiam in hoc tu-
 multuosissimo seculo incedere, &
 tutus ad eternæ uitæ taber-
 nacula peruenire
 desideras.
 Vale.

HAERETICI NONNULI
 li, quos Philastrius non recen-
 set in suo Catalogo.

Actius sophista.

Actius Sophista Antiochenus
 primū Christianus, Arriano-
 rum sectæ postmodū adhesit.
 Vnde Antiochia pulsus est, & Athe-
 os uocatus.

Ammonius Alexandrinus.

Ammonius Alexādrinus precep-
 tor Origenis, fuit à puero Chri-
 stianus. Prouectior uerò factus ad
 philosophiam se conuertit, deserta si-
 de orthodoxa.

Appollinaris iunior.

Appollinaris iunior dicebat ani-
 mā à deo uerbo factō nō assum-
 ptā, aut si assumpta esset, non habere
 mentem. Huic propterea Christiano-
 rum cōmertio interdictum est.

Berillus.

Berillus Bostrenæ urbis Ara-
 bia præsul dicebat Christum re-
 demptorem

demptorem ante humanitatem non
 extitisse, nec propriam diuinitatis ha-
 bere substantiam, sed tantum patris
 in eo habitasse. Quem eius errorem
 ita repressit Origenes, ut tandem eum
 ad meliorem mentem reuocauerit. au-
 tor Eusebius.

Carpocrates.

Carpocrates hæreticus Simonis
 magi superstitiones imitatus
 est, quas palam tradebat.

Cherinthus.

Cherinthus dicebat regni Chri-
 sti post resurrectionem Ieroso-
 lymis futurum ubi mille annis homi-
 nes libidini & uoluptatibus indul-
 sissent.

Ebion.

Ebion putauit Christum purum
 esse hominem sine ulla deitate,
 perfectum tamen & omni uirtute cu-
 mulatissimum. Eius sectatores uocan-
 tur Ebionitæ.

Helchefai.

Helchefaita.

Helchefaita quaedam de scripturis refutabant, & quaedam rursum admittbant nouae ac ueteris legis testimonia. Paulum Apostolum pernitus respuebant. Librum quendam circumferabant, quem dicebant de caelo lapsum, cuius uerba si quis audisset, delictorum ueniam consequeretur.

Eluidius.

Eluidius Auxentij discipulus fateretur uirginem peperisse, uerum postea congressam uiro dicebat alios suscepisse liberos fratres domini. Insanam eius opinionem confutat Hieronymus.

Eudoxus.

Eudoxus praesul Constant. fuit imitator Arrianae sectae, Valentis principis aetate.

Eunomius.

Eunomius praesul Cizinenus diuinitatem negabat in Christo. Plu

rima scripsit contra fidem, & differendi leges suis sectatoribus reliquit. Nunc Gregorius Naziazenus & Gregorius Nifficus præfules suis argumentis confutarunt.

Eutyches Constantinopolitanus.

EVtyches Cōstantinopolitanus discernerebat Christum à uerbo dei. Negabat præterea Christi carnem similem esse nostræ duas in eo naturas inficiabat. Aiebat ipsum Christi corpus è cœlo descendisse in uirginis uterum tãquam Solis radios penetrasse. In hũc celebrata est quarta Synodus. Volaterranus.

Eusebius Nuomediensis.

EVsebius Nuomediensis præfules secutus est Arrium, cui & multos peperit asseclas.

Faustus Afer.

FAustus Afer secta fuit Manichæus. Scripsit libros in orthodoxam fidem, quibus abunde respondit Augustinus.

Iouini

Iovinianus.

Iovinianus nuptias uirginitati præferebat, secutus opinionem Stoicorum de uirtutū & uitiorū æqualitate. Eius scriptis respondit Hieronymus.

Pollio Macedonius.

Pollio Macedonius dicebat Spiritum sanctum nihil habere cōmune cum patre & filio. Fatebat tamen filium patri similem.

Manes hereticus.

Manes hæreticus imperante Aureliano Romam uenit è Perside. Hic ponebat duo principia inuicē contraria. Dicebat se natum ex uirgine, & in montibus educatum. Ponebat unicam in Christo naturam diuinam. Eius uero humanitatem dicebat esse phantasticam, causatus non esse uerisimile deū pati uoluisse. Contra uero Paulus præsul Antiochenus affirmavit Christum simplicem fuisse hominem, maximum alio qui prophetam. Vide Eusebium de hoc Manete.

n 5

Sectar

Sectatores eius dicti sunt Manichæi.

Meletius.

MEletius præsul in Aegypto Ari-
rianis adhefit, habuit quæ multos
affectas, eos maxime q Petro præ-
suli Alexandrino aduersabatur.

Menander magus.

Menander magus genere Sams
ritanus seruatorem se uocabatur
ex Olympo ad hominum salutem de-
missum. Docebat nullo pacto ange-
los ab hominibus uinci posse quam
magnæ artis disciplinæ. Varias passim
hæreses diffudit, quarum loloio multo-
rum oculos uiuauit.

Messaliani.

Messaliani cuiusdã dæmonis esse
sectum expectabant, quem
sanctum spiritum arbitrabantur. Re-
ijciebant opus manuum tanquam
malignum, somnio & otio indulge-
bant. Eius sectæ principes fuerunt
Datosius, Phibas, Dalphidus, Theo-
dosi.

dos. in Hist. Trip.

Montanus.

Montanus Phryx natione, uocabat se paracletum. Multos in suam traxit haeresim, & Priscam & Maxillam, quas eo redegit insania, ut relictis uiris eum sequerentur, eiusque inspiratione spiritum propheticum habere se crederent. Sectatores habuit Cataphrygae dicuntur. Hi spiritum sanctum sibi non Apostolis infusum praedicabant.

monothelita

Monothelita duas in deo uoluntates negabant diuinam scilicet & humanam, quum tamen res aliter se habeat. Nam Christus multa ut homo uoluit & fecit. Multa item ut deus. Contra hos celebrata est sexta Synodus, Anno salutis 585. Sectae princeps fuit Sergius praesul Constant. autor Paulus Diaconus de gestis Longobardorum.

Naua

Nauatus presbiter Romanus.

NAuatus presbiter Romanus
 ctam instituit Nauatianorum.
 qui se mundos & puros appellabant.
 Hic in tantam lapsus est dementiam,
 ut eos (quibus Eucharistiam præbe-
 bat) prius iurare cogeret, se nunquam
 Cornelium Pontificem secuturos.

Nepos episcopus.

EPiscopus fuit in parte Aegypti
 Nepos nomine qui dicebat san-
 ctos in terris cum Christo mille annis
 regnatos in libidine & uoluptate.

Nestorius Germanicus.

Nestorius Germanicus præsul
 Constant. cœlum suis sectato-
 ribus promittebat, Christum hominē
 tantum esse prædicabat, duas negan-
 do naturas. In hunc celebrata est ter-
 tia Synodus sub Theodosio iuniore.

Nicolaus.

Nicolaus (à quo Nicolaitarum
 secta orta est) legem matrimo-
 nij refellebat, uolebatq; promiscuos
 esse concubitus. Eusebius.

Paulus

Paulus Samosatenus.

PAulus Samosatenus homo multa arrogantię & nullius propè sapientię psalmos solitos cātari uetuit. Hisq; alios suffecit, quos in suam ipse laudem cōscripserat. Negabat filium dei de coelo descendisse, sed in utero uirginis initium habuisse.

Praxeas Asiaticus.

PRaxeas Asiaticus plures negabat personas in trinitate, sed eundem patrē & creasse omnia, & in cruce pependisse, quod (ut dicebat) cōmunicata pluribus monarchia auctoritatem principatus minuat. Huius argumentis respondit Tertulianus.

Photinus.

Photinus præsul Smyrneus humanam solum naturam in Christo posuit instar Ebionitarum.

Sabinus.

Sabinus præsul Heracleę secta fuit Arrianus. Is Christianos omnes (qui in Synodo Nicena ab Arriō deferebant

defecerant) idiotas uocabat & igno-
uos, eosq; infirmitate ingenij lapsos
dicebat.

Sabellius.

SAbellius hereticus negabat Chri-
stum dei filium primogenitum
omnis creaturæ. Atque etiam spiritus
sancti auferebat intellectum. Pone-
bat unicam in trinitate personam.
Hinc uariæ factiones & malorum ger-
mina pullularunt. Eius sectatores Sa-
belliani dicuntur. Sunt qui Sabinum
& Sabellium eundem faciunt.

Simon magus.

Simon magus natione Samaritanus
nus multos artibus magicis & co-
pe demonum elusit Romæ, imperante
te Claudio principe, ita ut numinis lo-
co habitus sit, & honore simulachri
decoratus, cum hac inscriptione: Si-
moni deo sancto. Eum & Samaritani
omnes deum fatentur. Sunt qui di-
cunt eum, quum per aëra deuolaret,
Petri

Petri precibus cecidisse, eaque ruina miseram exhalasse uitam.

Symmachus.

Symmachus unus ex interpretibus Bibliorū putauit Christum ex cōcubitu Ioseph & Mariæ natum. Quam infaniam probare uoluit ex Euangelio Mathæi.

Basilides.

Basilides scripsit in Euangelium 24. commentarios, confinxitque prophetas quosdam, ut Barabam & Barcob, aliosque Barbaris nominibus nūcupatos. Hic instar Pythagoræ sectatores suos quinquennio seireiussit.

Theodorus Coriarius.

Theodorus Coriarius humanam tantum naturam tribuebat Christo. Fatebatur tamē uerbum dei in eo habere.

habitaſſe ob excellentem uirtutem
 Mariamq; non dei ſed hominis tantum
 matrē eſſe. In hunc celebrata eſt quoniam
 ta Synodus, Iuſtiniani principis et Valen-
 tiani Pontificis tempore anno ſalutis
 540. ubi fancitum eſt, ut Maria Theotokos,
 id eſt, dei mater uocaretur. Eusebius
 libro quinto.

Tertulianus.

Tertulianus patria Carthagine
 ſis, quum in fide aliquandiu perſe-
 ſtiſſet, tandem clericorum Rom. con-
 tumelijs ad Montani dogma delap-
 ſus eſt.

Appelles hereticus.

Apelles hereticus dicebat
 Chriſto fuiſſe corpus phantasma
 cū, prophetias non recipiebat, qd ſe-
 reſcinderent, & implicarent contra-
 dictionem.

Barbara.

Barbara Sigismundi Imperatoris
 coniunx ſtultas dicebat uirgines
 pro Chriſti nomine paſſas, quod
 uoluptatis gaudia non guſtaſſent. Dicebat

cebat animas cum corporibus interi-
te, nec futuram aliam uitam post hanc
quam uiuimus.

Cerdo.

Cerdo haeticus assererat duo
fuisse contraria principia. Eius
affectu dicti sunt Cerdoniani.

Aquarij.

FVerūt Aquarij haetici quidam
qui solum aquam offerebant in
calice sacramenti.

Nyctages.

NYctages uniuersam noctē som-
no & quieti concedebant, dicē-
tes naturę genium uiolari atq; corrū-
pi, si ipso noctis tempore uigilaretur.

Hemerobaptiste.

Hemerobaptiste apud Iudeos uo-
cati sunt heretici, qui seipos &
sua uestimenta quotidie abluēbāt. au-
tor Crinitus.

Marcion.

MArcion hereticus bina princi-
pia binosq; deos ponebat, bon-
num scilicet & malum.

o

Templa

Templarij.

Templarij heretici emerferunt anno post imperium Augusti 1099 Hierosolymis in tantam sanctitatis opinionem uenerunt, ut breui tempore multas diuitias ac templa sibi comparauerint, à quibus templarij dicti sunt, quod frequentes & assidui uersarentur in templis. Fidem Christi sacris impudentissime abdicatis, in quorundam flagitia diuerterunt. Conflauerunt enim simulachrum quoddam miro artificio, cui hominis cutem superinduxerunt, collocati in fronte binis candelabulis oculorum uice promicantibus. Hoc autem loco numinis reuerentantur. Morientium cadauera relictum in cineres cæteris dabant in potum, ut in ea secta firmiores essent. Natum ex templarij uirginis que coniugio torrebant igne, simul ex humore deliquato suum perungebant simulachrum. Nefanda masculorum libidine conflagrabant. Damnati sunt autem

autem in Vientiensi concilio, & deuoti
flammis, sententia Clementis Pon-
tificis Maximi qui Benedicto suc-
cessit.

Donatus.

Donatus natione Afer dicebat fi-
lium esse minorem patre, & spi-
ritum sanctum filio.

Abelonij.

ABelonij, uel Abelani, alias A-
belonitz, hos nonnullos dicunt
ex filio Adæ Abel nominatos, qui nõ
miscbantur uxoribus, & eis tamen si-
ne uxoribus uiuere sectæ ipsius dog-
mate non licebat. Mares ergo & fœ-
minas sub continentia professione si-
mul habitantes puerum & puellam sibi
adoptabant, in eiusdem coniunctio-
nis pacto successores suos futuros,
morte præuentis, quibusque singulis
alii surrogabantur, dum tamen duo
duobus disparis sexus in illius domus
societate succederent. Vtrolibet qui-
pe parẽte defuncto, uno remanenti e-
nim superstitite usque ad eius quoque
obitum

obitū filij seruiebant. Post cuius mortem ipsi etiam puerum & puellam simul adoptabant. Hæc August.

Achillas.

Achillas episcopus Alexandrinus, fautor Arrii, dixit non semper deus pater fuit, sed fuit quando deus pater non fuit. Euseb. tripart. hist. lib. 1. cap. 13.

Acephali.

ACephalii fuere anno. 458. Etruriam Chalcedonensium conciliorum impugnatores, duarum in Christo substantiarum proprietatem negant, & unam in eius persona naturam predicant.

Adamiani.

ADamiani hæretici, hic uocati, quia Adæ imitantur nuditatem, unde & nudi inter se mares & femine conveniunt. Vel dicuntur Aditæ. Et hæc nuditas fuit ante peccatum. Unde & nuptias auersant, quia nec ut dicitur priusquam peccasset Adam, nec priusquam dimissus esset de paradiso cognouit uxorem. Credunt ergo quod nuptiæ

nuptiæ futuræ nō fuissent, si nō peccasset. Nudi celebrant sacramenta, & ex hoc paradisum suā arbitrant ecclesiā.

A Damitæ heretici surrexerūt in Bohemīa anno. 1344. de quibus Aeneas Syl. lib. de orig. Bohem. caput. 41. Et isti imitabant Adam in turpitudinis confusione, non in cooperimento honestatis.

Adimantus.

A Dimātus Manichei discipulus, rationes cōtra legē & prophetas scripserat, in quibus ostēdere conabat, quod euāgelica & Apostolica doctrina eis erat contraria. Vide Augustinum.

Aeriani, uel Eriani.

A Eriani, uel Eriani, spernūt offerre sacrificiū pro defunctis. Misas negāt pro peccatis prodesse. Satisfactiones cōtemnunt. Arrii heresim amplexi. Statuta, ieiunia nihili pēdētes, dicētes ea debere esse libera. Dicūt etiā episcopū à presbitero nō differre. Ad cōmunionē suā nō admittūt, nisi cōtinentes, et eos quod seculo renūtiauerūt, quod propria

pria nulla possideant, ab esca tamen
carnium non abstinebant.

Actiani.

Actiani ab Aetio descēdūt, dicitur
mitem patri asserētes filiū, & si-
lio spiritū sanctū. Dicunt etiam nul-
lum peccatum imputari in fide manē-
tium. Vide August.

Atiani.

Atiani contra spiritum sanctum
quæstiones quasdam cum Eue-
doxianis excogitarunt.

Adelphilius.

Adelphilius princeps Messala-
riorum, tempore Valentiniāni
imperatoris heresim suam spargens
ab ecclesiastica cōmunionē cum suis
recedens, dicēs. Diuinum cibum nec
prodesse nec lædere.

Alexander.

Alexander Aerarius à fide desē-
uit 1 Timoth. 1. & 1. Timot. 4.

Alogi.

Alogi, alias Alogiani, tanq̄ sine
uerbo dicti, deū uerbū non cre-
dūt. Ioan. euang. respuētes. Vide Aug.

Almariani.

Almariani dixerunt quod deus sit anima caeli. *Almaricus.*

Almaricus an. 1204. sub Othone 4. & Innocentio. 3. emerfit, dicebat cū suis sectatoribus, non aliter esse corpus Christi in pane altaris, quā in alio pane, & in qualibet re. Sicq; deū locutū fuisse in Ouidio, sicut in Augustino. Negabāt resurrectionē corporū, similiter paradīsum & infernū: Sed q̄ haberet cognitionē dei in se, quā ipse haberet in se paradīsum, q̄ uero peccatū mortale, infernū haberet in se, sicut dentē putridū in ore. Altaria, sanctos, statua, & imagines thurificare, idololatriā esse narrabāt. Cōbusti Parisiis multi illorū. Almaricus exhumatus, & ossa et cinis p̄ sterquiliniū sunt dispersa. Dicūt etiā, si Adā nō peccasset sexus distinctio non fuisset, sed multiplicatio hominū sicut angelorū. Item qd non uidet in se, sed in creaturis, sicut lumē in aēre. Itē, qd alias peccatū est mortale, factū in charitate, nō esse

peccatum dicunt, sic impunitatem peccatorum promittentes. Affirmant idas, que sunt in monte diuina, & creatas, & creari posse.

Anthiasista.

Anthiasista operationem manuum quasi malignam reputant, somnoq; semetipsos mancipant, & iniquitatum phantasias, prophetias appellant. Hij ab ecclesiastica comunione recesserunt, nullam uirtutem sacramento altaris tribuētes. Euseb. lib. 7. hist. trip. c. 11.

Arabici.

Arabici animam cum corpore mortui dicunt, atq; in nouissimo iudicij die utrunq; resurgere.

Bonosiani.

Bonosiani à Bonosio quodam episcopo, exorti traduntur, qui Christum dei filium adoptiuum, & non naturalem & proprium asserunt.

Begradi, uel Beguini.

Begradi, uel Beguini An. 1341. fuerunt, hij capitis demisso incedunt, faciem semper cooperiunt, laute bibunt & co

& comedunt, conuiuia quærunt, consortia mulierum non respuunt, in ecclesia sedent in terra, uultu uerso ad partem, oculos ad cœlum non eleuant. Dicunt etiam, quod homo in presenti uita tantum & talem gradum perfectionis potest acquirere, ut reddatur impeccabilis, & amplius in gratia proficere ualeat. Itē, quod ieiunare uel orare non oportet hominem, postquam gradum ultimum perfectionis fuerit assecutus. Nulli obedire uolebant. In eleuatione corporis Christi nolebant assurgere, nec eidem reuerentiā exhibere. Et alia multa excogitarunt.

Cataristæ.

Cataristæ de carnibus non uescuntur, tanquam de mortuis, uel cœcis fugerit diuina substantia, oua non sumunt, quasi & cum ipsa franguntur expirent, uinum non bibunt, dicentes: fel esse principum tenebrarum, cum tamen uuis uescantur.

Deuterius.

Deuterius hæreticus, Arrianus episcopus, dum in Constantino-

poli, ut dicit Sigisl. in sua Chron. Bar-
 bam quandā baptisaret, & male diffin-
 guens trinitatē, dicens: Baptiso te Bar-
 ba in nomine patris per filium in spiri-
 tu sancto, aqua disparuit. *Elpulus.*

Elpulus senex hereticus, dixit ma-
 lam utilitatē ex sancto baptis-
 te baptisatis accidere, sed solam orationem
 studiosam inhabitantem dam-
 nem effugare. Dicebat insuper unum
 quęq; nascentiū à progenitore suo
 cut naturā, sic etiam demonū trahere
 mulatū, & expulsis per illam orationem
 studiosam spiritum sanctū aduenire, &
 sensibiliter & uisibiliter suā designatā
 pœnitentiā. Atq; corpus passionibus
 motū cuiuslibet eripere, & animā à ma-
 la uoluntate penitus liberari, ita ut ne-
 quāq; de cetero egeat, neq; ieiunio ma-
 cerante corpus, neq; doctrina refrenan-
 te & progredi doctrina libēter edocen-
 te. Non autem solum qui hoc impetra-
 uerit corporis exultationibus liberari,
 sed aperte etiam futura prouidet, & san-
 ctam trinitatem oculis cernit.

Euticius

Euticius.

EVticius dogmatizavit, quod alius homo moritur, & alius resurgit, & quod inuisibile, & impalpabile corpus futurum sit, contra illud Iob 19. Quē uisurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.

Flagellantium heresis.

Flagellantium heresis fuit circa temporis concilij Lugd. in Italia ortū habuit, & in Almaniā & Galliam progressa, qui se nodosis flagellis, in quibus aculei inserti erant, flagellabāt ad ostentationem, ex qua secta multi graues errores pullularūt, circa fidē & sacramenta ecclesie, que postremo igne & gladio extincta est. Homines isti rudes erant, cruces in ueste referebant, ad urbem gregatim ibant tristes & moesti, liuentes ex crebris ictibus scapulas praetulerunt, neminē rogabāt aliquid, oblata sponte sumebāt. His tamen religionis lignis uitia tegebant, & alebant occulte. Eorum articulos legere poteris lib. 4. de Consolatione ecclesiae.

Fratricelli

Fratricelli;

FRatricelli, uel fratres de pauper-
 uita in partibus Italiae ortum ha-
 buerunt suum. Huius uisionem animarum
 dicebant differri usque ad nouissimum
 diem & in abditis locis tale scelus de-
 signabant. Vocarunt de industria pre-
 ciosiores uiduas & uirgines, & cum in
 antrum uenirent, sacerdotes clausis u-
 nis diuinas laudes ad comparandam
 fidem ex Christiano ritu cantabant quibus
 nocte media finitis, sacerdotes al-
 ta admonebant uoce, binos debere ma-
 sculum & foeminam, spiritu inuocato san-
 cto in copulam carnalem commisceri.
 Quibus dictis luminibus extrinsecis
 quilibet proximam mulierem proster-
 nebat sibi & si ex tali coitu mulier
 concepisset, infans genitus in spelun-
 cam deferebatur, & per singulas ma-
 nus trahebatur, tam diu totiesque quo-
 usque animam exhalabat. Isque in cu-
 ius manibus expirabat, maximus pon-
 tificex creatus habebatur.

*Fulgentius.**Fulgentius*

Flgentius Donatista, duo prin-
cipia, & duo baptisma posuit: &
quod reis & peccatoribus sacramen-
tum baptismi nihil conferat. Contra
quem August. multa.

Græci.

GRæci heretici, qui summū Pon-
tificem, & Latinos omnes ha-
bent pro excōmunicatis, sacramentū
cōfirmationis paruulis suis mox post
baptismum conferunt, per simplices
sacerdotes, contra ecclesiæ determi-
nationem in fermento conficiunt, a-
quam in missa uino non cōmiserunt,
sacramētis nostris nullam reuerētiam
faciunt, purgatorium negant, & quod
spiritus sanctus à patre & non à filio
procedat, & quod sancti non uadunt
ad paradisum usque ad diem iudicij.

Guilhermus.

Guilhermus in urbe Antuerpiæ
in hypocrisi & simulatione diu-
tius conuersatus. Præbendę beneficiū
sub pretextu paupertatis dimisit, & ta-
men luxurię totus erat deditus. Dice-
bat

bat autem, sicut rubiginem igne,
 omne peccatum paupertate cōsumit
 & ante dei oculos annullari, melius
 esse publicam meretricem pauperem
 quàm sit aliquis castus perfectissimus
 continens, dum tamen aliquid in se
 retineat subsidium.

Nepos.

NEpōs episcopus in ptibus Aeg
 ypti, Iudaico intellectu deli
 turis promissionibus sentiebat, eas
 corporaliter exhibendas docebat, &
 mille annis in delitijs corporalibus in
 hac terra sanctos regnaturos cū Chri
 sto. Euseb. lib. 7. cap. 22.

Seueriani.

Seuēriani uinum non bibunt. Ve
 tus testamētum & resurrectionē
 non suscipiunt, & omnē coitum spur
 cum putabāt Aug. lib. de haresib.

Finis.

SENTENTIAE PATRVM DE OFFICIO uerorum rectorum ecclesie dei CXIII.

Fructuosi episcopi, qualis debeat esse rector, Caput I.

it autē rector uir sanctus, discretus, grauis, castus, charus, humilis, mansuetus, & doctus, qui diutinis experimētatus est documentis, omnibus prefatis rebus bene fuerit eruditus. Qui in abstinentia precellat, in doctrina refulgeat, exquiritas epulas in mensa lautiores cōsuetudine contemnat, cunctis in cōmune fratribus ut pater proprius piissimus, que provideat, quem nec ira subita immoderate deiciat, nec superbia extolat, nec mœror, ac pusillanimitas frangat, nec libido corrumpat. Qui & in patientia discretionem, & cum ira exhibeat

hibeat lenitatem: quicq; sic egentibus
 atq; pauperibus pareat, ut ministrum
 se, & non prælatum tantum Christi in-
 scribis recognoscat. Cuiusq; tantum
 debet sermonis & uitæ consonantiam
 esse, ut id quod docet uerbis, confir-
 met operibus sedulis: & bis acuto pro-
 cidens gladio quicquid informat uer-
 gi ipse gerat studio, ut nec sermonem
 operatio destruat, nec è cōtrario ope-
 rationem bonam sermo inconueniens
 ens frangat. Sed sint sibi cuncta ita in
 pace conuenientia, sicuti chordarum
 concordantia in lyra uel cithara, que
 tunc dulcissimum ex se sonum repercutit
 sæ tradunt, cum artifice pulsante manu
 temperato æquitatis ordine, & non
 confusa inæqualitatis præcipitatione
 feriantur.

Isidori episcopi, qualis debeat esse

rector, Cap. II.

Rector interea eligendus est in
 stitute sanctæ uitæ duratus atq;
 inspectus, patientiæ & humilitatis ex-
 pertus, qui se imitandum in cunctis
 operum

operū exemplis exhibebit. Neq̄ enim
 aliquid illum imperare cuiquā licebit,
 quod ipse non fecerit. Singulos autem
 hortamētis excitabit mutuis, alloquēs
 cunctos, exhortans uel edificans in eis
 si quid eorū uitę pro uniuscuiusq̄ gra-
 du prodesse perspexerit. Circa omnes
 quoq̄ seruans iustitiam, cōtra nullū li-
 uore odij inardescens, omnes ex corde
 amplectens, nullum conuersum despi-
 ciens, paratus etiam quorundam infir-
 mirati compatiendi misericordia, Apo-
 stolū sequens qui dicit: Facti sumus **1. Tes. 2.**
 paruuli in medio uestrum, tanquam si
 nutrix foueat pullos suos.

Basilij episcopi, qualis debeat esse

rector,

Caput III.

Debet is, qui p̄est apud deū qui-
 dem, sicut minister Christi esse,
 dispensator mysteriorū dei, timens ne
 p̄ter uoluntatem dei, uel p̄ter quod
 in sanctis scripturis euidenter precipi-
 tur uel dicat aliquid uel imperet, & in-
 ueniatur tanquam falsus testis dei, aut
 sacrilegus: introducens aliquid alienū

p

ado

à doctrina domini, uel certe subrelin-
quens & præteriens aliquid eorū quæ
deo placita sunt. Ad fratres autē esse de-
bet tanquā si nutrix foueat paruulos su-
os, paratus secundū uoluntatē dei, & se-
cundum quod unicuique expedit cōmu-
nicare cum eis non solū euangelii de-
sed etiam animā suam, memor præcepti
domini ac dei nostri dicentis: Mandatum
nouum do uobis, ut diligatis in-
uicem, sicut ego dilexi uos. Maiorem
hac charitatē nemo habet, quā ut ponat
quis animam suam pro amicis suis.

IOH. 15.

*Gregorij Papæ ex regula pasto. cap. 12. quæ
debeat esse rector, Cap. III.*

Tantum debet actionem subdito-
rum actio transcendere rectoris,
quantum distare solet à grege uita pas-
toris. Oportet namque, ut metire se solli-
cite studeat quanta tenendæ rectitudi-
nis necessitudine constringitur, sub cuius
ius estimatione populus grex uocatur.
Sit ergo necesse est cogitatione mun-
dus, actione præcipuus, discretus in se-
lentio, utilis in uerbo, singulis cōpassio-
ne

ne proximus, præ cunctis contempla-
 tione suspensus, bene agentibus per hu-
 militatem socius, contra delinquentiũ
 uitia per zelum iustitię erectus, interno
 rum curã in exteriorũ occupatione nõ
 minuens, exteriorum providentiã in
 interiorũ sollicitudine nõ relinquens.

Sed hæc quæ breuiter enumerando per-
 strinximus, paulo latius replicãdo disse-
 ramus. Rector semper cogitatione

sit mundus, quatenus nulla hunc im-
 munditia polluat, qui hoc suscepit offi-
 cij, ut in alienis quoq; cordibus polluti-
 onis maculas tergat: quia necesse est ut
 esse munda studeat manus, quę dilue-
 re sordes curat: ne tactu quęq; deterius
 inquinet, si sordida insequens lutum te-
 net. Hinc namq; per Prophetã dicitur:

Mũdamini qui fertis uasa dñi. Domini *Esa. 52^a*
 etem uasa ferũt qui proximorũ animas
 ad interna sacraria pducẽdas in suę cõ-
 uersationis fide suscipiũt. Apud semet-
 ipsos ergo quãtũ debeãt mũdare cõspi-
 ciãt, q ad eternitatis templũ uasa uiuenti-
 a in sinu proprię sponsonis portant.

Sit rector actione præcipuus, ut ubi
 uia subditis uiuendo denuntiet, & gregem
 qui pastoris uocem moresque sequitur
 per exempla melius, quam per uerba gra-
 diatur. Qui enim loci sui necessitate ex-
 gitur summa dicere, hac eadem neces-
 sitate compellitur summa monstrare. Illi
 namque uox libentius auditorum cor pe-
 netrat, quam dicentis uita commendat: qui
 quod loquendo imperat, ostendendo
 adiuuat ut fiat. Sit rector discretus in
 silentio, utilis in uerbo, ne aut tacendo
 proferat, aut proferenda reticescat. Ne
 sicut incauta locutio in errorem per-
 trahit, ita indiscretum silentium hos, qui cor-
 rumpi poterant, in errore derelinquit. Sa-
 pe namque rectores improuidi humanam
 amittere gratiam formidantes loqui libere
 recta pertimescunt, & iuxta ueritatis uocem
 nequaquam iam gregis custodiam pastorum stu-
 dio, sed mercenariorum uice deseruiunt,
 quia ueniēte lupo fugiunt, dum se sub silen-
 tio abscondunt. Hinc namque eos per
 Prophetam dominus increpat dicens

Esa. 56. Canes muti, non ualentes latrare.

Sit rector singulis cōpassione pro-
 ximus, præ cunctis contemplatione
 suspensus, ut & per pietatis uiscera in
 se infirmitatem cæterorum transferat:
 & per speculationis altitudinē, semet-
 ipsum quoque inuisibilia appetendo
 transcendat, ne aut alta petens proxi-
 morum infirma despiciat, aut infirmi-
 tatibus proximorum congruens ap-
 petere alta derelinquat. Sit rector be-
 ne agētibus per humilitatem socius,
 contra delinquētium uitia per zelum
 iusticiæ erectus, ut & de bonis in nul-
 lo se preferat, & cum prauorum culpa
 exigit, potestatem protinus sui priora
 agnoscat, quatenus & honore sup-
 presso æqualem se subditis bene uiuē-
 tibus deputet, & erga peruersos iura
 rectitudinis non exercere formidet.
 Sed hanc discretionem plenius agno-
 scimus, si pastoris primi exempla cer-
 namus. Petrus namq; autore deo san-
 ctæ ecclesiæ principatum tenens, à be-
 ne agente Cornelio, & sese ei humili-
 ter prosternente immoderatius uene-

Act. 4.

rari recusauit, sed illi similem recognouit dicens: Surge, ne feceris, & ego ipse homo sum, sicut & tu. Sed cum Ananix & Saphiræ culpas repperit, mox quanta potentia super ceteros excreuisset ostendit. Verbo namque eorum uitam pertulit, quam spiritu perscrutante deprehendit: & summum se intra ecclesiam contra peccata reuoluit, quod honore sibi uehementer impensum coram bene agentibus fratribus non agnouit. Illic communionem equalitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus actionis aperuit ius potestatis. Paulus bene agentibus fratribus prelatum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei uestræ, sed adiutores sumus gaudij uestri. Atque illico adiunxit: Fide enim statis: ac si id quod protulerat apperiret dicens, ideo non dominamur fidei uestræ, quia fide statis, æquales enim uobis sumus, in quo uos stare cognoscimus. Quasi prelatum se fratribus esse nesciebat cum diceret: Facti sumus paruuli in medio uestrum. Et rursum. Nos autem seruos uestros

1. Thes. 2

per Christum. Sed eum culpam quæ
 corrigi debuisset inuenit, illico magi-
 strum se esse recoluit, dicēs: Quid uul-
 tis in uirga ueniā ad uos? Sit rector
 interiorum curam in exteriorum oc-
 cupatione non minuens, & exteriorū
 prouidentiam interiorum sollicitudi-
 ne non relinquēs, ne aut exterioribus
 deditus ab intimis corruat, aut solis in-
 terioribus occupatus, quæ foris de-
 bet, proximis non impēdat. Inter quæ
 necesse est ut rector sollerter inuigi-
 let, ne hunc cupido placendi homini-
 bus pulset, ne cum studiose interiora
 penetrat, cum prouide exteriora sub-
 ministrat, se magis à subditis diligi, quā
 ueritatem quærat: ne cum bonis acti-
 bus sultus à mundo uideatur alienus,
 hūc auctori reddat extraneum amor su-
 us. Hostis namq; redemptoris est, qui
 per recta opera quæ facit eius uice ab
 ecclesia amari cōcupiscit, quia adulteri-
 ne cogitationis reus est, si placere pu-
 er spōse oculis appetit, per quē spon-
 sus dona transmittit.

1. Cor. 4.

quod non oporteat, ut rectores boni placere hominibus appetāt, sed ut sua æstimationis dulcedine proximos in affectum ueritatis trahant: non ut se amari desiderent, sed ut lectione sua quasi quandā uiam faciant, per quam corda audientium ad amorem conditoris introducant. Difficile quippe est ut quælibet recta denuntiāns prædicator, qui non diligitur, libēter audiāt. Debet ergo qui præest studere se diligere, quatenus possit audiri, & tamen amorem suum pro semetipso non querere, ne inueniatur ei cui seruire per officiū cernitur occulta cogitationis tyrannide resultare: quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studij occulta manifestat dicens: Sicut & ego per omnia omnibus placeo. Qui tamen rursus dicit: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Placet ergo Paulus, & non placet, quia in eo quo placere appetit, non se, sed per se hominibus placere ueritatem querit.

1. Cor. 10
Galat. 1.

Isidori

Isidori episcopi in lib. officiorum, qualis debeat
esse rector, Cap. V.

Qui enim in erudiendis atq; insti-
tuēdis ad uirtutem populis prę-
erit, necesse est, ut in omnibus sanctus
sit & in nullo reprehensibilis habeatur.
Qui enim alium de peccatis argu-
it, ipse à peccato debet esse alienus.
Primitus q̄ppe rector semetipsum cor-
rigere debet: qui alios ad bene uiuen-
dum admonere studet, ita ut in omni-
bus semetipsum formam uiuendi præ-
beat, cunctosq; ad bonum opus & do-
ctrina & opere prouocet. Cui etiam
& sciētia scripturarum necessaria est,
quia si rectoris tantum sancta sit uita,
sibi soli potest prodesse, porro si &
doctrina & sermone fuerit eruditus,
potest ceteros quosque instruere &
docere suos, & aduersarios repercute-
re, qui nisi refutati fuerint atq; cōuicti
facile possunt simpliciū corda peruer-
tere. Huius autē sermo debet esse pu-
rus, simplex, & apertus: plenus graui-
tatis & honestatis, plenus suauitatis

& gratiæ tractās de mysterio legis &
 doctrina fidei, de uirtute continentia,
 unūquemq; per diuersa admonens, &
 exhortatione iuxta professiones mor-
 rū qualitatumq;, uidelicet ut p̄noscat
 quid, cui, quādo opus, uel quomodo
 proferat. Cui præ ceteris speciale offi-
 ciū est scripturas legere, percurrere ca-
 nones, & exempla sanctorū imitari.
 Vigiljs, ieiunjs, orationibus incubere.
 Cū fratribus habere pacē, nec quē-
 quam ex mēbris suis discerpere, nullū
 damnare nisi cōprobatum, nullū ex-
 cōmunicare nisi discussum: Quisq; ita
 humilitate pariter & autoritate præ ce-
 teris esse debet, ut nec per nimiam humi-
 litatē suā subditorū uitia conualescere
 faciat, nec immoderatā autoritatē seu-
 ritatis potestate exercent, sed tāto cau-
 tius erga cōmissos agat, quāto durius
 à Christo iudicari formidat. Tenebit
 quoq; illā superuenientē donis omni-
 bus charitatem, sine qua omnis uir-
 tus nihil est. Custos enim sanctitatis
 est charitas, locus autem huius custo-
 dis

dis humilitas. Habebit etiã inter hæc omnia & castitatis eminentiam, ita ut mens Christo dedita ab omni inquinamento carnis sit munda & libera.

Inter hæc oportebit eum sollicita dispensatione curam pauperum gere, esurientes pascere, uestire nudos, suscipere peregrinos, captiuos redimere, uiduas ac pupillos tueri, perulgi-lem in cunctis exhibere curam, prouidentia distributione discreta, in quo & iam hospitalitas ita erit præcipua, ut omnes cum benignitate & charitate suscipiat. In negotijs autem secularibus dirimendis oportet eum causam merito discernere, non gratia. Neque enim sic rector debet suscipere potentem, ut contristet contra iustitiam pauperem, neque pro paupere auferre iustitiam à potente. Non defendat improbum, ne sancta indigno commendanda arbitretur: neque arguet & impugnet cuius crimen non reprehendit. Erit quoq; illi (etiam iuxta Apo-
G. a. si
 stolū) mansuetudo, paciẽtia, sobrietas, moderatio

moderatio, abſtinentia ſiue pudicitia, ut non ſolum ab opere immūdo ſe abſtineat, ſed etiam ſub oculi, & uerbi, & cogitationis errore, ita ut nullum uitium in ſe regnare permittat, impetrare apud deum ueniam pro ſubditorum facinoribus ualeat. Quia qui iſta ſecta uerit, & dei miniſter utilis erit, & perfectum magiſterium conſummabit.

Beati Benedicti abbatis, qualis eſſe debeat rector, Cap. VI.

Nihil extra præceptum domini (quod abſit) præſumat rector docere, aut conſtituere uel iubere, ſed iuſſio eius uel doctrina fermentum diuinæ iuſtitie in diſcipulorum mentibus conſpergatur, memor ſemper rector, qui ad doctrine ſue uel diſcipulorum obedientie, utrarumque rerum in tremendo iudicio dei facienda erit diſcuſſio, ſciatque culpæ paſtoris incumbere quicquid in ouibus paterfamilias utilitatis minus potuerit inuenire, tantū iterū erit liber, ut ſi inquieto uel inobediēti gregi paſtoris fuerit omnis

nis diligentia attributa, & morbidis earum actibus uniuersa fuerit cura exhibita: pastor eorum in iudicio domini absolutus dicat cum propheta domino: Iustitiam tuam non abscondi, *Psal. 118* in corde meo ueritatem tuam & salutare tuum dixi. Ipsi autem cōtemnentes spreuerunt me. Et tunc demum in obedientibus curæ suę ouibus poena sit, praxualens eis ipsa mors. Ergo cū aliquis suscipit nomen pastoris duplici debet doctrina suis præesse discipulis, id est, omnia bona & sancta factis amplius quàm uerbis ostendat, ut & capacibus disciplinis mandatum domini uerbis proponat, duris corde uero & simplicioribus factis suis diuina præcepta demonstret. Omnia uero quæ discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda ne alijs prædicans ipse reprobis inueniatur, ne quando illi dicat dominus peccasti: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu uero odisti disciplinam *Psal. 49*

&

& proiecisti sermones meos post te.
 Et qui in fratris tui oculo festucā uide-
 bas, in tuo trabē non uidisti, semper q̄
 cogitet quale onus suscipit, q̄ redditu-
 rus est rationē uillicationis suę. Sciat
 quē sibi oportere prodesse magis, quā
 præesse. Oportet ergo eum esse do-
 ctum lege diuina ut sciat unde profer-
 rat noua & uetera: castum, sobriū, mi-
 sericordem, et semper superexaltet mi-
 sericordiā iudicij: & ut idem ipse con-
 sequat̄, oderit uitia, diligat fratres. In
 ipsa aut̄ correptione prudēter agat, &
 ne qd̄ nimis nedū nimis cupit eradere
 eruginē, frāgat̄ uas. Suaq̄ fragilitate
 semper suspectus sit, memineritq̄ cala-
 mū quassatū nō cōterendū. In quibus
 non dicimus, ut permittat nutriri ui-
 tia, sed prudēter & cū charitate ea am-
 putet prout uiderit cuiq̄ expedire. Sta-
 deat plus amari quā timeri, non sit
 turbulentus & anxius, non sit nimius
 & obstinatus, non sit zelotypus & ni-
 mis suspiciosus. Quia nunquam re-
 quiescat in ipsis imperijs suis prouid-
 dia

dus & consideratus. Siue secundum
 deum est, siue secundum seculum sit,
 opera quæ iniungit discernat & tem-
 peret, cogitans discretionem sancti Ia-
 cob dicentis: Si greges meos plus in- Gen. 39.
 ambulando fecero laborare, mori-
 entur cuncti una die. Hæc ergo aliâq;
 testimonia discretionis matris uirtutū
 sumens sic omnia temperet, & ut for-
 te sit quod cupiant & infirmi non re-
 fugiant, & præcipue ut presentē regu-
 lam in omnibus conseruet, & dum be-
 ne ministrauerit, audiat à domino qd
 seruus bonus qui erogauit triticū con-
 seruis suis in tempore suo: Amen di-
 co uobis (ait) super omnia bona sua
 constituet eum.

*Qualis debeat esse rector, diuersa super hoc tes-
 timonia ex epistolis beati Pauli apostoli ad Thimotheum & Titum, ab beato Ambrosio
 episcopo exposita,*

Cap. VII.

Oportet enim rectorē talē esse,
 qualem Paulus ad Titum de-
 scribit

scribit episcopum, id est, sine crimine
 sicut dei dispensatorem, non proter-
 uum, non iracundum, non uino dedi-
 tum, non percussorem, non turpia lu-
 cra appetentem, sed hospitem, be-
 nignum, prudentem, iustum, sanctum,
 continentem, tenacem eius sermonis
 qui secundum doctrinam fidelis est, ut
 & cōtradicente se uincere. Rector
 enim sanctum in operibus, & uerbis
 prudentem ordinari uult, ut & fra-
 tres exhortari possit & cōtradicentes
 conuincere. Et post pauca in eadem
Tit. 2. epistola Paulus scribit ad Titum. Per
 omnia temetipsum præbe exemplum
 bonorum operum, in doctrina, in inte-
 gritate, in grauitate. Verbum sanum
 & irreprehensibile habens, ut is qui
 ex aduerso est, reueratur, nihil habes
 dicere de nobis dignum reprehensio-
 ne. Magistri formam talem esse præci-
 pit, ut ea quæ docet, quomodo fiant,
 ostendat, ut hī qui prophani sunt &
 inimici fidei, erubescāt, uidentes, quia
 quæ

quæ uerbis docet, uera esse probat factis. Inter cætera ad Timotheum ait 1. Tim. 4
 beatus Apostolus Paulus: Precipe hæc & doce. Nemo iuuentutem tuam contemnat, sed forma esto fidelium in uerbo, in conuersatione, in charitate, in fide, & in castitate. Timotheus quantum ad ætatem pertinet iuuenis erat, mores & conuersationem, senior & grauis, quem ideo sic monet, ut profecit ipse per omnia, exemplum esset bonorum operum, & in adolescente mirabilis uideret & grauis disciplina, ut actus eius excusarent ætatem, & non quasi iuuenis, sed quasi senior haberetur, & erubescerent maiores natu, nisi se exhibuissent iuxta formam huius conuersationis moribus graues. Iuuenes autem coeum suum haberent magistrum, mirabilis adolescens sanctissimus Timotheus, cuius exemplo indisciplinata conuersanda iuuentus est, & seniorum irreuerentia punienda. Dum uenio attentione lectioni, exhortationi, ac doctrina. Noli negligere gratiam quæ in te est,

quæ data est tibi per prophetiam cum
impositione manuū presbyteri. Inter
tum hunc uult esse, & deditum exerci-
tio lectionis, ut omni cura diligentia
ad hoc enitatur ut exhortetur & doceat.
Exhortatio est, cum miti uerbo alios
quos prouocamus ad bonū opus, docere
uero, quando ea quæ latent intromittimus
mentibus audientium. Si enim rector
populi ab his dissimulat, negligit
gratiam datā sibi. Ad hoc enim creditur
dux populo, ut huius salutis sollicitu-
tudinem gerat, admonendo, docendo,
ut fructū habeat ordinatio. Quem ad
hoc utiq; deus constituit ut proficiat salu-
tū plebi suæ. Qui ergo in hac autoritate
positus indiligens fuerit, dei contemptor
habebitur, & minimus in regno
dei uocatur. Neq; enim poterit facere
qui nec docere dignatur: gratiā tamen
dari ordinatoris significat per propheta-
tiam & manuum impositionem. Pro-
phetia quæ legitur est quasi doctor firmus
& idoneus. Manus uero imposi-
tionis, uerba sunt mystica quibus confirmatur

firmatur ad hoc opus electus: accipit
 auctoritatem, ut teste conscientia sua au-
 deat uice domini sacrificiū deo offerre.

Hęc meditare, in his esto, ut profe-
 ctus tuus manifestus sit omnibus. At-
 tende tibi & doctrinæ, insta illis. Hoc
 enim faciendo te ipsum saluum facies,
 & eos qui te audiunt, ut forma sis om-
 nibus, non solum bonis operibus, ue-
 rum etiā in doctrinæ exercitio. Admo-
 net apparere debere exercitij profectū
 in doctrina duntaxat & gestis. Bona
 enim arbor bonos facit fructus, simili-
 ter & bona doctrina mala opera habe-
 re non potest, ut cum uisa fuerint bona
 opera diuini magisterij fructus esse in-
 telligatur, & auditores possint profice-
 re. Tum uera esse, & metuenda intelli-
 gunt quę dicuntur, quando ab eo ipso
 qui docet magna ueneratione observa-
 ri uidetur, quod rectori plebis duobus
 proficit modis, & suorum bonorum operum
 & audientium mercedem accipiet, quo-
 modo si negligens fuerit tam pro se quā
 pro eis redditurus est rationem.

*Hieronymi presbyteri, qualis debeat
esse rector, Caput VIII.*

Qui pastor est, scientia esse debet
magister, nec in ecclesijs quāvis
sanctus sit pastoris sibi nomen adsumere
re audeat nisi possit docere quos pas-
scit. Illi aliorum debent esse doctores
qui speciem conuersationis suæ multo
tempore didicerunt. Quando rector
peccantes increpat subditos, si illum
audire contemnunt insuper & contra
eum sœuiunt, ille nihilominus incre-
pet sœuientes, nec timore superetur,
quo minus arguat peccatores. Rector
ris officium est uel lapsis manum por-
rigere, uel errantibus iter salutis ostē-
stendere.

*Gregorij papæ, quod magis in rectore seneca
etus mentis quàm corporis eligenda iubetur, Caput IX.*

Senes uero non eos scriptura sacra
uocare consuevit, qui sola quantitate
temporum, sed grandæuitate mar-
iti sunt. Vnde per quendam sapientem
dicitur: Senectus uenerabilis est non
diuturna

diuturna neque numero annorū com-
putata: cani autem sint sensus homi-
nis, & aetas senectutis uita immacula-
ta. Vnde recte quoque ad Mosen do- Num. II.
minus dicit: Congrega mihi septua-
ginta uiros de senioribus Israël, quos
tu nosti quod senes populi sunt. In qui-
bus quid aliud quam senectus cordis
requiritur, cum tales iubentur eligi quae se-
nes sciuntur? Si enim senectus in eis
corporis quereretur à tantis sciri pote-
rat à quantis uideri. Dum uero dicitur:
quos tu nosti quod senes populi sunt,
profecto liquet, quia senectus mentis
non corporis eligenda nuntiatur.

D E S E R M O N E E T
praedicatione rectoris.

Gregorij Papae in exposit. Ezechielis, omelia XI.
part. I. *Quantus debeat esse ordo & considera-
tio locutionis in ore rectoris,*

Caput X.

Pensare etenim doctor debet quid
loquatur, cui loquatur, quando
loquatur, qualiter loquatur, & quan-
tum

tum loquatur. Si enim unum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum quippe est: Si recte offeras, recte autem non diuidas, peccasti. Recte autem offerimus, cum bono studio bonum opus agimus. Sed recte non diuidimus, si habere discretionem in bono opere proponamus. Considerare etenim debemus, quid loquamur, ut iuxta Paulum **Col. 4.** la uocem, sermo noster, semper in gratia sit sale conditus. Pensandum nobis est cui loquamur, quia saepe increpationis uerbum, quod hęc admittit persona, altera non admittit, & saepe ipsa eadem persona secundum factum sit altera. Vnde Nathan propheta, **1. Reg. 12** uid post adulterium forti increpationis sententia percussit, qui cum de raptore ouis diceret: filius mortis est uir qui fecit hoc. Et protinus respondit dicens: Tu es ille uir: Cui tamen cum de Salomnois regno, quia culpa defuit ei, se humiliter oratione prosternit. In una ergo eademque persona, quia causa dispar extitit, etiam sermo propheticus

pheticus dissimilis fuit. Pensandum quoque est quando loqui debeamus, quia sæpe & si differtur increpatio, postmodum benigne recipitur, & nõ/ nunquam languescit, si hoc quod proficere debuit, tempus amiserit. Nam & sapiens mulier, Nabal ebrium uidentis increpare de culpa tenatiæ noluit, quem digesto uino increpationis suæ uerbo utiliter percussit. Et propheta adulantium linguas non esse in subsequenti tempore differendas annuntiat, qui ait: Confundantur statim erubescences, qui dicunt mihi euge. *Psal. 36.* Adulatio etenim si uel ad tempus patienter suscipiatur, augeatur, & paulisper demulcet animam, ut ad rigorem suæ rectitudinis mollescat in delectationem sermonis, sed ne crescere debeat, statim est & si ne mora ferienda. Pensandum quoque nobis est, qualiter loquamur. Nam sæpe uerba, quæ hunc ad salutem reuocant, aliũ uulnerat. Vnde apostol. quoq; Paulus Titũ admonet dicens:

q 4 Argue,

Argue, obsecra, increpa, cum omni imperio. Et ad Timotheum uero ait: Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Quid est quod unius imperium & alij patientiam præcepit, nisi quod unum lenioris, alterum uero feruentioris spiritus esse conspexit. Vni per autoritatē imperij iungenda erat seueritas uerbi, is autem qui per spiritu feruebat, per patientiam temperandus fuerat, ne si plus iusto infere uesceret, non ad salutem uulnerata reduceret, sed sana uulneraret. Curandum quoque quantum loquamur. Necessè est enim eum, qui multa ferre non ualeat, cum per uerbū uel exhortationis uel increpationis longius trahimus auditorem nostrū, ad fastidiū perducimus. Vnde idē prædicator egregius Hebræis loquitur dicēs: Obscco uos fratres ut sufferatis uerbū solatiij, etenim perpauca scripsi uobis. Hoc tamen infirmis præcipue congruit, ut pauca quidem & quæ capere præualent, audiant, & quæ eorum mentem impotentia

Heb. 13.

tentiæ dolore compungant. Nam si eius uno in tempore exhortationis sermo fuerit multipliciter dictus, quia multa retinere non ualent, simul amittunt omnia. Vnde & medici corporum pannos, quos infirmantibus stomachis ponunt, apto quidem medicamento sed subtiliter, ne si impleti multo medicamine fuerint, infirmitatem stomachi non roborantes adiuuent, sed opprimentes grauent. Sciendum tamen quia & si quando modum suum sermo prolixior trãseat, periculosum hoc auditoribus non est: si autem qualiter quid dicatur, & quibus dicatur non uigilanter aspicitur, ualde periculosum est. Verecundæ etenim mētes, si quas forte culpas admiserint, leniter arguendæ sunt. Quia si asperius increpantur, franguntur potius, quam erudiantur. At contra, mentes asperæ atque impudentes, si increpatæ lenitate fuerint ad maiores culpas ipsa lenitate prouocantur. Quod bene in eodem egregio predicatore discimus, q

cum Corinthios cognosceret pro amore personarum in scismate diuisos, eorum uerecundię consulens, locutionem suam eis cum gratiarum actione, & laudibus coepit, dicens: **1. Cor. 1.** Gratias ago deo meo semper pro uobis in gratia dei, quę data est uobis in Christo Iesu, quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni uerbo & in omni scientia, sicut testimoniũ Christi confirmatum est in uobis. **2. Cor. 1.** Qui adhuc adiungit & dicit: Ita ut nihil uobis desit in ulla gratia, expectantibus reuelationem Iesu Christi domini nostri. **Quis** te Paule, si iam nihil deest cur fatigaris scribēdo? Cur in longinquo positus loqueris? Pensemus ergo fratres charissimi quantum laudat. Ecce eis gratiam dei datam asserit, factus in omnibus diuites, in omni uerbo & in omni iustitia dicit Christi testimoniũ, id est, quod de semetipso moriendo & resurgendo testatus est, in eorũ uita confirmatum esse perhibet, & nihil eis deesse in nulla gratia testatur. **Quis**

Quis rogo credat, quia paulo post e-
 os corripit quos ita laudat? Nam
 post cætera subiūgit: Obsecro autem *Ibidem*
 uos fratres per nomen domini nostri
 Iesu Christi ut id ipsum dicatis omnes,
 & non sint in uobis scismata. Quid e-
 nim potuit tam perfectis tamq̃ lauda-
 bilibus scisma surripere? Significatū
 est enim mihi de uobis fratres mei ab
 his qui sunt Cloës, quia contentiones
 sint inter uos. Hoc autem dico quod
 unusquisq̃ uestrū dicit: Ego quidem
 sum Pauli, ego autem Apollo, ego ue-
 ro Cephe, ego autem Christi: Ecce
 quos in omni uerbo & in omni scien-
 tia laudauerat, quibus nihil deesse in
 ulla gratia dixerat, paulisper loquens,
 ad increpandum leniter ueniēs, diui-
 sos erga seipsos reprehendit, & quo-
 rum salutem prius narrauerat postmo-
 dum uulnera patefecit. Peritus enim
 medicus uulnus secandū uidens, sed
 egrū timidū esse cōspiciens, diu palpa-
 uit, & subito percussit, Prius blandam
 manum laudis posuit, & postmodum
 ferrum

ferrum increpationis. Nisi enim uere
 cundę mentes fuerint palpando repre
 hensę, ita ut ex alijs rebus audiant quod
 ad consolationem sumant per incre
 pationē, protinus ad desperationem
 cadunt. Sed nūquid mentitus est Pau
 lus, ut prius eis nihil deesse in omni
 gratia diceret, quibus postmodum
 dicturus erat unitatem deesse? Absit
 hoc. Quis de illo talia uel inspiciens
 credat? Sed quia erant inter Corinthi
 os quidam in omni gratia repleti, &
 erant quidam in personarum fauori
 bus excisi, cœpit à laudibus perfectio
 rum, ut modesta inuectione ad repre
 hensionem pertingeret infirmorum,
 & in hoc quoque ad medicinam cor
 dis à medicina corporis usum tra
 hēs. Nam cum feriēdum uulnus me
 dicus aspicit, prius ea membra quę
 circa uulnus sana sunt palpat, ut post
 ad ea quę uulnerata sunt leniter pal
 pando perueniat. Cum ergo Paulus
 perfectos in Corinthijs laudauit, sana
 membra iuxta uulnus tetigit, cum ue
 ro infir-

ro infirmos de diuisione reprehendit
 uulnus in corpore percussit. Videamus
 tantū hunc ipsum qui tanta modestia
 atq; māsuitudine ad corripiēdos Co-
 rinthios ducitur, qualiter contra Ga-
 latas, qui à fide discesserāt exercetur.
 Nulla enim modestiæ patientia præ-
 termissa, nulla locutionis dulcedine
 prorogata, eos quos à fide discessisse
 cognouit ab ipso epistolę suę exordio
 inuehendo redarguit. Nam præmissa
 salutatione sic cœpit: *Miror quod sic Galat. 1.*
 tam cito transferamini ab eo, qui uos
 uocauit in gratia Christi. Quibus eti-
 am aperta increpatione post cætera
 subiungit: *O insensati Galatæ, quis Galat. 3.*
 uos fascinauit; Mentēs enim duræ nisi
 aperta essent increpatione percussæ,
 nullo modo malū cognoscerent qđ
 egissent. Nam sæpe hij qui impuden-
 tes sunt, tantum se peccasse sentiunt,
 quantum de peccatis que fecerint in-
 crepantur, ut minores culpās suas exi-
 stiment quas minor inuectio castigat,
 & quas uehementer obiurgari uide-
 rint.

rint, maiores esse deprehendant. Vnde
 de necesse est, ut sermo prædicantis
 semper cum auditorum debeat qualitate
 formari, ne aut uerecūdis aspera
 aut impudentibus lenia loquat. Quid
 autem mirum si hoc uerbi dei erogator
 faciat, cum & agricola qui semen
 in terrā mittit, prius terræ qualitatem
 præuidet quibus seminibus apta uideatur:
 & postquam qualitatem præuiderit tunc
 semina aspergit.

*Prosperi, quod nihil profit sacerdoti, etiam si bene
 uiuat, si male uiuentibus tacendo non
 contradicat, Cap. XI.*

Quod uero dicit Apostolus, ut
 nos formam debeamus exhibere
 fidelibus, quid ualebit si is, cui uel
 exhortandi uel castigandi malis cura
 commissa est, bene uiuendo se imi-
 tandum bonis exhibeat & malos ca-
 cendo non corrigat? At enim (nisi
 me fallat opinio) sancte uiuendum
 est sacerdoti, ne dicta sua repugnanti-
 bus factis euacuet, si quod præ-
 dicat

dicat fieri debere, non faciat, aut si
quod facit prædicare præsumpserit,
nihil apud eos qui eius uitam nouere
proficiat. Qui est ad hoc ecclesie dei
præpositus ut non solum bene uiuen-
do alios exemplo suæ conuersationis
instituat, sed etiam fiducialiter præ-
dicando singulis ante oculos pecca-
ta sua constituat: quæ poena maneat
duris quæ gloria obedientes, osten-
dat. Nullus salutem desperando con-
temnat, animas emendari nolentium
plāgat, imitatus Apostolum, qui ait:
Vt lugeam multos ex his qui ante pec- 2. Cor. 13
cauerunt, & non egerunt poenitenti-
am. Et iterum: Quis infirmatur & e-
go non infirmor? quis scandalizatur
& ego non uror? Quapropter sciens,
quod si quibuslibet diuitibus ac po-
tētibus male uiuētibus parcat ac foue-
at, eos perdat & perimat, & sancte de-
bet uiuere propter exēplum, et docere
ppter suæ administrationis officiū, cer-
tus quod ei nihil sua iustitia suffragetur:
de

de cuius manu anima pereūtis exigit
quādo, quicumq; ille fuerit, quē nulla
docendī necessitas manet, solus peccā
nas sui sceleris dabit, ille autem cui
spensatio uerbi commissā est, etiam
sanctā uiuat, & tamen perditē uiuentē
tes arguere aut erubescat aut metuat
cum omnibus qui eo tacente pereūti
perit. Et quid ei proderit non puniri
suo, qui puniēdus est alieno peccato.
Mentior nisi dominus per Ezechielē
prophetam sub cuiusdam terroris de
nuntiatione loquitur, dicens ad eum
Ectu fili hominis speculatorem dedi
te domui Israhel. Nec hec transeunt
debemus audire quod sacerdotem spe
culatorem appellat, quod sicut specu
latoris est de loco editiori prospice
re, & plus omnibus contemplari, ita
sacerdos debet esse propositi sublimi
tate celsior cunctis, ac maioris scienti
e habere gratiam, qua possit suble
uantes instruere. Videamus iam quā
diuinus sermo cōtinuet: Audiens (in
quit) ex ore meo sermonem, annunti
abis

Ezech. 33

abis ex me: ut dicat sacerdos quod ex
 diuina lectione didicerit, quod illi de
 us inspirauerit, non quod presumptio
 ne humani sensus inuenerit. Annuntia
 bis eis, inquit, ex me, nō ex te, mea uer
 ba loqueris, non est quod de eis tanq̄
 de tuis infleris, ex me inquit eis annun
 tia. Sed etiā quid annuntiet audiamus.
 Si me dicente ad impium, impie morte
 morieris, non fueris locutus ut se custo
 diat impius à uia sua. Ipse impius in ini
 quitate sua morietur, sanguinem uero
 eius de manu tua requiram. Quid po
 tuit expressius, quid apertius dici? Si
 impio, inquit, locutus fueris, ut se ab im
 pietate custodiat, & ille perierit, sangui
 nem eius de manu tua requirā. Hoc est
 dicere. Si ei peccata sua nō annuntiaue
 ris, si eum nō argueris, ut ab impietate
 sua cōuertatur & uiuat, & te qui nō in
 crepasti & ipsum qui te tacente pecca
 uit flammis perennibus perdā. Quis ro
 go tam saxei pectoris, quis tā ferreus e
 rit, quē sentētia ista nō terreat? Quis tā
 alienus à fide q̄ sentētię isti nō credat?

Gregorij Papæ in explic. Ezech. Omel. 2. part. 1.
 qua autoritate is qui præest officiũ præ-
 dicationis inferre debeat, Cap. XII.

Ezech. 33.

Flli hominis speculatorem dedit
 domui Israëli. Notandũ quod e-
 quem dominus ad prædicandum mis-
 tit speculatorem esse denuntiat. Cui
 enim cura aliena committitur, specula-
 tor uocatur, ut mentis altitudine sede-
 at, atq; uocabulum nominis ex uirtute
 actionis trahat, nõ enim est speculator
 qui in imo est. Speculator quippe sem-
 per in altitudine stat, ut quicquid uen-
 turum est lōge prospiciat. Et quisquis
 populi speculator ponit in alto, debet
 stare per uitam, ut possit prodesse per
 prouidentia. Hinc Propheta alius spe-
 culatorẽ admonet dicens: Super mon-
 tem excelsum ascende tu qui euangeliz-
 as Sion: ut uidelicet qui prædicationis
 locum suscipit ad altitudinem bonæ ac-
 tionis, ad excelsa transeat,
 & eorum qui sibi commissi sunt opera
 transcendat, quatinus subiectorum uir-
 tam tanto subtilius uideat, quanto &
 terrenis

Esa. 40.

terrenis rebus, quas despiciit, animū nō
 supponit. O q̄ dura sunt mihi ista quæ
 loquor, quia me metipsum loquendo
 ferio, cuius neq; lingua ut dignum est
 prædicationem tenet, neq; in quantum
 tenere sufficit uita sequitur linguā, qui
 otiosis uerbis saepe implicor, & ab ex-
 hortatione atq; ad edificationem pro-
 ximorum torpens & negligens cesso.
 Qui in cōspectu dei factus sum mutus
 & uerbosus, mutus in necessarijs, uer-
 bosus in otiosis. Sed ecce sermo dei de
 speculatoris uita compellit ut loquar,
 tacere non possum, & tamen loquen-
 do me ferire pertimesco, dicam dicam,
 ut uerbū dei gladius etiā per meipsum
 ad frigidum cor proximi transeat. Di-
 cam dicam, ut etiam contra me sermo
 dei sonet me. Ego me reum esse nō ab-
 nego, torporem meū atq; negligentia
 uideo. Erit fortasse apud pium iudicem
 impetratio uenie, ipsa cognitio culpæ.
 Et quidē in monasterio positus uale-
 bam, & ab otiosis linguam restringere,
 & in intentione orationis pœnæ conti-

nuo mentem tenere, at postquã humerum
 sarcinę pastoralis supposui, colligere
 se ad semetipsum assidue non potest
 animus, quia multa patit̃. Cogor namque
 modo ecclesiarum modo monasteriorum
 causas discutere, sepe singulorum
 uitas actusq; pensare modo quorundam
 ciuiũ negotia sustinere, modo de
 irruentibus barbarorum gladijs gemere,
 & commisso gregi insidiãtes lupos
 timere, modo rerum curam sumere, ne
 desint subsidia eis ipsis, quibus disciplina
 regulę tenet̃, modo raptores quosdam
 equanimiter ppeti, modo eis sub
 studio seruatę charitatis obuiare. Cum
 itaq; ad tot & tãta cogitãda scissa ac di
 laniata mens ducit̃, quãdo ad semetipsum
 redeat, ut totã se in prædicatione col
 ligat, & à proferendi uerbi ministerio nõ
 recedat. Qui aut̃ necessitate loci sepe uir
 tis secularibus iungor, nonnunq; mihi
 linguę disciplinã relaxo. Nam si in assiduo
 censure meę uigore me teneo, scio
 quod ab infirmioribus fugior, eosq; ad
 hoc quod appeto nunquam traho. Vnde

Vnde fit ut eorum sæpe & otiosa patienter audiã. Sed quia ipse quoque infirmus sum, & in otiosis sermonibus paulisper tractus libenter iam ea loqui incipio, que audire coeperam inuitus, & ubi tenebat cadere, libet iacere. Quis ergo ego? uel qualis speculator ego sum, qui non in monte operis sto sed adhuc in ualle infirmitatis iaceo? Potens est uero humani generis creator & redemptor indigno mihi, & uite altitudinem & lingue efficaciam donare, pro cuius amore in eius eloquio nec mihi parco. Esse ergo speculatoris uita & alta debet semper & circumspecta. Neque hoc speculatori sufficit ut altum uiuat, nisi & ut loquendo assidue ad alta auditores pertrahat eorumque mentes ad amorem celestis patrie loquendo succedat. Sed tunc hec recte agit cum lingua eius ex uita arserit. Nam lucerna que in semetipsam non ardet, eam rem cui supponitur non accendit. Hinc enim de Ioanne ueritas dicitur IOAN. 5.

Ille erat lucerna ardens & lucens.

✠ 3

Ardens

Cant. 7.

Ardens uidelicet per cœleste desiderium, lucens per uerbum. Vt ergo seruetur ueritas prædicandi, teneatur necesse est altitudo uiuendi. Vnde recte quoque sanctę ecclesię sponsi uoce in cantico canticorum dicitur: Nasus tuus sicut turris libani. Quæ rogo laus est fratres mei ut sponsę nasus turri cõparetur? Sed quia per nasum semper odores foetoresq; discernimus, quid per nasum nisi speculatorum discretio designatur? Qui nimirum nasus & sicut turris esse, & libani dicitur. Quia uidelicet præpositorum discretio & munita semper debet esse excircumspectione, & in altitudine uite cõsistere, id est, in ualle infirmi operis nõ iacere. Sicut enim turris in monte idcirco ad speculandum ponitur, ut hostes qui ueniunt longius uideãtur, sic prædicatoris uita semper in alto debet fixa permanere, ut more natũ discernat foetorem uitiorum, odoresq; uirtutum, incursum malignorum spirituum longe prospiciat, & cõmissas sibi animas

mas per suam providentiã cautas red
 dat. Sequit̃: Et audies ex ore meo uer- *Ezech. 33*
 bum, & annuntiabis eis ex me. Ecce i-
 terum: monet̃ propheta ne p̃sumat
 loqui, quod non audierit, sed prius au-
 rem cordis aperiat uoci creatoris &
 postmodum os sui corporis aperiat
 auribus plebis. Vnde alius propheta *Psal. 48a*
 dicit: Inclinabo ad similitudinẽ aurẽ
 meã, aperiã in psalterio propositionẽ
 meam. Qui enim recte p̃dicat (prius
 sicut dictum est (aurem cordis locutio-
 ni intimã inclinãt, ut postmodum os
 corporis in propositione admonitio-
 nis aperiat. Sequitur. Si dicente me
 ad impium morte morieris, & non an-
 nuntiaueris neq; locutus fueris, ut a-
 uertatur à uia sua impia & uiuat, ipse
 impius in iniquitate sua morietur, san-
 guinem autem eius de manu tua re-
 quiram. In quibus uerbis quid nobis
 notandũ est? qd sollicitè cogitandum
 nisi qd nec subiectus ex culpa p̃põ-
 siti moritur, nec p̃põsitus sine culpa
 est, quãdo uerba uite nō audiẽs ex sua
 culpa

culpa mori subiectus: Impio etenim
 mors debet, sed ei ab speculatore uita
 uitae annuntianda est, & eius impietas
 increpanda. Si uero speculator taceat,
 ipse impius in iniquitate sua morietur,
 quia impietas eius meritum fuit ut dignus
 non esset ad quem speculatoris sermo
 fieret, sed sanguinem eius dominus
 de manu speculatoris regit, quia
 ipse hunc occidit qui eum tacendo mor-
 ti prodidit. In quibus utrisque pensan-
 dum est, quantum sibi connexa sunt
 peccata subditorum atque preposito-
 rum. Quia ubi subiectus ex sua culpa
 moritur, ibi is qui praest, quoniam ta-
 cuit, reus mortis tenet. Pensate ergo
 fratres charissimi pensate, quia & quod
 nos digni pastores non sumus etiam
 ex uestra culpa est, quibus tales prela-
 ti sumus. Et si quando uos ad iniquita-
 tem defluitis etiam ex nostro reatu est,
 quos obloquentes atque reclamantes in
 prauis desiderijs non habetis. Vobis
 ergo & nobis parcitis si a prauo opere
 cessatis, uobis & nobis parcimus, quia
 do hoc

do hoc quod displicet non tacemus.
 O quam liber à commissorū sibi sanguine fuerat predicator egregius, qui dicebat: *Act. 20.* Mundus sum à sanguine omnium, non enim subterfugi quo minus annuntiarē omne consilium dei uobis. Si enim non annuntiaffet, mundus à sanguine non esset. Sed quibus omne consilium dei annūtiare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua uoce nos conuenimur, non constringimur, nos rei esse ostendimur & sacerdotes uocamur, qui super ea mala que propria habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes uidemus. Cum uero dicitur: Sanguinem autem eius de manu tua requirā: si hoc in loco sanguinis nomine mors corporis designat, ualde nobis de nostro silentio augetur metus. Quia si in subiectis suis is qui prelatus est ad speculandum etiam de morte corporis quādoq; morituram grauiter reus tenet, quo reatu de mor-

ter anime subiecti constringitur, quod
 potuisset semper uiuere si uerba con-
 ceptionis audisset. Sed melius postquam
 sanguinis nomine peccata signata sunt.
 Vnde quidam cum peccata carnis de-
 fleret, dixit: Libera me de sanguine
 Psal. 50. bus deus deus salutis meae. Sanguis enim
 ergo morientis de manu speculatoris re-
 quiritur, quia peccatum subditi, cui
 pater prepositi, si tacuerit, reputatur. Ergo
 ergo quod faciat, ut etiam moriente
 subdito se liberum reddat. Surgat, in-
 uigilet, malis actibus contradicat, sicut
 Prover. 5. scriptum est: Discurre festina, se-
 scita amicum tuum, ne dederis som-
 num oculis tuis, nec dormitent palpe-
 bre tuae. Vnde hic quoque additur: Si
 autem annuntiaueris impio, & ille non
 fuerit conuersus ab impietate sua, & a
 uia sua mala, ipse quidem in impietate
 sua morietur, tu autem animam tuam
 liberaasti. Tunc ergo subiectus mori-
 ne te quam in causa mortis contradic-
 ptulerit te. Nam morti cui non contradi-
 cis, adiungeris. Et notandum quod sunt quae de
 beam

beāt à speculatore predicari, nimirū fi
 des & operatio. Nam ait. Si aut tu an
 nūtiaueris impio & ille nō fuerit con
 uersus ab impietate sua, & à uia sua im
 pia. Impietas quippe ad infidelitatē pri
 net. Via uero impia ad prauā actionē.
 Et omnis speculator hoc habere de
 bet studij, ut prius ad pietatem fidei,
 postmodū ad uia piam, id est, ad bonā
 actionē trahat. Sed et si conuersus iu
 stus à sua iustitia fecerit iniquitatē, po
 nā offendiculū coram eo. Ipse moriet̃
 quia non annūtiasti ei. In peccato suo
 moriet̃, & nō erit in memoriā iustitiæ
 eius quas fecit. Sanguinē uero eius de
 manu tua requirā. Quia iusto q̃ in pec
 cato cadit predicator tacet, eius san
 guine reus tenetur. Et qui sollicitus es
 se non studuit in predicatione: factus
 est particeps in damnatione. Sed cum
 dicitur in peccato suo moriet̃, & non
 erunt in memoriā iustitiæ eius quas
 fecit: hoc nobis maxime consideran
 dum est, quia cum mala cōmittimus,
 & sine causa ad memoriā bona nostra
 transacta

transacta reuocamus. Quoniã in peccatione malorum nulla debet fiducia bonorum præteritorum. Sciri queri potest, utrum iusto postquam ceciderit prædicandum sit: an & priusquam cadat: Inuigilare prædicator debet ne ad casum ueniat: proculdubio & priusquam cadat. Nam sequitur: autẽ tu annuntiaueris iusto ut non peccet iustus, & ille non peccauerit: uiuẽt, quia annuntiaſti ei, tu autem animam tuam liberaſti. Si ergo prædicator ideo animam suam liberauit, quia iusto ne peccaret denuntiauit: cum iustus ad peccatum prædicatore tacente cecidit, prædicator quia tacuit reus tenetur. Sed quis nostrũ rogo adhibere sufficiat ut non solum peccatores sediose corripiat, sed etiam iustis inuigilet ne cadant? Nos enim infirmitate nostre conscij, cum iustos uiros conſpicimus, admonere eos non presumimus, ut iustitiæ uiam teneant, quam quia tenent uidemus, & tamen prædicatoris est debitum etiam iustos admonere.

Vnde predicator egregius dicebat: Sa-
 piētibus & insipientibus debitor sum. *Rom. 4°*
 In his uero omnibus que de iusto ad
 iniquitatem conuerso dicta sunt: hoc
 laboriosum est ad loquendum. Hoc
 uero ualde pertimescendum quod do-
 minus dicit: Ponam offendiculum co-
 ram eo. Ait enim: Si conuersus iustus
 à iustitia sua fecerit iniquitatē: Ponam
 offendiculum coram eo: Nos enim di-
 cimus, quia si iniquitatē fecerit offen-
 dit: & uerum est omnino quod dici-
 mus, cur adhuc ei deus omnipotens
 offendiculum ponet, quem iam impie
 egisse & cecidisse per iniquitatem q̄
 perpetrauerit conspicit? Sed districta
 sunt omnipotentis dei iudicia. Et qui
 peccatorem diu expectat ut redeat:
 non redeunti atque contemnti, po-
 nit adhuc ubi grauius impingat. Pec-
 catum quippe quod per poenitentiam
 citius non deletur: aut peccatum est,
 aut causa peccati, simul & poena pec-
 cati. Omne enim quod prius commit-
 titur, peccatum est. Sed si citius poeni-
 tendo

tendo non tegitur, iusto iudicio omnino
 potens deus obligatam peccatis merito
 tem, etiam in culpam alteram merito
 tit cadere. Vt qui flendo & corrigendo
 do noluit mundare quod fecit, peccatum
 tum incipiat peccato cumulare. Peccatum
 tū ergo quo pœnitentię lamento non
 diluitur, peccatum simul est & causa
 peccati, quia ex illo oritur unde adhuc
 peccatoris animus altius obligatur.
 Peccatum uero quod ex peccato non
 quitur, peccatum simul est & pœnitentia
 peccati, quia ex crescente cœcitate et
 retributione prioris culpæ generatur,
 tur, ut quasi iam quedam sint in peccatore
 catore supplicia ipsa incrementa uolunt
 tiorū. Fit uero nonnūquam ut unum
 idemq; peccatū & peccatū sit & pœnitentia
 peccati simul & causa peccati. Peccatum
 namus enim ante oculos quempiam
 rem proximi cōcupisse, q̄ quia appetitum
 non ualuit, furto diripuit, sed in furti
 accusationem positus, se hanc diripuisse
 iureiurādo denegauit. Huic ergo
 cōcupiscētia peccatū fuit & causa peccati.

cati, quia per eam puenit ad rapinam. Ipsum uero furtū, quo rem cōcupitam diripuit, & peccatū ei factū est, & pœna peccati, q̄a ex retributione iam nō repressæ cōcupiscentiæ factum est ut ueniret ad furtum, & culpa cordis ex cresceret in opere exultatione cęcitat̄is. Sed quia furtum periurio tegere curauit, ex peccato rursus peccatum genuit. Furtum ergo quod ex concupiscentia processit, & periurium protulit, peccatum & pœna peccati factum est culpæ p̄cedenti, p̄c̄m̄ & causa peccati culpæ subsequenti, q̄a de illa natū hāc genuit. Quod bene Paulus apostolus de quibusdā deū intelligētibus, sed nō honorātibus insinuat dicēs: Cū cognouissent deū nō sicut deū glorificauerūt, aut gratias egerūt, sed euauerunt in cogitationibus suis. Ecce est p̄c̄m̄ & causa peccati, ex qua t̄m̄ q̄d sequat̄ adiūgit. Et obscuratū est insipiens cor eorū, dicētes em̄ se esse sapientes stulti facti sunt et mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis

ROM. 1.

imaginis corruptibilis hominis, & uolucrum,
 lucrum, & quadurupedum, & serpentium.
 Ecce est peccatum, & poena peccati. Sed peccati
 solummodo & poena peccati esset, si non
 adhuc ex hoc peccato & aliud sequeretur.
 Nam post hoc peccatum & aliud seque-
 retur. *Ibidem.* fidelitatem eorum subditur. Propter
 quod tradidit illos deus in desideria
 cordis eorum in immunditia, ut contumelias
 afficiant corpora sua in se-
 metipsis. Qui igitur cognoscētes deum
 non sicut deum glorificauerunt, ad
 hoc quoque perducti sunt ut ad cultum
 serpentium & uolucrum laberentur.
 Sed quia per hanc etiam cecitatem usque
 ad immunditiam & carnis contumelias
 ceciderunt, ipsa infidelitatis eorum
 cecitas precedenti intellectui & peccatum
 est & poena peccati, subsequenti uero
 immunditiae peccatum facta est & causa
 peccati. Sed quia de his in libris
 moralibus diuertatatum est, nobis in
 eis nunc diuertatatum est, nobis
 immorandum non est. Hoc autem nobis
 cum

cum tremore considerandum est, quo modo iustus & omnipotens deus cum præcedētib; peccatis irascitur, permittit ut cæcata mens etiã in alijs labatur. Vnde Mosi ait: Non dum cõpleta sunt peccata Amorreorũ. David quoq; dicit: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in tuam iustitiam. Propheta etiam alius dicit: Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaue-
Psal. 68.
Osee. 4.
 runt, & sanguis sanguinem tetigit. Sanguis enim sanguinem tangit, quando peccato peccatũ additur, & ut ante dei oculos adiunctis iniquitatibus anima eruentetur. Paulus apostolus ait: Vt impleant peccata sua semper. Ioanni quoque per angelũ dicitur: Qui nocet non ceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Vnde nunc etiam dominus dicit: Si conuersus iustus à iustitia sua fecerit iniquitatẽ: ponam offendiculum coram eo. Ac si aperte dicat: Videre penitendo noluit ubi iam impingit: iusto eum iudicio deserens, & po-
1. Tes. 2.
Apo. 22.
Ezec. 33.

nam ei ut & alibi impingat. Quod tamen domini ponere est nequaquam ad peccandum premere, sed nolle à peccato liberare, sicut de Pharaone dicitur. Ego indurabo cor eius. Non enim cor peccantis dominus obdurat, sed obdurare dicitur, cum ab obduratione non liberat. Misericors enim deus tempus nobis ad poenitentiam relaxat, sed cum gratiæ eius patientiam nos ad augmentum uertimus culpæ hoc ipsum tempus quod ad parcendum pie disposuit dicitur strictius ad ferendum uertit. Ut qui reuerti quis etiam spacio temporis accepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuisset si conuerti uoluisset. Vnde scriptum est.

Rom. 2. Ignoras quoniam benignitas dei ad poenitentiam te adducit; Secundum duritiam autem tuam & cor impoentens thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij dei. De benignitate ergo omnipotentis dei iram sibi in die iræ reprobis thesaurizat, quia dum ad poenitendum tempus accipitur; &

ad peccandum exhibetur, ipsum remedium gratiæ uertit in augmentum culpæ. Vnde omnipotens deus quia collata remedia conspicit ad culpæ augmentum trahi, ipsam benignitatem quam contulit in iudicij distractionem uertit, ut inde post amplius feriat, unde modo amplius expectat. Et quia homo malum deserere non uult ut uiuat, augeat unde moriatur. Sed siue iustus in culpam, siue peccator in mortem corruat, speculatori timendum est ne hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter inuoluat. Sed interim dum loquor auertere à memetipso oculos uolo, & ecce iterum sermo diuinus me impingit in memetipsum, ut meam negligentiam uideam, & mihi dici hæc quæ audio pertimescam. Sicut enim superius dixi, cuius cor in curis innumeris expansum se ad se colligat. Quando etenim possum & ea quæ circa me sunt sollicite omnia curare, & memetipsum adunato sensu conspiceret. Quando possum prauo-

rum nequitiās insequendo corrigere bonorū actus laudando & admonendo custodire, alijs terrorem atque dulcedinem demonstrare. Quando ualere & de his quæ sunt necessaria fratribus cogitare, & contra hostiles gladios urbis uigilijs sollicitudinem gerere, ne incursione subita ciues pereant providere, & inter hæc omnia pro animarum custodia plene atq; efficaciter uerbum exhortationis impendere.

Cypriani episcopi unde supra, ex libro ad Pomponium, Caput XIII.

TIndisciplinatos autē perire, dum ne audiunt, nec obtemperant consilijs salubribus testat̃ diuina scriptura, quæ dicit: Non diligit indisciplinatus castigantem se. Qui autem oderunt correptiones cōsumuntur turpiter. Ergo ne indisciplinati cōsumantur & pereant, da operam frater charissime, ut quantum potes consilijs salubribus fraternitatem regas, & singulis salutem suam consulas. Arc̃ta & angusta est uia per quam ingredimur ad uitam, sed summa

& magnus est fructus cum puenimus
 ad gloriam. Qui se semel castrauerunt
 ppter regnum coeloru, deo per omnia
 placeant, nec sacerdotes dei aut eccle
 siam domini contemnentes scandalo
 se fratribus offerant. Et si ad presens a
 nobis contristari uidentur, nos tamen
 in salubri persuasione maneamus, sci
 entes & apostolum dixisse: Ergo ego *Galat. 4.*
 inimicus factus sum uobis, uerum di
 ces uobis: Quod si obtemperauerint
 nobis gratissimum est stantes eos ad
 salutem pariter dignatione nostri ser
 monis formauimus. Si autem quidam
 de peruersis obtemperate noluerint,
 secundum eundem apostolum dicen
 tem: Si hominibus placerem, Christi *Galat. 1.*
 seruus non essem. Si quibusdam sua
 dere non possumus, ut eos uero Chri
 sto placere faciamus nos certe (quod
 nostrum est) Christi domini & dei no
 stri pracepta seruantes placeamus.

Gregorij papæ in explicat. Ezechiel. omel. 1.
part. 1. qualiter prælati subditiq; autoritatem
prædicationis inferre debeant.

Caput IX.

Sic nobis boni uerbi inesse autoritas
debet ut is qui præest dicat res
libere, & is qui subest inferre bonum
humiliter non recuset. Bonum enim
maiori à minore dicitur tunc uere bonum
num est si humiliter dicatur. Nam firmitudo
sentiendi humilitatem loquendi
di perdiderit, radicem sensus in ramo
linguæ uitiauit, quod uidelicet uitium
iam non ex ramo, sed, ex radice est, quia
nisi cor intumesceret lingua minime
superbiret. Inesse ergo ad loquendum
priori humilis autoritas, inesse autem
minori libera humilitas debet. Sed saepe
pe in hominibus ipse loquendi oratio
confunditur, sicut & longe superius
diximus, nam aliquando quis per
morem elationis loquitur, & loquitur
per autoritatem libertatis existimat,
& aliquando alius per stultitiæ timorem
morem

morem tacet, & tacere se per humili-
tatem putat: Ille locum sui regiminis
attendens non metitur sensum timo-
ris, iste locum suae subiectionis con-
siderans timet dicere bona quae sentit,
& ignorat quantum charitatis reus ef-
ficatur tacendo. Sic uero sub autorita-
te superbia, & humanus timor sub hu-
militate se palliat, ut saepe nec ille ua-
leat considerare quid deo, nec iste
quid debeat proximo. Nam ille eos
qui sibi subiecti sunt conspicit, & ei
cui omnes subiacent non intendit in-
elatione attollitur, & de elatione sua
uelut de autoritate gloriatur, iste ue-
ro nonnunquam dum timet ne maio-
ris gratiam amittat, atque per hoc ali-
quid temporalis damni sustineat, re-
cta quae intelligit occultat, atque apud
se tacitus ipsum timorem quo con-
stringit humilitatem nominat, sed eum
cui nil uult dicere tacendo in cogitatio-
ne diiudicat, sicque ut unde se humilem ex-
istimat, inde grauius sit superbus. Di-
scernenda ergo semper sunt libertas &

superbia, humilitas & timor, ne aut timor humilitatē, aut se superbia libertatem fingat. Ezechiel itaq; quia non solum populo, sed etiam senioribus loqui mittebatur, ne incautum timorem humilitatem crederet, ut timere non debeat admonetur dum dicitur.

Ezech. 21 Ne timeas eos. Ac ne forte derogationis eorum uerba pertimescat, adiungitur. Neque sermones eorum metuas.

Ibidem. Cur autem linguas derogantium timere non debeat, etiam causa subiungitur, cum protinus subinfertur. Quoniam increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Timendi enim essent hi, quibus loqui mittebatur si in fide & opere deo omnipotenti placuissent. Quia autem increduli sunt & subuersores in sermonibus suis derogantes, timendi non sunt, quia stultum ualde est si illis placere querimus quos non placere domino scimus. Debent autē haberi in metu & reuerentia iudicia iustorum, quia membra omnipotentis dei sunt & hoc ipsi in terra

in terra reprehendunt quod dominus redarguit e cœlo. Nam peruersorum derogatio uitę nostrę approbatio est, quia ostenditur iam nos aliquid iustitię habere si illis displicere incipimus, qui non placent deo. Nemo etenim potest in una eademq; re omnipotentis domino atque eius hostibus gratus existere. Nam deo se amicum denegat, qui eius placet inimico. Et inimicis ueritatis aduersabit, qui eidem ueritatem in mente subiugatur. Vnde sancti uiri in uocis liberę increpatione succensi, eos ad sua odia excitare non metuunt, quos non deum diligere cognoscunt. Quod propheta ardentem exhibens creatori omnium quasi in munere obtulit dicens: Nonne qui *Psal. 137*
oderant te deus oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam; Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Ac si apertę dicat: Pensa quantum te diligo, qui tuorum hostium excitare contra me inimicitias non perumesco. Hinc rursum dicit. *Psal. 34.*
s s   tribu

tribuunt mala pro bonis detrahebant
 mihi, quoniam subsecutus sum iustitiam.
 Bonum ualde est quod iustus tribuit,
 quando male agentibus libera uoce
 contradicit. Sed pueri mala pro bonis
 retribuunt cum iustis derogant, quia
 contra eos iustitiæ defensionem seruant.
 Non enim iusti humana iudicia, sed
 æterni iudicis examē aspiciunt, atque
 ideo derogantium uerba contemnant.
 Hinc etenim derogantibus Corinthiis
 Paulus dicebat: Mihi aut pro minimo
 est ut à uobis iudicer, aut ab humano
 die. Qui nec in corde suo uide se
 reprehende potuisset inueniens adiungit:
 Sed neque meipsum iudico. Videns aut
 quia ei ad perfectionem sanctitatis nec
 suum iudiciū sufficeret, subdidit. Sed non
 in hoc iustificatus sum. Cur uero nec
 sibi metipso de semetipso credidit,
 causam reddidit cum subiungit. Qui
 aut iudicat me dominus est. Ac si aperte
 dicat: Nec meo de me iudicio credendū
 existimo, quia ille me iudicat, cuius ego
 iudiciū nō comprehendo. Hinc

1. Cor. 4

Ibidem.

do. Hinc etenim beatus Iob cum per
amicorū derogantiū linguas inter do
lores uulnerū patere iacula uerborū
cogitatione p̄tinus ad conscientiā re
currit, atq; ubi mentē solidam haberet
aspexit, dicens: Ecce em̄ in cœlo testis *Iob. 16.*
meus. et cōsciū meū in excelsis. Qui
etiam subdidit: Verbosi amici mei, ad *17. 20. 21.*
deum stillat oculus meus. In omni em̄
quod de nobis dicit, semper taciti ad
mentē currere debemus, interiorū te
stem & iudicē querere. Quid em̄ pro
dest si omnes laudēt cum conscientia
accuset? Aut qd poterit obesse si om
nes nobis derogent, & sola nos con
scientia defendat? Beatus ergo Iob in
ter linguas derogantiū inflexa mente
persistens, quia in terra se impugnari
falsis sermonibus uidit, in cœlo testem
quasiuit. Hinc Isaias ait: Popule me *Isai. 34.*
us qui beatificant te ipsi te decipiunt,
& uiam gressuum tuorum dissipant.
Qui uidelicet populus ne uerba suā
laudis attenderet, & in culpis altius
periret, statim ei dicit quem aspiciat,
cuius

cuius iuditiū pertimescat cum subde-
 tur. Stat ad iudicandum dominus, &
 stat ad iudicandos populos. Ac si ap-
 te diceretur: Iuditia humana cur seque-
 ris, qui stare super te cœlestem iudicem
 scis? Hinc est quod Ioannē baptistam
 ueritas esse arundinem uento agitam
 Math. 11 tam negat, dicens: Quid existis uidere
 in deserto? Arundinem uento agitam
 tam? Quod quia negando dixerit, non
 affirmando subiuncta uerba testantur.
 Ibidem. Ait em̄: Sed quid existis uidere in des-
 erto? hominem mollibus uestitum?
 Ecce qui mollibus uestiuntur in domi-
 bus regum sunt. Arundo autem uento
 agitata modo flatibus erigitur, mo-
 do flatibus inclinatur. Omnis aut̄ infir-
 mus animus qui uel derogatione desi-
 citur, uel laudibus exaltatur arundo
 uento agitata est. Quod Ioannes non
 erat, quia inflexibile mentis uerticem
 inter laudes hominum & derogatio-
 nes tenebat. Sed magna inquisitione res
 indiget, cum recti operis uiam tene-
 mus, utrū semper despiciere derogan-
 tum

tū uerba debeamus, an certe aliquan-
 do compescere? De qua re sciendum
 est, quia linguas detrahentium sicut
 nostro studio non debemus excitare,
 ne ipsi pereant, ita per suam malitiam
 excitatas debemus æquanimiter tole-
 rare, ut meritum nobis crescat, aliquā
 do aut compescere ne dum de nobis
 mala disseminant eorum qui audire
 nos ad bona poterant, corda innocen-
 tium corrumpant. Hinc etenim est qd
 Ioannes obrectatoris sui linguam re-
 darguit dicens: Is qui amat primatum
 gerere in eis Diotrophes, non recipit
 nos. Propter hoc si uenero cōmone-
 ram eius opera quæ facit, uerbis malig-
 nis gariens in nos. Hinc Paulus ite-
 rum detrahentibus Corinthiis loquitur
 dicens: Epistole inquit graues sunt
 & fortes, presentia aut corporis infir-
 ma, & sermo contemptibilis. Hoc co-
 gitet qui eiusmodi est, quia quales su-
 mus uerbo per epistolas absentes, ta-
 les & presentes in opere. Hii etenim
 quorum uita in exemplum imitatio-
 nis

*In tertia
epistola.*

1. Cor. 10

nis est posita, debent si possunt detrahentium sibi uerba cōpescere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant & in prauis moribus remanentes bene uiuere cōtemnant. Sed hac in re subtili inquisitione necesse est ut semetipsum animus inuestiget, ne fortassis suæ laudis gloriam querat, & animarum lucra se quarere nostra cogitatio similet. Sæpe etenim sui nominis laude animus pascitur, & quasi sub obtentu lucrorum spiritualium cum de se bona dici cognouerit letatur. Et sæpe gloriæ suæ defensione contra detrahentes irascitur, & fingit sibi quod hoc ex eorum zelo faciat, quorum corda à bono itinere detrahentis sermo perturbat. Illi ergo debent magnopere curare ne contra eorum opinionem detrahentium uerba praualeant, qui suam conscientiam subtiliter discutientes, se in ea inueniunt de amore priuati gloriæ nil habere. Hinc est enim quod iusti atque perfecti alii quando uirtutes suas prædicant, bona quæ diuinitus

diuinitus acceperint narrant, nō ut ip
 si apud homines sua offensio ꝑficiāt,
 sed ut eos quibus prædicant exemplo
 suo ad uitam trahant. Vnde Paulus a 2. Cor. 13
 postolus quotiens fustibus cesus, quo
 tiens lapidatus, quotiens naufragium
 pertulit, quāta pro ueritate sustinuit,
 quod ad tertium cœlum raptus, quod
 in paradysum ductus sit Corinthiis
 narrat, ut eorum sensum à falsis prædi
 catoribus auertat, & de se innotesce
 ret qualis esset, illi eis uilescerēt quos
 ab eis cognouerat inique uenerari.
 Quod ꝑfecti cum faciūt, id est, cū uir
 tutes proprias loquunt, in hoc quoq;
 dei omnipotentis imitatores sunt, qui
 laudes suas hominibus loquūt ut ab
 hominibus cognoscatur. Nam cum Proh. 17
 per scripturam suam prædicat dicens:
 Laudet te alienus, & nō os tuum, quo
 modo facit ipse quod prohibet. Sed
 si uirtutes suas omnipotens dominus
 taceret, eum nullus agnosceret si e
 um nullus agnosceret, nullus ama
 ret. Si nullus amaret, nullus ad uitam
 rediret

psal. 110 rediret. Vnde & per psalmistã de deo
 dicitur. Virtutem operum suorum
 nuntiabit populo suo, ut det illis heredi-
 ditatem gentium. Virtutes ergo sua
 annuntiat, non ut laudibus suis
 proficiat, sed ut hi qui nunc ex
 laude cognouerunt ad perpetuã heredi-
 tatem uiuant. Iusti itaque atque perfecti
 nō solum cum uituperationis sue uerba
 reprehendunt, sed etiam cum uirtutes
 quas habent infirmis loquuntur, re-
 prehensibiles non sunt, quia per suam
 uitam quam referunt aliorum animas
 uitam quærunt. De quibus tamen lo-
 quendum est, quia nunquam bona sua
 detegunt nisi eos (ut dixi) aut proximo-
 rum utilitas, aut certe nimia neces-
 sitas cogat: Vnde Paulus apostolus
 cum uirtutes suas Corinthiis enume-
 rasset adiunxit: Factus sum insipiens
 uos me coegistis. Fit uero aliquando
 ut necessitate compulsi in bonis que
 de se referunt, non aliorum utilitatem
Iob. 29. sed suam requirant, sicut beatus Iob
 facta sua enumerat dicens: Oculus factus
 est mihi

cæco, & pes claudō, pater eram pauperum, & causam quam nesciebam diligentissime inuestigabam, & multa alia quæ se pie egisse commemorat. Sed quia in uulnere doloris positus ab amicis in crepantibus impie egisse, & uiolentus proximis atq; oppressor pauperum fuisse dicebatur, ubi sanctus inter dei flagella & humane increpationis uerba deprehensus, mentē suam grauius conculci, atq; ad desperationis foueam conspexit impelli. Qui iam iamq; cadere poterat, nisi ad memoriā sua bene acta reuocasset, ut ad spem animum reduceret, ne oppressus uerbis & uulneribus in desperatione periret. Quod ergo bona sua enumerat, non innotescere alijs quasi ex laude desiderat, sed ad spem omnium reformat. Iusti itaq; sicut sine arrogancia loquuntur aliquādo bona quæ agunt, ita sine zelo priuatę glorię detrahentiū sibi linguas redarguūt, quia noxia loquitur. Cum uero linguę derogantium, corrigi nequeunt, equanimiter sunt per omnia tolerāde, nec ob-

tractationis sermo timēdus est, ne dum
 uituperatio peruersorum metuitur, re-
 cti operis uia deferatur. Vnde nūc Eze-
 chielī prophetæ dicit: Sermones con-
 ne metuas, quia increduli & subuer-
 sores tecū sunt. Minus autē mali essent,
 si hi qui sunt increduli subuersores ma-
 nime fuissent. Qui enim ipsi uel coele-
 stis regni præmia uel gehennæ esse sup-
 plicia non credunt, in suis prauitatibus
 dimissi, à fide & opere etiam alios sub-
 uertunt, ut regnum quod ipsi appetere
 non uolunt, nec alter assequatur. Hi
 namq; cum teneriores quosdam bona
 incipere, mala iam deuitare cognouer-
 rint, modo irridēdo quod in coelis pro-
 mittitur, modo despiciēdo, quod deus
 omnipotens de inferni supplicijs mira-
 tur, modo laudando bona temporalia
 & delectationes presentis seculi, calli-
 da persuasionē pollicendo, deflecut
 mentes innocentium, eorumq; itinera
 peruertunt. Gaudent, si quos potue-
 rint à uita reuocare, ad mortem trahere,
 re, latantur in prauitatibus suis, exultant

tant & in alienis. His nimirū poena sua
 non sufficit, qui agunt ut ne soli mori-
 antur. At si fortasse iustum quempiam
 tantę iam uirtutis inuenerint, ut ei lo-
 qui contraria non presumant, quia sub-
 uerfores esse non possunt, statim scor-
 piones fiunt. Scorpio etenim palpan-
 do incedit, sed cauda ferit, nec mordet
 à facie, sed à posterioribus nocet. Scor-
 piones ergo sunt omnes blandi & ma-
 liciosi, qui bonis quidem in faciem non
 resistunt, sed mox ut recesserint dero-
 gant, alios quos uoluerint inflammāt,
 queq; possunt noxia immittunt, morti
 fera inferre occulte non desinunt. Scor-
 piones ergo sunt, qui blandi & inno-
 xij in facie uidentur, sed post dorsum
 portant unde uenenum fundant. Qui
 enim in occulto feriunt, quasi mortem
 latenter trahunt. Vnde etiam per Psal-
 mistam dicitur: Circūdederūt me sicut *Psal. 17.*
 apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.
 Apes enim in ore mel habet, in aculeo
 caude uulnus. Et omnes qui lingua blan-
 diuntur, sed latenter ex malitia feriunt

apes sunt, quia loquendo dulcedine
 mellis proponunt, sed occulte ferient
 uulnus inferunt. Ista uero facientes
 ardescunt, sicut ignis in spinis, quia
 flammam detrahentium non iustorum
 ta cōburitur, sed si que eis inesse possunt
 rant peccatorum spinę concremant.
 Dicatur ergo, increduli & subuersores
 tecum sunt, & cum scorpionibus habitas,
 tas, increduli scilicet deo, subuersores
 uero infirmantibus proximis, scorpiones
 nes autē etiam fortibus ac robustis, quibus
 bus & si in facie cōtradicare non praesumunt,
 gationis inferunt. Increduli quippe
 mul subuersores & scorpiones sunt,
 quia & audita ea que dei sunt non credunt,
 dunt, & eos quos preualēt a bonis moribus
 ribus subuertunt, & quos inflectere non
 ualent occultis machinationibus ferunt.
 unt. Qua in re hoc quoque notandum
 est, quia cum Propheta dicitur, increduli
 duli & subuersores sunt tecum, & cum
 scorpionibus habitas, nobis consolationis
 tionis medicamentum profertur, quod
 sepe

sepe te det uiuere dum nolumus cum
 malis habitare. Quærimur etenim cur
 non omnes boni sunt, qui nobiscum
 uiuunt. Mala proximorum ferre nolu-
 mus, omnes sanctos iam debere esse
 decernimus, dum esse nolumus quod
 ex proximis portemus. Sed hac in re
 luce clarius patet, dum malos porta-
 re renuimus, quam multum adhuc ip-
 si minus de bono habeamus. Neque enim
 perfecte bonus est, nisi qui fuerit & cū
 malis bonus. Hinc beatus Iob de se- *Iob. 30.*
 metipso asserit dicens: Frater fui dra-
 conum & socius strutionū. Hinc Pau-
 lus apostolus discipulis dicit: In me- *Philip. 2.*
 dio nationis prauæ & peruersæ, inter
 quos lucetis sicut luminaria in mun-
 do. Hinc Petrus dominici gregis pa- *2. Petri 2.*
 stor dicit: Iustum Loth oppressum à
 nephandorum iniusta cōuersatione e-
 ripuit. Aspectu enim & auditu iustus
 erat habitans inter eos qui de die in di-
 em animam iusti iniquis operibus cru-
 ciabant. Sepe uero cum de uita prox-
 imorum quærimur, mutare locum co-

namur, secretū uitæ remotioris eligere, uidelicet ignorantes, quia si deus spiritus, non adiuuat locus. Idem enim Loth de quo loquimur in Sodomā sanctus extitit, in mōte peccauit. Quia autē loca mentē non muniunt, ipse hominū generis primus testatur pariter qui & in paradiso cecidit. Sed mirum est si locus saluare potuisset, Satan de celo non caderet. Vnde psalmista ubi in hoc mundo tentationes esse cōfiteciens, quæsiuit locum quo fugeret, sed sine deo inuenire non potuit munitum. Ex qua re & ipsum sibi locum fieri petijt, propter quem locum quæsiuit, dicens: Esto mihi in deum protectorem & in locum munitum, ut saluum me facias. Tolerandi ergo ubique sunt proximi, quia Abel fieri nō ualent, quem Cain malitia non exercet. Vnum tamen ro est pro quo societas uitari debet malorum, ne si fortasse corrigi non uolent, ad imitationem trahant, & cum ipsi à sua malitia non mutantur, eos

Psal. 40.

qui sibi coniuncti fuerint, peruertant. 1. Cor. 15
 Vnde Paulus ait: Corrumpunt mores
 bonos colloquia mala. Et sicut per Sa
 lomonem dicitur: Noli amicus esse ho- Prou. 22
 mini iracundo, nec ambules cum uiro
 furioso, ne forte discas semitas eius, &
 sumas scandalum anime tuæ. Sicut er
 go perfecti uiri pueros proximos non
 debent fugere, quia & eos sæpe ad re
 ctitudinem trahunt, & ipsi ad peruer
 sitatem nunquam trahunt, ita infirmi
 qui in societatem debent declinare pra
 uorum, ne mala quæ frequenter aspi
 ciunt & corrigere non ualent, delecten
 tur imitari. Sic enim uerba proximorum
 audiendo quotidie sumimus in men
 te, sicuti flando atque respirando aerem
 trahimus corpore. Et sicut malus
 aer assiduo flatu tractus inficit cor
 pus, ita peruersa locutio assidue audi
 ta infirmantium inficit animum, ut ta
 bescat delectatione prauis operis, assi
 duitate sermonis. sequitur: Verba eor
 um ne timeas & uultus eorum ne for
 mides, quia domus exasperata est. Ideo

Ezech. 2.

boni timēdi sunt ne offendant, ne forte
 tassel per eos ille prouocetur ad iram,
 qui eorū corda semper inhabitat. Na
 sicut superius dictum est, si malos offē
 fendimus timere minime debemus,
 quia illis nostra actio displicet, quibus
 nec iustitia creatoris placet. Quid er
 go timēdū est, si nobis ingrati sunt, qui
 deo amabiles non sunt? Vnde recte
 nūc dicit: Verba eorum ne timeas, &
 uultus eorū ne formides, quia domus
 exasperans est. Ac si aperte diceretur
 Timēdi essent, nisi me in suis actibus
 exasperassent. De quibus adhūc sub
 ditur: Loqueris ergo uerba mea ad eos,
 si forte audiant & quiescant, quia
 irritatores sunt. Omnis qui peccat, quod
 aliud quam conditoris sui in se iracun
 diam irritat. Et scimus quia quotiens
 actu, quotiens uerbo, quoties cogita
 tione delinquimus, deum contra nos
 totiens irritamus, sed tamen sustinet
 & clemēter expectat per patientiam.
 Per prædicatores autē suos dominus
 uerbum nobis exhortationis præro
 gat.

Uidem.

gat. Omnis autem qui recte predicat,
 si auditur, iram irritati creatoris sui su
 per preuaricatore[m] populum placat.
 Vnde necesse est ut ipse non debeat
 agere malum, quod solet in populo fu
 rorem conditoris irritare. Propter quod
 etiam subdit: Tu autem fili hominis *Ezech. 2*
 audi quaecumque loquor ad te, & noli es
 se exasperans, sicut domus exaspera
 trix est, id est, mala quae fieri conspicias
 ipse non facias, ne hoc quod prohibe
 re mitteris, ipse committas. Omnis ete
 nim predicator intenta semper debet
 mente pensare, ne qui missus est lap
 sos erigere, ipse in prauitate operis cum
 lapsis cadat, & Pauli hunc apostoli sen
 tentia feriat dicens: In quo alterum iu *Rom. 2.*
 dicas, te ipsum condemnas. Vnde Ba
 laam dei spiritui repletus ad loquendum,
 sed tamen in carnali uita suo spiritu re
 tentus, de semetipso loquitur dicens: Di
 xit adiutor sermonum dei, qui nouit do
 ctrinam altissimi & uisiones omnipo
 tentis uidit, qui cadens apertos habet
 oculos. Cadens apertos oculos habu
 it, qui

it, q̄ rectū q̄d diceret uidit, sed recte
 uere cōtempfit, cadēs uidelicet in p̄
 uerso opere, & apertos habēs oculos
 in sancta p̄dicatione. Est t̄n aliud q̄
 possit intelligi, cur beatus Ezechiel
 ad p̄dicationē mittit, esse exasperā
 phibet. Nisi em̄ ad loquēda uerba
 mittebañ obediret, omnipotentem de
 minū, sicut populus de p̄uerso opere
 sic p̄pheta de suo silētio exasperaret.
 Nam sicut mali ideo deū exasperāt, q̄
 loquunt uel faciūt mala, ita nonnunq̄
 quā boni exasperāt, q̄a reticēt bona.
 Illis itaq̄ culpa est p̄uersa agere, istis re
 cta reticere. In hoc ergo cū malis etiā
 boni simul deū exasperāt, q̄a cū p̄uer
 sa non increpant, eis per suum silenti
 um perficiendī licentiā praeſtant.
*Gregorij papae in explicat. Ezechiel. omelia. 7.
 part. 1. qualiter proximorum scandala cauenda
 sint, uel etiam pro nihilo contemnenda,*

Cap. XV.

IN nostro bono opere, aliquando
 cauendum scandalum proximi, ali
 quando uero pro nihilo contemne
 dum,

dum, quod in ipso nostro autore didi-
 cimus, qui dum tributum Petro inqui-
 sito peteretur, prius paradigma propo-
 suit, per quod se nihil debere respon-
 dit, dicens: Reges terræ à quibus acci-
 piunt tributum uel censum, à filijs suis,

Mat. 17.

& an ab alienis? Cui cum ille diceret,
 ab alienis, illico respondit: Ergo libe-
 ri sunt filij. Sed postquam se liberum
 esse mōstrauit, ne fortasse scandalum
 cuiquā faceret, subdidit: Vt autē non
 scandalizemus eos, uade ad mare &
 mitte hamum, & eum piscem qui pri-
 mus ascenderit tolle, & aperto ore ei-
 us inuenies staterem, illum sumens da-
 eis pro me & te. Qui rursus cum dice-

Mat. 18.

ret: Omne quod intrat in os non co-
 inquinat hominem. Et tunc acceden-
 tes discipuli dixerunt: Scis quia Pha-
 risæi audito uerbo hoc scandalizati
 sunt. At ille respondens ait: Omnis
 plantatio quam non plantauit pater
 cœlestis, eradicabitur. Sinite illos
 cæci sunt, & duces cæcorum. Ecce
 magistra ueritas ne in quorundam
 cordibus

Ibidem.

cordibus scandalum gigneret, & non debuit tributum dedit, & rursum quia generari scandalum in quorundam cordibus contra ueritatem uidit, in suo eos scandalo remanere permittit. Ex qua re nobis considerandum est, quia in quantum possumus sine peccato uitare proximorum scandalum debemus. Si autem de ueritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum, quam ueritas relinquatur.

Gregorij papæ in explicat. Ezech. omel. X. parte

1. ut rector bona quæ sentit, dicere nec erubescat nec metuat, Cap. XVI.

ECce dedi faciem tuam ualentior rem faciebus eorum, & frontem tuam durior frontibus eorum. Sicut uerecundia laudabilis est in malo ita reprehensibilis est in bono. Erubescere enim malum sapientia est, bonum uero erubescens fatuitas est. Vnde scriptum est: Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam. Qui enim erubescit poenitendo mala quæ fecit, ad uitæ libertatem peruenit.

Eccl. 4.

uenit. Qui uero erubescit bona facere ab statu rectitudinis cadit, atq; ad dānationem tendit, sicut per redemptorem dicitur: Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum uenerit in maiestate sua. LUC. 9.

Et sunt quidam qui bona iam mente concipiunt, sed nec dum malis aperte contradicunt. Hi nimirum: quia boni sunt in mente, sed auctoritatem non habent in locutione, apti ad ueritatis defensionem non. Ille enim ueritatis esse defensor debet, qui quod recte sentit loqui nec metuit nec erubescit. Vnde nunc quoque in magno munere prophetae promittitur: Ecce dedi faciem tuam ualentiorē faciebus eorū, & frōtem tuam duriorē frontibus eorum. EZECH. 3.

Quid est autem peccator, nisi uulneratus? Et predicator, nisi medicus? Si ergo non erubescit peccator, qui iacet in uulnere, cur erubescat medicus qui per medicinam prouidet salutem?

Vnde recte nūc subditur: Ut ad amantem, & ut silicem dedi faciem tuam.

Adamas

Adamas & silex utraq; dura, sed unū
 horum pretiosum est, & alterum uile.
 Adamas ad ornamentum sumit, silex
 ab itinerantibus calcatur. Et saepe con-
 tingit ut hos, quos correptionē suam
 conspiciamus nimis humiliter audire,
 uerecūdemur eis aliqua dicere. Non
 nunquam uero euenit, ut eos quos in-
 crepationē suā uidemus postponere
 & despectui habere, trepidemus eis
 uerbum inferre. Sed si recte sapiamus,
 & ad eos à quibus nos despici uidemus
 autoritatē exhortationis uel increpati-
 onis sumimus, ut nec illorū humilita-
 tē debeamus erubescere, nec horum
 superbiā formidare. Dicat ergo: Ego
 autē dedi faciem tuam ut silicem, si ab
 auditoribus conculcaris atq; despice-
 ris, ut nec per illatum honorem refre-
 netur lingua ex uerecūdia, nec per de-
 spectum taceat ex infirmitate. Sequit̄.
 Ne timeas eos neq; metuas à facie eo-
 rum, quia domus exasperans est. Hoc
 iam superius dictum est. Sed notan-
 dum quod aspera domus habeatur,
 cuius

cuius asperitas tam crebro replicatur. Increpandus itaq; peccator est, & nunquā timendus, quā domus exasperans est. Timeri etenim homo debuerat, si ipse autorem omnium ut homo timuisset: Nam qui rationis sensum ad timorem domini non habuit, tanto minus timendus est, quanto hoc quod esse debuit non est.

Cypriani episcopi ex lib. ad Tibaritanos, quod nemo seruus dei tempore persecutionis, ab statu rectitudinis declinet, Cap. XVII.

BEati inquit eritis cum uos odio *Luc. 6.* habuerint homines, & separauerint uos, & expulerint, & maledixerint nomini uestro, quasi nequā, propter filium hominis: Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces uestra multa est in celo. Gaudere nos & exultare uoluit in persecutionibus dominus, quia quando persecutiones fiunt tunc dantur coronæ fidei, tunc probantur milites dei, tunc martyribus patent cœli. Neque enim sic nomen

sic nomen militiæ dedimus, ut pacem
 tantummodo cogitare, & detrectare
 ac recusare militiã debeamus, cum
 ipsa militiã primus ambulauerit domi-
 nus, humilitatis & tolerantie & passi-
 onis magister, ut quod fieri docuit, prior
 faceret, & quod pati hortat, prior
 nobis ipse pateretur. Sit ante oculos
 fratres dilectissimi, quod qui omne
 ditium à patre solus accepit, & qui uen-
 turus est iudicare, iam iudicij sui &
 cognitionis future sententiam præse-
 lerit, prenuntians & cõtestans confes-
 surum se coram patre suo cõfidentes
 & negaturum negantes. Si mortem
 possemus euadere merito mori time-
 remus. Porro aut cum mortalem mori
 ri necesse sit, amplectamur occasio-
 nem de diuina promissione & dignatione
 uenientem, & fungamur exitu mortis
 cum premio immortalitatis nec uere-
 mur occidi, quos constet, quando oc-
 cidimur, coronari: nec quisquam fratres
 dilectissimi cum populum nostrum
 gari, conspexerit metu persecutionis &

& spargi, cōturbetur, quod collectam fraternitatem non uideat, nec tractantes episcopos audiat. Simul tunc omnes esse non possumus, quibus occidere non licet, sed occidī necesse est &c.

Quā grauis uero causa sit hominis Christiani seruum pati nolle, cum passus sit prior dominus, & pro peccatis nostris nos pati nolle, cum peccatū suū propriū non habens, passus sit ille pro nobis: Filius dei passus est, ut nos filios dei faceret, & filius hominis pati non uult, ut esse dei filius perseueret: Si odio seculi laboramus, odium seculi sustinuit prior Christus. Si cōtumelias in hoc mundo, si fugam, si tormenta toleramus, grauiora expertus est mundi factor & dominus, qui & admonet dicens: Si seculū, inquit, uos odit, memento quoniā me primo odit. Si de seculo essetis, seculū quod suum esset amaret. Sed quia de seculo nō estis, & ego elegi uos de seculo, propterea odit uos seculū. Memento sermonis quē dixi uobis, non est seruus maior dño suo. Si

Iobā. 15.

me persecuti sunt, & uos persequetur
 Dominus & deus noster quicquid de-
 cuit & fecit, ut discipulus esse non pos-
 sit, qui dicit & non facit. Neque aliquis
 ex uobis fratres dilectissimi future per-
 secutionis metu aut Antichristi imma-
 nentis aduentu sic terreatur, ut non euan-
 gelicis exhortationibus & preceptis
 ac monitis cœlestibus ad omnia inue-
 niatur armatus. Venit antichristus, sed
 superuenit & Christus. Grassatur &
 sauit inimicus, & statim sequitur domi-
 nus, passiones nostras & uulnera uindicta-
 caturus. Irascitur aduersarius & minax-
 tur, sed est qui possit de eius manibus li-
 berare. Ille metuendus est, cuius iram
 nemo poterit euadere, ipso pramonen-
 te & dicente. Ne metueris eos qui occi-
 dunt corpus, animam autem non possunt
 occidere &c.

DE VITA SVBDITORVM.

Isidori Episcopi de subditis,

Caput XVIII.

Propter peccatum primi hominis
 humano generi poena diuinitus
 illata

Illata est seruitutis, ita ut quibus aspicit
 non congruere libertatem, his miseris
 cordius irrogat seruitutem: Et licet per
 peccatum humane originis poena ue-
 nisset, seruitutis tamē equus deus ideo
 decreuit hac in uita alios de hominib.
 seruos cōstituens, alios dominos, ut li-
 centia male agendi seruorum potesta-
 te dominantium restringatur. Nam si
 omnes sine metu essent, quis esset qui à
 malis quempiam cohiberet: Inde & in
 gentibus reges principesq; electi sunt,
 ut terrore suo populum à malo coërce-
 rent atq; ad recte uiuendū legibus sub-
 derēt. Quantum pertinet ad rationem,
 non est personarum acceptio apud de-
 um, qui mūdi elegit ignobilia & con-
 temptibilia, & quę non sunt, ut ea quę
 sunt destrueret, ne gloriatur omnis ca-
 ro, hoc est, carnalis potētia coram illo.
 Vnus enim dominus equaliter & do-
 minis fert consiliū & seruis. Melior est
 subiecta seruitus q̄ elata libertas. Mul-
 ti enim inueniuntur deo libere seruien-
 tes sub dominis constituti flagitiosis,

qui & si hic subiecti sunt illis corpora
prelati tamen sunt illis mente.

Cuius supra, de Regulis Clericorum,

Caput XIX.

His igitur legibus patrum cauti, &
à uulgari uita seclusi, à mundi co-
luptatibus sese abstineant. Non specta-
culis, non pompis intersint. Conuiuia
publica fugiant, non tantum pudica,
sed & sobria colant, usuris nequaquam
incumbant. Neque turpium occupatio-
num, fraudesque cuiusquam studio ne-
appetant. Amorem pecunie quasi ma-
ceriam cunctorum criminum fugiant.
Secularia officia negociaque abijciant,
honorum gradus ambitionesque non
subeant. Pro beneficijs medicinae mu-
nera non accipiant. Dolor & coniu-
rationes caueant. Odium, zmulatio-
nem, obtreccionem, atque inuidiam
fugiant. Non uagis oculis, nec infreni
lingua, aut petulanti timidoque gestu in-
cedant, sed pudorem ac uerecundiam
mentis simplici habitu incessuque osten-
dant. Obscenitatē etiā uerborū, sicut
&

& operum pœnitus execrentur. Viduarum ac uirginū uisitationes frequentissimas fugiant. Contubernia extranearum foeminarum nullatenus appetant. Castimoniam quoque inuiolati corporis perpetuam conseruare studeant, aut certe unius matrimoniunculo foederent. Senioribus quoq; debitam præbeant obedientiam, neque ullo instantiæ studio semetipsos attollant. Postremo in doctrina, in lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitatione iugi incūbant. Tales em̄ esse debēt q̄ diuinis cultibus sese mancipandos, scilicet ut dum scientiæ operā dant, doctriņę gratiam populis administrent.

Isidori episc. ut non præsumant subditi temere uitam præpositorū suorum reprehendere.

Caput

XX.

NAm sunt qui præpositos suos peruerse iudicant, dum terrenis studiis eos plus uiderint esse intētos, si uel parum iam ipsi de spiritualibus cogitauerunt. Rectores ergo à deo iudicandi sunt, à suis autem subditis ne-

u 3

qua

Psal. 81.

quaquam iudicandi sunt. Exemplo domini, qui per se uendentes columbas, & nummulariorum mensas proprio evertit flagello, & proiecit à templo. Vel etiam sicut dixit: Deus stetit in synagoga deorū, in medio autē deos discernit. Quod si à fide exorbitauerit rector tūc erit arguēdus à subditis, pro moribus uero reprobis tolerādus magis quam distringendus à plebe est.

Origenis, ut clerici à fœminarum consortio car
ti existant, Cap. XXI.

TEmpus adhuc luctaminis gerit, & mors per fœminam adhuc usque grassatur. Mentior si non uideamus exinde interitus plurimorū, quāti & quales episcopi & clerici simul & laici post cōfessiones, uictoriarumque calcata certamina, post magnalia & signa, uel mirabilia quā monstrata noscuntur, cum his omnibus naufragales, cum uolunt in nauis fragili nauigare: Quātos leones domuit una infirmitas delicata, quā cū sit uilis & misera, de magnis efficit prædā. Quod Solomon loquitur

loquit̄ dicens: Pretiū meretricis quan-
 tum est panis unius. Mulier aut̄ pretio PROV. 6.
 fas animas capit. Causale est omne q̄d
 foemine est, copulatio eius semp̄ infer-
 ta est. Foedere suo magnas molestias
 prestat, & cui adheferit cōtra fas insa-
 nabilē ingerit plagā. De carbonibus
 scintillæ diffiliūt, de ferro rubigo nu-
 tritur. Morbos aspides sibilant, & mu-
 lier fundit cōcupiscentiæ pestilētiam,
 quam Salomon sic cōparat dicēs: De
 uestimentis p̄cedit tinea, & à muliere
 iniquitas. Hęc sunt studia omnia clerico
 rū ut singularitatis inaccusabili secessi-
 one fungant̄, ne aut ipsi per foeminas,
 aut foemine per illos ad ignominiosa
 ludibria puocent̄. Si q̄s habet matrē,
 uel filiā, uel sororē, uel cōiugē, uel cog-
 natā, sic habeat ut nulla interlit ancil-
 la, neq̄ aliqua ingrediat̄ extranea, ne
 ad hoc uideat̄ retinere p̄ximas suas,
 ut ipsarū causa libere sibi adhibeat ali-
 enas. Quod si nō possunt ipse, q̄ sunt
 p̄xime sine famularum ministeria uel
 sine amicarum solatio esse, expedit ut

migret ad aliud domiciliũ, quam pro-
 pter illas persone contrarię teneant.
 Humanum est em̄ ne clericus illas ne-
 cessarijs foeminis fraudet. Ne & ipse
 clericũ per importunas foeminas for-
 dident, assignari possunt sanctis muli-
 eribus cum quibus uiuant, dummodo
 cum clerico nulla cõmaneat. Non de-
 specta, non uetula sine affinitate pecu-
 liariter suspiciẽda est ad domesticum
 obsequium. Quia magis illic cito de-
 linquitur, ubi sine suspitione securum
 potest esse delictum, maxime quia cu-
 pidinis nulla deformitas nullo aspe-
 ctu fastidiosa uel uilis extitit, cui dia-
 bolus pingens speciosum efficit quic-
 quid foedum uel horridum fuerit. Si
 quis autem modo profectioe cogen-
 te apud fratres extraneos hospitatur,
 ubi mulieres intersunt, omnino se ar-
 ctet, ne passibilitate aliqua uitietur, se-
 motus secretusq; deo uacet, ne intus
 capiatur à diabolo; Et qui foris capi
 non potuit apud se interius nõ cadat.
 Qui hostes effugit ad tempus, pro sar-
 lutaribus

lutaribus causis procedat ad faciem,
 & iterum cito discedere de conspectu
 festinet. Vbiq; gustanda cum mulieribus,
 non cōtinuāda presentia, sed qua
 si transeunter foeminis exhibenda est
 accessio quodammodo fugitiua &c.

Sic igitur ambulate, sic agite, ut semper
 in clericis ecclesiae senatus candidus
 cōstet, seueritas in uobis circa foeminas
 uigeat, autoritas polleat, uigor teneatur,
 grauitas ueneretur. Vt semel omnia
 colligamus ad clausulam, breuiarium
 relegimus uobis, quod ad compendiosam
 plenitudinem redigens apostolus Paulus
 insinuat: De cetero *Philip. 4* (inquit)
 fratres quaecunq; sunt uera, quaecunq;
 pudica, quaecunq; iusta, quaecunq; sancta,
 quaecunq; amabilia, quaecunq; bonae famae.
 Si qua uirtus, si qua laus disciplinae hae cogitate,
 quae coepistis, & didicistis, & audistis,
 & uidistis in me hae agite, & deus
 pacis & dilectionis erit uobiscum.

*Cassiani presbyteri, de castitate clericorum, quae
ab Apostolo sanctimonia nuncupatur,*

Cap.

XXII.

1. Thes. 4.

HAec est uoluntas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis uos (inquit) à fornicatione, ut sciat unusquisque uestrum uas suum possidere in honore & sanctificatione. Non in passione desiderij, sicut & gentes, quae ignorat deum. Vide quibus eam laudibus prosequitur, honorem uasis, id est, corporis nostri, & sanctificationem appellans eam. Igitur e contrario, qui in passione desiderij est, in ignominia & immunditia consistit & alienus à sanctificatione, uersatur. Rursus eam sanctimoniam ad Hebræos describens: Pacem (inquit) sectamini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit deum. Hic quoque euidenter sine sanctimonia (quam solet integritatem mentis uel puritatem corporis appellare) pronuntiauit, dominum penitus uideri non posse. Ante omnia uero
peruigil

peruigil necessaria est sollicitudo nocturna. Nam sicut puritas est, custodia diei, nocturnam preparare castitatem, ita nocturnæ uigiliæ cordi pariter & obseruationi diurnæ statum solidissimum roburq; præmittunt.

De obedientia clericorum, Basilij episcopi.

Cap. XXIII.

Qui fideliter & pure deum diligit, & certus est de retributione domini, nec sufficere sibi putat ea quæ iniungunt, semper augmenta operis querit, & maiora quam iniungantur desiderat & exoptat. Item: inuicem enim debemus obedire sicut serui domini secundum quod præcepit dominus.

Quia qui uult esse magnus, fiat omnium nouissimus, & omnium seruus. Et Paulo apostolo dicente: Per charitatem spiritus seruite inuicem. *Mat. 20. Gal. 5.*

Prosperi, de obedientia, Cap. XXIII.

ET Paulus ad Hebræos. Obedite (inquit) prepositis uestris, & subiecti estote eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus uestris reddituri, *Heb. 13.*

ut cum

ut cum gaudio hoc faciant & non gementes, hoc em̄ expedit uobis. Ergo doctoribus suis debent obedire, quod audiunt atque eis cum reuerentia esse subiectum quod faciunt illi qui castigati libenter accipiunt, nec increpationibus contradictionibus.

Beati Benedicti abb. de obedientia, Cap. XXV.

- M**Ox ut aliquid imperatum a maiore fuerit, ac si diuinitus imperatur moram pati nesciant in faciendo, de quibus dominus dicit: *Auditu auris obediuit mihi. Et item dixit doctoribus: Qui uos audit, me audit. Et item ut discipulis pro dei amore omni obedientia se subdat maiori, imitans dominum de quo dicit Apostolus: Factus obediens usque ad mortem.*
- 2. Reg. 22*
Luc. 10.
Philip. 2

DE OPERATIONE

manuum.

Cassiani presbyteri de operatione manuum quotidiano, et quod ob hoc manibus suis Paulus apostolus operatus sit, ut seruis dei operandi preberet exemplum. Cap. XXVI.

- 2. Thes. 3* **N**ON quasi non habuerimus potestatem sed ut nosmetipsos formam

mā daremus uobis ad imitandū nos.
Pandit causam cur tantis sibi labori-
bus indixerat, ut (inquit) formam da-
remus uobis ad imitandum nos: Et ne
doctrinam uerborum auribus uestris
frequenter ingestam obliuione trade-
retis, saltem conuersationis exempla
sub oculorum fide uobis tradita me-
moriter retineatis, haud leuis eorum
in hoc reprehensio, cum dicit se nulla
alia, quam exempli gratia laborem
hunc & fatigationem die noctuq; cor-
poris egisse, & eos nihilominus eru-
diri nolle, propter quos ipse necessita-
tem non habens tantum fatigationis
indixerit. Et quidem (inquit) cum ha-
beremus potestatem, & paterent no-
bis facultates omnium uestrorum at-
que substantiæ, & utendi eis domini
nostri nossemus habere permissionē,
non sum tamen usus hac potestate, ne
quod à me bene ac licite fieret alijs so-
cijijs noxijs preberet exemplum. Et id-
circo euangelio prædicans meis mani-
bus atq; opere malui sustentari, ut uo-
bis

bis quoque uolentibus iter uirtutis incedere, uiam perfectionis aperirem. Et conuersationis formam meo labore præberem.

Cuius supra, quod non solum exemplo, sed etiam uerbis prædicando monuerit operari.

Cap. XXVII.

2. Thef. 3

Sed ne forte tacitus operans, & erudire eos uolens exemplis, minime illos etiam præceptorum monitis instruxisse uideretur infert: Nam cum dixerimus (inquit) apud uos, hoc denuntiabamus uobis, quoniã si quis non uult operari, non manducet. Adhuc illorum desidiam qui scientes eum magistrum bonum, doctrinæ, gratiæ, & institutionis obtentu suis manibus operatum imitari contemnunt, & diligentiam cautionemque suam exaggerat, dicens: non tamen se hoc illis exemplo tradidisse præsentem, sed etiam uerbis iugiter prædicasse, ut si quis scilicet non uult operari non manducet.

Cuius

Cuius supra, quod multa uitia amputet operatione manuum. Cap. XXVIII.

Tacq; deformium uitiorū tantorum congruā nūc emendationē cōferre festinat, & illa apostolica (qua usus fu-
erat paulo ante) deposita potestate, ite-
rum ad uiscera piij patris, uel clemētis
reuertit̄ medici, & uel ut filijs, suscep-
tisq; suis consilio salubri infert reme-
dia sanitatis, dicens: His autem qui ei-
usmodi sunt denuntiamus & obsecra- 2. Thes. 3
mus in domino Iesu, ut cum silentio
operantes, panem suum manducent.
Causas tantorum ulcerum, quæ de ra-
dice ociositatis emergunt, uno opera-
tionis salutari præcepto curauit, ut pe-
ritissimus medicorum cæteras quoq;
ualetudinis malas ex eodē cespite pul-
santes, sciēs protinus extinguēdas,
origine morbi principalis exempta.

Cuius supra, diuersa testimonia quibus Apostolus
precepit operari debere, uel ipse operatus
fuisse monstratur, Cap. XXIX.

In epistola quoque ad Ephesios de
hoc ipso opere ita precepit, dicens:
Qui

Ephes. 4. Qui furabatur, iam non furetur. Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde retribuatur necessitatibus patientibus. In Actibus etiam apostolorum haec eadem non solum docuisse eum, sed etiam opere perfecisse similiter inuenimus. Nam cum uenisset Corinthum, alibi se manere non patitur, nisi apud Aquilam & Priscillam, eo quod eiusdem artis essent opifices quam ipse erat sol-

Act. 18. litus exercere. Ita enim habet: Post haec Paulus egressus ab Athenis uenit Corinthum & inueniens quendam Iudaeum nomine Aquilam Ponticum generum, & Priscillam uxorem eius, accessit ad eos, eo quod eiusdem essent artis, & manebat cum eis & operabatur. Erant autem scenofactoriae artis.

Quod tantum operatus sit Apostolus, quantum non sibi soli, sed etiam his qui cum eo erant possit sufficere. Cap. XXX.

Deinde procedens Mileto, & ex cansis presbyteros Ephesiorum ecclesiae, &

ſe & dans eis precepta, quemadmodū
regere eccleſiam dei ſe abſente debe-
rent, dicens: Argentum & aurum nul-
lius concupiui. Ipsi ſcitis, quoniam ad
ea quæ mihi opus erant, & his qui me-
cum ſunt miniſtrauerunt manus iſtæ.
Omnia oſtendi uobis, quia ſic laboran-
tes oportet ſuſcipere infirmos, ac me-
miniſſe uerbi domini Ieſu, quoniã ipſe
dixit: Beatius eſt magis dare quàm ac-
cipere. Graue nobis ſuæ cōuerſationis
reliquit exemplum, cum ſe non ſolum
id operatum eſſe teſtatur, quod neces-
ſitatem ſui tantummodo corporis ex-
pediret, ſed etiam quod uſibus eorum
qui ſecum erant poſſit ſufficere, his ui-
delicet, qui quotidie neceſſarijs mini-
ſterijs erant occupati, nequaquam ſibi
parare ſimiliter uictum ſuis manibus
potuerunt. Sicut & apud Theſſaloni-
censes operatum ſe dixit, ut illis
formam daret ad imi-
tandum eum.

x

Au

*Augustini Episcopi in libro de opere monachorum
quod seruos dei quotidiano opere manuum suarum simul cum diuinis can-
ticis exercere conueniat.*

Caput XXXI.

Quid enim agant qui operari cor-
poraliter nolunt, cui rei uacent
scire uidero? Orationibus inquit &
psalmis, lectioni uerbi dei. Sancta pla-
ne uita & in Christi suauitate laudabi-
lis, sed si ab his auocandi non sumus, nec
manducandum est, nec ipsa esca quoti-
diane preparanda ut possint apponi &
assumi. Si autem ad ista uacare seruos
dei certis interuallis temporum ipsius in-
firmitatis necessitas cogit, cur non &
preceptis apostolicis obseruandis ali-
quas partes temporum deputamus? Cri-
tius enim exauditur una obediens ora-
tio, quam decem millia contemptoris. Can-
tica uero diuina cantare etiam manibus
operantes facile possunt, & ipsum labo-
rem tanquam diuino celeumate confu-
lari. An ignoramus omnes opifices qua-
bus uanitatibus & plerumque etiam tur-
pitu-

pitudinibus textricularum fabularū do-
nent corda & linguas suas, cum manus
ab opere non recedant. Quid erga im-
pedit seruum dei manibus operantem
in lege domini meditari, & psallere no-
mini domini altissimi, ita sanè ut ad ea
discenda quæ memoriter non recolit
habeat seposita tempora. Ad hoc enim
& illa bona opera fidelium subsidio sup-
plendorum necessariorum deesse non
debent, ut horę, quibus ad erudiendum
animum ita uacatur, ut illa opera cor-
poralia geri non possint, non oppri-
mant ægestate.

*Cassiani presbyteri, quemadmodum dei serui
opus manuum, & orationes pa-
riter exercent,*

Cap. XXXII.

¶ Circo orationes cū adiectione ope-
ris exequantur, ne uelut ociosis ua-
leat somnus irrepere. Sicut enim nullū
fermè à dei seruis ocij tempus excipere
conuenit. Itane meditationi quidē spi-
rituali finē imponere. Nam pariter ex-
ercere necesse est corporis animæq; uir-
tutes

tutes exterioris hominis stipendia, & propter meditationem spiritualium incessabile manuum opus exerceat, & propter operis iugitatē tā preclari spiritus profectus sciēticiq; lumē acquirat.

Ambrosij Episcopi de eodem

Caput XXXIII.

PAulus em̄ Apostolus à mane usq; ad quintam horam uictum manibus queritabat, & exinde usq; ad decimam horam disputabat publicè, tanto labore, ut cōtradictibus persuaderet.

DE HOSPITALITATE.

Gregorij Papæ de hospitalitate,

Caput XXXIII.

Hospitalitatē ergo charissimi fratres diligite, charitatis opera amate. Hinc enim per Paulum dicitur: Charitas fraternitatis maneat, & hospitalitatis nolite obliuisci: Per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Hinc Petrus ait: Hospitales inuicem sine murmuratione. Ipsa ueritas dicitur: Hospes fui & suscepistis me.

Heb. 13.

1. Pet. 4.

Matt. 25.

Isidori

Isidori episcopi, de hospit. Cap. XXXV.

Adueniētibus hospītibz prom-
pta atque alacris susceptio adhi-
bēda est, sciētes ob hoc nouissimā cō-
sequi retributionē, sicut & dominus
ait: Qui uos recipit, me recipit & qui *Mat. 5.*
me recipit recipit eū q̄ misit me. Qui
recipit prophetam in nomine prophe-
te mercedem prophetæ accipiet. Et
qui recipit iustū in nomine iusti, merce-
dem iusti accipiet. Et qui potum dede-
rit uni ex minimis istis calicē tantum
aquæ frigidæ in nomine discipuli, A-
men dico uobis nō perdet mercedem
suam. Et licet omnibus hospitalitatis
bonum cum gratia oporteat referri,
uberior tamen monachis & clericis
deferēda est honorificētia hospita-
lis. Præbeant̄ eis habitacula, lauentur
eorum pedes, ut præceptum domini
cum impleatur: congruis etiam sum-
ptibus eisdem gratia præbeatur.

Fructuosi episcopi de hospitalitate,

Cap. XXXVI.

Hospitibus uel peregrinis fratri-
bus

bus cum summa reuerētia charitatis
& ministracionis obsequia sunt pro-
benda, & ad uesperum lauādi pedes,
& si ex itinere sunt cōfecti oleo perun-
gendi sunt. Lectuaria, lucerna, & strati-
mina mollia exhibenda, & proficien-
tibus iuxta possibilitatem cœnobij ui-
aticum imponendum.

*Cecilij Cypriani, de eleemosina, ex lib. de opere
& eleemosina, Cap. XXXVII.*

Ecc. 29.

Conclude (inquit scriptura) eleo-
mosynā in sinu pauperis, & hic
prote exorabit ab omni malo. Ecce
Pro. 21. rum: Qui obturat aures ne audiat in-
becillū, & ipse inuocabit dominū, &
non erit qui exaudiat eum. Neq; enim
promereri misericordiā domini pote-
rit, q̄ misericors ipse non fuerit, aut im-
petrabit de diuina pietate aliquid pre-
cibus, qui ad preces pauperis non fue-
rit humanus. Quod itē in psalmis spi-
ritus sanctus declarat & probat dicēs
Psal. 40. Beatus q̄ intelligit super egenū & pau-
perē, in die mala liberabit eum domi-
nus. Quorū preceptorū memor Dani-
el, cum

el, cum rex Nabuchodonosor aduer-
 so somnio territus æstualet, pro auer-
 tendis malis ac mitigādis diuina ope
 impetrāda remediū dedit, dicēs: Prop *Daniel. 4.*
 terea rex consiliū meum placeat tibi,
 & peccata tua eleemosynis redime, &
 iustitias tuas miserationibus pauper-
 rum, & erit deus parcēs peccatis tuis.
 Cui rex non obtemperans, aduersa q̄
 uiderat & infesta perpeffus est, quæ e-
 uadere & uitare potuiffet, si peccata
 sua eleemosynis redemiffet. Raphaël
 quoq; angelus paria testat, & ut elee-
 mosynā libenter ac largiter fiat, horta-
 tur dicens. Bona est oratio cū ieiunio *Tob. 4.*
 & eleemosyna, q̄a eleemosyna à mor-
 te liberat, & ipsa purgat peccata. Ostē-
 dit orationes nostras ac ieiunia minus
 posse, nisi eleemosynis adiuuētur. De-
 precatōnes solas parum ad impetran-
 dum ualere, nisi factorum & operum
 accessione satientur. Reuelat angelus
 & manifestat & firmat eleemosynis
 petitiones nostras efficaces fieri, ele-
 mosynis uitam de peccatis redimi,

elemosynis animas à morte liberari.

*Cypriani episcopi de patientia, in libro de bonis
patientia, Cap. XXXVIII.*

Patientia autem fratres dilectissimi
mi nō tantum bona custodit, sed
& repellit aduersa. Spiritui sancto fa-
uens, & cœlestibus ac diuinis coher-
rens, contra facta carnis & corporis,
quibus anima expugnatur & capitur,
uirtutum suarum propugnaculo relu-
ctatur &c. Late patet patientiæ uirtus,
& ubertas eius ac largitas de unius q̄
dē nominis fonte p̄ficiscit̄, sed ex ab̄
dantibus uenis per multa gloriarum
itineria diffunditur, nec proficere ali-
quid in actibus nostris potest ad con-
sumendam laudem, nisi inde cōsumma-
tionis accipiat firmitatem. Patientia
est, quæ nos deo & commendat & ser-
uat. Ipsa est quæ iram temperat, quæ
linguam frenat, mētem gubernat, pa-
cem custodit, disciplinam regit, libidi-
nis impetum frangit, tumoris uiolen-
tiam comprimit, incēdium simultatis
extinguit,

extinguit, coërcet potētiam diuitum,
 inopiam pauperum refouet, tuetur in
 uirginibus beatam integritatem, in ui
 diis laboriosam castitatem, in cōiun
 ctis et maritatis indiuiduā charitatem:
 Facit humiles ex prosperis, in aduer
 sis fortes, contra iniurias & contume
 lias mites. Docet delinquentibus ci
 to ignoscere, si ipse delinquas diu &
 multum rogare: tentationes expug
 nat, persecutiones tolerat, passiones
 & martyria consumat. Ipsa est que fi
 dei nostre fundamenta firmiter ponit,
 ipsa est que incrementa spei sublimiter
 prouehit, ipsa actum dirigit, ut tenere
 possimus uiam Christi, dum per eius
 tolerantiam gradimur: ipsa efficit, ut
 perseueremus filij dei, dum patienti
 am patris imitamur.

*Basilij episcopi, de humilitate, in libro
 regulari, Cap. XXXIX.*

Humilitas quidem hæc est, ut om
 nes homines aestimemus superi
 ores nobis, secundum definitionem
 Apostoli, implere autem id possumus

Mat. 11.

si memores fuerimus domini dicētis
 Discite à me quia mitis sum & humi-
 lis corde: Quod in multis saepe & os-
 tendit & docuit, & credere ei debe-
 mus promittenti, quia qui se humili-
 auerit exaltabitur. Deinde ut indefi-
 nenter & absq; ulla cessatione in om-
 nibus actibus, & in omni negotio hu-
 miliores cæteris inueniri studeamus,
 & in hoc exercitium nostrum ponar-
 mus. Vix enim sic poterimus à nobis
 pristinae arrogantiae abolere memoria,
 & affectum humilitatis assumere. Si-
 cut etiam in artificijs fieri solet, idemq;
 modus erit etiam in cæteris uirtutibus
 obtinendis, quæ ex mandato domini
 nostri Iesu Christi ueniunt.

*Ioannis Constantinopolitani episcopi de cõpun-
 ctione in lib. de compunctione cordis,*

Cap. XL.

HOc exposcit à nobis deus, ut sem-
 per recordemur & ad animum
 reuocemus mala nostra, & conscien-
 tiã gestorũ habeamus ante oculos, ut
 pro his

pro his supplicemus deo, & gehennā ponamus in conspectibus nostris, & angelos, qui ubiq; discurrunt & cōgregant de omni orbe terrarum eos, qui tradēdi sunt in gehennam, ac supplicij ignis tradēdi. Ponamus etiam & illud ante oculos, quanti doloris est excludi & proijci à regno cœlorū, quod (ut mihi uidetur) ipsa grauius est gehenna. Nam etsi ille ignis non arderet & immortalis illa pœna non esset parata, hoc solum quod alieni es ficimur à Christo, & excludimur à bonis æternis nōne omni pœna cruciabilius duceretur.

Item ipse, in lib. secundo, Cap. XLI.

Sicut impossibile est ut ignis inflammetur in aqua, ita impossibile est compunctionem cordis uigere in delitijs. Contraria hæc enim sibi inuicem sunt & peremptoria. Illa enim mater est fletus, hæc mater est risus: illa cor constringit, hæc dissoluit: illa animæ alas innectit & uolare facit ad cœlum, hæc plumbi pondus imponit

ponit & demergit in infernum. Cordis compunctio, sicut ignis, omne anima uitium perurit & adimit, quando cunque repererit mala abstergit uersa & penitus delet. Concupiscenti arum flamas si inuenerit, ut fluius inundans extinguit & necat. Curarum multitudines & perturbationes si uideat, ut flagello quodam exturbat & effugat, & procul esse à domicilijs anime iubet. Ac sicut puluis non potest stare ante faciem uenti, ita nihil malorum cogitationum in anima residere potest, ubi cōpunctio cordis adfuerit.

Ioannis Chrysostomi, de confessione peccati.

Cap.

XLII.

Confessio enim poenitentiam monstrat, poenitentia satisfactionem ostendit, satisfactio ueniam sibi diuina pietate conciliat. Nec enim poterit indulgentia tribui, nisi ira dei possit confessione placari. O ueneranda pietas dei, peccamus & parcit, delinquimus & ignoscit, offendimus, & adhuc placatus existit, unde qualis erga iustos sit mon-

lit monstrat dum talem se erga peccatores ostendit. Nec peccator iam poterit excusari qui confessionē, per quā uenia nascitur, non improperauit amplecti, quo possit eius gemino crimine detineri, dum primo legem cōtempserit ut delinqueret, & confessionis remedia amplecti noluit ut periret. Rapetu quisquis es peccator remedia quae peccando diuina contempsisti praecipua, confessio adferat salutem; cui contemptus attulerat mortem.

DE ORATIONE.

Cypriani episcopi de oratione, ex libro de dominica oratione, Cap. XLIII.

Non uerbis tantum, sed & factis dominus orare nos docuit ipse orans frequenter & deprecans, & quod facere nos oporteret exempli sui contestatione demonstrans, sicut scriptum est: Ipse autem fuit secedens in solitudine, & adorans. Et iterum: Exiuit in montem Luc. 9. orare, & fuit pernoctans in oratione Mat. 14. dei. Quod si ille orabat qui sine peccato erat, quanto magis peccatores oportet orare

tet orare. Et si ille per totā noctē iugiter uigilans cōtinuis precibus orabat, quāto nos magis in frequētāda oratione debemus nocte uigilare. Quādo autē stamus ad orationem fratres dilectissimi, uigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis secularis & carnalis abscedat, nec quicquā tunc animus quam id solum cogitet qđ precat. Ideo & sacerdos ante orationem prefatione premissa, parat fratrum mentes dicendo: Sursum corda, ut dū respōdet plebs, habemus ad dominum, admoneatur nihil aliud se quā dominū cogitare debere. Claudat cōtra aduersarium peccatus, & soli deo pateat, nec ad se hostē dei tempore orationis adire patiatur. Obrepit enim frequenter & penetrat, & subtiliter fallens preces nostras a deo auocat, ut aliud habeamus in corde, aliud in uoce, cum intentione synchra dominum debeat non uocis sonus, sed animus & sensus orare. Quæ autē segnitia est alienari & capi ineptis cogitatio.

cogitationibus & prophanis, cum do-
 minum deprecaris, quasi sit aliud q̄d
 magis debeas cogitare, quam q̄d cum
 deo loquaris? Quomodo te audiri à
 deo postulas, cum te ipse non audias?
 Vis esse deum memorē tui cū rogas,
 cum tu ipse memor tui non sis? hoc est
 ab hoste in totum non cauere, hoc est
 quando oras dominum maiestātē dei
 negligentia orationis offendere, hoc
 est uigilare oculis & corde dormire,
 cum debeat Christianus & cum dor-
 mit oculis corde uigilare: Sicut scrip-
 tum est ex persona ecclesie loquentis
 in Cantico canticorum: Ego dormiui *Cant. 5.*
 & cor meum uigilat. Quapropter sol-
 licite & caute Apostolus admonet di-
 cens: Instate orationi uigilantes in ea,
 docens scilicet & ostendens eos impe-
 trare quod postulant de deo posse,
 quos deus uideat in oratione uigila-
 re. Orantes autem non infructuosus, *Col. 4.*
 nec nudis precibus ad deum uenia-
 mus. Inefficax petitio est cum precat̄
 deum sterilis oratio. Nam cum omnis
 arbor

arbor non faciens fructum excidatur
 & in ignem mittatur, utique & sermo
 non habens fructum promereri non
 potest deum, qui nulla operatione fec
 cundus est. Et ideo diuina scriptura in
Tob. 12. struit dicens: Bona est oratio cum iei
 nio & eleemosyna. Nam qui in die iu
 dicii premium pro operibus & elee
 mosynis redditurus est, hodie quoque
 ad orationem cum operatione uenien
 ti benignus auditor est. Sic denique
 Cornelius centurio cum oraret meru
 it audiri: Fuit faciens multas eleemosy
 nas in plebem, & semper orans deum
 huic circa nonam horam oranti affuit
 angelus testimonium reddens sui ope
Act. 10. ris & dicens: Corneli, orationes tue
 & eleemosynæ ascenderunt ad memo
 riam coram deo. Cito orationes ad de
 um ascendunt, quas ad deum merita
 nostri operis imponunt.

Isidori episcopi de oratione, Cap. XLIII.
Hoc est remedium eius, qui uitio
 rum tentamētis exaestuatur, ut quo
 tiens quolibet tangitur uitio, totiens
 ad oratio

ad orationem se subdat. Quia frequēs oratio uitiorum impugnationem extinguit. Tam perseueranter oportet intendere animum nostrum orando atq; pulfando, quousq; importunas desideriorum carnalium suggestiones, quæ nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus, ac tam diu insistere, quousq; persistendo uincamus.

Ioannis Constantinopolitani episcopi, de oratione, Caput XLV.

Oratio ecclesiastica soluit uincula Petri & Pauli, dilatauit predicationis fiducia. Oratio caminū ignis extinguit. Oratio cōclufit ora leonum. Oratio seditionē cōpescuit. Oratio patrisum aperuit. Oratio cœli cardines referauit. Oratio sterilem fœcundauit. Oratio Cornelij cœlos penetrauit. Oratio publicanū iustificauit: & reliqua.

DE IEIUNIO.

Isidori Episcopi ex lib. Sententiarum.

Caput XLVI.

Hoc est perfectum & rathonabile ieiunium, quando noster homo

y

exterior

exterior ieiunat, interior orat, facilius per ieiuniū oratio penetrat cœlū. Tunc enim homo spiritalis effectus angelis coniungitur, deoq; liberius copulatur. Ieiunia fortia sunt tela aduersus tentamenta dæmoniorū. Cito enim per abstinentiam deuincuntur. Ieiuniū & elemosyna in abscondito se amant, ut solus deus, qui inspicit omnia, meritū bonorum operum rependat. Nam qui ea sub populari manifestatione faciunt, nequaquā à deo iustificantur, quia iuxta sermonem euangelicū, mercedem ab hominibus receperunt. Ieiunia cum bonis operibus deo acceptabilia sunt, qui autē à cibis abstinet & prauè agit, demones imitantur, quibus nō est esca, sed nequitia semper inest. Ille enim bene abstinet à cibis, qui & à malitijs actibus, & à mundi ieiunat ambitionibus.

Augustini episcopi de ieiunio,

Caput XLVII.

Ieiuniū uniuersam esse dicimus corporis castigationem. Non est tantummodo ieiunandum à concupiscentia

lia ciborum, sed ab omni lætitia temporalium delectationum.

DE POENITENTIA.

Isidori Episcopi de recordatione peccati,

Caput XLVIII.

Bonum est homini semper ante oculos propria adhibere delicta, secundum psalmographi sententiam: Et psal. 50. peccatum meum cōtra me est semper. Sicut enim non oportet reminisci peccati affectum, sic semper necesse est sum in deslendo commemorare peccatum. Serui dei tanta debet esse recordatio peccati, ut ea quæ gessit, semper lacrymans confiteatur.

Cypriani Episcopi, de Pœnitentia, ex libro

ad Antonianum,

Caput XLIX.

Miror autem quosdam sic obstinatos esse, ut dandam non putent lapsis pœnitentiam, aut pœnitentibus existiment ueniam denegandam, cum scriptum sit: Memento unde cecideris, Apoc. 2. & age pœnitentiam, & fac priora ope-

- ra: Quod utiq; ei dicitur, quem confite
 cecidisse, & quē dominus hortatur per
 opera rursus exurgere quia scriptū est:
- Tob. 4.** Eleemosyna à morte liberat, & nō uti-
 que ab illa morte quā semel Christi san-
 guis extinxit, & à qua nos salutaris ba-
 ptismi & redemptoris nostri gratia libe-
 rauit: sed ab ea quæ per delicta postmo-
 dum serpit. Alio item loco pœnitentię
 tempus datur, & pœnitentiā non agen-
 ti dominus cōminatur: Habeo, inquit,
Apoc. 2. aduersus te multa, quod uxorem Iesa-
 bel, quę se dicit propheten, sinis doce-
 re & seducere seruos meos, fornicari &
 māducare de sacrificio, & dedi illi tem-
 pus ut pœnitentiam ageret, & pœnite-
 ri non uult à fornicatione. Ecce mitto
 eam in lectum, & qui cum ea fornicar-
 ti sunt in maximam tribulationem, ni-
 si pœnitentiam egerit ab operibus suis.
 Quos utique ad pœnitentiam do-
 minus non hortaretur, nisi quia pœ-
 nitentibus indulgentiam pollicetur.
- Luc. 15.** Et in Euangelio: Dico, inquit, uobis,
 sic erit gaudium in cœlo super uno
 pecca

peccatore poenitentiam agente, quam
 super nonaginta nouem iustos, qui
 bus non est opus poenitentia. Nam cū *Sapient. x*
 scriptum sit: Dominus non fecit mor-
 tem, nec delectatur in perditione uiuo-
 rum, utique qui neminem uult perire,
 cupit peccatores poenitentiam agere,
 & p poenitentia denuo ad uitā redire.

Gregorij papae, de poenitentia, ex omelia,

Cap.

L.

Poenitentiam quippe agere est
 perpetrata mala plāgere, & plan-
 genda non perpetrare. Nam qui sic
 alia deplorat, ut tamen alia cōmittat
 adhuc poenitentiam agere aut ignorat
 aut dissimulat: Quid enim prodest, si
 peccata quis luxurię defleat, & tamen
 adhuc auaritię uestibus anhelet? Aut
 quid prodest, si irā culpas iam lugeat,
 & tamen adhuc inuidiā facibus tabe-
 scat? Sed minus est ualde quod dici-
 mus, ut qui peccata deplorat, ploran-
 da minime cōmittat: & qui plangit ui-
 tium, perpetrare uitia timeat. Nam co-
 gitandum summopere est, ut qui se il-

licita meminit cōmisisse, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc cōditori suo satisfaciat, ut qui cōmisit prohibita, sibi metipso abscondere debeat etiam cōcessa: & se reprehendat in minimis, quem meminit in maximis deliquisse.

Cypriani episcopi ex libro, de lapsis, Cap. LII

Confiteantur singuli quæso uos fratres delictum suum, dum adhuc qui delinquunt in seculo sunt, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per sacerdotes apud dominum grata est. Cōuertimur ad dominū mente tota, & poenitentia criminis ueris doloribus exprimentes dei misericordiam deprecemur. *Iohel. 2.* Illi se anima prosternat, illi mens tota satisfaciat, illi spes omnis incumbat. Rogare qualiter debeamus dicit ipse: Reuertimini inquit ad me in toto corde uestro, simulque & ieiunio, & fletu, & planctu, & discindite corda uestra, & non uestimenta uestra. Ad dominum toto

toto corde redeamus, iram, & offensam eius ieiunijs fletibusq; (sicut admonet ipse) placare studeamus.

Ioannis Constantinopolitani episcopi, ex libro de reparat. lapsi de poenitentia,

Cap. LII.

ARripiamus denuo priora exercitia & negotia q̄ diligēter omīsimus, reparemur nos miseri & desideres, sed & manus otiosas plaudamus ad pectus, & utinā otiosas & nō operantes in p̄nitentiā nostrī, q̄d est utique evidētis insanix. Pepulit nos diabolus, & elisit per peccatum. Oportet & utique resurgere per poenitentiam, & rursum stare contra eum. Nam si semel deiectus, & nō solum à terra non resurgere, sed & temetipsum uolueris precipitio dare, hoc est, consensisse aduersario, & partibus eius fauisse. Nam beatus Dauid cecidit eodē casu, quo & tu nūc, & nō hoc solum, sed & aliud his addidit grauius. Homicidiū em̄ cōiūxit adulterio. Et q̄d post hec nūq̄d p̄mansit iacēs? nōne surrexit

& iterum stetit cōtra inimicum, & ita eum subiecit ut etiā post mortem merita eius profuerint posteris suis.

Isidori episcopi, de desperatione peccantium, ex lib. Senten. 2. Cap. LIII.

Non per locorum spatia, sed per affectum bonū uel malum itur recediturūe à deo. Neq; em̄ gressu pedum, sed gressu morum elongamus uel propinquamus ad deum. Perpetrare flagitium aliquod mors anime est, contemnere pœnitentiam & permanere in culpa, descendere in infernum post mortem est. Ergo peccare ad mortem pertinet, desperare uero in infernum descendere. Vnde & scriptura ait: Impius dum in profundum malorum uenerit, cōtemnit. Sape diabolus eos quos cōuerti ad pœnitentiam aspicit immanitate scelerū perculsos ad desperationem deducit, ut subtrahēta spe ueniæ trahat in diffidentiam, quos nō potuit retinere perseverāter in culpa. Sed pœnitens preuidere debet callidas contra se hostis insidias, sicq;

PROV. 18

scilicet dei iusticiam metuat, ut tñ quam-
 tis in magnis sceleribus de misericor-
 dia eius confidat. Amplius lætatur de
 us de anima desperata & aliquãdo cõ-
 uersa, quam de ea quæ nunquam exti-
 tit perdita. Sicut de filio prodigo, qui
 mortuus fuerat & reuixit, perierat, &
 inuentus est, de cuius regressu magnũ
 fuit gaudiũ patris. Nam aliter coram
 deo & angelis eius copiosius esse gau-
 dium de eo qui à periculo liberatũ cre-
 damus, quam de eo qui nunquam no-
 uit periculum peccati. Quanto em̃ ma-
 gis contristat res perdita, tanto magis
 si fuerit inuenta lætificat. Sicut in euan-
 gelio pastor ille exultat, qui perditam
 ouem inuentam humeris suis gau-
 dens reportat.

Hieronymi presbyteri. Cap. LIII.

Nemo de domini indulgentia du-
 bitet, nemo desperet. Ad hoc
 enim missus aduenit, ut peccatores
 confitentes non perderet, sed saluaret.

y 5 Chrysoſto

Crystomi unde supra ex libro de repara-
lapsi Caput. LV.

DOnec enim sumus in hac uita,
quantacumq; nobis acciderint
peccata possibile est abluī omnia per
pœnitentiam, cum aut̄ adducti fueri-
mus ab hoc seculo, ibi etiamsi pœnite-
nos (& ualde em̄ pœnitebit) sed nulla
erit utilitas pœnitentię. Et licet sit furi-
dor dentiũ, licet ululatus & fletus, li-
cet fundamus preces, innumeris obse-
crationibus, etsi p̄clamemus, nemo au-
diēt, nemo subueniet, sed ne extremo
LUC. 16. q̄dem digito aquã quis infundet li-
guę nostrę posite in flãm̄is: Sed audie-
mus illud q̄d diues ille audiuit ab Ab-
rahã: Quia Chaos magnũ confirmatũ
est inter nos & uos, & neq; hinc il-
luc transiri potest, neq; inde huc. Re-
spiciamus ergo tandẽ quęso te frater,
& dominũ nostrũ Iesum Christũ tan-
quã serui boni & utiles requiramus:
ne desperemus dum in hac luce uiu-
mus ueniam nos posse per pœnitenti-
tiam promereri, in infernum tantum
(ut dixi

(ut diximus) poenitentiae medicamen-
ta non proderunt. In hac uero luce po-
siti, & iam si in extrema aetate adhibe-
as, si in ultima senectute (mihî crede)
curaberis. Ideo denique diabolus om-
nia mouet & agit ut animum nobis de
sperationis inducat. Scit enim quod uel
si paruo tempore quis poenitudinem
gerat, quamuis sit breuis, non erit ta-
men infructuosa conuersio.

DE CORREPTIONE subditorum.

*Gregorij papae in extrema parte Ezechiel. omen-
tia IX. qualiter custodia & discretio discipline a
rectore sit tenenda. Cap. LVI.*

Fortasse autem de custodia disci-
pline sermo doctoris, & sepe cõ-
tingit ut discipline regulam, quae scit dice-
re, nesciat tenere. Quia aut nimio zelo
motus minus se per mansuetudinẽ tẽ-
perat, aut nimia mansuetudine placidus,
minus se contra uitia in zeli stimulo
inflamat. Magna em̄ consideratio-
ne debemus pensare quod scriptum est:
quia

quia in uasis templi inter coronas & plectas, boues, leones, & cherubin sculpta sunt, & subter boues et leones lora dependētia. Coronę q̄ppe signū uictorię, plectę autē concordie unanimitatem signant: cherubin uero plenitudo scientię dicuntur. Sacerdotes em̄ atque doctores inter coronas & plectas, id est, inter fortitudinem boni operis, quo ad uictoriā currunt, & charitatis concordiam qua à se uicissim non discrepant, per boues, leones, atque cherubin designati sunt, quia in plenitudine scientię quam habent necesse est ut & bouum mansuetudinem teneant & feruorem leonum, quatenus in disciplina quā predicant & ex sancto zelo accensi sint, & ex paterna dulcedine tranquilli. Quibus subter se lora dependeant, ut disciplinę suę retinacula, quibus ipsi ligati sunt, etiam subiectis suis sollicitę impendant. Subter eos enim lora dependere est, custodię uincula subditis tenere. Quę tunc recte seruantur, cum nec bouum mansuetu

mansuetudo in zeli feruore amittitur,
 nec leonum terror in mansuetudine de-
 clinatur. Tanta quippe debet esse di-
 sceratio, ut nec disciplina nimia, nec mi-
 sericordia sit remissa, ne si inordinate
 culpa dimittitur, is qui est culpabilis
 in reatu grauius astringat. Et rursus
 si culpa immoderate retinetur, tanto
 qui corrigitur deterior fiat, quanto er-
 ga se nil ex benignitatis gratia agi co-
 siderat. Exhibenda itaque prauis est as-
 peritas in ostensione, charitas in men-
 te, ut & dura ostensio delinquentem
 coerceat, & charitatis custodia merce-
 dem mansuetudinis non omittat. Ecce
 dum loquor Ioseph animum pulsat,
 ut ad ostendenda que dico ipse testis
 ueniat. Certe somnium quod de pro-
 uectu suo uiderat fratribus narrans per
 hoc quod innocenter retulit malitiam
 contra se stimulos excitauit. Ab eisdem
 fratribus Ismaelitis est ueditus in Aeg-
 yptum ductus, mira omnipotentis
 domini dispensatione eidem aegypto
 prelatus est. Cumque in terra Chanaan
 fames

fames exurgeret, fratres ad Aegyptū
 ueniunt, Ioseph prelatum aegypto rep
 pererūt, eumq; summis ad terrā cer
 uicibus adorauerunt, & quia murari
 dei consilium non ualet, quem ideo
 uendiderāt ne adorarent, adorauerūt
 quia uendiderūt. Tunc ipse uir dei spi
 ritu discretionis plenus cognouit fra
 tres nō cognitus, sed memor culpa &
 remissor iniurię mala fratrum nec red
 dere studuit, nec sine purgatione laxa
 re. Nam suspecta uoce protinus dixit
 Exploratores estis uos & ut uideatis
 infirmiora terrę uenistis: Iam nūc ex
 perimentū uestri capiam. Per salutem
 Pharaonis non egrediemini hinc. O
 iaculum in corde. Peregrini uenerant,
 famis periculum fugiebant, frumenta
 quę quærebant non acceperant, & se
 riri se insuper obiectione criminis ui
 debant. Inter hæc ducuntur ad carce
 rem, & post triduū educti adhuc in ea
 dē asperitate terrenē. Iam rediit ad cor,
 iam culpę memoria pulsat animum,
 atq; inter se inuicem loquunt. Merito
 hæc

Gen. 42.

hæc patimur, quia peccauimus in fra-
 trem nostrum uidentes angustiam animæ *Ibidem.*
 illius dum deprecaretur nos & non au-
 diuimus, idcirco uenit super nos ista
 tribulatio. In his autem cor Ioseph a-
 more uincitur, secessum petit, soluit
 flendo quod pietati debuit, seuerus ad
 fratres reuertitur, ut cruciatus eorum
 animas à culpa liberet. Post hæc unus
 religatur in uinculis, dimittuntur cete-
 ri cum frumētis, ut unus frater ueniat,
 quæ minimum se habere dixerāt. Venit
 postmodum frater. Vincebat mentem
 pietas cum frater innocens uideretur,
 sed permanebat in ostensione asperitas,
 ut fratres noxi purgarent. Frumenta
 dant, ciphus in sacco iunioris fratris
 abscondit, furti post eos questio mo-
 uet, mittit ut reducant, addici in serui-
 tutē decernit apud quē ciphus fuisset
 inuentus, in sacco ultimi fratris inuenit,
 Tūc Benjamin reducit, afflicti omnes
 fratres sequunt. O tormēta misericor-
 dia, cruciat & amat. Reuersi igitur in
 terrā cum lachrymis prostrati ueniam
 postulant.

postulant. Memores enim quid de il-
 lo patri promiserant, moerori intole-
 rabili tabescebant. Tunc se ultra cobi-
 bere nō ualens pietas clausa prorupit
 ad medium, & excussit charitatis la-
 chrymas de uultu seueritatis. Deterfa-
 est ira quæ apparebat & nō erat, osten-
 sa misericordia quæ erat & non appa-
 rebat. Sic uir sanctus facinus fratrum
 & dimisit & uindicauit, sic in uigore
 clementiam tenuit, ut delinquentibus
 fratribus nec sine ultione pius existe-
 ret, nec sine pietate districtus. Ecce
 hoc est magisterium disciplinæ, ut cui
 pas & discrete nouerit parcere, ac pie
 refecare. Qui autem spiritum discretio-
 nis non habent, aut sic dimittūt pec-
 cata ut non corrigāt, aut sic quasi cor-
 rigendo feriant ut non dimittant. In-
 ter hæc sollicita circumspeditione pro-
 uidendum est, ne aut districtio rigida,
 aut pietas sit remissa. Hinc Dauid ait.

Psal. 22.

Virga tua & baculus tuus ipsa me con-
 solata sunt. Virga enim percutimur,
 baculo sustentamur. Si ergo est distri-
 ctio

ctio uirga quæ feriat, sit & consolatio
 baculi quæ sustentet. Sit itaq; amor sed
 non emolliens. sit uigor sed nō exasperans,
 sit zelus sed non immoderate sepiens. Sit pietas, sed non plus quàm ex
 pediat parcens, ut dum in arce regimī
 nis iustitia clementiaq; permiscetur,
 is qui p̄est corda subditorum, & ter
 rendo demulceat, & tamen ad terroris
 reuerentiam demulcendo cōstringat.

Prosperi, de discretione disciplina, ex lib.

de contemplatiua uita,

Caput LVII.

Ecclēsie quippe datoribus & cen
 sura inesse debet ut arguant, & pa
 nentia ut emendari nolentes fortiter fe
 rant, apostolico satisfaciētes imperio,
 qui Timotheo p̄cipit, dicēs: Argue, 1. Tim. 4.
 obsecra, increpa in omni patientia &
 doctrina. Quasi diceret, argue cogqua
 les, obsecra seniores, increpa iuniores.
 Sed propterea addit in omni patientia
 & doctrina, quia leniter castigatus ex
 hibet reuerentiam castiganti, asperita
 te autem minimæ increpationis offen
 sus,

Rom. 15.

sus, nec increpationem recipit nec salu-
 tem. Item alio in loco idē apostolus di-
 cit: Vos qui firmiores estis imbecillita-
 tes infirmorū sustinete. Sustinent & qua-
 nimitur ut infirmos, quos emēdare nō
 potuerūt castigatos. Proinde quia nec
 obiurgari omnes expedit, nec omnes
 blande tractari, sciunt sancti doctores
 atq; discernunt quos debeant tempera-
 ta seueritate corripere, & ideo omniū
 quos per dei gratiā curant non uolunt
 tati, sed utilitati prospiciunt. Deniq;
 alios honorem deformiter ambientes,
 quibus non expedire nouerunt, non ui-
 tio alicuius inuidiæ, sed alia prudentia
 consilio præmittūt, & alios latere cu-
 pientes honorant, ut eis aditum ad ma-
 iores prouectus aperiāt. Eos, quos pro-
 bant increpationē posse pati, castigant
 & impatiētes obiurgationis ut languis-
 dos palpant, non eis adulando quod
 tales sunt, sed infirmitatibus talibus
 compatiendo, si forte aliter sanari non
 possunt.

Augustini

Augustini Episcopi, de discretione discipline, ex
libro de fide & operibus,

Cap. LVIII.

Nec contrarius est Apostolus do-
mino qui dicit: Peccātes, coram
omnibus argue, ut ceteri timorē habe-
ant, cum ille dicit: Corripe eum inter te
& ipsum. Vtrunq; enim faciendū est si-
cut infirmitatis diuersitas admonet eo-
rum, quos utiq; nō perdendos, sed cor-
rigendos curādōs q̄ suscipimus, & ali-
us sic, alius autē sic sanādus est. Ita etiā
est ratio dissimulandi & tolerandi ma-
los in ecclesia, & est rursus ratio casti-
gandi, corripiendi, non amittendi, uel
a communione remouendi.

1. Tim. 5.

Mat. 18.

Cæsarij Episcopi de discretione discipline,

Caput LIX.

Qui enim in se omnibus peccantibus
clementer indulserit, nullius
peccati uestigiū in illius anima remane-
bit. Attendite fratres & diligenter con-
siderate quod dixi, qui in se peccanti in-
dulserit: nō enim dixi, quod qui in do-
minū peccauerit ipsi debeas indulgere,

sed qui in te peccauerit, illi debeas ueniam dare. Quod peius est, aliquoties qui in nobis peccauerit, aut tarde aut difficulter ueniam damus, qui in deum deliquerit celeriter indulgemus. Sed si uolumus iuste agere, illi qui in deum peccauit sine seuerissima distinctione non debemus penitus indulgere, ne dum illi per indiscretam pietatem remittitur exemplum perditionis alijs tribuat. In sua se ergo uniusquisque ostendat esse clementem, quia dominus dixit: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet uobis pater uester coelestis peccata uestra. Quando uero in dominum aliquis peccatum praesens committit, distinctionem debet praeferentialem sustinere, & hoc bono & pio animo debet fieri, ut per spiritalem castigationem, ita corrigatur in hoc seculo, ut non pereat in futuro. Quonia omne peccatum quod in hoc mundo non corrigitur, in futuro seculo punietur. Sic enim de filio uel de seruo scriptura diuina commemorat: Tu, inquit, uirga eum cedis, & animam illius de inferno liberabis.

Pro. 23.

Beati

Beati Benedicti abbatis, unde supra.

Cap. LX.

IN doctrina namque sua rector apostolicam debet illam semper formam 2. Tim. 4. servare, in qua dicit: Argue, increpa, obsecra, id est, miscens temporibus temporibus, terroribus blandimenta, durum magisterium patris ostendat affectum, id est, indisciplinatos & inquietos debet durius arguere, obediens autem, & mites, & patientes, ut melius proficiant obsecrare. Negligentes autem & contemnentes, ut increpet & corripiat admonemus. Nec diffimulet peccata delinquentium, sed mox ut coeperint oriri radicitus ea, ut preualet amputet, memor periculi Ely sacerdotis de Silo. Et honestiores quidem acque intelligibiles animos prima uel secunda admonitione uerbis corripiat, improbos autem & superbos ac duros uel inobedientes uerborum uel corporis castigatione in ipso initio peccati coerceat, sciens scriptum: Stultus uerbis non corrigitur. Prou. 18. 23. Et iterum: Percute

filium tuū uirga & liberabis animam
 eius à morte. Meminisci debet semper
 & scire, quia cui plus committit, ab eo
 plus exigit, sciatq; quam difficilem &
 arduam rem suscipit, regere animas
 & multorū seruire moribus: Et alium
 qdem blandimētis, aliū uero increpa-
 tionibus, aliū suasionibus, & secundū
 uniuscuiusq; qualitatē uel intelligen-
 tiā, ita se omnibus cōformet & aptet.

*Gregorij Nazianzeni episc. quod rector profu-
 ditorū iniquitate si non coërceat, damnandus
 sit, Cap. LXI.*

Porro filij Ely diuina sacrificia te-
 merantes peccabant corā domi-
 no, & deridebant per eos multi sacrifi-
 ciū dei. Vnde & Ely sacerdos pro eorū
 iniquitate damnatus est, qd eos
 peccātes minus seuera animaduersione
 plectebat. Miserrime qdem coërce-
 rit & corripuit, sed lenitate & māsueta-
 dine patris, nō seueritate & auctoritate
 pontificis. Qua sentētia discant recto-
 res quomodo ipsi propter peccata fili-
 orū, id est, propter scelera populi puni-
 antur,

antur, quicq; etiã quamuis sancti sint, culpa tamen subditorũ eisdem, si non coërceant, reputantur.

Gregorij pape ut roctor indiscrete solvere timeat uel ligare. Cap. LXII.

Sæpe agitur ut uel damnet immites, uel alios ipse ligandos soluat. Sæpe in dissoluendis subditis suis uoluntatis motus, non aut̃ causarum merita, sequitur, unde fit ut ipsa ligandi & soluendi potestate se priuet qui hæc pro suis uoluntatibus & nõ pro subiectorum moribus exercet. Sæpe fit ut erga quemlibet proximum odio uel gratia moueatur pastor. Iudicare aut̃ digne de subiectis nequeunt, q̃ in subditorũ causis sua uel odia uel gratiam sequunt̃. Mortificabãt animas q̃ non moriunt̃, & uiuificabant animas quæ non uiuunt. Non morientem quippe mortificat qui iustum damnat, & non uicturum uiuificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur. Causę ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atq; que soluendi potestas exercenda. Videndum

dum quæ culpa, aut quæ sit poenitentia secuta post culpam, ut quos omnipotens deus per compunctionis gratiam uisitat, illos pastoris sententiam absoluat. Tunc enim uera est absolutio presidentis cum interni arbitrium sequitur iudicis. Sub magno moderamine pastores ecclesiæ uel soluere student uel ligare, sed utrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia & alia culpa mereatur. Pastor ergo uel absolueret indiscrete timeat uel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est ligari timeat uel iniuste, ne pastoris sui iudicium temere reprehendat, ne etsi iniuste ligatus est ex ipsa tum de reprehensionis superbia culpa que non erat fiat.

Gregorij papa, qualiter rector erga subiectorum uitia sollicitum se reddat. Cap. LXIII.

Sciendum quoque est quod aliquando subiectorum uitia prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulantur indicanda. Aliquando & aperte cognita mature toleranda. Aliquando uer

do uero subtiliter & occulte perscrutanda. Aliquando leniter arguenda, aliquando autem uehementer increpada. Nonnulla quippe (ut diximus) prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulantur indicanda, ut cum delinquens & deprehendisse se cognoscit, & perpeti has, quas in se tacite tolerare considerat, augere culpas erubescat, seque iudice puniat quod sibi apud se rectoris patientia clemens excusat, quae scilicet dissimulatione bene Iudam dominus corripit cum per prophetam dicit: *Mentita es & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo quia ego taces & quasi non uidens. Et dissimulauit ergo culpas & innotuit, qui & contra peccantem tacuit, & hoc ipsum tamen quia tacuerat dixit. Nonnulla autem uel quia aperte cognita mature toleranda sunt, cum uidelicet uerum minime opportunitatis congruit ut aperte corrigantur. Nam secta imature uulnera deterius inferuiscunt, & nisi cum tempore medicamenta conueniant,*

Isaie. 57

ueniant, constat proculdubio qđ me-
 dēdi offitiū amittāt. Sed cum tempus
 subditis ad correptionē quæritur sub-
 ipso culparum pondere patientia re-
 ctoris exercetur. Vnde bene per psal-
 miltā dicit: *Supra dorsum meū fabrica-*
uerūt peccatores. In dorso q̄ppe oner-
ra sustinemus. Supra dorsum igit̄ suū
fabricasse peccatores quæritur, ac si
aperte dicat, quos corrigere nequeo,
quasi superimpositum onus porto.
 Nonnulla aut̄ sunt subtiliter & occul-
 te p̄scrutāda, ut quibusdā signis erum-
 pētibus rector in subditorū mēte om-
 ne qđ clausum latet inueniat, & inter-
 uenīte correptionis articulo ex mini-
 mis maiora cognoscat. Nonnulla aut̄
 sunt leniter arguēda. Nam cū nō mali-
 tia, sed sola ignorantia uel infirmitate
 delinquit, p̄fecto necesse est ut mag-
 no moderamine ipsa delicti correptio
 temperetur. Cuncti quippe quousq̄
 hac mortali carne subsistimus, corrup-
 tionis nostræ infirmitatibus subiace-
 mus. Ex se ergo debet quisque colligere

gere qualiter alienæ hūc oporteat imbecillitati misereri, ne cōtra infirmitatē pximi si ad increpationis uocē feruetius rapit, oblitus sui esse uideatur. Nōnulla autē sunt uehemēter increpanda, ut cū culpa ab autore nō cognoscitur, quātī sit pōderis, ab increpātis ore sentiat. Et cū sibi q̄s malū qd ppetrauit, ligauit, hoc contra se grauius ex corripētis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est patriæ gloriam per uocem prædicationis ostenderē: quanta in huius uitæ timere tentamēta antiq̄ hostis debeant, aperire & subditorum mala quæ tolerari lent non debent, cum magna zeli asperitate corrigere. Et si minus contra culpam accenditur, culparum omnium reus teneatur.

Isidori episc. ex lib. senten. Cap. LXIII.

Qui docendū accipit officium interdum ad tempus facta pximi taceat, quæ statim corrigere nequaquam existimat. Nā si corrigere potest & dissimulat, uerū est qd consensum erroris

erroris alieni habeat. Plerique sancti doctores pro mali pertinacia, quia iniquos emendare nequeunt his tacere disponunt, sed calorem spiritus, quo aguntur, ferre non sustinentes, iterum ad increpationem profiliunt impiorum.

Isidori episcopi, ex lib. sentent. Cap. LXV.

Rectores populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, testante domino ad prophetam.

Ezech. 33 Speculatorem dedi te domui Israël. Si non fueris locutus ut custodiat se impius a uia sua, ille in iniquitate morietur, sanguine uero eius de manu tua requiram. Si enim Ely sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est, & licet eos delinquentes admonuit, sed tamen non ut oportebat redarguit. Rectores exquirere debent peccata populorum, & sagaci sollicitudine unumquemque probare, iuxta testimonium domini

Hier. 6. ad Hieremiam dicentis: Probatores, inquit, dedi te populo meo robustum, & sciens, & probabis uias eorum. Rectores

ctores igitur studio corrigendi facta
perscrutare debent subiectorum, ut e/
mendatos lucrefacere possint.

Ioannis Chrysofomi de pœnitentia & satisfac/
tione, Cap. LXVI.

BEatus Ioannes præcursor domi/
ni nostri, cui nemo maior inter
natos mulierum, de quo propheta di/
xerat: Ecce ego mitto angelum meum *Malact. 3*
ante faciem tuam, hanc primam uocem
emissit dicens: Pœnitentiam agite, ap- *Mat. 3.*
propinquabit enim regnum cœlorum:
unde aduertimus Christum fuisse lo/
cutum. Per ipsum ergo dilectissimi u/
na nobiscum omnes suscipite in præ/
cordijs uestris misericordiam domini
nostri dicentis: Pœnitentiam agite, ap-
propinquabit enim regnum cœlorum.
O dulcedo ut nihil inter pœnitentiam
& regnum cœlorum sit intermedium.
Agamus ergo pœnitentiam à facino/
ribus nostris, & in puncto patebit no/
bis regnum cœlorum. Sic ait beatus
propheta: Desinite à malitijs uestris et *Isaie 1.*
discite bonum facere. Peccata enim
uestra

uestra inter uos & deum separant. Ergo si inter deum & hominem peccata separant, tollantur per poenitentiam e medio peccata, & homo coniunctus est deo, instruete & docete Apostolo. Qui autem adharet domino unus spiritus est. Sed dicit aliquis, quomodo e medio tollere possum peccata? Audi *Mat. 3.* precursorem domini uociferantem & doctem: Facite fructus dignos poenitentiae. Iam enim securis ad radices arborum posita est. Omnis arbor quae non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur. Et qui sunt fructus digni poenitentiae nisi ut facias quae contraria sunt peccato? Seruiebas idololatriae uel demonibus, nunc iam cum seruis, serui deo per fidem. Eras adulter, nunc e contrario esto pudicus. Ebrietati eras deditus, nunc sobrietatis obtine locum. Eras fraudulentus & raptor, nunc esto fidelis & largus. Eras turbulentus & superbus, modo esto mansuetus & mitis. Auarus eras & mendax, nunc esto pius & uerax. Ecce qui *sunt*

sint fructus digni poenitentia, ut qui ante agebas contraria deo, modo contraria agas diabolo, secundum sententiam domini nostri dicentis: Nec ego *Ian. 8.* te condemnabo, uade & noli iam amplius peccare. Et iterum ait: Remittuntur *Luc. 7.* ei peccata multa, quia dilexit multum.

Isidori episcopi, de delinquentibus,

Cap. LVII.

SI quis in aliquo leui delicto titubans oberrauerit, semel atque iterum admonendus est, qui si post secundam admonitionem a uitio fuerit nequam emendatus, congrua facti sui animaduersione coerceatur. Peccatum nullus occultet. Criminis est enim consensus post secundam admonitionem celare quempiam peccatorem. Si quis sapientius peccatorem uiderit, prius hoc uel duobus demonstrat fratribus, quorum testimonio possit convinci, si negauerit qui deliquit. Peccatum palam commissum, palam est arguendum, ut dum manifeste peccatum emendatur

datur, hi qui eum in malū imitati sunt,
corrigantur. Sicut enim unius delicto
multi pereunt, ita unius emendatione
plerunq; multi saluātur. Qui uero in
fratrē peccauerit, si statim reminiscēs
ad ueniam poscendam fuerit inclinā-
tus, percipiat ab eo indulgentiam, cui
cognoscitur intulisse iniuriam. Qui
autem aut non petit, aut non ex ani-
mo postulat, in collatione deductus
iuxta excessum iniuriæ, congrue subi-
iaceat disciplinæ. Qui sibi inuicem sibi
uitia obijciunt, si iterum inuicem sibi
celeriter laxanda ignoscunt, hñ etiam
ab alio iudicandi non sunt. Quia pari-
ter sibi ueniam dare festinauerūt: si ca-
men excedere in semetipsis frequen-
tius non presumunt. Qui sponte cul-
pam confitetur quam gessit, ueniam
promereri debet quam expetit. Orat
igitur pro eo qui confessus est, si leuis
culpa est postulata indulgentia prebe-
atur. Si graui uitio sæpe excōmunicā-
tus negligit emendari, tam diu damna-
tioni subiaceat, quousque uitia inolitā
deponat

deponat: ut quem semel illata animadversio non coërcuit, frequens seueritas censeat emendandum.

Isidori Episcopi, de delictis,

Caput LXVIII.

Delicta autē aut leuia sunt aut graua. Leuioris culpę reus est, qui otiosus esse dilexerit, qui ad officium, uel ad collationem, uel ad mensam tardius uenerit, qui in choro riserit, fabulise uacauerit. Qui relicto officio uel opere extra necessitatis causam foris discesserit. Qui torporem & somniū amauerit. Qui sepius iurauerit, qui multiloquus fuerit. Qui ministeriū cuiuslibet operis iniunctum sibi sine benedictione suscepit, aut peracto opere benedictionem minime postulauerit. Qui iniunctum opus negligenter uel tardius expleuerit. Qui seniori inobediens fuerit, qui contumaciter seniori responderit, qui erga seniore[m] linguam non represserit, qui lasciuus in lingua fuerit. Qui inhoneste incesserit, qui iocauerit, qui cum excōmunicato locutus

fuerit, orauerit, comederit. Qui illuſio-
 nem nocturnam patri non patefecerit.
 Hęc igitur & his ſimilia tridwana ex
 cõmunicatione emendãda ſunt. Gra-
 uioris autem culpę obnoxius eſt, ſi ce-
 mulentus quiſquam ſit, ſi diſcors, ſi tur-
 piloquus, ſi foeminarũ familiaris. Si ſe-
 minas diſcordias, ſi iracundus, ſi alte &
 erectę ceruicis, ſi mēte tumidus, uel in-
 cõtanti inceſſu immoderatus, ſi detra-
 ctor, ſi ſuſurro uel inuidus. Si præſum-
 ptor rei peculiaris, ſi pecunię contagio
 implicatus, ſi aliquid præter regulę di-
 ſpenſationem ſuperfluum poſſidens.
 Si fraudator rei acceptę, aut cõmiſſe. In-
 tra ſe ſi de rebus ſecũ allatis extollerit,
 uel de his per inobedientiam murmu-
 rauerit. Si rei maioris damnum intule-
 rit. Si furatus fuerit, ſi periurauerit, ſi fal-
 ſum dixerit, ſi cõtentiones uel rixas ama-
 uerit. Si manifeſtũ cõuitium fratri intu-
 lerit. Si perſonam innocentis falſo cri-
 mine maculauerit. Si cõtumaci animo
 ſeniores despexerit. Si rancorem ad-
 uerſus fratrem tenuerit. Si peccãti in ſe
 &

& postea supplicanti ueniam non concesserit. Hæc & his similia iuxta arbitrium patris diuturna excōmunicatione purganda sunt, ut qui grauius peccare noscuntur, acriori seueritate coërceantur.

Cassiani presbyteri, de regulis diuersarum correctionum,

Cap. LXIX.

SI quis gillonem (quem illi baucalem nuncupant) casu aliquo fregerit non aliter negligentiam suam, quã publicam diluit pœnitentiam cunctisq; in synaxi fratribus cōgregatis, tam diu prostratus in terram ueniam postulabit donec orationum consumetur solennitas, impetraturus eam cum iussus fuerit ab Abbatis iudicio de solo surgere. Eodem modo satisfaciet quisquis ad opus aliquod accersitus, uel ad congregationem solito tardius occurrit, & ut si decantans psalmum uel modicum tituba uerit. Similiter si superfluo, si durius, si contumacius responderit, si negligentius obsequia iniuncta compleuerit, si uel leuiter murmurauit. Si lectionem

operi uel obedientię præferens officia
 & statuta tardius fuerit executus. Huc
 usq; & in huiusmodi ac similibus ad-
 missis procedit animaduersio spirita-
 lis. Residua uero, quę apud nos indiffe-
 renter admissa, à nobis quoq; reppen-
 sibilis sustinentur, id est, aperta conuul-
 sio, manifesti cõtemptus, contradictio-
 nes tumide, libera & effrenata proce-
 sio, familiaritas apud fœminas. Iræ, ri-
 xæ, simultates & iurgia: operis peculia-
 ris præsumptio, philargyrię contagio,
 affectus atq; possessio rerum superflua-
 rum, quę à ceteris fratribus nõ haben-
 tur. Extraordinaria ac furtiua cibi refe-
 ctio & his similia. Nõnulli increpatio-
 ne qua diximus spiritali, sed uel plagis
 emendantur, uel expulsionem purgant.

Fructuosi Episc. de culpat. Cap. LXX.

Quisquis frater pro qualibet ne-
 gligentia uel reatu arguitur uel
 excommunicatur, & tamen humiliter
 ueniã petit uel cõfitetur lachrymabili-
 ter, cõgrua ei remissionis uel indulgen-
 tię medela tribuat. Procaci aut & per-
 sistenti

sistenti atque superbo, uel controuersiam deneganti amplior & districtior animaduersio flagellorumque pœna irrogabitur.

Basilij episcop. Cap. LXXI.

Interrogatio. Qualibus correptionibus uti oportet inter fratres, ad emendationem eorum qui delinquant?

Benedicti abbatis, Cap. LXXII.

Responsio. Secundum modum culpæ & excōmunicationis uel disciplinæ debet extendi mensura, qui culparū modus in Abbatis pendet iudicio.

De grauioribus culpis, Cap. LXXIII.

Grauiora autē uitia Paulus in epistola ad Galatas enumerat dicitur Galat. 6. Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, inimicitia, contentiones, amulationes, ira, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, cōmessationes, & his similia, quæ prædico uobis sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum dei non cōsequentur. Et eos

Rom. I.

qui talibus sunt uitijs implicati idem
 Apostolus in epistola ad Romanos
 blasphematur dicens: Repletos omni in-
 iquitate, malitia, fornicatione, auari-
 tia, nequitia, plenos inuidia, homici-
 dijs, cōtentione, dolo, malignitate. Su-
 rrones, detractores, deo odibiles, cō-
 tumeliosos, supbos, elatos, inuētores
 malorū, parētibus nō obediētes, incō-
 positos. Sine affectione, absq; fœdere,
 sine misericordia, qui cum iustitiam
 dei cognouissent, non intellexerunt,
 quoniam qui talia agunt digni sunt
 morte non solum qui faciunt ea, sed
 & consentiunt facientibus.

Beati Ferreoli presbyteri, Cap. LXXIII.

FVrti consciū (sic adhuc uocare
 monachū possumus) quasi adul-
 terū secundū, flagellis subdi & magna
 conteri afflictione iubemus, dantes il-
 li unam cum fornicante sententiam,
 quia & ipse luxuriatus est cum furare-
 tur: Si quis uero monachus furtum fe-
 cerit (quod potius sacrilegiū dici po-
 test)

test) id censuimus ordinando ut iuni-
 or uirgis casus tanti criminis reus nū-
 quam officium clericatus excipiat. Si
 uero iam clericus in eo facinore fuerit
 deprehensus, nominis ipsius dignita-
 te priuetur cui sufficere potest pro actus
 sui leuitate impleta pœnitentiæ satis-
 factione communicatio.

Basilij episcopi, Cap. LXXV.

PRæter illum cui creditum est re-
 quirere operâtes (id est, ad quem
 pertinet opus dispensationis) nō oportet
 si quis alius inuentus fuerit, hoc faciēs
 tanquā interturbans disciplinā & or-
 dinem fratrum, à communi conuentu
 excludat, & omnino etiā à licitis pro-
 gressibus inhibeat. Et sedēs in uno lo-
 co in quo iudicauerit, is q̄ præest apto
 ad correptionē & uindictā nusquam
 prorsus p̄mittatur abscedere, sed urge-
 at in opus multo plus q̄ consuetudo
 est, & quotidie exigat usquequo dis-
 scat implere quod Apostolus dixit:
 Vnusquisque in quo uocatus est, in
 eo permaneat.

Pacomij. Cap. LXXVI.

SI uestimentū ad solem expansum tertius inuenerit dies, dominus uestimenti pro eo increpabitur, & aget poenitentiam publice in collecta, stabitq; in uescendi loco. Pellicula, & gallice, & cingulum, & si quid aliud perierit qui perdidit increpabitur.

Cypriani episcopi, in lib. de lapsis,

Cap. LXXVII.

QVI peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi formam subministrat, nec comprimit delicta ille, sed nutrit. At qui consilijs fortioribus redarguit simulatq; instruit fratrem promouet ad salutem. Quos diligo, inquit dominus, redarguo & castigo. Sic oportet domini sacerdotem, non obsequijs decipiētibus fallere, sed remedijs salutaribus prouidere. Imperitus est medicus, qui tumentes uulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus uiscerum uirus inclusum, dum seruat, exaggerat. Aperiendum est uulnus & secandum,

Apo. 3.

dum, & putredinibus amputatis me-
 dela fortiore curādū. Vociferet̃ & cla-
 met licet, & conuerſat̃ æger impatiēs
 per dolorē, gratias aget postmodum,
 cum ſenſerit ſanitatē.

*Ioannis Constant. episcopi, de grauioribus leui-
 oribusq; peccatis, Cap. LXXVIII.*

Beatus Paulus apostolus ait: No 1. Cor. 5.
 lite ſeduci, neque fornicarij, ne-
 que idolis ſeruientes, neq; adulteri, ne-
 que molles, neq; maſculorum concu-
 bitores, neque fures, neq; auari, neque
 ebrioli, neq; maledici, neque rapaces
 regnum dei poſſidebūt. In quo oſten-
 dit quia ſub generalibus nominibus
 uitiorum, multę ſpecies peccatorū pa-
 riter concluduntur. Et ſiue fatuum q̄s
 dixerit, ſiue uanum, ſiue latronem, ſeu
 quolibet alio nomine iniuriam uel ma-
 ledictum fratri ingeſſerit, ex quolibet
 horum uocabulo ſub maledicti titulo
 gehennę ignis ſupplicio condemna-
 tur. Fatue enim & racha quod ait, hoc
 eſt, quod oſtendit, quia nec leue qui-
 dem & minimum in fratre collatum

conuictum relaxabitur, atq; ob id de le-
uioribus sententiam dedit Christus ut
de grauioribus dubitare nō debeas.

Hieronimi presbyteri,

Cap. LXXIX.

ARgue peccantes, contestare ne
peccent, increpa resistentes, sed
hæc omnia cum patientia, & secundū
doctrinam.

Basilij episcopi, Cap. LXXX.

SI quia habeat aliquod uictum qd
corrige non potest, & frequen-
ter notatus in peius proficit, si expe-
dit illum intermittit. *Responsio.*
Et de hoc alibi iam diximus. Quia or-
portet peccantes corripere patienter
secundū eum, quē supra ostendimus
modū à domino positū, quod si non
sufficit ei ad emendationem, sicut illi
Corinthio, obiurgatio hæc quæ fit à
pluribus, sicut gentilis de reliquo &
publicanus haberi debet, qui eiusmo-
di est. Quia ei parcere quem dominus
condemnauit nulli tutum est, maxi-
me cum

me cum dominus dicat: Quia expedit *Mat. 5.*
 unicuique ut unum oculum aut unam
 manum, aut unum pedem perdat, &
 ita intret in regnum, quam, dum par-
 cit uni ex his membris, totum corpus
 mittatur in gehennam ignis, ubi est
 fletus & stridor dentium. Sed & Apo-
 stolus de his ipsis testatur, quia modicum *1. Cor. 5.*
 fermentum, totam massam corrumpit.

In regulam patrum,

Cap. LXXXI.

FRATER qui leuem culpam habue-
 rit, & post primam, secundam, &
 tertiam monitionem de unoquoque
 uitio non emendauerit à mensa exco-
 municetur non ab oratorio, quæ ex-
 communicatio tam diu in offensa per-
 maneat, quam diu ab eo humilitatis
 satisfactio humiliato ad genua capite
 se de cætero promiserit emendare.
 Qui uero frater grauem culpam admi-
 serit ipse ab utroque excommuni-
 tur, id est, ab oratorio & à mensa, &
 non ipse ad indulgentiam maioris
 perueniat, nisi ante limen oratorij pro-
 stratus

stratus lachrymabili uoce usque ad emendationem satisfecerit.

Item ex eodem libro, Cap. LXXXII.

EXcōmunicati uero fratres si ita superbi extiterint, ut in superbia cordis perseuerantes satisfacere rectori noluerint, custoditi, usq; ad necem cedantur uirgis, & si placuerit rectori de congregatione expellantur. Quia talis uita necessarios non habet corporales, uel societas fratrum quos in anima superba possidet mors. Nam merito tales debēt plagis macerari & expelli, qui esse cum Christo humilitatis domino non merent, sed sint à perpetuis promissis dei cum autore suo diabolo separati, qui de cœlorum regnis, ppter superbiam suam proiectus est.

Isidori episcopi, ex libro sententiarum quarto, Cap. LXXXIII.

Qui blando uerbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur. Cum dolore enim abscindenda sunt quæ leniter sanari non possunt. Qui admonitus secrete corrigi de

gi de peccato negligit, publice arguendus est: ut uulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debet emendari. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Palam em sunt arguendi, qui palam nocent, ut dum aperta obiurgatione sanantur, hi, qui eos imitando deliquerant, corrigantur, dum unus corripit plurimi emendantur. Necessesse est enim ut pro multorum saluatione unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur.

Pacomij abbatis, Cap. LXXXIII.

SI quis tulerit rem non suam, ponatur sup humeros eius & aget poenitentiam publice in collecta, stabit in uescendi loco. Si inuentus fuerit unus e fratribus aliquid per contentionem agens uel contradicens maioris imperio increpabitur iuxta mensuram peccati sui. Qui metitur aut odio quem habere fuerit deprehensus, aut inobediens aut plus ioco, quam honestum est, deditus, aut otiosus, aut dure respondens, aut habens consuetudinem fratribus

fratribus detrahendi uel his qui foris
sunt, & omnino quicquid cōtra regulā
scripturarū est & monasterij discipli-
nā, audiet pater monasterij, & uindica-
bit iuxta mensuram opusq; peccati.

Basilij episcopi, Cap. LXXXV.

Interrogatio. Qui detrahit de fratre, aut
audit detrahentem & patitur, quid dignus
est? *Responsio.* Excommunicari: de-
trahentē em, inquit, occulte aduersum
proximum suū, hūc persequebar. Et alibi
dictū: Noli libēter audire detrahentē
ne forte eradiceris. *Interrogatio.* Quod
si de eo qui preest detraxerit, quomodo
eum obseruabimus? *Responsio.* Et
in hoc manifestum est iuditiū iracūdię
dei, q̄ facta est super Mariā cū detraxit
Mosi, & peccatum eius nec ipso qui-
dem de Mose orante indultum deus
esse permisit.

Fructuosi episc. Cap. LXXXVI.

Clamosum in locutione mona-
chū aut iracūdum, ridiculosum,
subsannatorē, siue detractorē esse nō
decet, q̄ eiusmodi est, et sepe castigatus
non

non fuerit emēdatus, flagellis uerberi
busq; curādus est, et acriter emēdādus.

Pacomij abbatis, Cap. LXXXVII.

Qui facilis est ad detrahendū, di-
citur qd nō est, si in hoc peccato
fuerit dephensus monebūt eū secūdo,
& si audire cōtempserit, separabit ex-
tra conuentū fratrum septē diebus, & pa-
nem tantū eū aqua accipiet donec pol-
liceat atq; cōfirmet se ab hoc uitio re-
cessurū, & sic dimittet eī. Iracūdu &
furiosus si frequēter irascat sine causa,
& ppter rē inanē & uacuā per sex ui-
res commonebit, & in septima faciet
eum consurgere de ordine sessionis
sue, & inter ultimos collocabitur, do-
cebuntq; eum ut ab hac mentis per-
turbatione mundetur: cumq; tres te-
stes dignos testimonio adduxerit, qui
pro eo polliceantur nequaquam simi-
le quid esse facturum, recipiet sessio-
nem suam, alioquin si permanserit in
uitio, moriet inter ultimos pdito prio-
re loco. Qui falsum cupit pbare cōtra
alterū, ut opprimat innocentē, tertio
commone-

commonebitur & postea reus erit iniquitatis, siue de prioribus siue de inferioribus.

Pacomij abbatis, Cap. LXXXVIII.

Qui habet pessimam consuetudinem ut fratres suo sermone solliciter, & peruertat animas simpliciorum, tertio comonebitur. Si contempserit & obstinato animo in duricia perseverauerit separabunt eum extra monasterium & uerberabitur ante fores. Dabunt ei ad uescendum foris panem solum & aquam donec mundetur a sordibus. Item si inobediens, quis fuerit aut contentiosus, aut contradictor, aut mendax, & est perfectę ætatis decessus comonebitur ut desistat à uitijs. Si audire noluerit monasterij legibus increpabitur quod si per alterius culpam ad hæc uitia deoluatur, & hoc fuerit comprobatum, ille qui causa extiterit reus erit ultioni.

Pacomij abbatis, Cap. LXXXIX.

Sidreprehensus fuerit aliquis de fratribus libenter cum pueris ridere &

& ludere & habere amicitias etatis in-
firmæ, tertio cōmonebit̄ ut recedat ab
aliorum necessitudine, & memor sit ho-
nestatis & timoris dei, si non cessauerit
corripient eum, dignus est correptione
seuerissima. Qui contemnit præcepta
maiorū & regulas monasterij, quæ dei
præcepto constitutæ sunt, & paruipen-
dunt seniorū consilia, corripient̄ iuxta
ordinē constitutū donec corrigantur.

Fructuosi Episcopi,

Caput XC.

SI quis monachus uiolauerit, & cō-
tra sanctionem, regulam, usumq;
ueterum uesci carnibus præsumpserit,
sex mensium spatio retrusioni & pœ-
nitentiæ subiacebit.

Basilij Episcopi,

Cap. XCI.

Interrogatio. Si necesse est omnes con-
uenire ad horā prandij, eum qui rema-
net, & post prandium uenit quomodo
transigemus?

Responsio. Siquidem necessitate uel
operis remansit à communi ordine, qui

bb

præst

præst probabit & ignoscet. Si uero cū
posset occurrere, & non satisfacit, faceat
tur culpam negligentie sue, & maneat
sine cibo usq; ad horam illam qua con-
uenitur ad cibum postero die.

Fructuosi Episcopi,

Cap. XCII.

Lasciuus, petulans & superbus, se-
pius suspendatur à cibo, & bidua-
nis siue triduanis maceret inedijs, ope-
risq; adiectione cōficiatur, sermone &
colloquio castigetur. Si ista perpeffus
sæpe, minime fuerit correctus, plagis
emēdetur instantius, reclusionisq; diu-
tine coartetur in angustijs breuissimis,
panis & aque esu sustentādum, donec
se spondeat à uitio recessurum.

Fructuosi Episcopi,

Caput XCIII.

Inobedientem, murmuratorē, con-
tradictorem, siue furtiuis cōmessati-
onibus atq; bibitionibus uacantem, su-
prascripta coërcebit sentētia. Et in om-
nibus omnino monachorū excessioni-
bus congrua animaduersio adhibenda
est

est secundum Abbatis & seniorum iudicium, conueniens negligentie, etati, siue persone: eritq; summa discretione prouidendum, ne graua pro leuibus inferantur, aut e contrario proximis, leuis & praua ultio erogetur. Mensura namq; & pōdere equo, iustitiaq; pia & miseratione cōtinua uel prepositus debet excellere, ut sic uulnus curet egroti, quatenus salutē, & nō debilitatē inferat membro. Quia sicut subditorū uicia per prepositos, ita & prepositorū negligentias per semetipsum deus iudicabit.

Frustruosi Episcopi, de mendace, fure, & percussore. Cap. XCIII

Mendacem, furem, percussorem, quoq; & periurū (quod dei seruū esse non decet) corripī primum à senioribus oportet ut recedat à uicio. Post hec si nec sic emendare distulerit, tertio coram fratribus conuenietur, ut desistat tantisper errare. Si nec sic emendauerit, flagelletur acerrime, & trium mensium spacio excommunicationis uindictam suscipiens, sub pœnitentiæ

districciónē solus recludat̄ in cella. De
 uespere in uespere ex hordeatij panis
 sex uncijis, et aque mēsurā parua susten
 tandus. Itē ebriosus si repertus fuerit in
 cœnobio superiori sentētia subiacebit.

Fructuosi Episcopi,

Cap. XCV.

Monachus uel clericus paruulo
 rum aut adolescentium conse
 ctator qui uel osculo uel qualibet occa
 sione turpi deprehensus fuerit, cōpro
 bata patenter per accusatores uerissi
 mos siue testes causa, publice uerberetur,
 coronam capitis quam gestat amit
 tat, decaluatusq; turpiter opprobrio pa
 teat, omniūq; sputamētis oblitus in
 facie, probraq; suscipiat. Vinculisq; ar
 tatur ferreis, carcerali sex mensibus an
 gustia maceret, & triduana per hebdo
 madas singulas refectiōe panis exigui
 hordeatij uespertino tēpore subleuet.
 Post deinde expletis his mēsibus, alijs
 sex mensibus succedētibus sub senioris
 spiritalis custodia, segregata in curticu
 la degens, operi manuum & oratione
 conti

continuo sit intentus, uigilijs, & fletibus, & humilitate & pœnitentiæ lamenta ueniam percipiat. Et sub custodia semper & sollicitudine duorū spiritualium fratrum in monasterio ambulet, nulla priuata locutione uel cōsilio deinceps iuuenibus coniungendus.

In statutis seniorum, Cap. XCVI.

SI quis autē murmurauerit uel contenciosus extiterit, aut opponens in aliqua contraria uoluntate preceptis, digne correptus, secundum arbitrium prioris tam diu abſtineatur, quam diu uel culpæ qualitas poposcerit, uel se pœnitendo humiliauerit atq; emendauerit. Correptus autem non audeat usquam recedere. Si quis uero de fratribus, uel qui in oratorio sunt, uel qui per cellas consistunt, eius errori cōsenserit culpabilis erit, atq; excommunicatione dignissimus.

Basilij episcopi, Cap. XCVII.

SI autem inobediens quis murmuraret
Responsio. Dicente Paulo:
Omnia facite sine murmurationibus,

& hæitationibus. Alienus à fratrum unitate qui murmurat, & opus eius abijciatur. Manifestus est enim qui talis est, quia in fidelitate ægrotat, & certam futuræ spei fiduciam non gerit.

Fructuosi episcopi, Cap. XCVIII.

NE quisquã è monachis suũ aduerserẽs dicat, codex meus, tabulæ meæ, uel reliqua quod uerbũ, si de ore eius effugerit poenitentię subiacebit.

Cassiani presbyteri, Cap. XCIX.

VT ne uerbo quidẽ audeat quis dicere aliquid suũ, magnumque sit crimẽ ex ore monachi pcessisse codicẽ meũ, tabulas meas graphiũ meũ, tunicã meam, galicas meas: Proque hoc digna poenitẽtia satisfactorus sit, si casu aliquo per subreptionẽ uel ignorantiam huiusmodi uerbũ de ore eius effugerit.

Basilij episcopi, Cap. C.

Act. 2. **I**N Actibus apostolorũ de illis qui credebant primitus scriptũ est, ibi em̃ ita dicit: Quia nemo ex bonis suis quicquã propriũ dicebat esse, sed erãt illis omnia cõmunia. Si quis ergo pro-

prium sibi dicit esse aliquid, sine dubio alienum se facit ab electis dei & à charitate domini, q̄ docuit uerbo, & opere cōpleuit, & animā suam posuit pro amicis suis si ergo ipse animā pro amicis suis dedit, quomodo nos etiā ea q̄ extra animā sunt, propria dicamus?

Basiliij episcopi, de diuersis correptionibus,

Cap. CI.

PEccātem quomodo corripimus uel emendamus? *Responsio.* Sicut preceptū est à domino dicēte: Si peccauerit in te frater tuus, uade & argue eū inter te & ipsum solū. Si te audierit, lucratus es fratrē tuū. Si uero nō te audierit, adsume tecū alienū unū uel duos, ut in ore duorū uel trium testium stet omne uerbum. Quod si etiā ipsos non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus, si fortasse increpatio hęc quę fit à pluribus, eueniat ei in salutem. Et sicut dicit Apostolus: Argue, increpa, obsecra in omni patientia & doctrina. Et rursus: Si quis non obedit uerbo nostro, per epistolam

Mat. 17.

1. Tim. 4.

hunc notate, ut non cōmisceamini cū
 eo, sine dubio ad mensam. *interrogatio.*
 Si quis etiam in paruis delictis afflige
 re uoluerit fratres, dicens quia debetis
 pœnitere per singula ne forte & ipse
 immisericors uideatur, & dissoluere
 charitatem? *Responsio.* Cum affirma-

Mat. 5. uerit dominus, quia iota unū & apex
 unus non præteribit à lege donec om-

Mat. 12. nia fiant. Et rursus definierit, quoniã
 de omni sermone otioso quecunque
 locuti fuerint homines, reddent pro
 eo rationem in die iudicij: nihil oportet
 contemni tanquam paruum. Qui enim
 spernit minima paulatim decedit. Sed &
 quomodo quis audebit breue dicere aut
 paruum delictum, cum Apostolus dicat,
 manifeste q̄; definiat, quia per præuaricationem
 legis deus exhonoratur. Sed & aculeus
 mortis peccatum esse dicitur, & non dixit tale
 uel tale peccatum, sed omne peccatum:
 Magis ergo irrisor est qui interimit &
 negligit, quam ille qui arguit, sicut is qui
 in morsu serpētis permittit delicta

delitescere uenenum, quam ille qui e-
ducit & abstrahit. Sed & charitatem
destruit ille qui secundū quod scrip-
tum est, parcens baculo odit filium su-
um, qui autem diligit diligenter corri-
pit.

Prou. 13.

Interrogatio. Quomodo debet q̄s
pœnitere in unoquoque delicto &

Responsio. Affectum illum in se recipi-
ens quem gerebat ille qui dicit: Ini-

Psal. 118

quitatem odio habui & abominatus
sum. Sed & ea quæ scripta sunt in 6.
psalmo & alijs q̄ plurimis. Sed & il-

la quæ Apostolus dixit ad eos qui se-
cundum deum contristati sunt: Quan-

2. Cor. 7

tum operatus est, inquit, in uobis solli-
citudinem & sed indignationem, sed

amulationem, sed uindictam. In om-
nibus exhibuistis uos castos esse nego-

tio. Sed & in his ipsis in quibus deli-
quit, agens multa contraria. *Interroga-*

tio. Qui pœnituerunt de aliquo pecca-
to, & si rursus in hoc ipsum peccatū

inciderunt, quid facient. *Responsio.*
Is qui semel deliquit & iterum in eo-

dem peccato incurrit indicare uidetur

de se hoc primū, quod ab ib illo peccato priori nō fuetit expurgatus, ex quo uelut à radice quadā pessima, eadem que ante pullularunt. Sicut enim quis arboris ramos excindens, si totidē reliquerit, ubi radix fuerit uirgulta eius sē seminis germinabit, ita etiā peccati facere probat: quoniā omnes q̄ delinquit ex ipsis peccatis initiū sumūt, sed & ex alijs interdū delicti occasio nascitur. Necessariū ergo ei est qui uult omnimodo se purgare à peccato primas ipsas causas culpe excidere. Verbi gratia: Si ex cōtētione uel inuidia fuerit, nō ex se sumpsit exordiū, sed radicē habet arrogantīā, ex cupiditate humanę glorię uenientē. Dum em̄ gloriā querit ab hominibus, aut cōtentionibus studet, aut recte agētibus inuidet, huic inuidet scilicet per q̄ uidet ipse minus in laude uel in admiratione haberi. Si q̄s ergo semel notatus fuerit inuidię uel cōtentionis uitio, & rursū in hoc ipsum incidere, sciat se primā illam causam de qua superius diximus, ex qua

ex qua inuidia uel cōtentio nascit̄, in interioribus medullis habere recondit̄. Oportet ergo eū & per cōtraria atque aduersa curari, id est, per humilitatem. Exercitationes uero humilitatis sunt, si se uilioribus officijs subdat, & ministerijs uilioribus tradat. Ita namq; arrogant̄ & humanę glorię uitium curare poterit, ut consuetudine humilitatis affectus, ultra iam non incidat in arrogant̄ & uanę glorię delictū. Sed in singulis huiuscemodi uitij curam similis adhibeatur.

In statutis seniorum. Cap. CII.

Qui pro qualibet culpa arguitur uel increpat̄ pœnitentiã habet & nō respōdeat arguēt̄, sed humiliet se in omnibus, secundū p̄ceptū do-

Iacob. 4.

Luc. 14.

mini dicēt̄is: Quia deus humilibus dat gratiã, sup̄bis aut̄ resistit. Et. Qui se humiliat exaltabit̄. Qui uero sepius correptus nō se emēdauerit, nouissimus stare iubeat̄. Qui si nec sic qdē se emēdauerit, extraneus habebit̄, sicut dñs dixit: Sit tibi sicut ethnicus & public.

Basilij

Basilij episcopi, Cap. CIII.

Quali affectu uel quali sensu oportet increpare eū q̄ increpat

Responsio. Ad deū q̄ppe tali mēte debet esse, qualem indicat beatus David cicens: Vidi preuaricātes & tabescebā, ga eloquia tua non custodierunt. Ad eos autē quos increpat hūc debet affectum seruare, quem pater & medicus erga ægrotantem filium, & tunc maxime cum qualitas curę tristior uidetur & grauior. *Interrogatio.* Quali affectu quis debet suscipere correctionem?

Responsio. Sicut æger filius, patris & medici de uita sua solliciti, qui si etiam a sperum aliquid offerant, uel amarum, ad curandum filium, sicut utique filius, quod nec pater in aliquo negligere potest de salute filij, nec medicus falli. *Interrogatio.* Qui tristatur aduersus eum, qui se increpat, qualis est?

Responsio. Neque periculum peccati agnouit iste neq̄ damnum, neq̄ lucrum pœnitentię, nec credit illi qui dixit
Quia

Quia qui diligit filium diligenter corripit. Sed & seipsum alienū facit ab illa utilitate dicentis: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Sed ad laesionem ceterorum iste talis permanet inter fratres. Exoluit enim & impedit animos eorū qui possunt proficere. *Interrogatio.* Quale iudicium debet esse de ijs, qui peccantes defendunt opera sua? *Responsio.* Vt mihi uideatur grauius ab illo quod dixit dominus: Quia expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collum eius, & precipitetur in profundum maris, quam ut scandalizet unū de minimis istis. Non enim iam ad emendationem & correctionem, sed defensionem ad confirmandum peccatum suum suscipit, qui deliquit, & alios ad simile prouocat malum: ita ut conueniat eis, qui peccantes defendūt, illud quod scriptum est. Qui si nō ostenderit fructus dignos penitētiæ excidimini & in ignem mittimini. Vel rursus quod dominus dicit: Quod si oculus tuus dexter scandalizet

PROV. 13.

MAT. 3.

- Mat. 5. dalizet te, erue eū & projice abs te. Ex
 pedit em̄ tibi ut pereat unum membro
 rum tuorum & non omne corpus tu-
 um mittatur in gehennā ignis arden-
 tis. *Interrogatio.* Poenitens ex corde quo
 modo debet suscipi? *Responsio.* Sicut do-
 minus ostendit cum dicit: qui cōuoca-
 uit amicos suos & uicinos dicēs: Con-
 gratulamini mihi quia inueni ouē me-
 am quam perdideram. *Interrogatio.* Er-
 ga eum qui non quod peccata poeni-
 tet qualiter esse debemus. *Responsio.* Si-
 cut precipit dominus dicens: Sit tibi si-
 cut ethnicus & publicanus. Et sicut
 Apostolus docuit dicens: Subtrahite
 uos ab omni fratre ambulante immo-
 derate, & non secundum traditionem
 quam tradidimus uobis. *Interrogatio.*
 Si oportet eum qui plus laborat requi-
 rere plus aliquid à consuetudine?
Responsio. Si propter retributionem dei
 suscipit laborem, non hic requirere
 debet laboris sui mercedem uel requi-
 em, sed pro his ad promissa dei festi-
 nare: sciens, quia sicut pro laboribus
 mercedem parauit deus, ita etiam pro

angustijs cōsolationes. Verū tñ hñ q
presunt obseruabūt regulā illā q̄ dicit.
Diuidebat̄ aut̄ unicuiq; prout opus e
rat. Debet enim unumquemque pre
uenire, ut secundū laborem, etiam so
laria refectionis inueniat.

Basilij episcop. Cap. CIII.

SI quis uidet̄ contentiosus esse (di
cente Apostolo) Nos talem cōsue
tudinem non habemus, neq; ecclesia
dei, si quis hoc facit, notetur usque
quo corrigatur.

Basilij episcopi, Cap. CV.

AN deceat tempore orationum
uel psalmorum loqui aliquē in
domo: *Responsio.* Preter eos, q̄ ministe
ri sollicitudinē gerūt, uel eos quibus
discipline cura comissa est, uel dispen
sationis operū: qui & ipsi ita cōsiderā
tius agere debent, ut quantum necessi
tas exigat, hoc solum loquantur, &
hoc ipsum cū quiete & honestate, ne
inturbēt aut offendiculū faciāt. Cæ
teris cūctis silētiū habere cōuenit. Pro
phetis in ecclesia docētibus (Aposto
lus dicit) q̄a si alij sedenti reuelatū fue

rit, prior taceat: quanto magis in tempore psalmorum uel orationum tacere & silentium agere cunctis conuenit, nisi quem forte (ut superius diximus) communis prouidentia causa aliquid proloqui cogit.

Basilij episcopi, Cap. CVI.

SI iniunctum fuerit aliquid fratri, & cōtradixerit, postea autem sua sponte abierit & fecerit, quid est? *Responsio.* In eo quod contradixit quasi non obtemperans iudicandus est, & uelut ceteros ad simile prouocans malum. In quo sciat se illi sententiæ obnoxium, quæ dicit: Contradictiones suæ scitat omnis malus. Dominus autem angelum immisericordem mittet ei. Cum autē certus sit, quod homini non obtemperat, sed domino dicenti: Qui uos audit, me audit: & qui spernit uos me spernit. Si cōpunctus est recordatione mādātī, prius satisfaciat. & ita si permittitur impleat quod iussū est.

Luc. 10.

Basilij episcopi, Cap. VII.

AN oportet æqualiter haberi eos, qui

es, qui plus proficiunt, an eos qui mi-
nus? *Responsio.* Illud obseruandū est
in hoc, quod & de remissione peccato-
rum dominus statuit dicens: Remissa *Luce. 7.*
sunt ei peccata sua multa, quia dilexit
multum. Cui autem parum remittitur,
parum diligit. Et iterum quod de pres-
byteris Apostolus statuit dicens: Qui *1. Tim. 5.*
bene presunst presbyteri duplici hono-
re honorēt, maxime qui laborāt in uer-
bo et doctrina. Hoc in omnibus huius-
modi causis obseruari, cōsequēs puto.

Isidori Episcopi,

Cap. CVIII.

IN minori etate constituti, non sunt
coërcendi sententiā excommunica-
tionis, sed pro qualitate negligentia
cōgruis emendādi sunt plagis: ut quos
etatis infirmitas à culpa non reuocat,
flagellis disciplina compescat.

Augustini Episcopi,

Caput CIX.

MElius est modica amaritudo in
faucibus, quā æternum tormen-
tum in uisceribus.

Gregorij Papæ, de senibus,

Cap. CX.

1. Tim. 5.

PRædicator omnipotentis domini
Paulus apostolus dicit: Seniore
ne increpaueris. Sed hæc eius regula in
eo referuanda est, cum culpa senioris ex
emplo suo non trahit ad interitum ex
da iuniorū. Vbi autē senior iuuenibus
exemplū ad interitū præbet, ibi districta
increpatione feriendus est. Nam scri-
ptum est: Laqueus iuuenū omnes uos,
Etrursum Propheta dicit: Et peccator
centum annorum maledictus est.

Esa. 42.

E 65.

Casarij Episcopi,

Cap. CXI.

SI quis frater conuitio, uel maledi-
cto, uel etiā crimini subiectus sit
ferit fratrem suum, meminerit culpam
satisfactione purgare: quod uitium
iterare præsumperit, districtione seueri-
sima feriat.

Isidori Episcopi, Cap. CXII.

Quem semel illata animaduersio
non coërcuit, frequens seueritas
censeat emendandum.

Cass

Cassiani presbyteri,

Cap. CXIII.

SI fratres conpirationem noxiam,
 Suel consilium prauum, & otiosum
 quidem colloquiū reperti fuerint ad-
 misisse, ut contumaces ac preuaricato-
 res mandatorū dei iudicentur, congre-
 gatis in unum cunctis fratribus publi-
 cam agant pœnitentiam.

Cæsarij Episcopi,

Cap. CXIII.

SI quis in deum peccatum præsumit
 Scommittere, distractionē debet pa-
 storalem sustinere. Quoniā omne pec-
 catum, quod in hoc mundo non corri-
 gitur, in futuro seculo puniet. Sic enim
 de filio uel seruo diuina scriptura com-
 memorat: Tu, inquit, eum uirga cedis, *Pro. 13.*
 & animam illius de inferno liberabis.
 Et iterum: Virga & flagella castigabe-
 ris filia Sion, ut nō discedat zelus meus
 à te. Et illud: Meliora sunt uulne-
 ra diligentis, quàm frau-
 dulenta oscula
 odientis.

Pro. 27.

Ex Epistola Nicephori Chartophylacis ad Theodosium Monachum,
de ligandi soluendiq;
potestate.

Ligandi soluendiq; provincia, pontificibus ipsis, à clementissimo deo nostro deman data est. Siquidē ad Petrum ait. Quęcunq; ligaueris, ligata, & quęcunq; solueris, soluta erunt. Vnde olim omnes oportebat ad ipsos pontifices accedere, suaq; illis occulta prodere, & sic uel reconciliationem uel repudium ferre. Ignoro autem, qui factū sit, cur hæc minus obseruentur, quāuis existimem, pontifices, negotij tardio, frequentiq; multitudinis turbulentia defatigatos, id operæ ad Monachos transmississe, ad eos scilicet qui uere probati sint, alijsq; ualeant esse utiles. Nihil enim tale inexpertis & indoctis permiserūt. Equidem in aduersa corporis ualitudine, illū inquirimus, dicimusq; medicū, qui tam re ipsa, quā uerbis male habentem curare queat. Itaq; non respicimus

mus in hunc uel illum, qui præter medici nomē nihil habeat medici, sed in eum qui sicut expedit, medicum præstare poterit. Porro si quis expertus sit & frugi, & cum hoc sacerdotio fungatur, ad illum in primis accedendum, nā poterit indigo prodesse, accedentem se diligentius curare, reconciliare item & corrigere. Puto autē nullum qui pie & caute, huius molesti temporis uitam agat, ex hoc ordine exautandum. Cæterum qui talem accedit, omnino ipsum dirigat & instruat, ut recte dirigat. Et is quanto diuinorum sacrorumq; canonum peritior fuerit, hoc amplius instruet. Contra qui Canonum uigorem, & suam cuiusq; delicti mulctam ignorarit, is nulla ulla in re unquam usui esse poterit. Præterea qui fratrem, in se, uno eodemq; die septies peccantem, uenia condonandū suscipiendumq; dñjudicarit, is lapsos, quamuis & sæpe & multum deliquerint, quo pacto repellet & abijciat; imò spiritualibus increpationibus

admonebit, utiliter cōsulet, uitā futu-
 ram, & æterna supplicia in memoriam
 reducet, unum cauebit ne indulgenti-
 us & citra omnem obiurgationem ab-
 soluat, fiatq; alienorum criminū par-
 ticeps. Iam, si qui peccauerant, lachry-
 mis liquecant, ac cōtinenter malorū
 suorum ab alienationem meditent, li-
 cet in eadē reincidant, suscipiendos ta-
 men eos duxeris, cōgruumq; deputa-
 ueris locū. Penes te enim facultas est,
 & ut nosti, mensuram castigationis ad-
 hibeas. Eos autem qui hinc emigrant,
 in quocunq; fuerint peccato detenti,
 ne ligaueris, sed diuinorū purorumq;
 sacramentorū facito particeps. Qui ci-
 tra pactum polluti, gratias agant deo
 nostro, qd de faucibus diaboli liberati
 sunt. Parum in horum castigationem
 prescribere opere precii. Non em̄ no-
 strum est definire, sed uoluntatis eorū
 qui mandatis parent. Tempus quoq;
 & si longū sit, non tamen amplius est,
 quā correctio requirat, forte nihil om-
 nino cōmodi correcto afferet. Vidi-
 mus

mus afit & breui tempore, multos,
multa absterfisse, ac emendasse. Alio
quin & si mensura temporis cui iniun
gatur, is tamen tandem declarabit, an
digne admissus uel repudiatus fuerit,
qui mandatis obtem
perauerit.

Finis.

BASILEAE APVD HEN
RICVM PETRVM MEN
SE AVGVSTO. ANNO
M. D. XXXIX.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

